

# **PRAWO WYBORCZE**

## **WYBORY DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**Zbiór aktów prawnych i wyjaśnień  
Państwowej Komisji Wyborczej**

**(Stan na dzień 31 stycznia 2002 r.)**



**WYDAWNICTWO KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO**

SERIA WYDAWNICZA KRAJOWEGO BIURA WYBORCZEGO  
PRAWO WYBORCZE

Opracowała  
i przygotowała do druku:

Beata Tokaj  
starszy specjalista  
w Zespole Organizacji Wyborów  
i Badań Systemowych

Redakcja:

Kazimierz Wojciech Czaplicki  
Kierownik Krajowego Biura Wyborczego

Copyright © by Krajowe Biuro Wyborcze, Warszawa 2002

ISBN 83-911109-7-4

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego  
00 – 902 Warszawa, ul. Wiejska 10  
tel. 625 06 17, 695 26 33; tel./fax 629 39 59

*W cyklu wydawniczym **Prawo wyborcze** oddajemy do rąk Czytelników kolejne wydawnictwo poświęcone wyborom do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.*

*Zeszyt zawiera zbiór aktów prawnych wydanych na podstawie upoważnień zawartych w Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej i do Senatu Rzeczypospolitej, a także wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej wydane w związku z wyborami do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonymi w dniu 23 września 2001 r.*

*Zbiór uwzględnia stan prawny na dzień 31 stycznia 2002 r., zamieszczono zatem akty prawne w brzmieniu znowelizowanym, a więc uwzględniające zmiany jakich dokonano już po wyborach.*

*W treści zeszytu wyodrębniono część, w której umieszczone zostały akty prawne mające zastosowanie tylko w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w 2001 r.*

Kazimierz Wojciech Czaplicki

*Kierownik Krajowego Biura Wyborczego  
Sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej*

## **SPIS TREŚCI**

**STR.**

### **A. USTAWY**

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej 10
2. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej  
i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 14
3. Ustawa o partiach politycznych 117

### **B. UCHWAŁY PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

1. Uchwała z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej 136
2. Uchwała z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 144
3. Uchwała z dnia 26 lipca 2001 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 153
4. Uchwała z dnia 26 lipca 2001 r. w sprawie wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia kandydata na senatora i protokołu rejestracji kandydata na senatora, stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 154
5. Uchwała z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 166
6. Uchwała z dnia 22 sierpnia 2001 r. w sprawie protokołów głosowania i protokołów z wyborów oraz urzędowych zestawień stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 168

## C. INNE AKTY PRAWNE

1. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz trybu udzielania im dni wolnych od pracy 195
2. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2001 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych 199
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu 201
4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców wyborach do Sejmu i do Senatu 207
5. Zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 sierpnia 2001 r. w sprawie obowiązków komendantów i dowódców jednostek policyjnych oraz oddziałów obrony cywilnej w zakresie zapewnienia policjantom i junakom realizacji uprawnień w wyborach do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej 218
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu 220
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu 222
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 17 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodu głosowania utworzonego za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu 233
9. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu 236
10. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu 239

11. Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 27 sierpnia 2001 r. w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu	241
12. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 3 lipca 2001 r. w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej związanych z zarządzonymi wyborami do Sejmu i do Senatu i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego	245
13. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 sierpnia 2001 r. w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu	247
14. Rozporządzenie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 sierpnia 2001 r. w sprawie czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie audycji wyborczych oraz ramowego podziału czasu w programach ogólnokrajowych i regionalnych	276
15. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania w wyborach do Sejmu i do Senatu	279
16. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 sierpnia 2001 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	284

#### **D. WYJAŚNIENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

Spis wyborców. Warunki udziału w głosowaniu	288
Obwody głosowania	292
Komisje wyborcze	293
Mężowie zaufania	299
Zgłaszanie list kandydatów	299
* Oświadczenia lustracyjne	304
* Kandydowanie a toczące się postępowanie sądowe	305

Kampania wyborcza	305
* Kampania wyborcza prowadzona przez posłów i senatorów	310
Audycje wyborcze. Czas antenowy	314
Finansowanie kampanii wyborczej	316
Głosowanie	332
Protesty wyborcze	333

## **E. WYBORY DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

<b>1. Akty prawne wydane w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2001 r.</b>	
<b>1) <i>Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 czerwca 2001 r. w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej</i></b>	334
<b>2) <i>Uchwały Państwowej Komisji Wyborczej</i></b>	
a) Uchwała z dnia 26 lipca 2001 r. w sprawie powołania okręgowych komisji wyborczych w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.	337
b) Uchwała z dnia 2 sierpnia 2001 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów w wyborach do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.	379
c) Uchwała z dnia 22 sierpnia 2001 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.	389
d) Uchwała z dnia 3 września 2001 r. w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych dotyczących trybu i zasad powoływania oraz zadań pełnomocników do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i Senatu	414

- e) Uchwała z dnia 10 września 2001 r. w sprawie wytycznych, dotyczących trybu i sposobu wykonywania przez okręgowe komisje wyborcze zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. 423
- f) Uchwała z dnia 7 stycznia 2002 r. w sprawie rozwiązania okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 września 2001 r. 438
- 3) *Zarządzenie Kierownika Krajowego Biura Wyborczego z dnia 28 czerwca 2001 r. w sprawie sposobu zapewnienia przez Krajowe Biuro Wyborcze obsługi i warunków techniczno-administracyjnych pracy okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na 23 września 2001 r.* 439
- 4) *Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2001 r. w sprawie ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych dnia 23 września 2001 r.* 448





**KONSTYTUCJA**  
**RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 2 kwietnia 1997 r.

*(Dziennik Ustaw Nr 78, poz. 483*

*sprostowanie Dziennik Ustaw z 2001 r. Nr 28, poz. 319)*

**(wyciąg)**

**Art. 1.**

Rzeczpospolita Polska jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli.

**Art. 2.**

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

**Art. 3.**

Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym.

**Art. 4.**

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu.
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio.

[...]

**Art. 62.**

1. Obywatel polski ma prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania Prezydenta Rzeczypospolitej, posłów, senatorów i przedstawicieli do organów samorządu terytorialnego, jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.
2. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania nie przysługuje osobom, które prawomocnym orzeczeniem sądowym są ubezwłasnowolnione lub pozbawione praw publicznych albo wyborczych.

[...]

**Rozdział IV**

**SEJM I SENAT**

**Art. 95.**

1. Władzę ustawodawczą w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sejm i Senat.
2. Sejm sprawuje kontrolę nad działalnością Rady Ministrów w zakresie określonym przepisami Konstytucji i ustaw.

## **Wybory i kadencja**

### **Art. 96.**

1. Sejm składa się z 460 posłów.
2. Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

### **Art. 97.**

1. Senat składa się ze 100 senatorów.
2. Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

### **Art. 98.**

1. Sejm i Senat są wybierane na czteroletnie kadencje. Kadencje Sejmu i Senatu rozpoczynają się z dniem zebrania się Sejmu na pierwsze posiedzenie i trwają do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu następnej kadencji.
2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.
3. Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednocześnie skrócenie kadencji Senatu. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.
4. Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może w przypadkach określonych w Konstytucji zarządzić skrócenie kadencji Sejmu. Wraz ze skróceniem kadencji Sejmu skrócona zostaje również kadencja Senatu.
5. Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu. Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu nie później niż na 15 dzień po dniu przeprowadzenia wyborów.
6. W razie skrócenia kadencji Sejmu stosuje się odpowiednio przepis ust. 1.

### **Art. 99.**

1. Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat.
2. Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.

**Art. 100.**

1. Kandydatów na posłów i senatorów mogą zgłaszać partie polityczne oraz wyborcy.
2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.
3. Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów określa ustawa.

**Art. 101.**

1. Ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza Sąd Najwyższy.
2. Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie.

**Posłowie i senatorowie**

**Art. 102.**

Nie można być równocześnie posłem i senatorem.

**Art. 103.**

1. Mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej.
2. Sędzia, prokurator, urzędnik służby cywilnej, żołnierz pozostający w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusz policji oraz funkcjonariusz służb ochrony państwa nie mogą sprawować mandatu poselskiego.
3. Inne przypadki zakazu łączenia mandatu poselskiego z funkcjami publicznymi oraz zakazu jego sprawowania może określić ustawa.

**Art. 104.**

1. Posłowie są przedstawicielami Narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców.
2. Przed rozpoczęciem sprawowania mandatu posłowie składają przed Sejmem następujące ślubowanie:

"Uroczyście ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności i interesów Państwa, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg".

3. Odmowa złożenia ślubowania oznacza zrzeczenie się mandatu.

**Art. 105.**

1. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność poseł odpowiada wyłącznie przed Sejmem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu.
2. Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł nie może być pociągnięty bez zgody Sejmu do odpowiedzialności karnej.
3. Postępowanie karne wszczęte wobec osoby przed dniem wyboru jej na posła ulega na żądanie Sejmu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.
4. Poseł może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. W takim przypadku nie stosuje się przepisów ust. 2 i 3.
5. Poseł nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.
6. Szczegółowe zasady pociągania posłów do odpowiedzialności karnej oraz tryb postępowania określa ustawa.

**Art. 106.**

Warunki niezbędne do skutecznego wypełniania obowiązków poselskich oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu określa ustawa.

**Art. 107.**

1. W zakresie określonym ustawą poseł nie może prowadzić działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego ani nabywać tego majątku.
2. Za naruszenie zakazów, o których mowa w ust. 1, poseł, uchwałą Sejmu podjętą na wniosek Marszałka Sejmu, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, który orzeka w przedmiocie pozbawienia mandatu.

**Art. 108.**

Do senatorów stosuje się odpowiednio przepisy art. 103-107.

## USTAWA

z dnia 12 kwietnia 2001 r.

### ORDYNACJA WYBORCZA DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

*(Dziennik Ustaw Nr 46, poz. 499)*

*Tekst ujednolicony w Krajowym Biurze Wyborczym – ze zmianami wprowadzonymi:*

- ustawą z dnia 8 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 74, poz. 786)
- ustawą z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Prawo energetyczne, o partiach politycznych, o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, Prawo telekomunikacyjne, o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe”, o spółdzielniach mieszkaniowych, o jakości handlowej artykułów rolno – spożywczych, Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001 – 2006, o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych oraz o utracie mocy ustawy o kasach oszczędnościowo – budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe. (Dz. U. Nr 154, poz. 1802) – ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.
- ustawą z dnia 15 lutego 2002 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 14, poz. 128)

#### Dział I

#### Przepisy wspólne

#### Rozdział 1

#### Przepisy ogólne

#### Art. 1.

Ustawa określa zasady i tryb zgłaszania kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów, przeprowadzania wyborów oraz warunki ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a także zasady prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej.

**Art. 2.**

W wyborach do Sejmu i do Senatu głosować można tylko osobiście i tylko jeden raz.

**Art. 3.**

Wybory do Sejmu i do Senatu odbywają się łącznie, w dniu wolnym od pracy.

**Art. 4.**

Przepisy niniejszego działu stosuje się do wyborów do Sejmu i do Senatu, jeżeli przepisy szczególne ustawy nie stanowią inaczej.

**Art. 5.**

Ilekcóż w ustawie jest mowa o wyborach, należy przez to rozumieć wybory do Sejmu i do Senatu.

**Rozdział 2**

**Prawa wyborcze**

**Art. 6.**

Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) posłów i senatorów ma każdy obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat.

**Art. 7.**

Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu,
- 2) pozbawione praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) ubezwłasnowolnione prawomocnym orzeczeniem sądu.

**Art. 8.**

1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) przysługuje osobie mającej prawo wybierania, jeżeli spełnia warunki określone w przepisach szczególnych ustawy.
2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i do Senatu.

**Rozdział 3**

**Zarządzanie wyborów**

**Art. 9.**

1. Wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze postanowienia, nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

2. W postanowieniu, o którym mowa w ust. 1, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).

#### **Art. 10.**

1. W razie skrócenia kadencji Sejmu na mocy jego uchwały lub na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Prezydent zarządza wybory, wyznaczając ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia wejścia w życie uchwały Sejmu o skróceniu swojej kadencji lub od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o skróceniu kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia jego podpisania. Przepis art. 9 ust. 2 stosuje się odpowiednio.
2. Wybory, o których mowa w ust. 1, przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych w ustawie, z tym że:
  - 1) ustalone ustawą następujące terminy wykonania czynności wyborczych ulegają skróceniu:
    - a) w art. 29 ust. 2, art. 30 ust. 3 oraz art. 44 ust. 2 - do 38 dnia przed dniem wyborów,
    - b) w art. 30 ust. 4, art. 44 ust. 3, art. 96 ust. 3, art. 97 ust. 4 i 7 oraz art. 98 ust. 4 - do 35 dnia przed dniem wyborów,
    - c) w art. 137 ust. 3 - do 40 dnia przed dniem wyborów,
    - d) w art. 142 ust. 3 i art. 143 ust. 1 - do 25 dnia przed dniem wyborów,
  - 2) terminy przewidziane w art. 102 ust. 3, art. 147 ust. 3 i art. 149 ust. 3 na wnoszenie i rozpatrywanie skarg lub odwołań skraca się do 2 dni,
  - 3) losowania jednolitych numerów dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 150 ust. 1 i art. 151 ust. 1, przeprowadza się jedynie dla list komitetów wyborczych, które w poprzednich wyborach nie zarejestrowały list kandydatów. Komitety, które uczestniczyły w poprzednich wyborach i w obecnych zarejestrowały swoje listy, zachowują numery wówczas im przyznane.

### **Rozdział 4**

#### **Rejestr wyborców**

#### **Art. 11.**

1. Stały rejestr wyborców obejmuje stale zamieszkałe na obszarze gminy osoby, którym przysługuje prawo wybierania.
2. Można być ujętym tylko w jednym rejestrze wyborców.



3. Rejestr wyborców służy do sporządzenia spisów wyborców dla wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, dla wyborów do Sejmu i do Senatu oraz do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, a także do sporządzenia spisów osób uprawnionych do udziału w referendum ogólnokrajowym oraz lokalnym.
4. W rejestrze wyborców wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania wyborcy.
5. Rejestr wyborców prowadzi na bieżąco gmina jako zadanie zlecone.
6. Rejestr wyborców jest udostępniany, na pisemny wniosek, do wglądu w urzędzie gminy.

#### **Art. 12.**

1. Wyborcy zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały wpisywani są do rejestru wyborców z urzędu.
2. Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały wpisywani są do rejestru, jeżeli złożą w tej sprawie w urzędzie gminy pisemny wniosek zawierający dane, o których mowa w art. 11 ust. 4, wraz ze wskazaniem adresu ostatniego zameldowania na pobyt stały poza obszarem gminy.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego stale na obszarze gminy.
4. Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy pod innym adresem aniżeli adres ich zameldowania na pobyt stały na obszarze tej gminy mogą być wpisani do rejestru wyborców pod adresem stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie w urzędzie gminy wniosek zawierający dane, o których mowa w art. 11 ust. 4, wraz ze wskazaniem adresu ostatniego zameldowania na pobyt stały na obszarze gminy.

#### **Art. 13.**

1. Decyzję o wpisaniu lub o odmowie wpisania do rejestru osoby, o której mowa w art. 12 ust. 2-4, wydaje wójt lub burmistrz (prezydent miasta) w terminie 3 dni od dnia wniesienia wniosku, zapewniając niezwłoczne jej doręczenie wnioskodawcy.
2. O wpisaniu wyborcy do rejestru niezwłocznie zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na ostatnie miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały w celu skreślenia go z rejestru wyborców w tej gminie.
3. Od decyzji w sprawie odmowy wpisania do rejestru przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Skargę wnosi się za pośrednictwem wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) przekazuje sądowi niezwłocznie skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) może też niezwłocznie zmienić lub uchylić swoją decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za zasadną.

4. Sąd rozpoznaje skargę, o której mowa w ust. 3, w postępowaniu nieprocesowym, w składzie jednego sędziego, w terminie 3 dni od dnia jej doręczenia. Odpis postanowienia sądu doręcza się osobie, która wniosła skargę, oraz wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta). Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

#### **Art. 14.**

1. Osoby pozbawione prawa wybierania skreśla się z rejestru wyborców na podstawie przekazywanych gminom zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.
2. W wypadku wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania wyborca jest wpisywany do rejestru wyborców na podstawie zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.
3. Minister Sprawiedliwości, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania, a także wzory zawiadomień w tych sprawach, tak aby zapewnić bieżącą aktualizację w rejestrze wyborców danych o osobach pozbawionych prawa wybierania i posiadających prawo wybierania.

#### **Art. 15.**

1. Każdy może wnieść do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) reklamację na nieprawidłowości w rejestrze wyborców, a w szczególności w sprawie:
  - 1) pominięcia wyborcy w rejestrze,
  - 2) wpisania do rejestru osoby, która nie ma prawa wybierania,
  - 3) niewłaściwych danych o osobach wpisanych do rejestru,
  - 4) ujęcia w rejestrze osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy.
2. Reklamację wnosi się pisemnie lub ustnie do protokołu.
3. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.
4. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób - również tym osobom.
5. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z rejestru wnoszący reklamację bądź osoba skreślona z rejestru może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Przepisy art. 13 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

#### **Art. 16.**

Minister właściwy do spraw administracji publicznej, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia rejestru wyborców, ustalając

wzór rejestru, metody jego aktualizacji i sposób udostępniania, wzór wniosku o udostępnienie rejestru oraz wniosku o wpisanie wyborcy do rejestru oraz wzór zawiadomienia o wpisaniu do rejestru wyborców, a także sposób przekazywania przez urzędy gmin właściwym organom wyborczym okresowych informacji o liczbie wyborców objętych rejestrem wyborców.

## **Rozdział 5**

### **Spis wyborców**

#### **Art. 17.**

1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców.
2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu wyborców.
3. Spis wyborców służy do przeprowadzania głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, do których wybory zostały zarządzone.
4. W spisie wyborców wymienia się dane, o których mowa w art. 11 ust. 4.
5. Spis wyborców, z zastrzeżeniem art. 25 ust. 1 i art. 26 ust. 1, sporządzany jest i aktualizowany przez gminę jako zadanie zlecone.
6. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców, najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów.
7. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej.

#### **Art. 18.**

1. Wyborca niepełnosprawny, na jego wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w których znajdują się lokale, o których mowa w art. 53 ust. 1, na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania.
2. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, podaje się dane wymienione w art. 11 ust. 4.

#### **Art. 19.**

1. Wyborca przebywający czasowo na obszarze gminy w okresie obejmującym dzień wyborów jest dopisywany do spisu wyborców na jego wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego na obszarze gminy.
3. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, podaje się dane wymienione w art. 11 ust. 4.

**Art. 20.**

1. Spis wyborców w szpitalach i w zakładach pomocy społecznej sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów.
2. Wykazy osób, o których mowa w ust. 1, dyrektorzy szpitali i zakładów pomocy społecznej przekazują do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.
3. Spis wyborców w zakładach karnych i w aresztach śledczych, a także w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów.
4. Wykazy osób, o których mowa w ust. 3, dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych przekazują do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.
5. W spisie, o którym mowa w ust. 3, nie umieszcza się osób pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

**Art. 21.**

1. Żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także junacy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania są dopisywani, na swój wniosek, do wybranego przez nich spisu wyborców, sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę. Wniosek składa się między 21 a 14 dniem przed dniem wyborów, chyba że osoby, o których mowa w zdaniu pierwszym, przybyły do miejsca ich aktualnego zakwaterowania po tym terminie. We wniosku podaje się dane wymienione w art. 11 ust. 4.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do policjantów z jednostek skoszarowanych.
3. Dowódcy jednostek wojskowych, komendanci oddziałów obrony cywilnej i dowódcy jednostek policyjnych są obowiązani zapewnić żołnierzom, junakom i policjantom możliwość wykonania uprawnień wynikających z przepisu ust. 1.
4. Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określą sposób realizacji obowiązków dowódców, o których mowa w ust. 3, uwzględniając konieczność zapewnienia wyborcom, o których mowa w ust. 1 i 2, możliwości wykonywania funkcji członków obwodowych komisji wyborczych i mężów zaufania.

**Art. 22.**

O dopisaniu lub wpisaniu do spisu wyborców osób, o których mowa w art. 19, art. 20 ust. 1 i 3 i art. 21 ust. 1 i 2, niezwłocznie zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania lub ostatniego zameldowania na pobyt stały.

**Art. 23.**

1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje na swoje żądanie, przed sporządzeniem spisu wyborców - na podstawie rejestru wyborców, a po sporządzeniu spisu wyborców, na podstawie spisu wyborców, zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów.
2. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje urząd gminy.

**Art. 24.**

Minister właściwy do spraw administracji publicznej, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzenia i udostępniania spisu wyborców, ustalając wzór spisu, metody jego aktualizacji, wzór wniosku o udostępnienie spisu, wzory wykazów osób przebywających w szpitalach, zakładach opieki społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, w których utworzono obwody głosowania, wzór zawiadomienia o dopisaniu lub o wpisaniu wyborcy do spisu w innym obwodzie głosowania, wzór oraz sposób wydawania zaświadczenia o prawie do głosowania.

**Art. 25.**

1. Wyborcy przebywający na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu wyborów wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku.
2. Wpisu dokonuje się na podstawie wniosku wyborcy zgłoszonego najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. Wniosek powinien zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL lub numer ważnego polskiego paszportu oraz adres zamieszkania.
3. Przepis art. 23 ust. 1 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających na polskich statkach morskich, z tym że zaświadczenie wydaje kapitan statku, który sporządził spis wyborców.
4. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w ust. 1, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania.

**Art. 26.**

1. Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula.
2. Wpisu dokonuje się na podstawie osobistego zgłoszenia wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie lub telefaksem. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia oraz miejsce pobytu wyborcy, numer ważnego polskie-

go paszportu, a także miejsce i datę jego wydania. Zgłoszenia można dokonać najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.

3. Przepis art. 23 ust. 1 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających za granicą i posiadających ważne polskie paszporty, z tym że zaświadczenie wydaje konsul, który sporządził spis wyborców.
4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w ust. 1, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania.

#### **Art. 27.**

1. Spis wyborców jest udostępniany, na pisemny wniosek, do wglądu w urzędzie gminy albo w siedzibie organu, który spis sporządził.
2. Wójt lub burmistrz (prezydent miasta) albo organ, który sporządził spis wyborców, powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

#### **Art. 28.**

1. Każdy może wnieść odpowiednio do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) albo do organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.
2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 15, z tym że terminy rozpatrzenia reklamacji i wniesienia skargi do sądu rejonowego wynoszą 2 dni.
3. Reklamacje w sprawach spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w art. 25 ust. 1 i art. 26 ust. 1, rozpatrują odpowiednio kapitan statku albo konsul. Od decyzji podjętych w tych sprawach nie przysługuje środek prawny.

### **Rozdział 6**

#### **Obwody głosowania**

#### **Art. 29.**

1. Głosowanie w wyborach przeprowadza się w stałych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 i Nr 160, poz. 1060 oraz z 2001 r. Nr 45, poz. 497), z uwzględnieniem przepisów art. 30 ust. 1 i 2 oraz art. 31 ust. 1 i 4.
2. Zmian w podziale na obwody głosowania, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy lub zmiany liczby mieszkańców na obszarze danego obwodu w gminie, doko-

nuje się na zasadach i w trybie ustawy, o której mowa w ust. 1, najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.

### **Art. 30.**

1. Tworzy się obwody głosowania w szpitalach i w zakładach pomocy społecznej, jeżeli w dniu wyborów będzie w nich przebywać co najmniej 50 wyborców, a gdy liczba wyborców byłaby mniejsza, wówczas można utworzyć obwód głosowania po zasięgnięciu opinii kierownika szpitala lub zakładu pomocy społecznej.
2. Tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w oddziałach zewnętrznych tych zakładów i aresztów. Nieutworzenie takiego obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych wypadkach na wniosek dyrektora zakładu karnego lub aresztu.
3. Rada gminy na wniosek wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) tworzy obwody głosowania, o których mowa w ust. 1 i 2, ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych. Utworzenie tych obwodów następuje najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.
4. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 3, czynności wymienionych w tym przepisie dokonuje właściwy wojewoda najpóźniej w 42 dniu przed dniem wyborów.

### **Art. 31.**

1. Tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą.
2. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, wyznaczając siedziby obwodowych komisji wyborczych.
3. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla gminy Warszawa Centrum.
4. Tworzy się obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów, jeżeli przebywa na nich co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej okręgowej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.
5. W rozumieniu niniejszej ustawy polskim statkiem morskim jest statek będący w całości własnością polskiego armatora mającego siedzibę w kraju, podnoszący polską banderę i dowodzony przez polskiego kapitana.
6. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 4, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, na wniosek armatora zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

7. Obwody głosowania, o których mowa w ust. 4, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla siedziby armatora.

#### **Art. 32.**

1. Informacje o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o których mowa w art. 29, art. 30 ust. 1 i 2 oraz art. 53 ust. 1, podaje do wiadomości publicznej przez rozplakatowanie wójt lub burmistrz (prezydent miasta) najpóźniej 30 dnia przed dniem wyborów.
2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, w odniesieniu do obwodów głosowania utworzonych za granicą ciąży na konsulach. Wykonanie tego obowiązku powinno nastąpić najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów.
3. O utworzeniu obwodu głosowania na statku kapitan statku zawiadamia wyborców.

### **Rozdział 7**

#### **Komisje wyborcze**

#### **Art. 33.**

Wybory przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

#### **Art. 34.**

1. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Nie mogą być członkami komisji kandydaci na posłów i kandydaci na senatorów, pełnomocnicy wyborczy i pełnomocnicy finansowi komitetów wyborczych oraz mężowie zaufania.
2. Członkowie komisji tracą członkostwo w komisji z dniem podpisania zgody na kandydowanie na posła lub kandydowanie na senatora bądź objęcia funkcji pełnomocnika lub męża zaufania, o których mowa w ust. 1.
3. Członkowie komisji nie mogą prowadzić kampanii wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów oraz list kandydatów.

#### **Art. 35.**

1. Członkom komisji wyborczych przysługują:
  - 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów,
  - 2) zryczałtowane diety za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania.



2. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako wojewódzcy komisarze wyborczy lub ich zastępcy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w ust. 1 pkt 2.
3. Członkowi obwodowej komisji wyborczej, w związku z wykonywaniem zadań, przysługuje do 5 dni zwolnienie od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.
4. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.
5. Osobom wchodzącym w skład komisji wyborczych, które uległy wypadkowi w czasie wykonywania zadań tych komisji albo w drodze do miejsca lub z miejsca ich wykonywania, przysługuje odszkodowanie w wysokości i na zasadach określonych dla pracowników w przepisach o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Odszkodowanie wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a postępowanie powypadkowe prowadzi dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.
6. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety, o których mowa w ust. 1, oraz zwrot kosztów podróży i noclegów, a także tryb udzielania dni wolnych od pracy, o których mowa w ust. 3.

## **Państwowa Komisja Wyborcza**

### **Art. 36.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów.
2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:
  - 1) 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego wskazanych przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego,
  - 2) 3 sędziów Sądu Najwyższego wskazanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego,
  - 3) 3 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazanych przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego.
3. Sędziów, o których mowa w ust. 2, powołuje w skład Państwowej Komisji Wyborczej Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia.
4. W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.

5. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera ze swego składu przewodniczącego i dwóch zastępców przewodniczącego.
6. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni Kierownik Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.
7. Postanowienie, o którym mowa w ust. 3, podaje się do wiadomości publicznej oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

#### **Art. 37.**

1. Wygaśnięcie członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej następuje wskutek:
  - 1) zrzeczenia się członkostwa,
  - 2) podpisania zgody na kandydowanie na Prezydenta Rzeczypospolitej, posła albo na senatora,
  - 3) śmierci członka Komisji,
  - 4) ukończenia 70 lat przez członka Komisji będącego sędzią w stanie spoczynku,
  - 5) odwołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek prezesa, który wskazał sędziego jako członka Komisji.
2. Uzupełnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 36 ust. 7 stosuje się odpowiednio.

#### **Art. 38.**

1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych w ramach pełnionej funkcji sędziego.
2. Osobom wchodzącym w skład Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:
  - 1) dla przewodniczącego - 3,5,
  - 2) dla zastępcy przewodniczącego - 3,2,
  - 3) dla członków Komisji - 3,0.
3. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2, przysługuje niezależnie od uposażenia wypłacanego z tytułu pełnionej funkcji sędziego albo uposażenia przysługującego sędziemu w stanie spoczynku.

#### **Art. 39.**

1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej należy:
  - 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego,

- 2) sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców,
  - 3) powoływanie okręgowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań,
  - 4) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych,
  - 5) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych,
  - 6) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi ustawy,
  - 7) przedstawianie po każdym wyborach do Sejmu i do Senatu Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu informacji o realizacji przepisów ustawy i ewentualnych propozycji ich zmian,
  - 8) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.
2. Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin oraz regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności:
- 1) zasady i tryb pracy,
  - 2) sposób wykonywania zadań,
  - 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

#### **Art. 40.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych.
2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania bądź podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.
3. Państwowa Komisja Wyborcza może utworzyć na czas wyborów swoją inspekcję i określić jej zadania lub powierzyć wykonywanie jej zadań inspekcji okręgowej komisji wyborczej. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 35 ust. 1 i 3-5. Rozporządzenie, o którym mowa w art. 35 ust. 6, określi również wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów, a także tryb udzielania dni wolnych od pracy osobom powołanym w skład inspekcji.

4. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

**Art. 41.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza określa zasady i sposób wykorzystywania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych o wynikach głosowania i wynikach wyborów.
2. Minister właściwy do spraw łączności, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, zasady i warunki wykorzystywania dla celów wyborczych urządzeń i systemów telekomunikacyjnych, a także sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego.

**Art. 42.**

Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów do Sejmu i do Senatu oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w postaci elektronicznej po kosztach własnych.

**Art. 43.**

Państwowa Komisja Wyborcza jest uprawniona do używania pieczęci urzędowej w rozumieniu przepisów o pieczęciach państwowych. Średnica pieczęci wynosi 35 mm.

**Okręgowa komisja wyborcza**

**Art. 44.**

1. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi od 7 do 11 sędziów, w tym z urzędu, jako jej przewodniczący, wojewódzki komisarz wyborczy lub zastępca wojewódzkiego komisarza wyborczego, powołani na podstawie odrębnych przepisów. W skład komisji może także być powołany sędzia w stanie spoczynku, który nie ukończył 70 lat.
2. Sędziów do składu komisji zgłasza Minister Sprawiedliwości, w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą, najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów.
3. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje okręgowe komisje wyborcze najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.
4. W razie braku możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego komisji przez wojewódzkiego komisarza wyborczego lub zastępcę wojewódzkiego komisarza wyborczego komisja wybiera przewodniczącego ze swojego grona. W takim wypadku Minister Sprawiedliwości zgłasza do składu komisji jednego sędziego więcej, aniżeli wynikałoby to z uzgodnień, o których mowa w ust. 2.
5. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje, z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.

6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie dwóch zastępców przewodniczącego komisji. Funkcję sekretarza okręgowej komisji wyborczej pełni dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego albo osoba przez niego wskazana. Sekretarz uczestniczy w pracach komisji z głosem doradczym.
7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty.
8. Obsługę i warunki techniczno-administracyjne pracy okręgowej komisji wyborczej zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

#### **Art. 45.**

1. Wygaśnięcie członkostwa w okręgowej komisji wyborczej następuje wskutek:
  - 1) zrzeczenia się członkostwa,
  - 2) wystąpienia przyczyn, o których mowa w art. 34 ust. 2,
  - 3) śmierci członka komisji,
  - 4) odwołania członka komisji przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Ministra Sprawiedliwości, który zgłosił sędziego.
2. Uzupełnienie składu komisji następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 44 ust. 7 stosuje się odpowiednio.

#### **Art. 46.**

1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:
  - 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez obwodowe komisje wyborcze,
  - 2) rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów,
  - 3) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym w zakresie określonym przepisami szczególnymi ustawy,
  - 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych,
  - 5) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z wojewodą i organami jednostek samorządu terytorialnego,
  - 6) wykonywanie innych zadań przewidzianych ustawą lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.
2. Okręgowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

**Art. 47.**

1. Okręgowa komisja wyborcza może powołać, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań, o których mowa w art. 74 ust. 2.
2. Okręgowa komisja wyborcza może utworzyć na czas wyborów swoją inspekcję i określić jej zadania. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 35 ust. 1 i 3-5. Rozporządzenie, o którym mowa w art. 35 ust. 6, określi również wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów, a także tryb udzielania dni wolnych od pracy osobom powołanym w skład inspekcji.

**Obwodowa komisja wyborcza**

**Art. 48.**

1. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców, z zastrzeżeniem przepisów art. 49, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów zarząd gminy.
2. W skład komisji powołuje się:
  - 1) od 6 do 10 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych lub upoważnione przez nich osoby,
  - 2) jedną osobę wskazaną przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta):
    - a) dla obwodów głosowania, o których mowa w art. 29, spośród pracowników samorządowych gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych,
    - b) dla obwodów w szpitalach i zakładach pomocy społecznej spośród pracowników tych szpitali lub zakładów,
    - c) dla obwodów w zakładach karnych lub aresztach śledczych spośród pracowników tych zakładów lub aresztów.
3. Kandydatami, o których mowa w ust. 2 pkt 1, mogą być tylko osoby ujęte w stałym rejestrze wyborców danej gminy.
4. Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba mogą zgłosić do każdej komisji tylko po jednym kandydacie, o którym mowa w ust. 2 pkt 1. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.
5. W wypadku zgłoszenia więcej niż 10 kandydatów skład osobowy komisji ustala się w drodze publicznego losowania przeprowadzonego przez zarząd gminy.
6. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w ust. 4, jest mniejsza niż 6, uzupełnienia składu komisji do jej minimalnego składu, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, dokonuje zarząd gminy spośród osób ujętych w stałym rejestrze wyborców tej gminy.

7. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje wójt lub burmistrz (prezydent miasta).
8. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Skład komisji podaje się do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty.
9. Funkcji przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej nie może pełnić osoba wskazana do składu komisji przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).
10. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, czynności wymienione w tym przepisie wykonuje właściwa okręgowa komisja wyborcza najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów.
11. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz szczegółowe zasady powoływania obwodowych komisji wyborczych, w tym tryb przeprowadzania losowania.

#### **Art. 49.**

1. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich i za granicą powołują spośród wyborców odpowiednio kapitanowie tych statków oraz konsulowie. Przepis art. 48 ust. 2 pkt 1 i pkt 2 lit. a) oraz ust. 4-9 stosuje się odpowiednio.
2. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej oraz minister właściwy do spraw zagranicznych, każdy w zakresie swojego działania, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i termin powoływania komisji, o których mowa w ust. 1.

#### **Art. 50.**

1. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje wskutek:
  - 1) zrzeczenia się członkostwa,
  - 2) odwołania z przyczyn, o których mowa w ust. 2,
  - 3) wystąpienia przyczyn, o których mowa w art. 34 ust. 2,
  - 4) śmierci członka komisji,
  - 5) utraty prawa wybierania lub niespełniania warunku, o którym mowa w art. 48 ust. 3.
2. Członek obwodowej komisji wyborczej może być odwołany ze składu komisji w razie nieobecności na pierwszym posiedzeniu i niewyjaśnienia w terminie 2 dni przyczyny nieobecności.
3. Uzupełnienie składu komisji następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu.

**Art. 51.**

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem przepisów prawa wyborczego w miejscu i w czasie głosowania,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i przekazanie ich właściwej okręgowej komisji wyborczej.

**Art. 52.**

1. Obsługę administracyjną i warunki techniczno-materialne pracy obwodowej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów na obszarze gminy zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta) jako zadanie zlecone gminie.
2. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałe zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić bezpłatnie pomieszczenia wskazane przez:
  - 1) dyrektora właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego - z przeznaczeniem na siedziby okręgowych komisji wyborczych,
  - 2) wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) - z przeznaczeniem na siedziby obwodowych komisji wyborczych.Pomieszczenia przeznaczone na siedziby okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powinny być łatwo dostępne dla osób niepełnosprawnych.
3. Na siedziby komisji wyborczych można również wyznaczyć pomieszczenia innych podmiotów niż wymienione w ust. 2, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do kapitanów polskich statków morskich oraz konsulów.

**Art. 53.**

1. Lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta).
2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po porozumieniu z ministrem właściwym do spraw polityki społecznej oraz z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych,



- 2) liczbę lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, uwzględniając proporcje między ogólną liczbą mieszkańców danej gminy a liczbą osób niepełnosprawnych zamieszkujących tę gminę, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

## **Krajowe Biuro Wyborcze**

### **Art. 54.**

1. Krajowe Biuro Wyborcze jest organem wykonawczym Państwowej Komisji Wyborczej.
2. Krajowe Biuro Wyborcze realizuje zadania wynikające z niniejszej ustawy oraz innych ustaw.
3. Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno-administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendum w zakresie określonym niniejszą ustawą oraz innymi ustawami.
4. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym niniejszą ustawą oraz innymi ustawami.

### **Art. 55.**

1. Pracą Krajowego Biura Wyborczego kieruje Kierownik Krajowego Biura Wyborczego.
2. Jednostkami organizacyjnymi Krajowego Biura Wyborczego są:
  - 1) zespoły,
  - 2) delegatury.
3. Organizację Krajowego Biura Wyborczego oraz zakres działania i właściwość terytorialną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego określi statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Kierownika Krajowego Biura Wyborczego. Statut Krajowego Biura Wyborczego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
4. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego na podstawie statutu określi, w drodze zarządzenia, szczegółową organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz ich właściwość rzeczową.

### **Art. 56.**

1. Krajowe Biuro Wyborcze współdziała z właściwymi ministrami, kierownikami urzędów centralnych, wojewodami oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum.
2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po porozumieniu z Kierownikiem Krajowego Biura Wyborczego, określi, w drodze rozporządzenia, zasady współdziałania

terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w ust. 1.

3. Do zasad współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

#### **Art. 57.**

1. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany i odwoływany przez Marszałka Sejmu na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej.
2. Do Kierownika Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób powoływanych na kierownicze stanowiska państwowe.
3. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego dysponuje wyodrębnionymi w budżecie państwa, w części dotyczącej Krajowego Biura Wyborczego środkami finansowymi.
4. Ze środków finansowych, o których mowa w ust. 3, są pokrywane wydatki związane z bieżącą działalnością Państwowej Komisji Wyborczej i innych stałych organów wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego, a także dotacje na stałe zadania związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów, zlecone jednostkom samorządu terytorialnego.
5. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego dysponuje, w zakresie określonym ustawami, środkami finansowymi rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na wydatki związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów.
6. Dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego na wykonywanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendów przekazywane są tym jednostkom przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego lub działających z jego upoważnienia dyrektorów jednostek organizacyjnych Biura.

#### **Art. 58.**

1. Do pracowników Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. Nr 31, poz. 214, z 1984 r. Nr 35, poz. 187, z 1988 r. Nr 19, poz. 132, z 1989 r. Nr 4, poz. 24 i Nr 34, poz. 178 i 182, z 1990 r. Nr 20, poz. 121, z 1991 r. Nr 55, poz. 234, Nr 88, poz. 400 i Nr 95, poz. 425, z 1992 r. Nr 54, poz. 254 i Nr 90, poz. 451, z 1994 r. Nr 136, poz. 704, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1996 r. Nr 89, poz. 402 i Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 98, poz. 604, Nr 133, poz. 882 i 883, Nr 141, poz. 943, z 1998 r. Nr 131, poz. 860, Nr 155, poz. 1016 i Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 49, poz. 483 i Nr 70, poz. 778 oraz z 2000 r. Nr 6, poz. 69, Nr 66, poz. 787 i Nr 109, poz. 1165).
2. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego jest kierownikiem urzędu w rozumieniu przepisów ustawy, o której mowa w ust. 1, i wykonuje zadania w nich określone, a w szcze-

gólności ustala, w drodze zarządzenia, rodzaje stanowisk oraz zasady wynagradzania pracowników i rozkład czasu pracy.

3. Kierownik i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej.

## **Rozdział 8**

### **Przebieg głosowania**

#### **Art. 59.**

1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej "lokałem wyborczym", w ciągu jednego dnia, bez przerwy, między godziną 6.00 a 20.00.
2. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą odbywa się między godziną 6.00 a 20.00 czasu miejscowego. Jeżeli głosowanie miałyby być zakończone w dniu następnym po dniu głosowania w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym.
3. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej może się rozpocząć później niż o godzinie określonej w ust. 1. W wypadku oddania głosu przez wszystkich wyborców głosowanie może zakończyć się wcześniej niż o godzinie określonej w ust. 1. Skrócenie czasu głosowania zarządza obwodowa komisja wyborcza, po porozumieniu z kierownikiem szpitala lub zakładu pomocy społecznej, powiadamiając o tym wyborców, wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) oraz właściwą okręgową komisję wyborczą.

#### **Art. 60.**

1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.
2. Treść karty do głosowania określają przepisy szczególne ustawy.

#### **Art. 61.**

1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.
2. Od chwili opieczętowania do końca głosowania urny wyborczej nie wolno otwierać.
3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecne co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca.

4. W dniu głosowania w lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mają prawo być obecni, na podstawie zaświadczenia wydanego zgodnie z przepisami ustawy, mężowie zaufania.

**Art. 62.**

1. Obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z okręgową komisją wyborczą, może zarządzić stosowanie w głosowaniu drugiej urny wyborczej.
2. Urna, o której mowa w ust. 1, jest urną pomocniczą przeznaczoną wyłącznie do wrzucania kart do głosowania przez wyborców w obwodach głosowania w szpitalach i w zakładach pomocy społecznej.
3. W wypadku wyrażenia przez wyborcę woli skorzystania z urny pomocniczej wrzucenie do niej karty do głosowania wymaga obecności przy tej czynności co najmniej dwóch osób wchodzących w skład obwodowej komisji wyborczej, zgłoszonych przez różne komitety wyborcze.
4. Do postępowania z urną pomocniczą i głosowania przy jej użyciu mają zastosowanie przepisy niniejszego rozdziału.

**Art. 63.**

Zabroniony jest wstęp do lokalu wyborczego osobom uzbrojonym.

**Art. 64.**

1. Głosowania nie wolno przerywać. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do wiadomości publicznej, przekazana okręgowej komisji wyborczej, wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem okręgowej komisji.
2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania komisja zabezpiecza otwór urny wyborczej i oddaje urnę wraz z zabezpieczonym spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim wypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. Komisja ustala również liczbę kart niewykorzystanych, umieszcza je w zabezpieczonym pakiecie i oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami są nienaruszone.

**Art. 65.**

1. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.
2. W lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania umieszcza się zwięzłą informację Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania w wyborach.

**Art. 66.**

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.
2. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.
3. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego miejscowo komisariatu Policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.
4. W wypadku naruszenia porządku w lokalu wyborczym nie stosuje się przepisu art. 63.

**Art. 67.**

1. Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, a także wyborca dopisany do spisu zgodnie z przepisami ust. 2 i 3.
2. Obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców:
  - 1) osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, załączając zaświadczenie do spisu,
  - 2) osobę pominiętą w spisie, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez nią prawa wybierania lub o objęciu spisem wyborców w innym obwodzie,
  - 3) osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z umieszczeniem w spisie wyborców w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, o którym mowa w art. 20 ust. 1, jeżeli udokumentuje, iż opuściła szpital lub zakład pomocy społecznej w przeddzień wyborów,
  - 4) obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, a głosującego w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje za granicą. W takim wypadku komisja odnotowuje numer paszportu oraz miejsce i datę jego wydania w rubryce spisu "uwagi" oraz umieszcza w paszporcie na ostatniej wolnej stronie, przeznaczonej na adnotacje wizowe, odcisk swojej pieczęci oraz wpisuje datę głosowania.
3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w wypadku przybycia wyborcy do szpitala lub zakładu pomocy społecznej w przeddzień wyborów.

**Art. 68.**

1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.
2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w ust. 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania, właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca

potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców.

3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu.
4. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającego tajność głosowania.
5. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

#### **Art. 69.**

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

### **Rozdział 9**

#### **Ustalanie wyników głosowania w obwodzie**

#### **Art. 70.**

1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie.
2. Obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie odpowiednio do przeprowadzanych wyborów.
3. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne ustawy.

#### **Art. 71.**

1. Obwodowa komisja wyborcza ustala, na podstawie aktualnego spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.
2. Komisja ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zabezpieczonych pakietach.
3. Przewodniczący komisji w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy znajdujące się w niej karty do głosowania.
4. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w ust. 3.
5. Jeżeli liczba kart do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

#### **Art. 72.**

Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej są nieważne.

**Art. 73.**

1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, odrębnie protokół głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i w wyborach do Senatu.
2. W protokołach, o których mowa w ust. 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 71 ust. 1, oraz liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów na posłów i każdego kandydata z tych list lub na poszczególnych kandydatów na senatorów.
3. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i niewykorzystanych kart do głosowania oraz liczbę kart nieważnych wyjętych z urny.
4. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.
5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
6. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.
7. Przepis ust. 6 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie.
8. Wzory protokołów, o których mowa w ust. 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

**Art. 74.**

1. Dane liczbowe z protokołu głosowania w obwodzie, o których mowa w art. 73 ust. 2 i 3, obwodowa komisja wyborcza zamieszcza w zestawieniu i niezwłocznie przekazuje pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 47 ust. 1, wyznaczonemu przez właściwą okręgową komisję wyborczą.
2. Pełnomocnik, o którym mowa w ust. 1, sprawdza pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie i potwierdza obwodowej komisji wyborczej poprawność ustalonych wyników bądź wskazuje na niezgodność arytmetyczną danych w protokole, którą obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 75.
3. Wzór zestawienia, o którym mowa w ust. 1, tryb przekazywania i przyjmowania oraz sposób postępowania z tym zestawieniem określa Państwowa Komisja Wyborcza.

**Art. 75.**

Obwodowa komisja wyborcza podaje niezwłocznie do wiadomości publicznej, poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców, wyniki głosowania z uwzględnieniem odpowiednio danych, o których mowa w art. 162 ust. 1 i w art. 203 ust. 1.

**Art. 76.**

1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje do właściwej okręgowej komisji wyborczej, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 73 ust. 6 i 7. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu protokołu.
2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w ust. 1, określi Państwowa Komisja Wyborcza, z zastrzeżeniem ust. 4.
3. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z zestawienia, o którym mowa w art. 74 ust. 1, oraz z protokołu za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub systemu elektronicznego przesyłania danych.
4. Wyniki głosowania z obwodów utworzonych za granicą są przekazywane okręgowej komisji wyborczej właściwej dla gminy Warszawa Centrum, a wyniki głosowania z obwodów utworzonych na polskich statkach morskich - okręgowej komisji wyborczej właściwej dla siedziby armatora.
5. Zasady i tryb przekazywania okręgowej komisji wyborczej wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w ust. 4, określi Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

**Art. 77.**

Po wykonaniu czynności, o których mowa w art. 76, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta) albo konsulowi lub kapitanowi statku dokumenty z głosowania oraz pieczęć komisji.

**Rozdział 10**

**Protesty wyborcze. Ważność wyborów**

**Art. 78.**

1. Przeciwno ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła lub senatora może być wniesiony protest z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko



wyborom lub naruszenia przepisów niniejszej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów.

2. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom albo naruszenia przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów niniejszej ustawy dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca.
3. Protest przeciwko ważności wyborów w okręgu wyborczym lub przeciwko wyborowi posła lub senatora może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.
4. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu komitetu wyborczego.
5. W razie wniesienia protestu przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła lub senatora, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 82, do posłów lub posła, senatorów lub senatora stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach posłów i senatorów.

#### **Art. 79.**

1. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Nadanie w tym terminie protestu w polskim urzędzie pocztowym jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.
2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w ust. 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.
3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

#### **Art. 80.**

1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu.
2. Opinia, o której mowa w ust. 1, powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów - ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów niniejszej ustawy miało wpływ na wynik wyborów.

3. Uczestnikami postępowania są: wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca i Prokurator Generalny.

**Art. 81.**

1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną, w myśl art. 78 ust. 2-4, lub niespełniający warunków określonych w art. 79. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.
2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w niniejszej ustawie przewiduje się możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.
3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

**Art. 82.**

1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów, rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła lub senatora, przeciwko któremu wniesiono protest. W postępowaniu stosuje się odpowiednio art. 18 i 19 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 1994 r. Nr 13, poz. 48, z 1995 r. Nr 34, poz. 163, z 1996 r. Nr 77, poz. 367, z 1997 r. Nr 75, poz. 471, Nr 98, poz. 604, Nr 106, poz. 679 i Nr 124, poz. 782 oraz z 1999 r. Nr 75, poz. 853 i Nr 110, poz. 1255).
2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w ust. 1, Sąd Najwyższy podejmuje, w formie uchwały, nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.
3. Sąd Najwyższy, podejmując uchwałę o nieważności wyborów lub nieważności wyboru posła lub senatora, stwierdza wygaśnięcie mandatów w zakresie unieważnienia oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.
4. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.
5. Uchwałę Sądu Najwyższego ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
6. Wygaśnięcie mandatów, o których mowa w ust. 3, następuje w dniu ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego.

**Art. 83.**

1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów w okręgu lub o nieważności wyboru posła lub senatora wybory ponowne lub wskazane czynności wy-

borcze przeprowadza się wyłącznie na terytorium kraju, na zasadach i w trybie przewidzianych w niniejszej ustawie.

2. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach ponownych lub podjęciu wskazanych czynności wyborczych podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w art. 82 ust. 3. Przepisy art. 10 stosuje się odpowiednio.
3. Wyniki wyborów ponownych lub wyniki przeprowadzonych czynności wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza podaje w obwieszczeniu. W obwieszczeniu wymienia się ponadto osoby, które w wyniku wyborów ponownych lub przeprowadzonych czynności wyborczych utraciły mandat, ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego, a w wypadku wygaśnięcia mandatu posła także numer i nazwę listy kandydatów.
4. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 3, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz podaje do wiadomości publicznej, a także przesyła się niezwłocznie odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu.

#### **Art. 84.**

W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów i jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadza się wybory ponowne, w zakresie unieważnienia, na zasadach i w trybie przewidzianych ustawą. Przepis art. 83 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

### **Rozdział 11**

#### **Kampania wyborcza**

##### **Art. 85.**

1. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem wyborów.
2. Partie polityczne oraz wyborcy mogą wykonywać czynności określone w ustawie od dnia ogłoszenia postanowienia, o którym mowa w ust. 1. Czynności podjęte przed tym terminem są nieważne.
3. W okresie kampanii wyborczej prowadzi się agitację wyborczą na zasadach, w formach, w czasie i w miejscach określonych ustawą.

##### **Art. 86.**

Od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania zabronione jest podawanie do wiadomości publicznej wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyniku wyborów.

**Art. 87.**

1. Od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania zabronione jest zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie w inny sposób agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów.
2. Zabronione są wszelkie formy agitacji w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje.

**Art. 88.**

1. Zabronione jest prowadzenie kampanii wyborczej na terenie zakładów pracy lub instytucji publicznych w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie.
2. Zabronione jest prowadzenie kampanii wyborczej na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz w oddziałach obrony cywilnej, a także w skoszarowanych jednostkach podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
3. Zabronione są jakiegokolwiek formy agitacji na terenie szkół podstawowych i gimnazjów wobec uczniów nieposiadających prawa wybierania.
4. Zabronione jest organizowanie w ramach prowadzonej kampanii wyborczej gier losowych i konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.
5. Zabronione jest podawanie oraz dostarczanie, w ramach prowadzonej kampanii wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia.

**Art. 89.**

1. Materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie, od kogo pochodzą.
2. Materiały wyborcze zawierające oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą, podlegają ochronie prawnej.

**Art. 90.**

1. Na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych i telekomunikacyjnych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.
2. Zabronione jest umieszczanie plakatów i haseł wyborczych na zewnątrz i wewnątrz budynków administracji rządowej i samorządowej oraz sądów, a także na terenie jednostek wojskowych i oddziałów obrony cywilnej oraz skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

3. Rada gminy może zabronić umieszczania plakatów lub haseł na niektórych budynkach publicznych, a także określonych częściach terenów publicznych, z przyczyn związanych z ochroną zabytków bądź środowiska.
4. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych dla celów prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe.
5. Plakaty należy umieszczać w taki sposób, aby można je było następnie usunąć bez powodowania szkód.
6. Policja oraz straż miejska są obowiązane usuwać na koszt komitetu wyborczego plakaty i hasła, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu fizycznemu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź w ruchu drogowym.
7. Plakaty, hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione dla celów prowadzenia kampanii wyborczej właściwe komitety wyborcze obowiązane są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.
8. Zarząd gminy postanawia o usunięciu plakatów wyborczych, haseł i urządzeń ogłoszeniowych umieszczonych z naruszeniem przepisów ust. 1-5 lub nieusuniętych przez właściwe komitety wyborcze w terminie, o którym mowa w ust. 7. Koszty ich usunięcia ponoszą właściwe komitety wyborcze.

#### **Art. 91.**

1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu prawa prasowego, materiały wyborcze, a w szczególności plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi lub inne formy prowadzonej w okresie kampanii wyborczej agitacji, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat na posła albo kandydat na senatora lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:
  - 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji,
  - 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje,
  - 3) nakazania sprostowania takich informacji,
  - 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste,
  - 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone.
2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w ust. 1, w ciągu 24 godzin, w postępowaniu nieprocesowym w składzie jednego sędziego. Sąd może rozpoznać sprawę w wypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza wraz z uzasadnieniem osobie zainteresowanej, o której mowa w ust. 1, i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu.

3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje środek prawny i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.
4. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę, w rozumieniu prawa prasowego, w której nastąpić ma publikacja, oraz termin publikacji.
5. W razie niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin sąd, na wniosek zainteresowanego, zarządza ich publikację na koszt zobowiązanego, w trybie postępowania egzekucyjnego.

#### **Art. 92.**

Wykonanie uprawnień wynikających z niniejszej ustawy nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie innych ustaw.

#### **Art. 93.**

Zasady i tryb prowadzenia kampanii wyborczej w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych określają przepisy szczególne ustawy.

#### **Art. 94.**

1. Telewizja Polska Spółka Akcyjna i Polskie Radio Spółka Akcyjna zapewniają Państwowej Komisji Wyborczej w okresie od zarządzenia wyborów do Sejmu i do Senatu możliwość nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego.
2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą i zarządami Telewizji Polskiej i Polskiego Radia, określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1.

### **Rozdział 12**

#### **Komitety wyborcze**

#### **Art. 95.**

Komitety wyborcze w imieniu partii politycznych i wyborców wykonują czynności wyborcze, a w szczególności: zgłaszają kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów oraz prowadzą, na zasadzie wyłączności, kampanię wyborczą na ich rzecz.

#### **Art. 96.**

1. Funkcję komitetu wyborczego partii politycznej pełni organ partii upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

2. Organ partii politycznej, o którym mowa w ust. 1, obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o zamiarze zgłoszenia kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów oraz o powołaniu:
  - 1) pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego - uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 109, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego,
  - 2) pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 109.
3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 2, może być dokonane w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.
4. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 2, podaje się również:
  - 1) nazwę komitetu wyborczego, zgodną z przepisami art. 99 i art. 100, oraz skrót jego nazwy, a także adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym partia polityczna jest wpisana do ewidencji partii politycznych,
  - 2) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w ust. 2 pkt 1,
  - 3) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.
5. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 2, dołącza się:
  - 1) oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 2, o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 109 ust. 2 i 3,
  - 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych,
  - 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

#### **Art. 97.**

1. Partie polityczne mogą tworzyć koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów na posłów lub wspólnego zgłaszania kandydatów na senatorów.
2. Partia polityczna może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej.
3. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonuje komitet wyborczy, zwany dalej "koalicyjnym komitetem wyborczym", utworzony przez organy partii politycznych wchodzących w jej skład, upoważnione do reprezentowania partii na zewnątrz.
4. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.
5. W skład koalicyjnego komitetu wyborczego wchodzi co najmniej 10 osób wskazanych przez organy partii politycznych, o których mowa w ust. 3.

6. Koalicyjny komitet wyborczy powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego - uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 109, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego,
- 2) pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 109.

7. Pełnomocnik, o którym mowa w ust. 6 pkt 1, zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą w terminie do 50 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego.

8. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 7, podaje się:

- 1) nazwę komitetu wyborczego, zgodną z przepisami art. 99 i art. 100, oraz skrót jego nazwy i adres jego siedziby,
- 2) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w ust. 6 pkt 1,
- 3) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w ust. 6 pkt 2.

9. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 7, załącza się:

- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób, o których mowa w ust. 5,
- 2) oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 6, o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 109 ust. 2 i 3,
- 3) uwierzytelnione odpisy z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą,
- 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą, wskazujące, który organ partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

#### **Art. 98.**

1. Obywatele mający prawo wybierania, w liczbie co najmniej 15, mają prawo utworzyć komitet wyborczy wyborców, składając pisemne oświadczenie o utworzeniu komitetu, z podaniem swoich imion i nazwisk, adresów zamieszkania oraz numerów ewidencyjnych PESEL.

2. Komitet wyborczy wyborców powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego - uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 109, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego,
- 2) pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 109.



3. Pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego powołuje się spośród osób wchodzących w skład komitetu wyborczego.
4. Po zebraniu co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania, popierających utworzenie komitetu, pełnomocnik, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu. Zawiadomienie może być dokonane do 50 dnia przed dniem wyborów.
5. W zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 4, podaje się:
  - 1) nazwę komitetu wyborczego, zgodną z przepisami art. 99 i art. 100, oraz skrót jego nazwy i adres jego siedziby,
  - 2) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w ust. 2 pkt 1,
  - 3) dane: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w ust. 2 pkt 2.
6. Do zawiadomienia, o którym mowa w ust. 4, załącza się:
  - 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w ust. 1,
  - 2) oświadczenia pełnomocników, o których mowa w ust. 2, o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego - również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 109 ust. 2 i 3,
  - 3) wykaz co najmniej 1000 obywateli, o których mowa w ust. 4, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli.

#### **Art. 99.**

1. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy "komitet wyborczy" oraz nazwę partii politycznej. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej może zawierać również skrót nazwy tej partii.
2. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy "koalicyjny komitet wyborczy" oraz nazwę koalicji wyborczej.
3. Nazwa komitetu wyborczego wyborców obok wyrazów "komitet wyborczy wyborców" powinna zawierać określenie odróżniające od innych komitetów.

#### **Art. 100.**

1. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny komitetu wyborczego korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.
2. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny koalicyjnego komitetu wyborczego oraz komitetu wyborczego wyborców muszą odróżniać się wyraźnie od nazw, skrótów nazw i sym-

boli graficznych innych koalicyjnych komitetów wyborczych oraz komitetów wyborczych wyborców.

3. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców muszą odróżniać się wyraźnie, z zastrzeżeniem ust. 4, od nazw i skrótów nazw partii politycznych i organizacji społecznych wpisanych do ewidencji prowadzonych przez właściwy organ ewidencji.
4. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą być tożsame z nazwą i skróttem nazwy tej organizacji. Przepis art. 134 ust. 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

#### **Art. 101.**

Pełnomocnicy wyborczy komitetów wyborczych, o których mowa w art. 96 ust. 2 pkt 1, art. 97 ust. 6 pkt 1 i art. 98 ust. 2 pkt 1, zwani są dalej "pełnomocnikami wyborczymi".

#### **Art. 102.**

1. Jeżeli zawiadomienie:

- 1) o którym mowa w art. 96 ust. 2,
- 2) o którym mowa w art. 97 ust. 7,
- 3) o którym mowa w art. 98 ust. 4,

spełnia warunki określone w ustawie, Państwowa Komisja Wyborcza w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wzywa pełnomocnika wyborczego do ich usunięcia w terminie 5 dni. W wypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia. Skargę wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia.
4. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 5 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wydaje postanowienie o przyjęciu zawiadomienia.

**Art. 103.**

1. Komitet wyborczy partii politycznej może wykonywać czynności wyborcze po wydaniu przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 96 ust. 2.
2. Koalicyjny komitet wyborczy oraz komitet wyborczy wyborców mogą wykonywać czynności wyborcze po wydaniu przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 97 ust. 7 albo w art. 98 ust. 4.

**Art. 104.**

Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- 1) komitetu wyborczego partii politycznej ponosi partia polityczna, która powołała komitet wyborczy,
- 2) koalicyjnego komitetu wyborczego ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej,
- 3) komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu wyborczego.

**Art. 105.**

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oraz podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym informację o przyjęciu zawiadomień, o których mowa w art. 96 ust. 2, art. 97 ust. 7 oraz art. 98 ust. 4.

**Art. 106.**

1. Komitet wyborczy, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, ulega rozwiązaniu z mocy prawa:
  - 1) po przyjęciu sprawozdania wyborczego komitetu przez Państwową Komisję Wyborczą albo
  - 2) po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1, albo
  - 3) po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w art. 123 ust. 2, uwzględniającego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.
2. Komitety wyborcze, którym przysługuje prawo do dotacji podmiotowej, o której mowa w art. 128, ulegają rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania dotacji.
3. Komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu. O rozwiązaniu komitetu zawiadamia się niezwłocznie Państwową Ko-

misję Wyborczą, a jeżeli rozwiązanie komitetu nastąpiło po zarejestrowaniu kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów - także właściwą okręgową komisję wyborczą.

### **Rozdział 13**

#### **Finansowanie kampanii wyborczej**

##### **Art. 107.**

Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.

##### **Art. 108.**

Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z zarządzonymi wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

##### **Art. 109.**

1. Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.
2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:
  - 1) kandydat na posła albo kandydat na senatora,
  - 2) pełnomocnik wyborczy,
  - 3) funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.
3. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

##### **Art. 110.**

1. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.
2. Komitet wyborczy partii politycznej może pozyskiwać i wydatkować środki od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 96 ust. 2.
3. Koalicyjny komitet wyborczy i komitet wyborczy wyborców mogą pozyskiwać i wydatkować środki od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 97 ust. 7 albo w art. 98 ust. 4.
4. Zabrania się:
  - 1) pozyskiwania środków przez komitet wyborczy po dniu wyborów,
  - 2) wydatkowania środków przez komitet wyborczy po dniu złożenia sprawozdania, o którym mowa w art. 120.

**Art. 111.**

1. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić jedynie z Funduszu Wyborczego tej partii tworzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. Nr 98, poz. 604, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 oraz z 2001 r. Nr 46, poz. 499).
2. Koalicyjnemu komitetowi wyborczemu i komitetowi wyborczemu wyborców mogą być przekazywane środki finansowe jedynie przez osoby fizyczne, z zastrzeżeniem przepisów ust. 3-6 oraz art. 128.
3. Koalicyjny komitet wyborczy i komitet wyborczy wyborców nie mogą przyjmować środków finansowych pochodzących od:
  - 1) osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą,
  - 2) cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do wartości niepieniężnych.
5. Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić z tworzonych na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w ust. 1, funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej.
6. Komitet wyborczy wyborców może zaciągać kredyty bankowe na cele związane z wyborami.

**Art. 112.**

1. Zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego.
2. Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

**Art. 113.**

1. Środki finansowe komitetu wyborczego mogą być gromadzone wyłącznie na rachunku bankowym.
2. Środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą.
3. Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz jednego koalicyjnego komitetu wyborczego albo komitetu wyborczego wyborców nie może przekraczać 15-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów.

**Art. 114.**

1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami:
  - 1) okręgowym - ustalonym dla komitetu wyborczego, który zarejestrował kandydata lub kandydatów tylko w jednym okręgu wyborczym w wyborach do Sejmu lub do Senatu, albo
  - 2) ponadokręgowym - ustalonym dla komitetu wyborczego, który zarejestrował kandydatów w więcej niż jednym okręgu wyborczym w wyborach do Sejmu lub do Senatu.
2. Wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 1 złotego przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców, z tym że:
  - 1) limit okręgowy oblicza się poprzez podzielenie liczby wszystkich zarejestrowanych wyborców w kraju przez liczbę 560 i pomnożenie uzyskanego wyniku przez liczbę mandatów posłów lub senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym, w którym komitet zarejestrował swojego kandydata lub kandydatów,
  - 2) limit ponadokręgowy dla danego komitetu stanowi sumę kwoty limitów okręgowych, o których mowa w pkt 1.
3. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów do Sejmu, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" i podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym liczbę wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do Sejmu.

**Art. 115.**

Wydatki komitetu wyborczego na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu przepisów prawa prasowego, nie mogą przekraczać 80% limitu dla danego komitetu wyborczego ustalonego zgodnie z przepisami art. 114 ust. 1 pkt 1 albo pkt 2.

**Art. 116.**

1. W wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii politycznej przekazuje ją na Fundusz Wyborczy tej partii politycznej tworzony na podstawie przepisów ustawy o partiach politycznych. Informację o przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym najpóźniej w terminie 30 dni od dnia przyjęcia sprawozdania wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub uwzględnienia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1.

2. W wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami koalicyjny komitet wyborczy przekazuje ją na tworzone na podstawie przepisów ustawy o partiach politycznych fundusze wyborcze partii politycznych wchodzących w skład koalicji, w proporcji ustalonej w umowie koalicyjnej; w razie braku stosownych postanowień w umowie środki przekazuje się na rzecz instytucji charytatywnej. Informację o przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym najpóźniej w terminie 30 dni od dnia przyjęcia sprawozdania wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub uwzględnienia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1.
3. W wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami, z uwzględnieniem dotacji, o której mowa w art. 128, komitet wyborczy wyborców jest obowiązany przekazać tę nadwyżkę na rzecz instytucji charytatywnej. Informację o przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy podaje do wiadomości publicznej w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym najpóźniej w terminie 6 miesięcy od dnia przyjęcia sprawozdania wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub uwzględnienia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1.

#### **Art. 117.**

Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez koalicyjny komitet wyborczy i komitet wyborczy wyborców, mające na celu pozyskanie środków na wybory, muszą zawierać informację o treści przepisów art. 111 ust. 1-4, art. 113 ust. 2 i 3, art. 127, art. 223 pkt 3 i art. 224 pkt 3.

#### **Art. 118.**

Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych odrębnymi przepisami dotyczącymi jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej, z uwzględnieniem przepisów ustawy.

#### **Art. 119.**

1. Do finansowania komitetów wyborczych partii politycznych w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się przepisy ustawy o partiach politycznych.
2. Od dnia przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 96 ust. 2 albo art. 97 ust. 7, do dnia wyborów partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej, może prowadzić i finansować, wszelką agitację na rzecz upowszechniania celów programowych partii politycznej, wyłącznie na zasadach, w formach, w czasie i w miejscach określonych ustawą.

#### **Art. 120.**

1. Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach fi-

nansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, wraz z opinią biegłego rewidenta i raportem, zwane dalej "sprawozdaniem wyborczym".

2. Biegłego rewidenta, o którym mowa w ust. 1, wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą.
3. Koszty sporządzenia opinii i raportu, o których mowa w ust. 1, pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.
4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania wyborczego oraz szczegółowy zakres zawartych w nim informacji, a także wykaz rodzajów dokumentów, jakie należy załączyć do sprawozdania, tak aby umożliwiły weryfikację podanych w sprawozdaniu informacji.
5. Do wydatków komitetu wyborczego wlicza się wartość darowizn niepieniężnych pozyskanych przez komitet wyborczy oraz świadczonych na jego rzecz usług.
6. Wartość pozyskanych darowizn niepieniężnych oraz świadczonych na rzecz komitetu wyborczego usług podaje się w sprawozdaniu wyborczym w wysokości możliwych do uzyskania cen ich sprzedaży netto, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacji.
7. Przepisu ust. 6 nie stosuje się do nieodpłatnych usług polegających na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez podmioty inne niż przedsiębiorcy.

#### **Art. 121.**

1. Sprawozdania wyborcze komitetów wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" w ciągu miesiąca od upływu terminu, o którym mowa w art. 120 ust. 1.
2. Wykaz wpłat od osób fizycznych na rzecz koalicyjnego komitetu wyborczego i komitetu wyborczego wyborców Państwowa Komisja Wyborcza udostępnia do wglądu na wniosek w trybie i na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. Nr 133, poz. 883 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 50, poz. 580 i Nr 116, poz. 1216).
3. Pozostałe rodzaje dokumentów załączone do sprawozdań wyborczych udostępniane są do wglądu podmiotom wymienionym w art. 122 ust. 5 w okresie przewidzianym na złożenie zastrzeżenia do sprawozdań wyborczych.



**Art. 122.**

1.<sup>1</sup>Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 4 miesięcy od dnia złożenia sprawozdania wyborczego:

- 1) przyjmuje sprawozdanie bez zastrzeżeń,
- 2) przyjmuje sprawozdanie wskazując na jego uchybienia, albo
- 3) odrzuca sprawozdanie w wypadku stwierdzenia:
  - a) pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów art. 110 albo limitu określonego w art. 114 ust. 1 i 2,
  - b) przekazania koalicyjnemu komitetowi wyborczemu albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przyjęcia przez komitet środków finansowych lub wartości niepieniężnych z naruszeniem przepisów art. 111 ust. 2 – 4,
  - c) przeprowadzania zbiórek publicznych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 112 ust. 2,
  - d) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej środków finansowych pochodzących z innego źródła niż Fundusz Wyborczy tej partii.

2.<sup>2</sup>W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie.

3. Państwowa Komisja Wyborcza, badając sprawozdanie wyborcze, może zlecać sporządzenie ekspertyz lub opinii.

4. Państwowa Komisja Wyborcza, badając sprawozdanie wyborcze, może żądać od organów państwowych niezbędnej pomocy.

5. W terminie 7 dni od dnia ogłoszenia sprawozdania wyborczego:

- 1) partie polityczne,
- 2) komitety wyborcze, które brały udział w danych wyborach,
- 3) stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych

- mogą zgłaszać do Państwowej Komisji Wyborczej umotywowane pisemne zastrzeżenia do sprawozdań wyborczych komitetów wyborczych.

6. Państwowa Komisja Wyborcza w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia zastrzeżenia, o którym mowa w ust. 5, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie.

---

<sup>1</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 10 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: (...) Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (...) (Dz. U. Nr 154, poz. 1802)

<sup>2</sup> Zmieniony przez art. 10 pkt 1 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

**Art. 123.**

1. W wypadku odrzucenia sprawozdania wyborczego komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.
2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi finansowemu i Państwowej Komisji Wyborczej.
3. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym.
4. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.
5. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika finansowego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie postanawia o przyjęciu sprawozdania wyborczego.

**Art. 124.**

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" oraz podaje do wiadomości publicznej, w formie komunikatu, informacje o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach wyborczych komitetów wyborczych.

**Art. 125.**

1. W razie niezłożenia w terminie sprawozdania wyborczego przez:
  - 1) komitet wyborczy partii politycznej - partii politycznej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 128, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy o partiach politycznych,
  - 2) koalicyjny komitet wyborczy - partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 128, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy o partiach politycznych,
  - 3) komitet wyborczy wyborców - nie przysługuje mu prawo do dotacji, o której mowa w art. 128.
2. Do sprawozdania złożonego po terminie stosuje się odpowiednio przepisy art. 120-123.

**Art. 126.<sup>3</sup>**

1. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania wyborczego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1, przysługująca komitetowi wyborczemu dotacja, o której mowa w art. 128, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równo-

---

<sup>3</sup> W brzmieniu określonym przez art. 10 pkt 2 ustawy wymienionej w przypisie 1.

wartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 3 lit. a) – d).

2. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania wyborczego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 123 ust. 1, przysługująca partii politycznej, która utworzyła komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy, subwencja, o której mowa w art. 28 i art. 29 ustawy o partiach politycznych, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 122 ust. 1 pkt 3 lit. a) – d).
3. Pomniejszenie wysokości dotacji lub subwencji, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie może przekraczać 75% wysokości dotacji ustalonej na zasadach określonych w art. 128 ust. 3 i 4, lub 75% wysokości subwencji ustalonej na zasadach określonych w art. 28 i art. 29 ustawy o partiach politycznych.

#### **Art. 127.**

1. Korzyści majątkowe przekazane albo przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów art. 110 ust. 4, art. 111 ust. 1-4, art. 112 ust. 1, art. 113, art. 114 ust. 1 albo art. 115 podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przepadkowi podlega jej równowartość.
2. Sądem właściwym do orzekania w sprawach przepadku korzyści majątkowych, o których mowa w ust. 1, jest Sąd Okręgowy w Warszawie.
3. O orzeczenie przepadku korzyści majątkowej występuje do sądu Państwowa Komisja Wyborcza.
4. Do postępowania w sprawie przepadku korzyści majątkowej stosuje się przepisy o postępowaniu nieprocesowym.

#### **Art. 128.**

1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej "dotacją podmiotową", za każdy uzyskany mandat posła i senatora. Wydatki związane z dotacją podmiotową pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.
  2. Wysokość dotacji podmiotowej za uzyskany mandat oblicza się dzieląc przez 560 sumę wydatków uwidocznioną w sprawozdaniach wyborczych komitetów wyborczych, które uzyskały co najmniej jeden mandat w wyborach. Wydatki uwidocznione w sprawozdaniach wyborczych przyjmuje się do obliczeń do wysokości nie wyższej niż limit, o którym mowa w art. 114, przypadający danemu komitetowi wyborczemu.

3. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$Dp = \frac{W}{560} \times M$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

Dp - wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W - sumę wydatków na kampanię wyborczą komitetów wyborczych (do wysokości przysługujących komitetom wyborczym limitów), które uzyskały co najmniej 1 mandat,

M - liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

4. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu wyborczym.

5. Dotacja podmiotowa przysługuje w wysokości, o której mowa w ust. 2-4, także za każdy mandat posła i senatora uzyskany w wyborach ponownych do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach uzupełniających do Senatu.

6. Dotację podmiotową przysługującą partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej dzieli się na rzecz partii wchodzących w skład tej koalicji w proporcjach określonych w umowie zawiązującej koalicję wyborczą. Proporcje określone w tej umowie nie mogą być zmienione. Jeżeli partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej nie określiły w umowie zawiązującej koalicję proporcji, nie przysługuje im prawo do dotacji podmiotowej.

7. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w ust. 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 6 miesięcy od dnia stwierdzenia ważności wyborów.

8. W wypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy o partiach politycznych.

## **Rozdział 14**

### **Finansowanie wyborów z budżetu państwa**

#### **Art. 129.**

1. Wydatki związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów są pokrywane z budżetu państwa w części Rezerwy celowe.

2. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w ustawie,

- 2) zadaniami komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne,
  - 3) zadaniami organów administracji rządowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych,
  - 4) zadaniami zleconymi do wykonania przez jednostki samorządu terytorialnego.
3. Środki finansowe na zadania zlecone wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego są przekazywane w terminach umożliwiających ich wykonywanie.
  4. Informację o wydatkach, o których mowa w ust. 2, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego podaje do wiadomości publicznej w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów.
  5. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w ust. 2 i 3, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy o finansach publicznych.
  6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w ust. 1, jest Kierownik Krajowego Biura Wyborczego.

## **Dział II**

### **Przepisy szczególne dla wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

#### **Rozdział 15**

#### **Zasady ogólne**

##### **Art. 130.**

Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

##### **Art. 131.**

Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat.

##### **Art. 132.**

Do Sejmu wybiera się 460 posłów z okręgowych list kandydatów na posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych.

##### **Art. 133.**

1. W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie okręgowe listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.
2. Okręgowe listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

**Art. 134.**

1. Komitety wyborcze utworzone przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą korzystać ze zwolnienia list tych komitetów z warunku, o którym mowa w art. 133 ust. 1, jeżeli złożą Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie w tej sprawie najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. Wraz z oświadczeniem, o którym mowa w zdaniu pierwszym, komitet jest obowiązany przedłożyć dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu przez wyborców będących członkami tej organizacji.
2. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdza niezwłocznie otrzymanie oświadczenia, o którym mowa w ust. 1. Potwierdzenie oświadczenia jest wiążące.

**Art. 135.**

Jeżeli warunku określonego w art. 133 ust. 1 lub 2 nie spełnią okręgowe listy kandydatów na posłów żadnego komitetu wyborczego bądź któryś z wymienionych warunków spełniony zostanie przez listy kandydatów tylko jednego komitetu wyborczego, w podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się listy kandydatów komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 3% ważnie oddanych głosów w skali kraju. Listy koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się, jeżeli otrzymały co najmniej 5% ważnie oddanych głosów w skali kraju.

**Rozdział 16**

**Okręgi wyborcze**

**Art. 136.**

1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu tworzy się wielomandatowe okręgi wyborcze, zwane dalej "okręgami wyborczymi".
2. W okręgu wyborczym wybiera się co najmniej 7 posłów.
3. Okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego część. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

**Art. 137.**

1. Ustalenia liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz podziału województw na okręgi wyborcze dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez ogólną liczbę posłów wybieranych w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem przepisów art. 136 i następujących zasad:
  - 1) ułamki liczby mandatów posłów wybieranych w okręgach wyborczych równe lub większe od 1/2, jakie wynikną z zastosowania jednolitej normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej,

- 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba posłów wybieranych w okręgach wyborczych przewyższa liczbę wynikającą z przepisu art. 132, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest najmniejsza. W wypadku gdy liczba posłów jest mniejsza od wynikającej z przepisu art. 132, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest największa.
2. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice oraz liczbę posłów wybieranych w każdym okręgu, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 1 do ustawy.
3. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

#### **Art. 138.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Sejmowi wnioski w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych i liczby posłów w nich wybieranych, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian w zasadniczym podziale terytorialnym państwa lub ze zmiany liczby mieszkańców w okręgu wyborczym lub w kraju.
2. Dokonywanie zmian granic powiatów pociągających za sobą zmiany granic okręgów wyborczych jest niedopuszczalne w okresie 12 miesięcy poprzedzających upływ kadencji Sejmu, jak i w okresie od zarządzenia wyborów w razie skrócenia kadencji Sejmu aż do dnia stwierdzenia ważności wyborów.
3. Sejm dokonuje, z zastrzeżeniem ust. 4, zmian w podziale na okręgi wyborcze z przyczyn, o których mowa w ust. 1, nie później niż na 3 miesiące przed dniem, w którym upływa termin zarządzenia wyborów do Sejmu.
4. W razie skrócenia kadencji Sejmu zmian w podziale na okręgi wyborcze nie dokonuje się.

### **Rozdział 17**

#### **Zgłaszanie list kandydatów na posłów**

##### **Art. 139.**

1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym jedną okręgową listę kandydatów na posłów, zwaną dalej "listą okręgową".
2. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy okręgowej.
3. Partie polityczne, które wchodzą w skład koalicji wyborczej, nie mogą zgłaszać list kandydatów samodzielnie.

**Art. 140.**

1. Wyborca może udzielić pisemnego poparcia więcej niż jednej liście okręgowej. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.
2. Wyborca udzielający poparcia liście okręgowej składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.
3. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, oraz adnotację:  
"Udzielam poparcia liście kandydatów na posłów zgłaszanej przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym ..... (numer okręgu) w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok)."

**Art. 141.**

1. Zbieranie podpisów osób popierających listę okręgową może być dokonywane tylko w miejscu, czasie i w sposób, które wykluczają groźbę, podstęp lub stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do uzyskania podpisów.
2. Zabrania się zbierania podpisów osób popierających listę okręgową na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
3. Zabrania się udzielania wynagrodzenia pieniężnego w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem listy okręgowej.

**Art. 142.**

1. Lista okręgowa powinna być poparta, w sposób, o którym mowa w art. 140 ust. 2 i 3, podpisami co najmniej 5000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.
2. Komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w ust. 1 zarejestrował listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców.
3. Zgłoszenie list okręgowych przez komitety wyborcze spełniające warunek, o którym mowa w ust. 2, następuje na podstawie zaświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej wydanego na wniosek zainteresowanego komitetu wyborczego, złożony do 40 dnia przed dniem wyborów.

**Art. 143.**

1. Listę okręgową zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej najpóźniej do godziny 24.00 w 40 dniu przed dniem wyborów.



2. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym i większa niż dwukrotność liczby posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym.
3. Zgłoszenia listy okręgowej dokonuje osobiście, na piśmie, pełnomocnik wyborczy lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej "osobą zgłaszającą listę". W razie zgłoszenia listy przez upoważnioną przez pełnomocnika osobę do zgłoszenia dołącza się dokument stwierdzający udzielenie upoważnienia, ze wskazaniem zakresu udzielonego upoważnienia, oraz dane upoważnionej przez pełnomocnika osoby: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL.

#### **Art. 144.**

1. Zgłoszenie listy okręgowej powinno zawierać nazwisko, imię (imiona), zawód i miejsce zamieszkania każdego z kandydatów. Nazwiska kandydatów umieszcza się na liście w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.
2. Kandydata oznacza się nazwą lub skrótem nazwy tej partii politycznej, której jest członkiem (nie więcej niż 40 znaków drukarskich).
3. Osoba zgłaszająca listę może wnosić o oznaczenie kandydata, który nie należy do żadnej partii politycznej, tylko jedną nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej danego kandydata; przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio. Fakt poparcia kandydata powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowy organ partii. Wniosek wraz z potwierdzeniem składa się ze zgłoszeniem listy.
4. W zgłoszeniu osoba zgłaszająca listę może wskazać skrót nazwy komitetu wyborczego, którym należy oznaczyć zarejestrowaną listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania.
5. Do zgłoszenia każdej listy należy dołączyć:
  - 1) oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę wraz z wykazem podpisów wyborców popierających listę bądź zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 142 ust. 3,
  - 2) pisemną zgodę kandydata na kandydowanie z danej listy okręgowej. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko i wiek oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego ewentualnej przynależności do partii politycznej; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem,
  - 3) oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, poz. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701 oraz z 2000 r. Nr 43, poz. 488), lub informację o uprzednim złożeniu takiego oświadczenia w związku z

kandydowaniem na funkcję publiczną, z którym związany był obowiązek złożenia oświadczenia.

6. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnianie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście bądź też zmiana oznaczenia, o którym mowa w ust. 3, są niedopuszczalne.

#### **Art. 145.**

Jeżeli oświadczenie, o którym mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3, kandydat na posła wypełnia tylko w części A, oświadczenie takie dołącza się do zgłoszenia listy. W wypadku, gdy oświadczenie wypełnione jest również w części B - część A jest dołączana do zgłoszenia listy wraz z adnotacją o złożeniu części B, zaś część B jest składana przez kandydata na posła bezpośrednio Państwowej Komisji Wyborczej.

#### **Art. 146.**

1. Okręgowa komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie listy okręgowej, bada, w obecności osoby zgłaszającej listę, czy spełnia ono wymogi, o których mowa w art. 144, i wydaje osobie zgłaszającej listę pisemne potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia. Wzór potwierdzenia określi Państwowa Komisja Wyborcza.
2. Arkusze wykazu podpisów komisja numeruje i opatruje każdy arkusz swoją pieczęcią.
3. Po sprawdzeniu prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów przyjęte arkusze wykazu podpisów komisja przechowuje w zabezpieczonych pakietach. Udostępnienie i rozpieczętowanie pakietów może nastąpić wyłącznie na potrzeby postępowania przed sądami i organami prokuratury, w obecności członka okręgowej komisji wyborczej; o terminie czynności zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.

#### **Art. 147.**

1. Okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę okręgową zgłoszoną zgodnie z przepisami ustawy, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej wraz z oświadczeniami kandydatów na posłów lub informacjami, o których mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3.
2. Jeżeli zgłoszenie ma wady inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców, komisja wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 3 dni. W wypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów listę, z zastrzeżeniem przepisu art. 143 ust. 2, rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową.
3. Postanowienie okręgowej komisji wyborczej o odmowie rejestracji, o którym mowa w ust. 2, wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę. Od po-

stanowienia osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 3 dni od dnia doręczenia. Od postanowienia wydanego w wyniku rozpatrzenia odwołania nie przysługuje środek prawny.

#### **Art. 148.**

1. Jeżeli liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy okręgowej jest mniejsza niż ustawowo wymagana, okręgowa komisja wyborcza wzywa osobę zgłaszającą listę do uzupełnienia wykazu podpisów, o ile nie upłynął termin, o którym mowa w art. 143 ust. 1. Uzupełnienie jest możliwe do upływu terminu, o którym mowa w art. 143 ust. 1.
2. Jeżeli uzupełnienia nie dokonano w terminie, o którym mowa w art. 143 ust. 1, lub termin ten upłynął, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy okręgowej. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę.
3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 2, może być przez osobę zgłaszającą listę zaskarżone do właściwego miejscowo sądu okręgowego w terminie 3 dni od dnia doręczenia. Sąd okręgowy rozpatruje skargę i orzeka w sprawie skargi w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym, w składzie 3 sędziów. Od orzeczenia sądu nie przysługuje środek prawny. Jeżeli sąd uzna skargę za uzasadnioną, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje listę.

#### **Art. 149.**

1. W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów okręgowa komisja wyborcza dokonuje w terminie 3 dni sprawdzenia danych bądź wiarygodności podpisów, w oparciu o dostępne urzędowo dokumenty, w tym rejestry wyborców i urzędowe rejestry mieszkańców, a w miarę potrzeby również o wyjaśnienia wyborców. O wszczęciu postępowania wyjaśniającego zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.
2. Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania ustalone zostanie, iż zgłoszona lista nie uzyskała poparcia ustawowo wymaganej liczby podpisów wyborców, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy okręgowej. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę.
3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 2, może być przez osobę zgłaszającą listę zaskarżone do właściwego miejscowo sądu okręgowego w terminie 3 dni od dnia doręczenia. Sąd okręgowy rozpatruje skargę i orzeka w sprawie skargi w terminie 3 dni, w postępowaniu nieprocesowym, w składzie 3 sędziów. Od orzeczenia sądu nie przysługuje środek prawny. Jeżeli sąd uzna skargę za uzasadnioną, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje listę okręgową.

**Art. 150.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów rejestracji list okręgowych przyznaje w drodze losowania, najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów, jednolity numer dla list tego samego komitetu wyborczego, zarejestrowanych więcej niż w jednym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika nie wstrzymuje losowania.
2. W pierwszej kolejności losowane są numery dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały swoje listy we wszystkich okręgach wyborczych. W dalszej kolejności losowane są numery dla list pozostałych komitetów wyborczych.
3. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze oraz pełnomocników wyborczych o wylosowanych numerach list okręgowych.

**Art. 151.**

1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 150 ust. 3, okręgowa komisja wyborcza, uwzględniając kolejność numerów list okręgowych ustaloną w trybie art. 150, najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów przeprowadza losowanie numerów dla list komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy wyłącznie w danym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się osoby zgłaszające listy; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania.
2. Okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osoby zgłaszające listy i Państwową Komisję Wyborczą o wylosowanych numerach list okręgowych, o których mowa w ust. 1.

**Art. 152.**

1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych, zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list, w tym treść oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne, w części określonej w art. 11 ust. 2 tej ustawy.
2. Obwieszczenie, o którym mowa w ust. 1, przesyła się dyrektorowi właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

**Art. 153.**

1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy okręgowej nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie.

2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów; w takim wypadku przepisu art. 142 ust. 1 nie stosuje się.
3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w ust. 2, a na liście pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od postanowienia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.
4. W razie rozwiązania komitetu wyborczego w trybie, o którym mowa w art. 106 ust. 3, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy tego komitetu. Przepis ust. 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.
5. O skreśleniu kandydata i postanowieniach, o których mowa w ust. 2-4, okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osobę zgłaszającą listę i Państwową Komisję Wyborczą oraz wyborców, w formie obwieszczenia.

#### **Art. 154.**

1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego lista okręgowa.
2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.
3. Funkcję męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowej komisji wyborczej pełni pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona.

### **Rozdział 18**

#### **Karty do głosowania**

#### **Art. 155.**

Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu list okręgowych zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

#### **Art. 156.**

Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

### **Art. 157.**

1. Na każdej karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.
2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci właściwej okręgowej komisji wyborczej i oznacza miejsce na odcisk pieczęci obwodowej komisji wyborczej.
3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionki powinny być jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.
4. Wzór karty do głosowania ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

### **Art. 158.**

1. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania okręgowa komisja wyborcza skreśli z listy okręgowej nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 153 ust. 1, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informację o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie podaje się do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakotowanie w lokalach wyborczych w dniu głosowania.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja unieważni rejestrację listy okręgowej z przyczyn, o których mowa w art. 153 ust. 3 lub 4.

### **Art. 159.**

Sposób sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu, odpowiednio, z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

## **Rozdział 19**

### **Sposób głosowania i warunki ważności głosu**

#### **Art. 160.**

1. Wyborca głosuje tylko na jedną listę okręgową, stawiając na karcie do głosowania znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list okręgowych albo nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem ust. 4.
3. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata umieszczonego na liście okręgowej, której rejestracja została unieważniona.

4. Jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy okręgowej, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone, to głos taki uznaje się za ważny i oddany na tę listę.
5. Jeżeli na karcie do głosowania znak "x" postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z tej samej listy okręgowej, to głos taki uważa się za głos ważnie oddany na wskazaną listę okręgową z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko na tej liście umieszczone jest w pierwszej kolejności.

#### **Art. 161.**

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo pozyczenie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

### **Rozdział 20**

#### **Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym**

#### **Art. 162.**

1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza:
  - 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania,
  - 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - 3) liczbę kart wyjętych z urny, w tym:
    - a) liczbę kart nieważnych, o których mowa w art. 72,
    - b) liczbę kart ważnych,
  - 4) liczbę głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania, o których mowa w art. 160 ust. 2 i 3,
  - 5) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów,
  - 6) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów,
  - 7) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tych list.
2. Liczby, o których mowa w ust. 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

#### **Art. 163.**

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 70 ust. 2, art. 71, art. 72 i art. 162 stosuje się odpowiednio.

**Art. 164.**

1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art. 76 ust. 1, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządza w dwóch egzemplarzach protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.
2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 59 ust. 2, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn niezyskania z tych obwodów wyników głosowania.
3. W protokole wymienia się sumy liczb, o których mowa w art. 162 ust. 1.
4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.
6. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych i głosów ważnych oddanych na każdą z list okręgowych oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z tych list do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób przez nią ustalony, za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu danych z protokołu.
7. Protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.
8. Wzór protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

**Art. 165.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych, o których mowa w art. 164 ust. 6, uwzględniając przepis art. 134 ust. 1, ustala wstępnie liczbę głosów ważnych oraz głosów ważnych oddanych na listy okręgowe poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju i listy, które spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych. Informację o tym podaje się do wiadomości publicznej.
2. Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza protokolarnie ustala zbiorcze wyniki głosowania na listy okręgowe w skali kraju i stwierdza, uwzględniając przepis art. 134 ust. 1, które listy spełniają warunki



uprawnijające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, oraz zawiadamia o tym pisemnie okręgowe komisje wyborcze. Informację o tym podaje się do wiadomości publicznej.

#### **Art. 166.**

1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 165 ust. 2, okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe w sposób następujący:
  - 1) liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z tych list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1,4 (jeden i cztery dziesiąte); 3; 5; 7 i dalsze kolejne liczby nieparzyste aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między te listy,
  - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

#### **Art. 167.**

1. Mandaty przypadające danej liście okręgowej uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.
2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz zainteresowanych osób zgłaszających listy; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.
3. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w ust. 2, określi Państwowa Komisja Wyborcza.

#### **Art. 168.**

1. Po ustaleniu wyników wyborów w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyborów posłów w okręgu wyborczym.

2. W protokole wymienia się liczbę posłów wybieranych w okręgu, wykaz list okręgowych zarejestrowanych w tym okręgu oraz wykaz list, które uczestniczą w podziale mandatów w okręgu, a także liczby:
  - 1) wyborców uprawnionych do głosowania,
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - 3) kart wyjętych z urny, w tym:
    - a) liczbę kart nieważnych,
    - b) liczbę kart ważnych,
  - 4) głosów nieważnych,
  - 5) głosów ważnych oddanych na każdą z list okręgowych,
  - 6) mandatów przypadających każdej liście okręgowej,
  - 7) głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych oraz nazwiska i imiona wybranych posłów z każdej listy okręgowej.
3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
4. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.
5. Wzór protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

#### **Art. 169.**

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgu wyborczym, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 168 ust. 2.

#### **Art. 170.**

1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych przekazuje do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym, dane z protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym.
2. Protokół, o którym mowa w art. 168 ust. 1, przewodniczący komisji przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

**Art. 171.**

1. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 168 ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów posłów w okręgach wyborczych.
2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników. Przepisy art. 166-170 stosuje się odpowiednio.

**Art. 172.**

Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej zbiorcze wyniki głosowania, o których mowa w art. 168 ust. 2, ustalone przez okręgową komisję wyborczą.

**Rozdział 21**

**Ogłaszanie wyników wyborów do Sejmu**

**Art. 173.**

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia oraz podaje do wiadomości publicznej wyniki wyborów do Sejmu. W obwieszczeniu zamieszcza się podstawowe informacje zawarte w protokołach wyborów posłów w okręgach wyborczych.

**Art. 174.**

Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, niezwłocznie po ogłoszeniu wyników wyborów do Sejmu, oświadczenia lub informacje, o których mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3, złożone przez tych kandydatów, którzy zostali wybrani na posłów.

**Art. 175.**

Państwowa Komisja Wyborcza wręcza posłom zaświadczenia o wyborze.

**Art. 176.**

Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Marszałkowi Sejmu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 14 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 173.

**Rozdział 22**

**Wygaśnięcie mandatu posła i uzupełnianie składu Sejmu**

**Art. 177.**

1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje wskutek:
  - 1) utraty prawa wybieralności,
  - 2) pozbawienia mandatu prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,

- 3) zrzeczenia się mandatu,
  - 4) śmierci posła,
  - 5) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła, z zastrzeżeniem przepisu ust. 3,
  - 6) powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła,
  - 7) sprawowania przez posła albo powołania go na stanowisko lub funkcję:
    - a) radnego rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa,
    - b) w zarządzie gminy, zarządzie powiatu, zarządzie województwa lub zarządzie związku komunalnego,
    - c) w zarządzie lub w radzie regionalnej albo branżowej kasy chorych.
  - 8) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3.
2. Odmowa złożenia ślubowania poselskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.
  3. Wygaśnięcie mandatu posła zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i pkt 7, następuje, jeżeli niełoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Sejmu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.
  4. Wygaśnięcie mandatu posła powołanego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 7, następuje z dniem powołania.
  - 5.<sup>4</sup> Wygaśnięcie mandatu posła z przyczyny, o której mowa w ust. 1 pkt 8, następuje, jeżeli w stosunku do prawomocnego orzeczenia stwierdzającego fakt złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3:
    - 1) nie wniesiono kasacji w terminie przewidzianym dla stron,
    - 2) kasację pozostawiono bez rozpoznania,
    - 3) kasację oddalono.

### **Art. 178.**

1. Wygaśnięcie mandatu posła stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia.

---

<sup>4</sup> dodany na podstawie art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 2002 r. o zmianie ustawy o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 14, poz. 128).

2. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".
3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

#### **Art. 179.**

1. W razie wygaśnięcia mandatu posła Marszałek Sejmu zawiadamia, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej, kolejnego kandydata z tej samej listy okręgowej, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów, o przysługującym mu pierwszeństwie do mandatu. Przy równej liczbie głosów o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia kandydata na tej liście okręgowej.
2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie o ustąpieniu pierwszeństwa powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1.
3. O obsadzeniu mandatu postanawia Marszałek Sejmu. Przepisy art. 178 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.
4. Jeżeli obsadzenie mandatu posła w trybie określonym w ust. 1 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, Marszałek Sejmu, w drodze postanowienia, stwierdza, iż mandat ten do końca kadencji pozostaje nieobsadzony.

### **Rozdział 23**

#### **Kampania wyborcza w programach radiowych i telewizyjnych**

#### **Art. 180.**

1. Komitety wyborcze mają prawo prowadzenia agitacji wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych, zgodnie z przepisami ustawy, w formach audycji wyborczych i ogłoszeń wyborczych.
2. Audycją wyborczą jest część programu radiowego lub telewizyjnego, nie pochodząca od nadawcy, rozpowszechniana nieodpłatnie, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść lub formę, umożliwiającą wykorzystanie przez komitet wyborczy przysługującego mu czasu antenowego, o którym mowa w art. 181, przeznaczonego na prowadzenie agitacji wyborczej.
3. Rozpowszechnianiem audycji wyborczych jest dokonywana przez nadawcę publicznego rejestracja, obejmująca przegranie na dostosowane do emisji nośniki, dostarczonej audycji wyborczej przygotowanej przez komitet wyborczy lub udostępnienie studia wraz z realizatorem w celu nagrania audycji wyborczej przez komitet wyborczy oraz emisja tych audycji.

4. Ogłoszeniem wyborczym jest reklama w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34, z 1995 r. Nr 66, poz. 335 i Nr 142, poz. 701, z 1996 r. Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770, z 1999 r. Nr 90, poz. 999 oraz z 2000 r. Nr 29, poz. 356 i 358 i Nr 73, poz. 852), przygotowana przez komitet wyborczy i przekazana do emisji w ramach prowadzonej agitacji wyborczej.

#### **Art. 181.**

1. W okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej Telewizja Polska Spółka Akcyjna oraz Polskie Radio Spółka Akcyjna i spółki radiofonii regionalnej, zwane dalej "Telewizją Polską" i "Polskim Radiem", rozpowszechniają na własny koszt w programach ogólnokrajowych i regionalnych audycje wyborcze komitetów wyborczych.
2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
  - 1) w ogólnokrajowych programach - 15 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 3 godzin w TV Polonia, i 30 godzin w Polskim Radiu, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy,
  - 2) w regionalnych programach - 10 godzin w Telewizji Polskiej i 15 godzin w Polskim Radiu.
3. Komitet wyborczy ma prawo do rozpowszechniania audycji wyborczych w programach:
  - 1) ogólnokrajowych - jeżeli zarejestrował swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych,
  - 2) regionalnych - jeżeli zarejestrował listę okręgową co najmniej w jednym okręgu wyborczym.
4. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi.

#### **Art. 182.**

1. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 181 ust. 2 pkt 1, dzieli się równo pomiędzy uprawnione komitety wyborcze na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o komitetach wyborczych, które zarejestrowały swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych.
2. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 181 ust. 2 pkt 2, dzieli się pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie list okręgowych, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach okręgowych.

3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania audycji wyborczych, zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji tych audycji, a także sposób upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych.
4. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po zasięgnięciu opinii zarządów spółek, o których mowa w art. 181 ust. 1, oraz właściwej rady programowej, określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych w każdym z programów ogólnokrajowych i regionalnych,
  - 2) ramowy podział czasu, o którym mowa w art. 181 ust. 2, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej.

#### **Art. 183.**

1. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, i programów regionalnych oraz programów radiowych, w drodze losowania przeprowadzonego w obecności osób zgłaszających listy, najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.
2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o których mowa w art. 182 ust. 1 i 2, osobie zgłaszającej listę przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

#### **Art. 184.**

1. Audycje wyborcze komitetu wyborczego dostarczane są do Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia nie później niż na 24 godziny przed dniem ich rozpowszechnienia.
2. Czas audycji wyborczych dostarczonych przez komitety wyborcze nie może przekraczać czasu ustalonego dla nich na podstawie przepisów, o których mowa w art. 182 ust. 3 i 4.
3. W wypadku stwierdzenia przez Telewizję Polską lub Polskie Radio, że dostarczone przez komitet wyborczy materiały audycji wyborczych przekraczają czas ustalony dla tych audycji, wzywają bezzwłocznie komitet wyborczy do skrócenia czasu audycji. W razie bezskutecznego wezwania Telewizja Polska lub Polskie Radio przerwie emisję audycji wyborczej w chwili, kiedy upłynął czas audycji przysługujący danemu komitetowi.

**Art. 185.**

1. Niezależnie od czasu przyznanego na rozpowszechnianie audycji wyborczych każdy komitet wyborczy może, od dnia rozpoczęcia kampanii wyborczej, odpłatnie rozpowszechniać ogłoszenia wyborcze w programach nadawców radiowych i telewizyjnych.
2. Wysokość opłat pobieranych za czas rozpowszechniania ogłoszeń wyborczych musi być dla wszystkich komitetów wyborczych jednakowa oraz ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów.
3. Do ogłoszeń wyborczych stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizji i radiofonii, z tym że czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie ogłoszeń wyborczych nie wlicza się do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasowego reklam.

**Art. 186.**

1. Nadawcy nie ponoszą odpowiedzialności za treść rozpowszechnianych audycji wyborczych i ogłoszeń wyborczych.
2. Nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania audycji wyborczych i ogłoszeń wyborczych.

**Dział III**

**Przepisy szczególne dotyczące wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

**Rozdział 24**

**Zasady ogólne**

**Art. 187.**

Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

**Art. 188.**

Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat.

**Art. 189.**

Do Senatu wybiera się 100 senatorów według zasady większości.

**Art. 190.**

W sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy Działu II niniejszej ustawy.

**Rozdział 25**

**Okręgi wyborcze**

**Art. 191.**

1. W celu przeprowadzenia wyborów do Senatu tworzy się na obszarze poszczególnych województw okręgi wyborcze.



2. W okręgu wyborczym wybiera się od 2 do 4 senatorów.
3. Okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego części. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic okręgów wyborczych utworzonych dla wyborów do Sejmu.

**Art. 192.**

1. W poszczególnych województwach wybiera się:
  - 1) w województwie dolnośląskim - 8 senatorów,
  - 2) w województwie kujawsko-pomorskim - 5 senatorów,
  - 3) w województwie lubelskim - 6 senatorów,
  - 4) w województwie lubuskim - 3 senatorów,
  - 5) w województwie łódzkim - 7 senatorów,
  - 6) w województwie małopolskim - 8 senatorów,
  - 7) w województwie mazowieckim - 13 senatorów,
  - 8) w województwie opolskim - 3 senatorów,
  - 9) w województwie podkarpackim - 5 senatorów,
  - 10) w województwie podlaskim - 3 senatorów,
  - 11) w województwie pomorskim - 6 senatorów,
  - 12) w województwie śląskim - 13 senatorów,
  - 13) w województwie świętokrzyskim - 3 senatorów,
  - 14) w województwie warmińsko-mazurskim - 4 senatorów,
  - 15) w województwie wielkopolskim - 9 senatorów,
  - 16) w województwie zachodnio-pomorskim - 4 senatorów.
2. Jeśli województwo nie jest jednym okręgiem wyborczym do Sejmu, to liczbę senatorów wybieranych w okręgu wyborczym ustala się, uwzględniając jednolitą wojewódzką normę przedstawicielstwa.
3. Jednolitą wojewódzką normę przedstawicielstwa, o której mowa w ust. 2, określa się, dzieląc liczbę mieszkańców województwa przez liczbę senatorów wybieranych w danym województwie.
4. Liczbę senatorów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych, ich numery i granice, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 2 do ustawy.
5. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

**Rozdział 26**  
**Szczególne zadania komisji wyborczych**  
**Art. 193.**

1. Wybory do Senatu przeprowadzają:
  - 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
  - 2) okręgowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu,
  - 3) obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu.
2. Funkcje okręgowej komisji wyborczej, o której mowa w ust. 1 pkt 2, dla okręgów wyborczych w danym województwie może spełniać wskazana przez Państwową Komisję Wyborczą okręgowa komisja wyborcza powołana dla wyborów do Sejmu.
3. W wypadku wyborów uzupełniających, o których mowa w art. 215, powołuje się okręgową komisję wyborczą i obwodowe komisje wyborcze w trybie i na zasadach określonych w ustawie.

**Rozdział 27**  
**Zgłaszanie kandydatów na senatorów**  
**Art. 194.**

Do komitetów wyborczych zgłaszających kandydatów na senatorów stosuje się odpowiednio przepisy ustawy dotyczące komitetów wyborczych, z tym że:

- 1) partia polityczna, która wchodzi w skład koalicji wyborczej utworzonej w celu wspólnego zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów albo tylko w celu wspólnego zgłoszenia kandydatów na senatorów, nie może zgłaszać kandydatów na senatorów samodzielnie,
- 2) nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców utworzonego tylko w celu zgłoszenia kandydatów na senatorów muszą być różne od nazw i skrótów nazw komitetów wyborczych utworzonych w celu zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów albo kandydatów na posłów.

**Art. 195.**

1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym najwyżej tylu kandydatów na senatorów, ilu senatorów jest wybieranych w danym okręgu wyborczym.
2. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko w ramach zgłoszenia przez jeden komitet wyborczy.

**Art. 196.**

1. Zgłoszenie kandydata na senatora powinno być poparte podpisami co najmniej 3000 wyborców.

2. Wyborca może udzielić poparcia więcej niż jednemu kandydatowi na senatora. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.
3. Wyborca udzielający poparcia zgłoszeniu kandydata na senatora składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.
4. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, numer okręgu wyborczego, w którym kandydat jest zgłaszany, oraz adnotację:  
"Udzielam poparcia kandydatowi na senatora ..... (nazwisko, imię - imiona) zgłaszanemu przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym..... (numer okręgu) w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok).".
5. Poparcia dla zgłoszenia kandydata na senatora może udzielić wyłącznie wyborca stale zamieszkały w danym okręgu wyborczym.

#### **Art. 197.**

1. Zbieranie podpisów osób popierających zgłoszenie kandydata na senatora może być dokonywane tylko w miejscu, czasie i w sposób, które wykluczają groźbę, podstęp lub stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do uzyskania podpisów.
2. Zabrania się zbierania podpisów osób popierających zgłoszenie kandydata na senatora na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
3. Zabrania się udzielania wynagrodzenia pieniężnego w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem kandydata na senatora.

#### **Art. 198.**

1. Zgłoszenia każdego kandydata na senatora dokonuje się odrębnie. Jeżeli komitet wyborczy dokonuje zgłoszenia więcej niż jednego kandydata na senatora, to zgłoszenie każdego z kandydatów musi być poparte odrębnie podpisami wyborców w sposób, o którym mowa w art. 196 ust. 3 i 4.
2. Do zgłoszenia kandydatów na senatorów przepisu art. 142 ust. 2 nie stosuje się.

### **Rozdział 28**

#### **Karty do głosowania**

#### **Art. 199.**

Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu kandydatów na senatorów zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

**Art. 200.**

Na karcie do głosowania umieszcza się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na senatorów, z podaniem nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego.

**Rozdział 29**

**Sposób głosowania i warunki ważności głosu**

**Art. 201.**

1. Wyborca głosuje na określonych kandydatów, stawiając znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk najwyżej tylu kandydatów, ilu senatorów jest wybieranych w okręgu wyborczym.
2. Wyborca może głosować na mniejszą liczbę kandydatów, aniżeli wynosi liczba senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym.

**Art. 202.**

1. Jeżeli na karcie do głosowania nie postawiono znaku "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska któregokolwiek z kandydatów, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.
2. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwisk większej liczby kandydatów niż wynosi liczba wybieranych senatorów, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.
3. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak "x" w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata, którego nazwisko zostało skreślone, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.

**Rozdział 30**

**Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym**

**Art. 203.**

1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza:
  - 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania,
  - 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - 3) liczbę kart wyjętych z urny, w tym liczbę kart nieważnych, o których mowa w art. 72, i liczbę kart ważnych, w tym:
    - a) liczbę kart ważnych z głosami nieważnymi, o których mowa w art. 202,
    - b) liczbę kart ważnych z głosami ważnymi,
  - 4) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów na senatorów.

2. Liczby, o których mowa w ust. 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

**Art. 204.**

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

**Art. 205.**

1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art. 204, ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów oraz sporządza w dwóch egzemplarzach protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym.
2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 59 ust. 2, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.
3. W protokole wymienia się sumy liczb, o których mowa w art. 203 ust. 1, oraz nazwiska i imiona wybranych senatorów, z podaniem nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego.
4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład okręgowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.
6. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie dane z protokołu, dotyczące liczby kart ważnych oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów, do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób przez nią ustalony, za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej użytku publicznego lub elektronicznego przesyłania danych. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu danych z protokołu.

**Art. 206.**

1. Za wybranych na senatorów w danym okręgu wyborczym uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno najwięcej oddanych głosów ważnych.
2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu i kandydatów tych jest więcej niż mandatów do uzyskania, o pierw-

szeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz zainteresowanych osób zgłaszających listy; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.

3. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w ust. 2, określi Państwowa Komisja Wyborcza.

#### **Art. 207.**

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgu wyborczym, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 205 ust. 3.

#### **Art. 208.**

1. Protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.
2. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w ust. 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.
3. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

### **Rozdział 31**

#### **Ogłaszanie wyników wyborów do Senatu**

#### **Art. 209.**

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w formie obwieszczenia, oraz podaje do wiadomości publicznej wyniki wyborów do Senatu. W obwieszczeniu zamieszcza się, według okręgów wyborczych, podstawowe informacje zawarte w protokołach okręgowych komisji wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych senatorów.

#### **Art. 210.**

Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie, niezwłocznie po ogłoszeniu wyników wyborów do Senatu, oświadczenia lub informacje, o których mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3, złożone przez tych kandydatów, którzy zostali wybrani na senatorów.

**Art. 211.**

Państwowa Komisja Wyborcza wręcza senatorom zaświadczenia o wyborze.

**Art. 212.**

Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Marszałkowi Senatu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 14 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 209.

**Rozdział 32**

**Wygaśnięcie mandatu senatora i uzupełnianie składu Senatu**

**Art. 213.**

1. Wygaśnięcie mandatu senatora następuje wskutek:

- 1) utraty prawa wybieralności,
- 2) pozbawienia mandatu prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu,
- 3) zrzeczenia się mandatu,
- 4) śmierci senatora,
- 5) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć z mandatem senatora, z zastrzeżeniem przepisu ust. 3,
- 6) powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu senatora,
- 7) sprawowania przez senatora albo powołania go na stanowisko lub funkcję:
  - a) radnego rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa,
  - b) w zarządzie gminy, zarządzie powiatu, zarządzie województwa lub zarządzie związku komunalnego,
  - c) w zarządzie lub w radzie regionalnej albo branżowej kasy chorych.
- 8) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3 w związku z art. 190.

2. Odmowa złożenia ślubowania senatorskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.

3. Stwierdzenie wygaśnięcia mandatu senatora zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 7, następuje, jeżeli niełoży on Marszałkowi Senatu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Senatu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

4. Wygaśnięcie mandatu senatora powołanego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 7, następuje z dniem powołania.
- 5.<sup>5</sup> Wygaśnięcia mandatu senatora z przyczyny, o której mowa w ust. 1 pkt 8, następuje, jeżeli w stosunku do prawomocnego orzeczenia stwierdzającego fakt złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3, w związku z art. 190:
  - 1) nie wniesiono kasacji w terminie przewidzianym dla stron,
  - 2) kasację pozostawiono bez rozpoznania,
  - 3) kasację oddalono.

#### **Art. 214.**

1. Wygaśnięcie mandatu senatora stwierdza Marszałek Senatu, w drodze postanowienia.
2. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
3. Postanowienie, o którym mowa w ust. 1, niezwłocznie doręcza się Prezydentowi Rzeczypospolitej i Państwowej Komisji Wyborczej.

#### **Art. 215.**

1. W razie wygaśnięcia mandatu senatora Prezydent Rzeczypospolitej zarządza wybory uzupełniające do Senatu.
2. Wybory uzupełniające zarządza się i przeprowadza się w terminie 3 miesięcy od dnia stwierdzenia wygaśnięcia mandatu senatora. Wyborów uzupełniających nie przeprowadza się w okresie 6 miesięcy przed dniem, w którym upływa termin zarządzenia wyborów do Sejmu.
3. W sprawach zarządzenia wyborów, o których mowa w ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9 ust. 2, z tym że postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach uzupełniających Państwowa Komisja Wyborcza podaje niezwłocznie do wiadomości publicznej, w formie obwieszczenia, na obszarze okręgu wyborczego, w którym wybory mają być przeprowadzone. Druk i rozplakatowanie obwieszczenia zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.
4. Głosowanie w wyborach uzupełniających przeprowadza się tylko na terytorium kraju.
5. Przepisy art. 23 w sprawie zaświadczeń o prawie do głosowania mają zastosowanie tylko do wyborców zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

---

<sup>5</sup> Dodany na podstawie art. 2 pkt 2 ustawy, o której mowa w przypisie 4.



### **Rozdział 33**

#### **Kampania wyborcza w programach radiowych i telewizyjnych**

##### **Art. 216.**

1. Komitet wyborczy ma prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w programach Telewizji Polskiej i Polskiego Radia:
  - 1) ogólnokrajowych - jeżeli zarejestrował kandydatów na senatorów co najmniej w połowie okręgów wyborczych,
  - 2) regionalnych - jeżeli zarejestrował co najmniej jednego kandydata na senatora.
2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
  - 1) w ogólnokrajowych programach - 5 godzin w Telewizji Polskiej i 10 godzin w Polskim Radiu,
  - 2) w odpowiednim programie regionalnym - 3 godziny w Telewizji Polskiej i 6 godzin w Polskim Radiu.
3. Czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.
4. Czas rozpowszechniania audycji wyborczych w odpowiednim programie regionalnym jest dzielony między uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby kandydatów na senatorów zarejestrowanych przez nie w okręgach wyborczych objętych zasięgiem danego programu.
5. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po porozumieniu z Państwową Komisją Wyborczą, określi, w drodze rozporządzenia, zasady i sposób łącznego prowadzenia kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych przez komitety wyborcze uprawnione do rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu.

##### **Art. 217.**

1. W wyborach uzupełniających przepis art. 216 ust. 1 pkt 1 nie ma zastosowania, a łączny czas rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w odpowiednich programach regionalnych wynosi 2 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.
2. Czas, o którym mowa w ust. 1, w każdym programie regionalnym dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.

### **Rozdział 34**

#### **Szczególne zasady finansowania kampanii wyborczej do Senatu**

##### **Art. 218.**

1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydata lub kandydatów na senatorów, ma prawo do dotacji z budżetu państwa na zasadach określonych w art. 128.

2. W wyborach uzupełniających wysokość dotacji dla komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, który uzyskał mandat, oblicza się w ten sposób, że ogólną kwotę dotacji przypadającą na wszystkie komitety wyborcze w ostatnio przeprowadzonych wyborach do Sejmu i do Senatu dzieli się przez 560 i mnoży przez wskaźnik przeciętnego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wskaźnik ten oblicza Główny Urząd Statystyczny za okres od miesiąca, w którym przeprowadzono wybory do Sejmu i Senatu, do miesiąca, w którym odbyły się wybory uzupełniające.

#### **Dział IV**

### **Przepisy karne i przepisy szczególne**

#### **Rozdział 35**

#### **Przepisy karne**

##### **Art. 219.**

Kto podaje do wiadomości publicznej wyniki przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyniku wyborów z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 86,

podlega grzywnie od 500 000 do 1 000 000 złotych.

##### **Art. 220.**

Kto:

- 1) narusza zakazy określone w art. 87 albo w art. 88 ust. 1, 2 lub 3,
- 2) umieszcza plakaty i hasła wyborcze bądź ustawia urządzenia ogłoszeniowe z naruszeniem zasad określonych w art. 90,

podlega karze grzywny.

##### **Art. 221.**

Kto organizuje w ramach prowadzonej kampanii wyborczej gry losowe lub konkursy z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 88 ust. 4,

podlega grzywnie.

##### **Art. 222.**

Kto podaje lub dostarcza, w ramach prowadzonej kampanii wyborczej, napoje alkoholowe z naruszeniem zakazu, o którym mowa w art. 88 ust. 5,

podlega karze grzywny.

##### **Art. 223.**

Kto:

- 1) pozyskuje lub wydatkuje środki komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów art. 110 ust. 1, 2 lub 3,

- 2) pozyskuje lub wydatkuje środki komitetu wyborczego z naruszeniem przepisu art. 110 ust. 4 albo limitu określonego w art. 114 ust. 1 i 2 i art. 236,
- 3) przekazuje koalicyjnemu komitetowi wyborczemu albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przyjmuje w imieniu tego komitetu środki finansowe lub wartości niepieniężne z naruszeniem przepisów art. 111 ust. 2-4,
- 4) przeprowadza zbiórki publiczne wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 112 ust. 2,
- 5) przyjmuje w imieniu komitetu wyborczego partii politycznej środki finansowe pochodzące z innego źródła niż z Funduszu Wyborczego tej partii,

podlega grzywnie od 1 000 do 100 000 złotych.

#### **Art. 224.**

Kto:

- 1) narusza zasady określone w art. 113 ust. 1 dotyczące sposobu gromadzenia środków finansowych komitetu wyborczego,
- 2) nie wprowadza zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu komitetu wyborczego, że wpłaty na komitet wyborczy mogą być dokonywane tylko w sposób określony w art. 113 ust. 2,
- 3) dokonuje wpłat na jeden koalicyjny komitet wyborczy lub komitet wyborczy wyborców w wysokości przekraczającej limit określony w art. 113 ust. 3,

podlega karze grzywny.

#### **Art. 225.**

Kto:

- 1) przekazuje środki finansowe lub wartości niepieniężne na rzecz innego komitetu wyborczego wbrew zakazowi określonemu w art. 112 ust. 1 albo pozyskuje środki na rzecz komitetu wyborczego po dniu wyborów lub wydatkuje środki komitetu wyborczego po dniu złożenia sprawozdania wyborczego,
- 2) dokonuje wydatków na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy w wysokości przekraczającej limit określony w art. 115,

podlega karze grzywny.

#### **Art. 226.**

1. Pełnomocnik finansowy, który nie wykonuje w terminie:

- 1) obowiązku przekazania na rzecz instytucji charytatywnej nadwyżki środków finansowych, o której mowa w art. 116,
- 2) obowiązku przedłożenia Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania wyborczego, o którym mowa w art. 120 ust. 1,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie przez pełnomocnika finansowego obowiązków, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lub 2.
3. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 2, działa nieumyślnie, podlega grzywnie.

#### **Art. 227.**

1. Kto nie dopuszcza do wykonywania i utrudnia dopełnienie przez biegłego rewidenta obowiązków przy sporządzaniu opinii lub raportu, o których mowa w art. 120 ust. 1, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
2. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1, działa nieumyślnie, podlega grzywnie.

#### **Art. 228.**

Kto zbiera podpisy pod zgłoszeniem listy okręgowej lub pod zgłoszeniem kandydata albo kandydatów na senatora z naruszeniem zakazów określonych w art. 141 ust. 1, 2 lub 3 albo art. 197 ust. 1, 2 lub 3, podlega grzywnie od 1000 do 10000 złotych.

#### **Art. 229.**

Kto:

- 1) prowadzi kampanię wyborczą na rzecz kandydata na posła albo kandydata na senatora bez zgody komitetu wyborczego, a koszt takiego działania wynosi od 1000 do 50000 złotych, podlega grzywnie nie mniejszej niż koszt takiego działania,
- 2) prowadzi działania, o których mowa w pkt 1, a ich koszt przekracza 50000 złotych, podlega grzywnie nie mniejszej niż koszt takiego działania oraz karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

#### **Art. 230.**

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 220, art. 222, art. 224 i art. 225, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

### **Rozdział 36 Przepisy szczególne**

#### **Art. 231.**

Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych wolne są od opłat administracyjnych i kosztów sądowych.

**Art. 232.**

Ilekroć w ustawie mowa jest o postępowaniu nieprocesowym przed sądami, stosuje się w nim przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.

**Art. 233.**

1. Ilekroć w ustawie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi lub odwołania do sądu albo organu wyborczego, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi lub odwołania w sądzie lub organowi wyborczemu.
2. Jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w ustawie przypada na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.
3. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w ust. 1, dokonywane są w godzinach urzędowania sądów i organów wyborczych.

**Art. 234.**

1. W razie zbiegu terminu wyborów do Sejmu i Senatu z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej wybory Prezydenta przeprowadzają komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w razie zbiegu terminu wyborów uzupełniających do Senatu i wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej.
3. W wypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, sporządza się oddzielnie protokoły głosowania w obwodach oraz protokoły głosowania i wyników wyborów.

**Art. 235.**

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, złożony po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów do Sejmu i do Senatu.

**Art. 236.**

1. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w art. 114 ust. 2, w wypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5%, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.
2. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w ust. 1, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

**Dział V**

**Przepisy o zmianie przepisów obowiązujących, przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe**

**Rozdział 37**

**Przepisy o zmianie przepisów obowiązujących**

**Art. 237.**

W ustawie z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 1990 r. Nr 51, poz. 297, z 1999 r. Nr 41, poz. 412 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136) w art. 4:

- 1) w pkt 2 na końcu przecinek zastępuje się kropką,
- 2) pkt 3 skreśla się.

**Art. 239.**

W ustawie z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155, poz. 1014, z 1999 r. Nr 38, poz. 360, Nr 49, poz. 485, Nr 70, poz. 778 i Nr 110, poz. 1255, z 2000 r. Nr 6, poz. 69, Nr 12, poz. 136, Nr 48, poz. 550, Nr 95, poz. 1041, Nr 119, poz. 1251 i Nr 122, poz. 1315) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 63 w ust. 1 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:  
"2a) subwencje dla partii politycznych,";
- 2) w art. 69 w ust. 2 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:  
"1a) subwencje dla partii politycznych,".

**Art. 240.**

W ustawie z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. Nr 62, poz. 718) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 9 w ust. 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:  
"2a) skrócenia kadencji Sejmu,";
- 2) w art. 10 w ust. 2 w pkt 2 i 4 skreśla się lit. b).

**Rozdział 38**

**Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe**

**Art. 241.**

1. Do posłów i do senatorów kadencji, w czasie której ustawa weszła w życie, przepisy art. 177-179 oraz art. 213-215 nie mają zastosowania.
2. Do posłów i senatorów, o których mowa w ust. 1, w zakresie wygaśnięcia mandatu posła lub senatora oraz uzupełniania składu Sejmu lub Senatu stosuje się przepisy dotychczasowe.

**Art. 242.**

Przepis art. 138 ust. 3 nie ma zastosowania do pierwszych wyborów przeprowadzonych na podstawie niniejszej ustawy.

**Art. 243.**

Ilekroć w dotychczasowych przepisach mowa jest o przepisach ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483) albo ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604) rozumie się przez to odpowiednie przepisy niniejszej ustawy.

**Art. 244.**

1. Państwowa Komisja Wyborcza działająca w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy staje się Państwową Komisją Wyborczą w rozumieniu tej ustawy.
2. Krajowe Biuro Wyborcze działające w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy staje się Krajowym Biurem Wyborczym w rozumieniu niniejszej ustawy.
3. W terminie 9 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy Państwowa Komisja Wyborcza nada statut Krajowemu Biuru Wyborczemu oraz dostosuje swój regulamin działania do przepisów ustawy.
4. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio do przepisów dotyczących szczegółowej organizacji wewnętrznej jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz rodzajów stanowisk i zasad wynagradzania pracowników Krajowego Biura Wyborczego.

**Art. 245.**

1. Traci moc, z zastrzeżeniem ust. 2:
  - 1) ustawa z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205, z 1995 r. Nr 132, poz. 640, z 1997 r. Nr 47, poz. 297, Nr 70, poz. 443, Nr 88, poz. 554, Nr 98, poz. 604, Nr 121, poz. 770 i Nr 141, poz. 943 oraz z 1999 r. Nr 49, poz. 483),
  - 2) ustawa z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1994 r. Nr 54, poz. 224 oraz z 1997 r. Nr 70, poz. 443 i Nr 98, poz. 604).
2. Do zmian w składzie Sejmu i Senatu wybranych w wyborach przeprowadzonych w dniu 21 września 1997 r. stosuje się przepisy ustaw, o których mowa w ust. 1.

**Art. 246.<sup>6</sup>**

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisów art. 24 ust. 3-5 ustawy, o której mowa w art. 238, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, które wchodzi w życie 1 listopada 2002 r..

---

<sup>6</sup> Zmieniony przez art. 10 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 1.



Załącznik nr 1 do ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. -  
Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Pol-  
skiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

## **WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**OKRĘG WYBORCZY NR 1 - część województwa dolnośląskiego** obejmująca obszary powiatów:

bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski

oraz miast na prawach powiatu:

Jelenia Góra, Legnica.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LEGNICA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 2 - część województwa dolnośląskiego** obejmująca obszary powiatów:

dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Wałbrzych.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WAŁBRZYCH.

**OKRĘG WYBORCZY NR 3 - część województwa dolnośląskiego** obejmująca obszary powiatów:

górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski

oraz miasta na prawach powiatu:

Wrocław.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 14.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WROCLAW.

**OKRĘG WYBORCZY NR 4 - część województwa kujawsko-pomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński  
oraz miasta na prawach powiatu:

Bydgoszcz.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BYDGOSZCZ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 5 - część województwa kujawsko-pomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski

oraz miast na prawach powiatu:

Grudziądz, Toruń, Włocławek.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TORUŃ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 6 - część województwa lubelskiego** obejmująca obszary powiatów:

janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Lublin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LUBLIN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 7 - część województwa lubelskiego** obejmująca obszary powiatów:

bielski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski

oraz miast na prawach powiatu:

Biała Podlaska, Chełm, Zamość.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CHEŁM.

**OKRĘG WYBORCZY NR 8 - województwo lubuskie**

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ZIELONA GÓRA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 9 - część województwa łódzkiego** obejmująca obszar powiatu:

łódzki wschodni

oraz miasta na prawach powiatu:

Łódź.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 11.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ŁÓDŹ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 10 - część województwa łódzkiego** obejmująca obszary powiatów:

bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski

oraz miast na prawach powiatu:

Piotrków Trybunalski, Skierniewice.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIOTRKÓW TRYBUNALSKI.

**OKRĘG WYBORCZY NR 11 - część województwa łódzkiego** obejmująca obszary powiatów:

kutnowski, łaski, łęczycki, łowicki, pabianicki, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski, zgierski.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIERADZ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 12 - część województwa małopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 7.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CHRZANÓW.

**OKRĘG WYBORCZY NR 13 - część województwa małopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

krakowski, miechowski, olkuski

oraz miasta na prawach powiatu:

Kraków.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 14.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KRAKÓW.

**OKRĘG WYBORCZY NR 14 - część województwa małopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański

oraz miasta na prawach powiatu:

Nowy Sącz.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: NOWY SĄCZ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 15 - część województwa małopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnów.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TARNÓW.

**OKRĘG WYBORCZY NR 16 - część województwa mazowieckiego** obejmująca obszary powiatów:

ciechanowski, gostyniński, mławski, plocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Płock.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PŁOCK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 17 - część województwa mazowieckiego** obejmująca obszary powiatów:

białobrzeski, grójecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleński

oraz miasta na prawach powiatu:

Radom.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RADOM.

**OKRĘG WYBORCZY NR 18 - część województwa mazowieckiego** obejmująca obszary powiatów:

garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski

oraz miast na prawach powiatu:

Ostrołęka, Siedlce.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIEDLCE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 19 - część województwa mazowieckiego** obejmująca obszar powiatu:

warszawski.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 19.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 20 - część województwa mazowieckiego** obejmująca obszary powiatów:

grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 21 - województwo opolskie**

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OPOLE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 22 - część województwa podkarpackiego** obejmująca obszary powiatów:

bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki

oraz miast na prawach powiatu:

Krosno, Przemyśl.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 11.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KROSNO.

**OKRĘG WYBORCZY NR 23 - część województwa podkarpackiego** obejmująca obszary powiatów:

dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeski

oraz miast na prawach powiatu:

Rzeszów, Tarnobrzeg.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.<sup>7</sup>

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RZESZÓW.

**OKRĘG WYBORCZY NR 24 - województwo podlaskie**

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.<sup>8</sup>

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIAŁYSTOK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 25 - część województwa pomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski

oraz miast na prawach powiatu:

Gdańsk, Sopot.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDAŃSK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 26 - część województwa pomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski wejherowski

oraz miast na prawach powiatu:

Gdynia, Słupsk.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 14.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDYNIA.

---

<sup>7</sup> Zmieniony przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 74, poz. 786)

<sup>8</sup> Zmieniony przez art. 1 pkt 2 ustawy, o której mowa w przypisie 5.

**OKRĘG WYBORCZY NR 27 - część województwa śląskiego** obejmująca obszary powiatów:

bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Bielsko-Biała.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIELSKO-BIAŁA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 28 - część województwa śląskiego** obejmująca obszary powiatów:

częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Częstochowa.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 7.<sup>9</sup>

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CZĘSTOCHOWA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 29 - część województwa śląskiego** obejmująca obszary powiatów:

gliwicki, tarnogórski

oraz miast na prawach powiatu:

Bytom, Gliwice, Zabrze.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GLIWICE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 30 - część województwa śląskiego** obejmująca obszary powiatów:

mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski

oraz miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RYBNIK.

---

<sup>9</sup> Zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy, o której mowa w przypisie 5.



**OKRĘG WYBORCZY NR 31 - część województwa śląskiego** obejmująca obszar powiatu:

tyski

oraz miast na prawach powiatu:

Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KATOWICE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 32 - część województwa śląskiego** obejmująca obszary powiatów:

będziński, zawierciański

oraz miast na prawach powiatu:

Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SOSNOWIEC.

**OKRĘG WYBORCZY NR 33 - województwo świętokrzyskie**

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 16.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KIELCE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 34 - część województwa warmińsko-mazurskiego** obejmująca obszary powiatów:

bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki

oraz miasta na prawach powiatu:

Elbląg.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ELBLĄG.

**OKRĘG WYBORCZY NR 35 - część województwa warmińsko-mazurskiego** obejmująca obszary powiatów:

ełcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczycieński

oraz miasta na prawach powiatu:

Olsztyn.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.<sup>10</sup>

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OLSZTYN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 36 - część województwa wielkopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki

oraz miast na prawach powiatu:

Kalisz, Leszno.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KALISZ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 37 - część województwa wielkopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński

oraz miasta na prawach powiatu:

Konin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KONIN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 38 - część województwa wielkopolskiego** obejmująca obszary powiatów:

chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIŁA.

---

<sup>10</sup> Zmieniony przez art. 1 pkt 4 ustawy, o której mowa w przypisie 5.

**OKRĘG WYBORCZY NR 39 - część województwa wielkopolskiego** obejmująca obszar powiatu:

poznański

oraz miasta na prawach powiatu:

Poznań.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: POZNAŃ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 40 - część województwa zachodniopomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzeski, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Koszalin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KOSZALIN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 41 - część województwa zachodniopomorskiego** obejmująca obszary powiatów:

goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki

oraz miast na prawach powiatu:

Szczecin, Świnoujście.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SZCZECIN.

Załącznik nr 2 do ustawy z dnia 12 kwietnia 2001  
r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospoli-  
tej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

## **WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

### **Województwo dolnośląskie**

#### **OKRĘG WYBORCZY NR 1** - obejmujący obszary powiatów:

bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lu-  
biński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski

oraz miast na prawach powiatu:

Jelenia Góra, Legnica.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LEGNICA.

#### **OKRĘG WYBORCZY NR 2** - obejmujący obszary powiatów:

dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Wałbrzych.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WAŁBRZYCH.

#### **OKRĘG WYBORCZY NR 3** - obejmujący obszary powiatów:

górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski

oraz miasta na prawach powiatu:

Wrocław.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WROCLAW.

## **Województwo kujawsko-pomorskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 4 - obejmujący obszary powiatów:**

bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński

oraz miasta na prawach powiatu:

Bydgoszcz.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BYDGOSZCZ.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 5 - obejmujący obszary powiatów:**

aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski

oraz miast na prawach powiatu:

Grudziądz, Toruń, Włocławek.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TORUŃ.

## **Województwo lubelskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 6 - obejmujący obszary powiatów:**

janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łączyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Lublin.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LUBLIN.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 7 - obejmujący obszary powiatów:**

bielski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski

oraz miast na prawach powiatu:

Biała Podlaska, Chełm, Zamość.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CHEŁM.

### **Województwo lubuskie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 8** - obejmujący obszar województwa.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ZIELONA GÓRA.

### **Województwo łódzkie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 9** - obejmujący obszar powiatu:

łódzki wschodni

oraz miasta na prawach powiatu:

Łódź.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ŁÓDŹ.

**OKRĘG WYBORCZY NR 10** - obejmujący obszary powiatów:

bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski

oraz miast na prawach powiatu:

Piotrków Trybunalski, Skierniewice.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIOTRKÓW TRYBUNALSKI.

**OKRĘG WYBORCZY NR 11** - obejmujący obszary powiatów:

kutnowski, łaski, łęczycki, łowicki, pabianicki, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wierszowski, zduńskowolski, zgierski.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIERADZ.

## **Województwo małopolskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 12** - obejmujący obszary powiatów:

chrzanowski, krakowski, miechowski, myślenicki, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki  
oraz miasta na prawach powiatu:

Kraków.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 4.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KRAKÓW.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 13** - obejmujący obszary powiatów:

gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański  
oraz miasta na prawach powiatu:

Nowy Sącz.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: NOWY SĄCZ.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 14** - obejmujący obszary powiatów:

bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki  
oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnów.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TARNÓW.

## **Województwo mazowieckie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 15** - obejmujący obszary powiatów:

ciechanowski, gostyniński, mławski, plocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski,  
żuromiński, żyrardowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Płock.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PŁOCK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 16** - obejmujący obszary powiatów:

białobrzeski, grójecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleński  
oraz miasta na prawach powiatu:

Radom.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RADOM.

**OKRĘG WYBORCZY NR 17** - obejmujący obszary powiatów:

garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski

oraz miast na prawach powiatu:

Ostrołęka, Siedlce.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIEDLCE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 18** - obejmujący obszar powiatu:

warszawski.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 4.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 19** - obejmujący obszary powiatów:

grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

**Województwo opolskie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 20** - obejmujący obszar województwa.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OPOLE.



## **Województwo podkarpackie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 21** - obejmujący obszary powiatów:

bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki

oraz miast na prawach powiatu:

Krosno, Przemyśl.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KROSNO.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 22** - obejmujący obszary powiatów:

dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeski

oraz miast na prawach powiatu:

Rzeszów, Tarnobrzeg.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RZESZÓW.

## **Województwo podlaskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 23** - obejmujący obszar województwa.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIAŁYSTOK.

## **Województwo pomorskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 24** - obejmujący obszary powiatów:

gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, tczewski, starogardzki

oraz miast na prawach powiatu:

Gdańsk, Sopot.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDAŃSK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 25** - obejmujący obszary powiatów:

bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski wejherowski  
oraz miast na prawach powiatu:

Gdynia, Słupsk.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDYNIA.

**Województwo śląskie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 26** - obejmujący obszary powiatów:

bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Bielsko-Biała.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIELSKO-BIAŁA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 27** - obejmujący obszary powiatów:

częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Częstochowa.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CZĘSTOCHOWA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 28** - obejmujący obszary powiatów:

gliwicki, tarnogórski

oraz miast na prawach powiatu:

Bytom, Gliwice, Zabrze.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GLIWICE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 29** - obejmujący obszary powiatów:

mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski

oraz miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RYBNIK.

**OKRĘG WYBORCZY NR 30** - obejmujący obszar powiatu:

tyski

oraz miast na prawach powiatu:

Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KATOWICE.

**OKRĘG WYBORCZY NR 31** - obejmujący obszary powiatów:

będziński, zawierciański

oraz miast na prawach powiatu:

Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SOSNOWIEC.

**Województwo świętokrzyskie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 32** - obejmujący obszar województwa.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KIELCE.

## **Województwo warmińsko-mazurskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 33** - obejmujący obszary powiatów:

bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki  
oraz miasta na prawach powiatu:

Elbląg.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ELBLĄG.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 34** - obejmujący obszary powiatów:

ełcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczy-  
cieński

oraz miasta na prawach powiatu:

Olsztyn.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OLSZTYN.

## **Województwo wielkopolskie**

### **OKRĘG WYBORCZY NR 35** - obejmujący obszary powiatów:

gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski,  
ostrzeszowski, pleszewski, rawicki

oraz miast na prawach powiatu:

Kalisz, Leszno.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 3.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KALISZ.

### **OKRĘG WYBORCZY NR 36** - obejmujący obszary powiatów:

gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński  
oraz miasta na prawach powiatu:

Konin.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KONIN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 37** - obejmujący obszary powiatów:

chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIŁA.

**OKRĘG WYBORCZY NR 38** - obejmujący obszar powiatu:

poznański

oraz miasta na prawach powiatu:

Poznań.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: POZNAŃ.

**Województwo zachodniopomorskie**

**OKRĘG WYBORCZY NR 39** - obejmujący obszary powiatów:

białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzescki, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Koszalin.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KOSZALIN.

**OKRĘG WYBORCZY NR 40** - obejmujący obszary powiatów:

goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki

oraz miast na prawach powiatu:

Szczecin, Świnoujście.

Liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 2.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SZCZECIN.

**USTAWA**  
**z dnia 27 czerwca 1997 r.**  
**o partiach politycznych**

*(tekst jednolity Dziennik Ustaw z 2001 r. Nr 79, poz. 857;*

*zm. Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1802)*

**Rozdział 1**

**Przepisy ogólne**

**Art. 1.**

1. Partia polityczna jest dobrowolną organizacją, występującą pod określoną nazwą, stawiającą sobie za cel udział w życiu publicznym poprzez wywieranie metodami demokratycznymi wpływu na kształtowanie polityki państwa lub sprawowanie władzy publicznej.
2. Partia polityczna może korzystać z praw wynikających z ustaw po uzyskaniu wpisu do ewidencji partii politycznych.

**Art. 2.**

1. Członkami partii politycznych mogą być obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, którzy ukończyli 18 lat.
2. Zakaz przynależności do partii politycznych określają odrębne ustawy.

**Art. 3.**

Partia polityczna opiera swoją działalność na pracy społecznej członków; do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

**Art. 4.**

Organy władzy publicznej są obowiązane do równego traktowania partii politycznych.

**Art. 5.**

Partiom politycznym zapewnia się dostęp do publicznej radiofonii i telewizji na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

**Art. 6.**

Partie polityczne nie mogą wykonywać zadań zastrzeżonych w przepisach prawa dla organów władzy publicznej ani zastępować tych organów w wykonywaniu ich zadań.

**Art. 7.**

Partia polityczna nie może posiadać jednostek organizacyjnych w zakładach pracy.

## **Rozdział 2**

### **Struktura i zasady działania partii politycznych**

#### **Art. 8.**

Partie polityczne kształtują swoje struktury oraz zasady działania zgodnie z zasadami demokracji, w szczególności przez zapewnienie jawności tych struktur, powoływania organów partii w drodze wyborów i podejmowania uchwał większością głosów.

#### **Art. 9.**

1. Statut partii politycznej określa jej cele, strukturę i zasady działania, a w szczególności:
  - 1) nazwę, skrót nazwy i siedzibę partii,
  - 2) sposób nabywania i utraty członkostwa,
  - 3) prawa i obowiązki członków,
  - 4) organy partii, w tym organy reprezentujące partię na zewnątrz oraz uprawnione do zaciągania zobowiązań majątkowych, ich kompetencje oraz czas trwania ich kadencji,
  - 5) tryb dokonywania wyboru organów partii i uzupełniania składów tych organów,
  - 6) sposób zaciągania zobowiązań majątkowych, uzyskiwania środków finansowych oraz tryb sporządzania i zatwierdzania informacji o działalności finansowej partii,
  - 7) zasady tworzenia i znoszenia terenowych jednostek organizacyjnych partii,
  - 8) zasady dokonywania zmian statutu,
  - 9) sposób rozwiązania się partii oraz tryb połączenia z inną partią lub innymi partiami.
2. Statut partii politycznej uchwała zgromadzenie ogólne członków partii lub zgromadzenie ich demokratycznie wybranych przedstawicieli.

#### **Art. 10.**

Członek partii politycznej ma prawo do wystąpienia z niej.

## **Rozdział 3**

### **Ewidencja partii politycznych**

#### **Art. 11.**

- 1.<sup>1</sup> Partię polityczną zgłasza się do ewidencji partii politycznych, zwanej dalej „ewidencją”, prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie, zwany dalej „Sądem”.
2. Zgłoszenie powinno zawierać nazwę, skrót nazwy i określenie adresu siedziby partii politycznej oraz imiona, nazwiska i adresy osób wchodzących w skład organów uprawnionych w statucie do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do zaciągania zobowiązań

---

<sup>1</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499).

majątkowych. Do zgłoszenia można załączyć wzorzec symbolu graficznego partii politycznej.

3. Do zgłoszenia należy załączyć:

1) statut partii politycznej,

2) wykaz zawierający imiona, nazwiska, adresy zamieszkania, numery ewidencyjne PESEL i własnoręczne podpisy popierających zgłoszenie co najmniej 1000 obywateli polskich, którzy ukończyli 18 lat i mają pełną zdolność do czynności prawnych; każda strona wykazu powinna być opatrzona adnotacją zawierającą nazwę partii politycznej zgłaszanej do ewidencji.

4. Do zbierania podpisów osób popierających zgłoszenie, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297).

5. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej powinny odróżniać się wyraźnie od nazw, skrótów nazw i symboli graficznych partii już istniejących.

6. Zgłoszenia dokonują 3 osoby spośród osób, o których mowa w ust. 2, przyjmując odpowiedzialność za prawdziwość danych zawartych w zgłoszeniu.

#### **Art. 12.**

1. Sąd dokonuje wpisu partii politycznej do ewidencji niezwłocznie, jeżeli zgłoszenie jest zgodne z przepisami prawa.

2. Przez wpis rozumie się także zmianę oraz wykreślenie wpisu.

3. Sprawy o wpis do ewidencji rozpoznaje się na posiedzeniu niejawnym; Sąd może zarządzić wyznaczenie rozprawy.

4. Sąd wydaje orzeczenie w formie postanowienia.

5. Od postanowienia w przedmiocie wpisu przysługuje apelacja, chyba że przepisy niniejszej ustawy stanowią inaczej.

#### **Art. 13.**

1. Jeżeli zgłoszenie partii politycznej do ewidencji zostało dokonane z naruszeniem przepisów art. 11 ust. 2 - 6, Sąd wzywa zgłaszających do usunięcia stwierdzonych wad w wyznaczonym przez siebie terminie, nie dłuższym niż 3 miesiące.

2. W przypadku nieusunięcia wad w terminie i w sposób wskazany przez Sąd, Sąd wydaje postanowienie o odmowie wpisu partii politycznej do ewidencji.

3. Postanowienie może być zaskarżone w terminie 14 dni od jego doręczenia lub ogłoszenia na posiedzeniu jawnym.



**Art. 14.**

1. W razie powstania wątpliwości co do zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii politycznej określonych w statucie, zgodnie z art. 9 ust. 1, lub w programie partii Sąd zawiesza postępowanie, o którym mowa w art. 12, i występuje do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności celów partii politycznej z Konstytucją.
2. Na postanowienie, o którym mowa w ust. 1, zażalenie nie przysługuje.
3. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o sprzeczności celów partii politycznej z Konstytucją, Sąd odmawia wpisu partii do ewidencji.
4. Postanowienie Sądu, o którym mowa w ust. 3, nie podlega zaskarżeniu.

**Art. 15.**

Prawomocne postanowienia Sądu w sprawach o wpis do ewidencji ogłasza się nieodpłatnie w „Monitorze Sądowym i Gospodarczym” oraz przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej.

**Art. 16.**

Partia polityczna nabywa osobowość prawną z chwilą wpisania do ewidencji.

**Art. 17.**

Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny partii politycznej zgłoszonej do ewidencji w sposób określony w art. 11 korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

**Art. 18.**

1. Ewidencja wraz z tekstami statutów partii politycznych jest jawna.
2. Każdemu przysługuje prawo otrzymywania od Sądu uwierzytelnionych odpisów i wyciągów z ewidencji i statutów partii politycznych.
3. Odpisy i wyciągi podlegają opłacie.
4. Dochody uzyskane z opłat, o których mowa w ust. 3, przeznaczone są na koszty działalności podstawowej Sądu oraz na zakupy inwestycyjne.

**Art. 19.**

1. Partia polityczna jest obowiązana zawiadomić Sąd o:
  - 1) zmianie statutu partii,
  - 2) zmianie adresu siedziby partii,
  - 3) zmianach w składzie organów uprawnionych w statucie do reprezentowania partii na zewnątrz oraz do zaciągania zobowiązań majątkowych.
2. Partia polityczna zawiadamia Sąd o zmianach określonych w ust. 1 niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia dokonania tych zmian.

**Art. 20.**

1. W przypadku niespełnienia przez partię polityczną wymogów określonych w art. 19 Sąd wzywa właściwy organ partii politycznej do złożenia wyjaśnień lub uzupełnienia brakujących danych w wyznaczonym przez siebie terminie, nie krótszym niż 3 miesiące. W razie powstania wątpliwości Sąd bada, czy dochowany został tryb dokonywania wyboru organów partii oraz uzupełniania składów tych organów, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 5.
2. W razie bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w ust. 1, Sąd wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji.

**Art. 21.**

1. Jeżeli partia polityczna wprowadzi do statutu zmiany niezgodne z postanowieniami art. 8, Sąd może wystąpić do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii politycznej.
2. Przepisy art. 14 ust. 2 - 4 stosuje się odpowiednio.

**Art. 22.**

W sprawach o wpis partii politycznej do ewidencji stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy, z tym że kasacja przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia wpisu z ewidencji.

**Art. 23.**

Minister Sprawiedliwości określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór i sposób prowadzenia ewidencji partii politycznych oraz szczegółowe zasady wydawania odpisów i wyciągów, o których mowa w art. 18,
- 2) w porozumieniu z Ministrem Finansów, wysokość opłat oraz warunki zwolnienia z opłat za wykonanie odpisów i wyciągów przez Sąd prowadzący ewidencję.

**Rozdział 4**

**Finanse i finansowanie partii politycznych<sup>2</sup>**

**Art. 23a.<sup>3</sup>**

Źródła finansowania partii politycznych są jawne.

**Art. 24.<sup>4</sup>**

1. Majątek partii politycznej powstaje ze składek członkowskich, darowizn, spadków, zapisów, z dochodów z majątku oraz z określonych ustawami dotacji i subwencji.

---

<sup>2</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 2 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>3</sup> Dodany przez art. 238 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 1

<sup>4</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 4 ustawy wymienionej w przypisie 1.

2. Majątek partii politycznej może być przeznaczony tylko na cele statutowe lub charytatywne.
3. Partia polityczna nie może prowadzić działalności gospodarczej.
4. Partia polityczna może pozyskiwać dochody z majątku pochodzące jedynie:
  - 1) z oprocentowania środków zgromadzonych na rachunkach bankowych i lokatach,
  - 2) z obrotu obligacjami Skarbu Państwa i bonami skarbowymi Skarbu Państwa,
  - 3) ze zbycia należących do niej składników majątkowych,
  - 4) z działalności, o której mowa w art. 27.
5. Partia polityczna może użyczać posiadane przez siebie nieruchomości i lokale jedynie na biura poselskie, senatorskie oraz biura radnych gminy, powiatu albo województwa.
6. Partia polityczna nie może przeprowadzać zbiórek publicznych.
7. Partia polityczna może zaciągać kredyty bankowe na cele statutowe.
8. Partia polityczna może gromadzić środki finansowe jedynie na rachunkach bankowych.

**Art. 25.<sup>5</sup>**

1. Partii politycznej mogą być przekazywane środki finansowe jedynie przez osoby fizyczne, z zastrzeżeniem przepisów ust. 2, art. 24 ust. 4 i 7, art. 28 ust. 1 oraz przepisów ustaw dotyczących wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie dotacji podmiotowej.
2. Partia polityczna nie może przyjmować środków finansowych pochodzących od:
  - 1) osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą,
  - 2) cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do wartości niepieniężnych.
4. Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz partii politycznej, w tym pochodzących ze składek członkowskich, z wyłączeniem wpłat na Fundusz Wyborczy partii politycznej, w jednym roku nie może przekraczać 15-krotności najniższego miesięcznego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę.
5. Jednorazowa wpłata kwoty przekraczającej najniższe miesięczne wynagrodzenie za pracę pracowników może być dokonywana na rzecz partii politycznej jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą.

**Art. 26.**

(skreślony)<sup>6</sup>.

---

<sup>5</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 4 ustawy wymienionej w przypisie 1.

**Art. 27.<sup>7</sup>**

Prowadzenie przez partię polityczną działalności własnej polegającej na sprzedaży tekstu statutu lub programu partii, a także przedmiotów symbolizujących partię i wydawnictw popularyzujących cele i działalność partii politycznej oraz na wykonywaniu odpłatnie drobnych usług na rzecz osób trzecich z wykorzystaniem posiadanego sprzętu biurowego nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu odrębnych przepisów.

**Art. 28.<sup>8</sup>**

1. Partia polityczna, która:

- 1) w wyborach do Sejmu samodzielnie tworząc komitet wyborczy otrzymała w skali kraju co najmniej 3% ważnie oddanych głosów na jej okręgowe listy kandydatów na posłów albo
- 2) w wyborach do Sejmu weszła w skład koalicji wyborczej, której okręgowe listy kandydatów na posłów otrzymały w skali kraju co najmniej 6% ważnie oddanych głosów, ma prawo do otrzymywania przez okres kadencji Sejmu, w trybie i na zasadach określonych w niniejszej ustawie, subwencji z budżetu państwa na działalność statutową, zwanej dalej "subwencją".

2. Subwencja przysługująca koalicji wyborczej partii politycznych dzielona jest na rzecz partii wchodzących w jej skład w proporcjach określonych w umowie zawierującej koalicję wyborczą. Proporcje określone w tej umowie nie mogą być zmienione.

3. Umowa zawierająca koalicję wyborczą przedkładana jest do rejestracji w Państwowej Komisji Wyborczej pod rygorem nieważności.

4. Jeżeli partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej nie określiły w umowie zawierującej koalicję wyborczą proporcji, o których mowa w ust. 2, subwencja nie przysługuje.

5. W przypadku rozwiązania się koalicji wyborczej po uzyskaniu prawa do subwencji, subwencja przysługuje partiom politycznym wchodzącym w skład koalicji wyborczej w proporcjach określonych w umowie zawierującej koalicję wyborczą.

6. Subwencja, o której mowa w ust. 1, przysługuje poczynając od 1 stycznia roku następującego po roku, w którym odbyły się wybory. Subwencja wypłacana jest do końca roku, w którym odbywają się kolejne wybory, z zastrzeżeniem art. 32.<sup>9</sup>

---

<sup>6</sup> Skreślony przez art. 238 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>7</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 6 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>8</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 6 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>9</sup> Dodany przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 21 grudnia 2001 r. o zmianie ustaw: o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Prawo energetyczne, o partiach politycznych, o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej, Prawo telekomunikacyjne, o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego „Polskiej Koleje Państwowe”, o spółdzielniach mieszkaniowych, o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych, Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu

**Art. 29.**<sup>10</sup>

- 1.<sup>11</sup> Wysokość rocznej subwencji, o której mowa w art. 28, dla danej partii politycznej albo koalicji wyborczej ustalana jest na zasadzie stopniowej regresji proporcjonalnie do łącznej liczby głosów ważnych oddanych na listy okręgowe kandydatów na posłów tej partii albo koalicji wyborczej, w rozbięciu na liczby głosów odpowiadające poszczególnym przedziałom określonym w procentach, według następującego wzoru:

$$S = W_1 \times M_1 + W_2 \times M_2 + W_3 \times M_3 + W_4 \times M_4 + W_5 \times M_5$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

S - kwota rocznej subwencji,

$W_{1-5}$  - liczby głosów kolejno obliczane dla każdego wiersza poniższej tabeli podane odrębnie w wyniku rozbięcia łącznej liczby głosów ważnych oddanych w skali kraju łącznie na listy okręgowe kandydatów na posłów danej partii politycznej albo koalicji wyborczej, odpowiednio do wyznaczonego w procentach przedziału,

$M_{1-5}$  - wysokość kwoty w złotych dla kolejnych wierszy poniższej tabeli:

Wiersz	Głosy ważne, oddane w całym kraju łącznie na okręgowe listy kandydatów na posłów danej partii politycznej albo koalicji wyborczej w rozbięciu odpowiednio dla każdego przedziału		Wysokość kwoty (M)
	Procent	Liczba głosów (W)	
1	do 5%		10 złotych
2	powyżej 5% do 10%		8 złotych
3	powyżej 10% do 20%		7 złotych
4	powyżej 20% do 30%		4 złote
5	powyżej 30%		1 złoty 50 groszy

2. Roczna subwencja, w kwocie ustalonej na podstawie ust. 1 i art. 28, jest każdego roku w okresie kadencji Sejmu wypłacana danej partii politycznej w czterech równych kwartalnych ratach, z zastrzeżeniem art. 32.<sup>12</sup>
3. Podstawę wypłacenia subwencji stanowi złożenie przez organ partii politycznej statutowo uprawniony do jej reprezentowania na zewnątrz, w terminie do 31 marca każdego roku, wniosku o wypłacenie subwencji na dany rok, sporządzonego na urzędowym formularzu

---

Rzeczypospolitej Polskiej, o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006, o zmianie ustawy o zamówieniach publicznych oraz o utracie mocy ustawy o kasach oszczędnościowo-budowlanych i wspieraniu przez państwo oszczędzania na cele mieszkaniowe (DZ. U. Nr 154, poz. 1802).

<sup>10</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 6 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>11</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 3 pkt 2 lit.a) ustawy, o której mowa w przypisie 9.

<sup>12</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 3 pkt 2 lit. a) ustawy, o której mowa w przypisie 9.

i potwierdzonego przez Państwową Komisję Wyborczą w przedmiocie uprawnienia do subwencji oraz jej wysokości.

4. Środki finansowe pochodzące z subwencji gromadzi się na osobnym subkoncie rachunku bankowego partii politycznej. Przekazania subwencji na wskazany przez partię polityczną rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych.
5. Pierwsza kwartalna rata przysługującej partii politycznej subwencji wypłacona zostanie najpóźniej 30 dnia od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” informacji o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach wyborczych komitetów wyborczych.<sup>13</sup>
6. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwoty, o których mowa w ust. 1, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5%, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.
7. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w ust. 6, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

#### **Art. 30.**<sup>14</sup>

1. Partia polityczna tworzy Fundusz Ekspercki.
2. Środki finansowe gromadzone w ramach Funduszu Eksperckiego mogą pochodzić jedynie z wpłat własnych partii politycznej.
3. Partia polityczna, która otrzymuje subwencję, przekazuje od 5% do 15% subwencji na Fundusz Ekspercki.
4. Środki finansowe zgromadzone w ramach Funduszu Eksperckiego mogą być wykorzystane na finansowanie ekspertyz prawnych, politycznych, socjologicznych i społeczno-ekonomicznych oraz finansowanie działalności wydawniczo-edukacyjnej, związanych z działalnością statutową partii politycznej.
5. Środki finansowe Funduszu Eksperckiego gromadzi się na oddzielnym subconcie rachunku bankowego partii politycznej.

#### **Art. 31.**

- 1.<sup>15</sup> W razie połączenia się partii politycznej z inną partią lub partiami subwencja, o której mowa w art. 28, przysługuje nowej partii w wysokości równej sumie subwencji ustalonych dla łączących się partii.

---

<sup>13</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 3 pkt 2 lit. b) ustawy, o której mowa w przypisie 9.

<sup>14</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 6 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>15</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 7 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

- 2.<sup>16</sup> Subwencja jest wypłacana na podstawie wniosku złożonego przez właściwy organ nowej partii politycznej, począwszy od miesiąca, w którym Sąd dokonał odpowiedniego wpisu w ewidencji.
- 3.<sup>17</sup> W przypadkach, o których mowa w art. 45, subwencja przysługująca partii politycznej nie jest wypłacana począwszy od miesiąca następującego po miesiącu, w którym partia polityczna rozwiązała się lub Sąd zarządził jej likwidację.

**Art. 32.**<sup>18</sup>

W razie skrócenia kadencji Sejmu prawo do subwencji przysługujących partiom politycznym wygasa z końcem kwartału, w którym zakończyła się kadencja Sejmu.

**Art. 33.**<sup>19</sup>

1. Wydatki związane z subwencją pokrywane są z budżetu państwa w części - Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.
2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych określa, w drodze rozporządzenia:
  - 1) szczegółowy tryb składania wniosku, o którym mowa w art. 29 ust. 3, oraz szczególne zasady wypłacania subwencji,
  - 2) po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wzór urzędowego formularza wniosku, o którym mowa w art. 29 ust. 3.

**Art. 34.**<sup>20</sup>

1. Partie polityczne sporządzają coroczną informację finansową o otrzymanej subwencji oraz o poniesionych z subwencji wydatkach, zwaną dalej "informacją".
2. Partie polityczne składają informację za rok kalendarzowy Państwowej Komisji Wyborczej w terminie do 31 marca następnego roku.
3. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa, w drodze rozporządzenia, wzór informacji i zakres zawartych w niej danych, tak aby umożliwiały w szczególności rzetelną weryfikację danych dotyczących przeznaczenia pieniędzy z subwencji, w tym z Funduszu Eksperymentalnego.
4. Informacja składana jest wraz z załączoną opinią i raportem biegłego rewidenta, którego wybiera Państwowa Komisja Wyborcza. Koszty sporządzenia opinii i raportu pokrywane są przez partię polityczną.

---

<sup>16</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 7 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>17</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 7 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>18</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>19</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>20</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

5. Informację Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", w terminie 14 dni od dnia złożenia jej Państwowej Komisji Wyborczej.

**Art. 34a.**<sup>21</sup>

1. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 4 miesięcy od dnia złożenia informacji, przyjmuje albo, w razie stwierdzenia wykorzystania przez partię polityczną środków z otrzymanej subwencji na cele niezwiązane z działalnością statutową lub gdy opinia biegłego rewidenta jest negatywna, odrzuca informację.
2. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości lub rzetelności informacji Państwowa Komisja Wyborcza może zwrócić się do danej partii politycznej o usunięcie wad informacji lub o udzielenie wyjaśnień w określonym terminie.
3. Państwowa Komisja Wyborcza, badając informację, może zlecać sporządzanie ekspertyz lub opinii.
4. Państwowa Komisja Wyborcza, badając informację, może żądać od organów państwowych niezbędnej pomocy.
5. W terminie 14 dni od dnia ogłoszenia informacji, o którym mowa w art. 34 ust. 5:
  - 1) partie polityczne,
  - 2) stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania partii politycznych- mogą zgłaszać do Państwowej Komisji Wyborczej umotywowane pisemne zastrzeżenia co do informacji.
6. Państwowa Komisja Wyborcza w terminie 60 dni od zgłoszenia zastrzeżenia, o którym mowa w ust. 5, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie.

**Art. 34b.**<sup>22</sup>

1. W przypadku odrzucenia informacji przez Państwową Komisję Wyborczą partia polityczna ma prawo, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu informacji, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia informacji.
2. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w składzie 7 sędziów. Do rozpatrzenia skargi stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.

---

<sup>21</sup> Dodany przez art. 238 pkt 9 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>22</sup> Dodany przez art. 238 pkt 9 ustawy wymienionej w przypisie 1.



3. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.
4. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę, o której mowa w ust. 1, za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wydaje postanowienie o przyjęciu informacji.

**Art. 34c.**<sup>23</sup>

Partia polityczna traci prawo do otrzymania subwencji w następnym roku kalendarzowym, jeżeli:

- 1) nie złoży informacji w terminie określonym w art. 34 ust. 2 lub
- 2) informacja zostanie odrzucona przez Państwową Komisję Wyborczą albo
- 3) Sąd Najwyższy oddalił skargę, o której mowa w art. 34b ust. 1.

**Art. 35.**

- 1.<sup>24</sup> Partia polityczna tworzy Fundusz Wyborczy w celu finansowania udziału partii politycznej w wyborach do Sejmu, Senatu, w wyborach na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do samorządu terytorialnego, a także udziału w kampaniach referendalnych.
- 2.<sup>25</sup> Wydatki partii politycznej na cel, o którym mowa w ust. 1, mogą być dokonywane tylko za pośrednictwem Funduszu Wyborczego od dnia rozpoczęcia kampanii wyborczej albo referendalnej.
3. O utworzeniu Funduszu Wyborczego, a także o jego likwidacji partia polityczna zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą.
4. Nazwa funduszu brzmi: „Fundusz Wyborczy... (nazwa partii)”.

**Art. 35a.**<sup>26</sup>

1. Za gospodarkę finansową Funduszu Wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.
2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:
  - 1) kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, posła, senatora lub radnego,
  - 2) funkcjonariusz publiczny, w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.
3. Można być pełnomocnikiem tylko jednego Funduszu Wyborczego.

---

<sup>23</sup> Dodany przez art. 238 pkt 9 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>24</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 10 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>25</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 10 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>26</sup> Dodany przez art. 238 pkt 11 ustawy wymienionej w przypisie 1.

**Art. 36.**

- 1.<sup>27</sup> Środki finansowe gromadzone w ramach Funduszu Wyborczego mogą pochodzić z wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków i zapisów.
2. (skreślony).<sup>28</sup>
- 3.<sup>29</sup> Środki finansowe Funduszu Wyborczego gromadzi się na oddzielnym rachunku bankowym.

**Art. 36a.**<sup>30</sup>

1. Łączna suma wpłat osoby fizycznej na Fundusz Wyborczy danej partii politycznej w jednym roku nie może przekraczać 15-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę.
2. Jeżeli w danym roku kalendarzowym odbywają się więcej niż jedno wybory lub referenda ogólnokrajowe, łączne sumy wpłat na Fundusz Wyborczy, o których mowa w ust. 1, ulegają zwiększeniu do 25-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę. Przepis zdania pierwszego nie dotyczy wyborów uzupełniających do Senatu oraz wyborów uzupełniających, wyborów ponownych oraz wyborów przedterminowych i nowych wyborów do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego przypadających w toku kadencji.
3. Środki finansowe mogą być wpłacane na Fundusz Wyborczy jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą.

**Art. 36b.**<sup>31</sup>

Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez partię polityczną, mające na celu pozyskanie środków na wybory lub referendum, muszą zawierać informacje o treści przepisów art. 25, art. 36a, art. 49c pkt 3 oraz art. 49g pkt 2.

**Art. 37.**

Środki finansowe Funduszu Wyborczego partii politycznej:

- 1) w przypadku połączenia się z inną partią lub innymi partiami przekazywane są na rzecz Funduszu Wyborczego nowej partii,
- 2)<sup>32</sup> w razie podziału partii przekazywane są na rzecz Funduszu Wyborczego nowo powstałych partii w częściach równych, chyba że partia rozwiązując się ustanowi inne proporcje podziału,

---

<sup>27</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 12 lit a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>28</sup> Skreślony przez art. 238 pkt 12 lit b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>29</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 12 lit c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>30</sup> Dodany przez art. 238 pkt 13 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>31</sup> Dodany przez art. 238 pkt 13 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>32</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 14 lit a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

3)<sup>33</sup> w razie likwidacji partii przekazywane są na rzecz instytucji charytatywnej.

**Art. 38.**<sup>34</sup>

1. Partia polityczna składa Państwowej Komisji Wyborczej, nie później niż do 31 marca każdego roku, sprawozdanie o źródłach pozyskania środków finansowych, w tym o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, przez partię polityczną i Fundusz Wyborczy oraz o wydatkach poniesionych ze środków Funduszu Wyborczego w poprzednim roku kalendarzowym, zwane dalej "sprawozdaniem".
2. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa, w drodze rozporządzenia, wzór sprawozdania. Wzór powinien określać w szczególności sposób odrębnego rozliczenia środków Funduszu Wyborczego partii politycznej.
3. Do sprawozdania załącza się opinię i raport biegłego rewidenta w zakresie wpływów na Fundusz Wyborczy partii politycznej. Biegłego rewidenta wybiera Państwowa Komisja Wyborcza, a koszty sporządzenia opinii i raportu pokrywane są przez partię polityczną.
4. Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza sprawozdanie wraz z opinią i raportem, o których mowa w ust. 3, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", w terminie 14 dni od dnia złożenia go Państwowej Komisji Wyborczej.";

**Art. 38a.**<sup>35</sup>

Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 4 miesięcy od dnia złożenia sprawozdania, przyjmuje albo, w razie stwierdzenia naruszenia przez partię polityczną przepisów ustawy, odrzuca sprawozdanie. Przepisy art. 34a ust. 2-6 stosuje się odpowiednio.

**Art. 38b.**<sup>36</sup>

W przypadku odrzucenia sprawozdania przez Państwową Komisję Wyborczą partia polityczna ma prawo, w terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania. Przepisy art. 34b ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

**Art. 38c.**<sup>37</sup>

1. W przypadku niezłożenia przez partię polityczną sprawozdania w terminie określonym w art. 38 ust. 1 Państwowa Komisja Wyborcza występuje do Sądu z wnioskiem o wykreślenie wpisu tej partii z ewidencji.

---

<sup>33</sup> Dodany przez art. 238 pkt 14 lit b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>34</sup> W brzmieniu ustalonym przez art. 238 pkt 15 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>35</sup> Dodany przez art. 238 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>36</sup> Dodany przez art. 238 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>37</sup> Dodany przez art. 238 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Sąd po przeprowadzeniu rozprawy wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji.

**Art. 38d.**<sup>38</sup>

W przypadku odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania lub - w razie skargi na postanowienie o odrzuceniu sprawozdania - w przypadku oddalenia skargi przez Sąd Najwyższy partia polityczna traci prawo do otrzymania subwencji w następnych 3 latach, w których uprawniona jest do jej otrzymywania. Przepisy art. 34c ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

**Art. 39.**

(skreślony).<sup>39</sup>

**Art. 39a.**<sup>40</sup>

1. Korzyści majątkowe przekazane albo przyjęte przez partię polityczną lub Fundusz Wyborczy z naruszeniem zakazów określonych w art. 24 ust. 3-6 i 8, art. 25, art. 35 ust. 2, art. 36 ust. 1 i 3 lub art. 36a podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przepadkowi podlega jej równowartość.
2. Sądem właściwym do orzekania w sprawach przepadku korzyści majątkowych, o których mowa w ust. 1, jest Sąd Okręgowy w Warszawie.
3. O orzeczenie przepadku korzyści majątkowej wnosi do sądu Państwowa Komisja Wyborcza.
4. Do postępowania w sprawie przepadku korzyści majątkowej stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowania nieprocesowym.

**Art. 40.**<sup>41</sup>

Do opodatkowania partii politycznych stosuje się przepisy o podatku dochodowym od osób prawnych.

**Art. 41.**

Partie polityczne prowadzą rachunkowość na zasadach określonych odrębnymi przepisami z uwzględnieniem przepisów niniejszej ustawy.

---

<sup>38</sup> Dodany przez art. 238 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>39</sup> Skreślony przez art. 238 pkt 17 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>40</sup> Dodany przez art. 238 pkt 18 ustawy wymienionej w przypisie 1.

<sup>41</sup> Zmieniony przez art. 238 pkt 19 ustawy wymienionej w przypisie 1.

## **Rozdział 5**

### **Postępowanie w sprawie stwierdzenia sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych**

#### **Art. 42.**

Rozpoznawanie spraw o stwierdzenie sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych należy do właściwości Trybunału Konstytucyjnego.

#### **Art. 43.**

Tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawach, o których mowa w art. 42, określa ustawa z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym.

#### **Art. 44.**

1. Jeżeli Trybunał Konstytucyjny wyda orzeczenie o sprzeczności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznej, Sąd wydaje niezwłocznie postanowienie o wykreśleniu wpisu partii z ewidencji.
2. Postanowienie Sądu, o którym mowa w ust. 1, nie podlega zaskarżeniu.

## **Rozdział 6**

### **Likwidacja partii politycznej**

#### **Art. 45.**

Partia polityczna podlega likwidacji wskutek:

- 1) rozwiązania mocą uchwały uprawnionego statutowego organu partii,
- 2) postanowienia Sądu o wykreśleniu wpisu partii z ewidencji z przyczyn, o których mowa w art. 20, 21, 39 i 44.

#### **Art. 46.**

1. W razie rozwiązania się partii politycznej na podstawie własnej uchwały właściwy organ partii niezwłocznie przesyła Sądowi uchwałę o samorozwiązaniu partii oraz o wyznaczeniu jej likwidatora.
2. Jeżeli partia polityczna nie ustanowi, zgodnie z ust. 1, likwidatora, Sąd wyznacza likwidatora tej partii.
3. Sąd, po zakończeniu likwidacji, wydaje postanowienie o wykreśleniu wpisu partii politycznej z ewidencji. Postanowienie Sądu nie podlega zaskarżeniu.

#### **Art. 47.**

Sąd po uprawomocnieniu się postanowienia, o którym mowa w art. 45 pkt 2, zarządza likwidację partii politycznej i wyznacza likwidatora tej partii.

**Art. 48.**

Koszt likwidacji pokrywa się z majątku likwidowanej partii politycznej. Jeżeli majątek partii wystarcza jedynie na pokrycie części kosztów jej likwidacji, pozostałą część tych kosztów pokrywa Skarb Państwa.

**Art. 49.**

W sprawach likwidacji partii politycznej, nie uregulowanych w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 104, z 1990 r. Nr 14, poz. 86 i z 1996 r. Nr 27, poz. 118).

**Rozdział 6a<sup>42</sup>**

**Przepisy karne**

**Art. 49a.**

Kto dokonuje zbiórek publicznych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 24 ust. 6, podlega grzywnie.

**Art. 49b.**

Kto:

- 1) w imieniu partii politycznej używa posiadane przez nią nieruchomości lub lokale z innym przeznaczeniem niż na biura poselskie, senatorskie lub biura radnych gminy, powiatu albo województwa,
  - 2) narusza zasady określone w art. 24 ust. 8 dotyczące sposobu gromadzenia środków finansowych partii politycznej,
- podlega karze grzywny.

**Art. 49c.**

Kto:

- 1) przeznaczają majątek partii politycznej na cele inne niż określone w art. 24 ust. 2,
  - 2) w imieniu partii politycznej prowadzi działalność gospodarczą z naruszeniem przepisu art. 24 ust. 3,
  - 3) przekazuje partii politycznej albo przyjmuje w imieniu partii politycznej środki finansowe lub wartości niepieniężne z naruszeniem przepisów art. 25,
- podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

---

<sup>42</sup> Dodany przez art. 238 pkt 20 ustawy wymienionej w przypisie 1.

**Art. 49d.**

Kto nie wykonuje lub nie dopuszcza do wykonania obowiązku sporządzenia i złożenia informacji, o której mowa w art. 34 ust. 1, albo podaje w niej nieprawdziwe dane, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

**Art. 49e.**

Kto przeznacza środki finansowe zgromadzone na Funduszu Wyborczym na cele inne niż określone w art. 35 ust. 1, podlega grzywnie od 1000 do 100 000 złotych.

**Art. 49f.**

Kto:

- 1) wydatkuje środki partii politycznej w celu finansowania kampanii wyborczych albo referendalnych bez pośrednictwa Funduszu Wyborczego,
  - 2) nie wykonuje lub nie dopuszcza do wykonania obowiązku sporządzenia i złożenia sprawozdania, o którym mowa w art. 38, albo podaje w nim nieprawdziwe dane,
- podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

**Art. 49g.**

Kto:

- 1) narusza zasady określone w art. 36 ust. 3 dotyczące sposobu gromadzenia środków finansowych Funduszu Wyborczego,
  - 2) dokonuje wpłat na Fundusz Wyborczy w wysokości przekraczającej limity określone w art. 36a ust. 1 lub 2,
  - 3) nie wprowadza zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu Funduszu Wyborczego, że wpłaty na rzecz Funduszu Wyborczego mogą być dokonywane tylko w sposób określony w art. 36a ust. 3,
- podlega karze grzywny.

**Art. 49h.**

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 49b oraz art. 49g, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

**Rozdział 7**

**Zmiany w przepisach obowiązujących**

**Art. 50 – 59 (pominięte)**

## **Rozdział 8**

### **Przepisy przejściowe i końcowe**

#### **Art. 62.**

W sprawach o wpis do ewidencji partii politycznych rozpoczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

#### **Art. 63.**

Traci moc ustawa z dnia 28 lipca 1990 r. o partiach politycznych (Dz. U. Nr 54, poz. 312).

#### **Art. 64.**

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisu art. 58, który wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia.



**(B)**

**(1)**

**UCHWAŁA**

**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 30 lipca 2001 r.

**w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej**

*(Monitor Polski Nr 25, poz. 427)*

Na podstawie art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się regulamin Państwowej Komisji Wyborczej, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 29 grudnia 1995 r. w sprawie regulaminu Państwowej Komisji Wyborczej (Monitor Polski z 1996 r. Nr 1, poz. 8, z 1998 r. Nr 27, poz. 385 i z 2000 r. Nr 23, poz. 485).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

## **REGULAMIN PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

### **Rozdział 1**

#### **Postanowienia ogólne**

##### **§ 1.**

1. Regulamin określa zasady organizacji pracy Państwowej Komisji Wyborczej, zwanej dalej „Komisją”, oraz sposób wykonywania jej ustawowych zadań.
2. Ilekroć w niniejszym regulaminie jest mowa o referendum, należy przez to rozumieć referendum wskazane w art. 1 ustawy o referendum.
3. Ilekroć w niniejszym regulaminie jest mowa o organach wyborczych niższego stopnia, należy przez to rozumieć:
  - 1) okręgowe komisje wyborcze, powołane w związku z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 2) okręgowe komisje wyborcze, powołane w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 3) wojewódzkie komisje do spraw referendum, powołane w związku z przeprowadzeniem referendum ogólnokrajowego,
  - 4) wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych powołanych w związku z wyborami do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

##### **§ 2.**

1. Komisja rozpatruje i rozstrzyga kolegialnie sprawy należące do jej właściwości.
2. Komisja uchwała akty prawne w zakresie określonym w ustawach, ogłasza je w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i podaje do publicznej wiadomości.

##### **§ 3.**

1. Komisja działa na podstawie okresowych planów pracy oraz planów szczegółowych, dotyczących wykonania określonych zadań.
2. Projekty planów, o których mowa w ust. 1, przygotowuje sekretarz Komisji i przedstawia je Komisji.

Rozdział 2

**Organizacja pracy Komisji**

§ 4.

1. Pracami Komisji kieruje jej przewodniczący, który w szczególności:
  - 1) reprezentuje Komisję na zewnątrz,
  - 2) zwołuje posiedzenia Komisji i im przewodniczy,
  - 3) podpisuje w imieniu Komisji uchwały, wytyczne, wyjaśnienia oraz wnioski Komisji, zaświadczenia o wyborze posłów i senatorów, akty powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych, a także inne pisma wychodzące na zewnątrz, z zastrzeżeniem spraw wymienionych w § 13,
  - 4) nadzoruje wykonanie uchwał i wytycznych Komisji,
  - 5) zleca wykonanie określonych zadań Krajowemu Biuru Wyborczemu i nadzoruje ich wykonanie,
  - 6) wykonuje czynności zleczone przez Komisję.
2. W razie nieobecności przewodniczącego Komisji jego funkcje pełni jeden z zastępców przewodniczącego.

§ 5.

Komisja może przydzielić do wykonania określone czynności wynikające z jej zadań zastępcom przewodniczącego, członkom Komisji i sekretarzowi Komisji lub zespołom powołanym w tym celu ze swego składu.

§ 6.

Do zadań sekretarza Komisji należy w szczególności:

- 1) przedstawianie na posiedzeniach Komisji projektów uchwał, wytycznych i wyjaśnień Komisji oraz innych materiałów przygotowywanych przez Krajowe Biuro Wyborcze,
- 2) przedkładanie Komisji w celu rozpatrzenia odwołań od rozstrzygnięć właściwych organów wyborczych niższego stopnia oraz skarg na ich działalność,
- 3) kierowanie inspekcją Państwowej Komisji Wyborczej,
- 4) dokonywanie wstępnych uzgodnień z naczelnymi organami administracji rządowej w sprawie wydawania - w zakresie ich właściwości - niezbędnych aktów prawnych w sprawach dotyczących wyborów i referendum ogólnokrajowego oraz referendum lokalnych,
- 5) występowanie do wojewodów i organów jednostek samorządu terytorialnego w sprawach organizacyjnych dotyczących wyborów i referendum,

- 6) organizowanie na zlecenie Komisji narad i szkolenia z organami wyborczymi niższego stopnia.

### Rozdział 3

#### **Posiedzenia Komisji**

##### § 7.

Komisja odbywa posiedzenia w terminach ustalonych w planie pracy. Doręczenie zawiadomień o posiedzeniu, wraz z porządkiem obrad i materiałami na posiedzenie, zapewnia sekretarz Komisji w terminie umożliwiającym przygotowanie do udziału w obradach, chyba że posiedzenie zostało zwołane w szczególnym trybie.

##### § 8.

1. Członkowie Komisji mają obowiązek aktywnego uczestniczenia w jej posiedzeniach i innych pracach.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Komisji, należy powiadomić o tym, w miarę możliwości jeszcze przed posiedzeniem, przewodniczącego lub sekretarza Komisji.
3. W posiedzeniach Komisji stale uczestniczą sekretarz Komisji i wyznaczone przez niego osoby z Krajowego Biura Wyborczego.

##### § 9.

1. W posiedzeniach Komisji mogą uczestniczyć inne osoby, zaproszone przez przewodniczącego Komisji.
2. Na wniosek członka Komisji posiedzenie lub jego część odbywa się wyłącznie z udziałem członków Komisji.

##### § 10.

1. Komisja obraduje w obecności co najmniej 5 członków, w tym przewodniczącego Komisji lub jednego z jego zastępców.
2. Uchwały i inne rozstrzygnięcia Komisji zapadają większością głosów w głosowaniu jawnym. W razie równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego posiedzenia.

##### § 11.

1. Wybory przewodniczącego Komisji oraz oddzielnie jego zastępców odbywają się w głosowaniu jawnym, chyba że Komisja postanowi inaczej. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie.
2. Na wniosek członka Komisji przeprowadza się głosowanie tajne.

##### § 12.

1. Z posiedzenia Komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:

- 1) porządek obrad,
  - 2) imiona i nazwiska uczestników,
  - 3) zwięzłą treść wystąpień,
  - 4) podjęte rozstrzygnięcia.
2. Do protokołu załącza się podjęte uchwały oraz wydane wytyczne i wyjaśnienia.
  3. Uchwały, wytyczne i wyjaśnienia Komisji podpisuje przewodniczący posiedzenia.
  4. Protokół podpisują przewodniczący posiedzenia i sekretarz Komisji.

### § 13.

Wszystkie osoby wchodzące w skład Komisji i obecne na posiedzeniu podpisują następujące dokumenty:

- 1) w wyborach Prezydenta:
  - a) uchwały w sprawie rejestracji lub odmowy rejestracji komitetów wyborczych kandydatów,
  - b) uchwały w sprawie uchylecia uchwał okręgowych komisji wyborczych,
  - c) uchwały w sprawie skarg na podział czasu antenowego,
  - d) protokoły rejestracji kandydatów, uchwały o odmowie rejestracji kandydatów, listę kandydatów i uchwałę o skreśleniu kandydata z listy kandydatów,
  - e) protokół głosowania, uchwałę o wyniku wyborów oraz obwieszczenie o wynikach głosowania i wyborów,
  - f) sprawozdanie z wyborów,
  - g) uchwały w sprawie przyjęcia lub odrzucenia sprawozdań wyborczych komitetów wyborczych;
- 2) w wyborach do Sejmu i do Senatu:
  - a) uchwały w sprawie przyjęcia lub odmowy przyjęcia:
    - zawiadomienia o zamiarze zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów przez komitet wyborczy partii politycznej,
    - zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego,
    - zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców,
  - b) uchwały o przyznaniu jednolitych numerów dla list okręgowych tego samego komitetu wyborczego,
  - c) uchwały w sprawie uchylecia uchwał okręgowych komisji wyborczych,
  - d) uchwały w sprawie skarg na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego,

- e) uchwały, o których mowa w art. 147 ust. 3 ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
  - f) ustalenia zbiorczych wyników głosowania na listy okręgowe w skali kraju,
  - g) uchwały w sprawie ponownego ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych,
  - h) obwieszczenia o wynikach wyborów,
  - i) sprawozdania z wyborów;
  - j) uchwały w sprawie przyjęcia lub odrzucenia sprawozdań wyborczych komitetów wyborczych;
- 3) w referendum:
- a) uchwały w sprawie uchylecia uchwał wojewódzkich komisji do spraw referendum,
  - b) protokół o wyniku referendum,
  - c) zarządzenie, o którym mowa w art. 34 ust. 2 ustawy o referendum,
  - d) sprawozdanie z przebiegu referendum;
- 4) w wyborach do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw:
- a) obwieszczenie o zbiorczych wynikach wyborów na obszarze kraju,
  - b) informację o przebiegu i wynikach wyborów.

#### § 14.

Dokumenty, o których mowa w § 13, zaświadczenia o wyborze posłów i senatorów, akty powołania wojewódzkich komisarzy wyborczych i zastępców wojewódzkich komisarzy wyborczych oraz - stosownie do decyzji przewodniczącego Komisji - inne wydawane przez nią dokumenty opatrywane są pieczęcią Komisji.

### Rozdział 4

#### **Nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego**

#### § 15.

1. Komisja, sprawując nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego, wydaje wytyczne i wyjaśnienia oraz informacje o przepisach prawa wyborczego.
2. Komisja przeprowadza inspekcję działalności terenowych organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego sporządzających spisy wyborców oraz wykonujących inne zadania związane z przeprowadzeniem wyborów i referendum, uchyla uchwały i inne postanowienia organów wyborczych niższego stopnia podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawy do ponownego rozpoznania, bądź podejmuje rozstrzygnięcia w sprawie, a także rozpatruje skargi na działalność tych organów wyborczych.

3. Komisja może żądać od organów wyborczych niższego stopnia okresowych informacji o wykonaniu ich zadań.
4. Komisja analizuje problemy związane ze stosowaniem prawa wyborczego oraz przedstawia właściwym organom państwowym odpowiednie wnioski.

§ 16.

1. W wykonywaniu zadań, o których mowa w § 15 ust. 2, Komisja może zlecać przeprowadzenie kontroli przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego, korzystać z pomocy pracowników naczelnych organów państwowych delegowanych na okres wyborów do jej dyspozycji na wniosek sekretarza Komisji, a także innych osób zaproponowanych przez sekretarza Komisji, tworząc inspekcję Państwowej Komisji Wyborczej, zwanej dalej „inspekcją”.
2. O utworzeniu inspekcji Komisja rozstrzyga niezwłocznie po zarządzeniu wyborów lub referendum.
3. Komisja może zlecać wykonanie określonych zadań i prac organom wyborczym niższego stopnia.

§ 17.

1. Osoby dokonujące inspekcji działają w zakresie zleconym przez Komisję, legitymując się upoważnieniem podpisanym przez przewodniczącego Komisji oraz opatrzonym jej pieczęcią.
2. Osoby wchodzące w skład inspekcji są uprawnione do wglądu w dokumentację organów wyborczych niższego stopnia i komisji obwodowych, a także w dokumentację związaną z wyborami i referendum, znajdującą się w organach administracji rządowej i samorządowej oraz w podległych im jednostkach. Osoby te mogą być obecne na posiedzeniach organów wyborczych, z wyjątkiem posiedzeń związanych z obliczaniem wyników głosowania i ustalenia wyników wyborów, a także są upoważnione do udzielania tym organom bieżących wyjaśnień.
3. Sprawozdania z działalności inspekcyjnej przedstawiane są niezwłocznie Komisji.
4. Komisja może przyznawać nagrody pieniężne osobom wchodzącym w skład inspekcji oraz innym osobom za szczególnie duży wkład pracy w przygotowanie i przeprowadzenie wyborów lub referendum.

Rozdział 5

**Nadzór nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców**

§ 18.

1. Komisja sprawuje nadzór nad prowadzeniem stałych rejestrów wyborców w gminach:
  - 1) gromadzi i aktualizuje okresowe informacje o liczbie wyborców objętych rejestrem wyborców oraz zmianach wynikających z aktualizacji rejestru,

- 2) współdziała z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej i ministrem sprawiedliwości w zakresie stanowienia i stosowania przepisów dotyczących prowadzenia i aktualizacji rejestru wyborców.
2. Czynności kontrolne wynikające z nadzoru Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje za pośrednictwem Krajowego Biura Wyborczego, które uprawnione jest w szczególności do:
- 1) kontrolowania prawidłowości prowadzenia rejestru wyborców i jego aktualizacji oraz przekazywania w tym zakresie zaleceń i uwag wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta),
    - 2) żądania informacji o stanie aktualizacji rejestru wyborców,
    - 3) zarządzania kontrolnych wydruków wykazu wyborców z rejestru wyborców oraz żądania informacji o liczbie wyborców wpisanych do rejestru wyborców,
    - 4) przekazywania wojewodom ocen i uwag dotyczących stanu ewidencji ludności w związku z prowadzeniem rejestru wyborców w gminach.
3. Kierownik Krajowego Biura Wyborczego przedkłada Państwowej Komisji Wyborczej – w terminach przez nią ustalonych – ocenę stanu prawidłowości prowadzenia rejestru wyborców.
4. Dla wykonania czynności wynikających z nadzoru Państwowej Komisji Wyborczej osoby upoważnione przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego i dyrektorów delegatur Krajowego Biura Wyborczego mają prawo wglądu do dokumentacji dotyczącej prowadzenia rejestru wyborców.

## Rozdział 6

### **Postanowienia szczególne i końcowe**

#### § 19.

1. W wypadku konieczności dokonania zmian w składzie Komisji przewodniczący Komisji powiadamia o tym niezwłocznie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Jeżeli zmiany, o których mowa w ust. 1, dotyczą osób pełniących funkcje przewodniczącego Komisji lub jego zastępcy, Komisja - po uzupełnieniu swojego składu - dokonuje niezwłocznie wyboru nowego przewodniczącego lub zastępcy. Przepisy § 11 regulaminu stosuje się odpowiednio.
3. Informację o zmianach na stanowisku przewodniczącego Komisji lub jego zastępcy podaje się do publicznej wiadomości w komunikacie prasowym z posiedzenia Komisji.

#### § 20.

Przewodniczący wydaje członkom Komisji legitymacje potwierdzające członkostwo i pełnione w Komisji funkcje, a także legitymacje wojewódzkim komisarzom wyborczym i ich zastępcom.



(2)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 30 lipca 2001 r.

**w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych,  
powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu  
Rzeczypospolitej Polskiej**

*(Monitor Polski Nr 25, poz. 428)*

Na podstawie art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje.

§ 1.

Ustala się regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, stanowiące załączniki Nr 1 i Nr 2 do uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 lipca 1997 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych (Monitor Polskie Nr 40, poz. 415).

§ 3.

Uchwała wchodzi z dniem podjęcia.

Załączniki do uchwały Państwowej  
Komisji Wyborczej z dnia 30 lipca  
2001 r. (poz. 428)

Załącznik nr 1

**REGULAMIN OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH**

§ 1.

Okręgowa komisja wyborcza, zwana dalej „komisją”, wykonuje zadania określone w ustawie - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, stosując wytyczne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 2.

Komisja wykonuje swoje zadania zgodnie z uchwalonym planem pracy.

§ 3.

Komisja rozstrzyga w sprawach należących do jej właściwości w obecności co najmniej połowy swojego składu, w tym przewodniczącego komisji lub jednego z jego zastępców.

§ 4.

Komisja może przydzielić do wykonania określone czynności, wynikające z jej zadań, przewodniczącemu, zastępcom przewodniczącego, członkom komisji, sekretarzowi komisji lub zespołom powoływanym w tym celu ze swego składu.

§ 5.

1. Na pierwszym posiedzeniu, które z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej organizuje dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, komisja:

1) wybiera ze swego grona przewodniczącego, jeśli w skład komisji nie wchodzi wojewódzki komisarz wyborczy lub zastępcą wojewódzkiego komisarza wyborczego, albo jeżeli nie mogą oni pełnić, z urzędu, funkcji przewodniczącego komisji,

2) wybiera ze swego grona dwóch zastępców przewodniczącego,

3) powołuje sekretarza komisji,

4) omawia zadania i tryb swojej pracy oraz obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład,

5) uchwała plan pracy,

6) ustala sposób podania do publicznej wiadomości informacji o swoim składzie, siedzibie i pełnionych dyżurach,

7) ustala działania związane z przyjmowaniem do zarejestrowania zgłoszeń okręgowych list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów, a także sposób podania o tym informacji do publicznej wiadomości,

8) rozstrzyga w przedmiocie powołania swojej inspekcji oraz określa jej zadania.

2. Komisja powołuje na sekretarza komisji dyrektora właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego lub osobę przez niego wskazaną. Sekretarz komisji uczestniczy w jej pracach z głosem doradczym.

3. Komisja rozstrzyga w przedmiocie powołania pełnomocników do wypełniania zadań wyborczych, przewidzianych w art. 74 ust. 2 Ordynacji wyborczej,

§ 6.

1. Pracami komisji kieruje przewodniczący, który w szczególności:

1) czuwa nad wykonywaniem zadań komisji,

2) reprezentuje komisję na zewnątrz,

- 3) ustala projekt porządku obrad komisji, zwołuje jej posiedzenia i im przewodniczy,
  - 4) podpisuje uchwały podjęte na posiedzeniach, w których uczestniczył oraz pisma związane z działalnością komisji,
  - 5) zleca wykonanie określonych zadań obsługującej komisji delegaturze Krajowego Biura Wyborczego.
2. W razie nieobecności przewodniczącego komisji jego funkcje pełni jeden z jego zastępców.

#### § 7.

Do zadań sekretarza komisji należy:

- 1) zapewnienie warunków pracy komisji i jej obsługi organizacyjnej,
- 2) przygotowywanie i przedstawianie komisji, po uzgodnieniu z jej przewodniczącym, projektów uchwał, rozstrzygnięć oraz innych materiałów będących przedmiotem posiedzeń,
- 3) podejmowanie, w ustalonym przez komisję zakresie, współdziałania z wojewodą i organami jednostek samorządu terytorialnego dla prawidłowego przebiegu prac przygotowawczych do wyborów,
- 4) wykonywanie innych zadań zleconych przez komisję, w tym organizowanie szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych.

#### § 8.

1. Członkowie komisji mają obowiązek aktywnego uczestniczenia w posiedzeniach i innych pracach komisji.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji jej członek powinien, w miarę możliwości jeszcze przed posiedzeniem, powiadomić o tym przewodniczącego lub sekretarza komisji.

#### § 9.

1. Uchwały komisji zapadają większością głosów w głosowaniu jawnym. W razie równej liczby głosów rozstrzyga głos przewodniczącego posiedzenia.
2. Wybory przewodniczącego komisji, z zastrzeżeniem § 5 ust. 1 pkt 1, i zastępców przewodniczącego komisji odbywają się w głosowaniu jawnym, chyba że którykolwiek z członków komisji zażąda głosowania tajnego. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie.

#### § 10.

1. W posiedzeniach komisji mogą uczestniczyć osoby zaproszone przez przewodniczącego komisji.

2. Na wniosek członka komisji posiedzenie lub jego część odbywa się wyłącznie z udziałem członków komisji.

§ 11.

1. Z posiedzenia komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:
  - 1) porządek obrad,
  - 2) imiona i nazwiska uczestników,
  - 3) zwięzłą treść wystąpień,
  - 4) podjęte rozstrzygnięcia.
2. Do protokołu dołącza się podjęte uchwały.
3. Uchwały komisji podpisuje przewodniczący posiedzenia.
4. Protokół podpisują przewodniczący posiedzenia i sekretarz komisji.

§ 12.

1. Wszyscy członkowie komisji obecni na posiedzeniu podpisują:
  - 1) uchwały podjęte w sprawach:
    - a) wady zgłoszenia i odmowy rejestracji listy okręgowej z powodu nieusunięcia wady zgłoszenia (art. 147 ust. 2 Ordynacji wyborczej),
    - b) odmowy rejestracji listy okręgowej z powodu niezyskania ustawowo wymaganego poparcia wyborców (art. 148 ust. 2 i art. 149 ust. 2 Ordynacji wyborczej),
    - c) przyznania numerów zarejestrowanym listom komitetów wyborczych (art. 151 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
    - d) skreślenia kandydata z zarejestrowanej listy okręgowej, uzupełnienia listy okręgowej oraz unieważnienia zarejestrowanej listy (art. 153 ust. 1 – 4 Ordynacji wyborczej),
  - 2) inne dokumenty:
    - a) protokoły rejestracji list okręgowych (art. 147 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
    - b) protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym (art. 164 ust. 1 i art. 205 ust. 1 Ordynacji wyborczej),
    - c) protokół wyborów posłów i wyborów senatorów w okręgu wyborczym (art. 168 ust. 1 i art. 205 ust. 1).
2. Przepisy ust. 1 pkt 1 lit. a, b i d oraz pkt 2 lit. a, stosuje się odpowiednio do uchwał komisji podjętych w sprawach wyborów do Senatu w związku z art. 190 Ordynacji wyborczej.

§ 13.

Uchwały komisji i inne dokumenty, o których mowa w § 12, oraz - stosownie do decyzji przewodniczącego komisji - inne wydawane przez komisję dokumenty opatrywane są pieczęcią komisji.

§ 14.

1. Komisja w zakresie swojej działalności udziela obwodowym komisjom wyborczym niezbędnej pomocy w celu zgodnego z prawem i sprawnego przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników, a w szczególności:
  - 1) zwołuje narady przewodniczących i zastępców przewodniczących obwodowych komisji wyborczych dla omówienia zadań i trybu pracy tych komisji,
  - 2) przeprowadza szkolenia członków obwodowych komisji wyborczych oraz udziela bieżących wyjaśnień do ich pracy,
  - 3) przekazuje obwodowym komisjom wyborczym wytyczne i wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej,
  - 4) stwierdzając na podstawie skarg i własnych ustaleń uchybienia w działalności obwodowych komisji wyborczych, udziela wskazówek co do sposobu ich usunięcia.

§ 15.

Komisja sprawuje nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez obwodowe komisje wyborcze i kontroluje na obszarze swojego działania przygotowania do wyborów i wykonywanie poszczególnych czynności wyborczych.

§ 16.

Komisja niezwłocznie bada każdą skargę na działalność obwodowej komisji wyborczej, występuje o usunięcie stwierdzonych uchybień oraz zawiadamia pisemnie skarżącego o rozstrzygnięciu i czynnościach podjętych w związku ze skargą.

§ 17.

Komisja współdziała w wykonywaniu zadań wyborczych odpowiednio z wojewodą i organami jednostek samorządu terytorialnego, zwłaszcza z wójtami (burmistrzami, prezydentami miast), w szczególności w zakresie:

- 1) właściwego i terminowego sporządzania spisów wyborców oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania,
- 2) rozplakatowania obwieszczeń o granicach, numerach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- 3) zapewnienia warunków pracy obwodowych komisji wyborczych, a zwłaszcza:

- a) urządzenia i wyposażenia lokali wyborczych, a także dostosowania ich do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- b) zapewnienia środków łączności i transportu,
- c) dostarczenia kart do głosowania, formularzy protokołów i obwieszczeń wyborczych obwodowym komisjom wyborczym,
- d) udzielenia pomocy w przekazywaniu pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zestawienia o wynikach głosowania w obwodzie oraz w dostarczeniu protokołów głosowania w obwodzie do okręgowej komisji wyborczej.

§ 18.

1. Komisja sprawuje nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego i kontroluje, zgodnie ze swoją właściwością, przygotowania do wyborów na obszarze okręgu wyborczego.
2. W razie utworzenia inspekcji komisja określa zakres i sposób wykonywania zadań, o których mowa w ust. 1.

§ 19.

1. Osoby dokonujące inspekcji działają w zakresie zleconym przez komisję, legitymując się upoważnieniem podpisanym przez przewodniczącego komisji oraz opatrzonym jej pieczęcią.
2. Osoby wchodzące w skład inspekcji są uprawnione do wglądu w dokumentację obwodowych komisji wyborczych, a także dokumentację znajdującą się w terenowych organach administracji rządowej, samorządowej i w podległych im jednostkach oraz do uczestniczenia w posiedzeniach obwodowych komisji wyborczych, z wyjątkiem posiedzeń związanych z obliczeniem wyników głosowania.
3. Sprawozdania z inspekcji przekazywane są niezwłocznie komisji.

§ 20.

Przewodniczący wydaje członkom komisji dokument potwierdzający członkostwo i pełnione w komisji funkcje.

§ 21.

W wypadku konieczności zmiany w składzie komisji przewodniczący komisji niezwłocznie powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

## **REGULAMIN OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH**

### § 1.

Obwodowa komisja wyborcza, zwana dalej „komisją”, wykonuje swoje ustawowe zadania stosując się do wytycznych i wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej. W razie wątpliwości komisja może zwracać się o dodatkowe wyjaśnienia do okręgowej komisji wyborczej.

### § 2.

1. Pracami komisji kieruje, zwołuje jej posiedzenia i im przewodniczy przewodniczący komisji.
2. W razie nieobecności przewodniczącego jego funkcję pełni zastępca przewodniczącego komisji.

### § 3.

1. Komisja niezwłocznie po jej powołaniu zbiera się na pierwszym posiedzeniu, które organizuje odpowiednio wójt lub burmistrz (prezydent miasta), konsul bądź kapitan statku.
2. Na pierwszym posiedzeniu komisja:
  - 1) wybiera ze swego składu przewodniczącego komisji oraz jego zastępcę w głosowaniu jawnym, chyba że którykolwiek z członków komisji zażąda przeprowadzenia głosowania tajnego. W razie równej liczby głosów ponawia się głosowanie,
  - 2) omawia swoje zadania i tryb pracy, a także obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład,
  - 3) ustala zadania do dnia wyborów, w tym związane z przygotowaniem lokalu wyborczego, odbiorem i zabezpieczeniem kart do głosowania, obwieszczeń i formularzy wyborczych, a także pieczęci i spisu wyborców.
3. Funkcji przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego nie może pełnić członek komisji zgłoszony do jej składu przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), konsula bądź kapitana statku.
4. Komisja zapoznaje się z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej dotyczącymi przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników oraz na tej podstawie sporządza plan pracy.

### § 4.

1. Komisja podejmuje rozstrzygnięcia w obecności co najmniej połowy swego składu, w tym przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego.
2. Rozstrzygnięcia komisji mogą mieć formę odrębnych uchwał bądź wpisanych do protokołu.

3. Uchwały podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 5.

Komisja podejmuje rozstrzygnięcia większością głosów. W razie równej liczby głosów decyduje głos przewodniczącego posiedzenia.

§ 6.

1. Z posiedzenia komisji sporządza się protokół, w którym podaje się:

- 1) porządek obrad,
- 2) imiona i nazwiska uczestników,
- 3) podjęte rozstrzygnięcia.

2. Do protokołu dołącza się podjęte uchwały.

3. Protokół podpisuje przewodniczący posiedzenia.

§ 7.

1. Protokoły głosowania w obwodzie oraz zestawienia wyników głosowania w obwodzie przekazywane pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej, podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy ich sporządzaniu.

2. Uchwały komisji lub zarządzenia jej przewodniczącego, dotyczące przebiegu głosowania bądź ustalenia jego wyników, wpisuje się w rubryce „uwagi” protokołu głosowania.

3. Uchwały, protokoły głosowania i inne dokumenty komisji oraz wydawane karty do głosowania opatrywane są pieczęcią komisji.

§ 8.

Komisja udziela informacji o wykonywaniu swoich zadań i udostępnia dokumentację członkom Państwowej Komisji Wyborczej, okręgowej komisji wyborczej lub osobom przez nie upoważnionym.

§ 9.

1. Członkowie komisji mają obowiązek aktywnego uczestniczenia w posiedzeniach i innych pracach komisji, w szczególności w przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu jego wyników.

2. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji, zwłaszcza w dniu wyborów, członek komisji powinien jak najwcześniej zawiadomić o tym przewodniczącego komisji.

§ 10.

Komisja współdziała w wykonywaniu zadań wyborczych odpowiednio z wójtem, burmistrzem (prezydentem miasta), konsulem, kapitanem statku, w szczególności w zakresie:



- 1) przygotowania i wyposażenia lokalu wyborczego do głosowania,
- 2) odbioru i zabezpieczenia kart do głosowania, formularzy protokołów, spisu wyborców, pieczęci komisji, obwieszczeń wyborczych i innych materiałów wyborczych,
- 3) przekazania protokołów głosowania w obwodzie do właściwej okręgowej komisji wyborczej i zestawienia wyników głosowania w obwodzie pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej,
- 4) zapewnienia środków łączności i transportu oraz pomocy niezbędnej do pracy komisji.

§ 11.

Przewodniczący wydaje członkom komisji dokument potwierdzający członkostwo i pełnione w komisji funkcje.

§ 12.

W wypadku konieczności dokonania zmiany w składzie komisji, jej przewodniczący niezwłocznie powiadamia o tym odpowiednio zarząd gminy, konsula bądź kapitana statku.

(3)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 26 lipca 2001 r.

**w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powoła-  
nych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu  
i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

*(Monitor Polski Nr 25, poz. 426)*

Na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

Pieczęcie komisji wyborczych sporządzane są według następujących wzorów:

- 1) pieczęcią okręgowej komisji wyborczej jest pieczęć okrągła o średnicy 35 mm, z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji ustaloną w załączniku nr 1 do ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), z zastrzeżeniem, że:
  - pieczęcią Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie, właściwej dla okręgu wyborczego Nr 19 do Sejmu i okręgu wyborczego Nr 18 do Senatu jest pieczęć, o której mowa w pkt 1 z dodaniem po nazwie komisji cyfry: „I”,
  - pieczęcią Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie, właściwej dla okręgu wyborczego Nr 20 do Sejmu i okręgu wyborczego Nr 19 do Senatu jest pieczęć, o której mowa w pkt 1 z dodaniem po nazwie komisji cyfry: „II”,
- 2) pieczęcią obwodowej komisji wyborczej jest pieczęć okrągła o średnicy 25 mm, z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji oraz numer obwodu głosowania.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 sierpnia 1995 r. w sprawie wzorów pieczęci okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, stosowanych w wyborach do Sejmu oraz w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M. P. z 1995 r. Nr 42, poz. 492).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

(4)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 26 lipca 2001 r.

**w sprawie wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia kandydata na senatora i protokołu rejestracji kandydata na senatora, stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.**

*(Monitor Polski Nr 25, poz. 425)*

Na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 5 i art. 146 ust. 1 w związku z art. 190 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wzór:

- 1) potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów, stanowiący załącznik nr 1,
- 2) protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów, stanowiący załącznik nr 2,
- 3) potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia kandydata na senatora, stanowiący załącznik nr 3,
- 4) protokołu rejestracji kandydata na senatora, stanowiący załącznik nr 4.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 lipca 1997 r. w sprawie określenia wzorów potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów i protokołu rejestracji kandydata na senatora lub kandydatów na senatorów, stosowanych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 40, poz. 416).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Okręgowa Komisja Wyborcza

w .....

Okręg wyborczy nr .....

do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

POTWIERDZENIE PRZYJĘCIA ZGŁOSZENIA  
OKRĘGOWEJ LISTY KANDYDATÓW NA POSŁÓW

Okręgowa Komisja Wyborcza potwierdza przyjęcie zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów .....

(nazwa komitetu wyborczego)

w okręgu wyborczym nr ..... do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, którego dokonał pełnomocnik wyborczy - osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego<sup>\*)</sup>:  
....., zamieszkały .....

(imię i nazwisko)

.....

(adres zamieszkania)

1. Okręgowa Komisja Wyborcza, działając na podstawie art. 146 ust. 1 w związku z art. 144 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) stwierdziła, w obecności zgłaszającego, że:

- zgłoszona lista obejmuje ..... kandydatów i zawiera nazwisko, imię (imiona), zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata,
- kandydaci są oznaczeni nazwą partii politycznej, której są członkami oraz przy nazwiskach kandydatów nienależących do partii umieszczona jest o tym informacja,
- złożono wnioski o oznaczenie ..... kandydatów, którzy nie należą do partii politycznej nazwą lub skrótem nazwy partii popierających tych kandydatów oraz dołączono pisemne potwierdzenie poparcia wydane przez właściwy statutowy organ partii,<sup>\*)</sup>
- w zgłoszeniu wskazano skrót nazwy komitetu wyborczego, którym należy oznaczyć zarejestrowaną listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania.<sup>\*)</sup>

2. Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza ponadto, że do zgłoszenia dołączono:

- dokument stwierdzający udzielenie upoważnienia i zakres upoważnienia, albowiem zgłoszenia dokonała osoba upoważniona przez pełnomocnika<sup>\*)</sup>,
- oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę<sup>\*)</sup>,
- wykaz podpisów wyborców popierających listę, obejmujący ..... arkuszy<sup>\*)</sup>,
- zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 142 ust. 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej<sup>\*)</sup>,
- pisemne zgody kandydatów na kandydowanie z danej listy okręgowej,
- oświadczenia, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nim w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zmianami)<sup>\*)</sup>, lub
- informacje o uprzednim złożeniu takiego oświadczenia w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną, z którym związany był obowiązek złożenia oświadczenia<sup>\*)</sup>.

3. Okręgowa Komisja Wyborcza przyjęła złożone arkusze wykazu podpisów wyborców popierających listę okręgową, które ponumerowała i opatrzyła każdy arkusz swoją pieczęcią.

Okręgowa Komisja Wyborcza poinformowała osobę zgłaszającą, że sprawdzenie wykazu podpisów wyborców rozpocznie się w dniu ....., o godz. ...., w siedzibie Komisji<sup>\*\*) .....</sup>

.....

(podpis osoby zgłaszającej  
listę okręgową)

.....

(imię i nazwisko, stanowisko osób  
przyjmujących zgłoszenie listy okręgowej)

(pieczęć komisji)

..... dnia .....

---

<sup>\*)</sup> Niepotrzebne skreślić.

<sup>\*\*)</sup> Należy podać przewidywaną datę.

Okręgowa Komisja Wyborcza

w .....

Okręg wyborczy nr .....

do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

**PROTOKÓŁ REJESTRACJI OKRĘGOWEJ LISTY KANDYDATÓW NA POSŁÓW**

**I**

Okręgowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu ..... r. w składzie:

Przewodniczący .....

(imię i nazwisko)

Zastępcy Przewodniczącego .....

.....

Członkowie:

.....

.....

.....

.....

rozpatrzyła zgłoszenie okręgowej listy kandydatów na posłów w okręgu wyborczym nr ..... obejmującej ..... kandydatów, dokonane w dniu ..... r.

(liczba)

przez pełnomocnika wyborczego - osobę upoważnioną przez pełnomocnika wyborczego<sup>\*)</sup>:

..... reprezentującego .....

(imię i nazwisko)

.....

(nazwa komitetu wyborczego)

z siedzibą w .....

(dokładny adres siedziby komitetu wyborczego)

W zgłoszeniu listy zgłaszający wskazał skrót - nie wskazał skrótu<sup>\*)</sup> nazwy, którym zgodnie z art. 144 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) należy oznaczyć zarejestrowaną listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania - w brzmieniu .....

(skrót nazwy)

Wraz ze zgłoszeniem list pełnomocnik wnioskuje - nie wnioskuje<sup>\*)</sup> o oznaczenie, na podstawie art. 144 ust. 3 Ordynacji wyborczej, w ramach listy poszczególnych kandydatów, którzy nie należą do partii politycznej, nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej danego kandydata.

## II

Do zgłoszenia zostały dołączone następujące dokumenty:

1. Upoważnienie wydane przez pełnomocnika wyborczego dla osoby zgłaszającej okręgową listę kandydatów na posłów<sup>\*)</sup>.
2. A. Oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę wraz z wykazem podpisów wyborców popierających okręgową listę kandydatów na posłów<sup>\*)</sup>.  
B. Zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 142 ust. 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.<sup>\*)</sup>
3. Wniosek o oznaczenie ..... kandydatów, którzy nie należą do partii politycznej nazwą lub skrótem nazwy partii popierających tych kandydatów.<sup>\*)</sup>
4. Pisemne potwierdzenie właściwych organów statutowych partii politycznych o poparciu poszczególnych kandydatów, którzy nie należą do partii politycznej.<sup>\*)</sup>
5. Oświadczenie każdego kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie z tej listy.
6. Oświadczenie każdego kandydata przewidziane w art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, po. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701 oraz z 2000 r. Nr 43, poz. 488 i Nr 50, poz. 600)<sup>\*)</sup> lub informację kandydata o uprzednim złożeniu takiego oświadczenia w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną.<sup>\*)</sup>

7. ....

(ewentualne inne załączniki - wymienić)

**III**

Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza, że okręgową listę kandydatów na posłów zgłoszono zgodnie z przepisami art. 139-144 Ordynacji wyborczej i na podstawie art. 147 ust. 1 tej ustawy rejestruje w okręgu wyborczym nr ..... okręgową listę kandydatów.....,

(nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego)

na której zostali zgłoszeni:

1. ....

(nazwisko, imię - imiona, zawód, miejsce zamieszkania)

członek \*\*) .....

(nazwa partii, której jest członkiem lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej)

popierany przez \*\*\*) .....

(nazwa lub skrót nazwy partii popierającej kandydata, który nie należy do partii politycznej)

2. ....

(nazwisko, imię - imiona, zawód, miejsce zamieszkania)

członek \*\*) .....

(nazwa partii, której jest członkiem lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej)

popierany przez \*\*\*) .....

(nazwa lub skrót nazwy partii popierającej kandydata, który nie należy do partii politycznej)

3. ....

(nazwisko, imię - imiona, zawód, miejsce zamieszkania)

członek \*\*) .....

(nazwa partii, której jest członkiem lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej)

popierany przez \*\*\*) .....

(nazwa lub skrót nazwy partii popierającej kandydata, który nie należy do partii politycznej)

4. ....

.....

.....



5. ....  
.....  
.....

Przewodniczący .....

(podpis)

Zastępcy Przewodniczącego .....

.....

Członkowie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(pieczęć komisji)

---

\*) Niepotrzebne skreślić.

\*\*) W odniesieniu do kandydata, który nie należy do partii politycznej należy wpisać „nie należy do partii politycznej”.

\*\*\*) Wypełnić w razie zgłoszenia przez pełnomocnika wniosku, o którym mowa w art. 144 ust. 3 Ordynacji wyborczej; nazwa lub skrót nazwy nie może przekraczać 40 znaków drukarskich.

Okręgowa Komisja Wyborcza

w .....

Okręg wyborczy nr .....

do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

POTWIERDZENIE PRZYJĘCIA ZGŁOSZENIA

KANDYDATA NA SENATORA

Okręgowa Komisja Wyborcza potwierdza przyjęcie zgłoszenia kandydata na senatora:

....., przez .....

(nazwisko i imiona kandydata)

.....

(nazwa komitetu wyborczego)

w okręgu wyborczym nr ..... do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, którego dokonał pełnomocnik wyborczy - osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego:\*)

....., zamieszkały .....

(imię i nazwisko)

.....

(adres zamieszkania)

1. Okręgowa Komisja Wyborcza, działając na podstawie art. 146 ust. 1, w związku z art. 144, art. 190, art. 195-196 i art. 198 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) stwierdziła, w obecności zgłaszającego, że:

- zgłoszenie zawiera nazwisko, imiona, zawód i miejsce zamieszkania kandydata,
- kandydat jest oznaczony nazwą partii politycznej, której jest członkiem oraz przy nazwisku kandydata nienależącego do partii umieszczona jest o tym informacja, \*)
- złożono wniosek o oznaczenie kandydata, który nie należy do partii politycznej nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej kandydata oraz dołączono pisemne potwierdzenie poparcia wydane przez właściwy statutowy organ partii, \*)

- w zgłoszeniu wskazano skrót nazwy komitetu wyborczego, który należy podać na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania. \*)

2. Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza ponadto, że do zgłoszenia dołączono:

- dokument stwierdzający udzielenie upoważnienia i zakres upoważnienia, albowiem zgłoszenia dokonała osoba upoważniona przez pełnomocnika, \*)
- oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających kandydata, \*)
- wykaz podpisów wyborców popierających kandydata, obejmujący ..... arkuszy, \*)
- pisemną zgodę kandydata na kandydowanie na podstawie zgłoszenia dokonanego przez Komitet Wyborczy,
- oświadczenie, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nim w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zmianami) \*) , lub
- informację o uprzednim złożeniu takiego oświadczenia w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną, z którym związany był obowiązek złożenia oświadczenia \*).

3. Okręgowa Komisja Wyborcza przyjęła złożone arkusze wykazu podpisów wyborców popierających kandydata na senatora, które ponumerowała i opatrzyła każdy arkusz swoją pieczęcią.

Okręgowa Komisja Wyborcza poinformowała osobę zgłaszającą, że sprawdzenie wykazu podpisów wyborców rozpocznie się w dniu ....., o godz. .... w siedzibie Komisji \*\*) .....

.....  
(podpis osoby zgłaszającej  
kandydata)

.....  
(imię i nazwisko, stanowisko osób  
przyjmujących zgłoszenie kandydata)

(pieczęć komisji)

..... dnia .....

---

\*) Niepotrzebne skreślić.

\*\*) Należy podać przypuszczalną datę.

Okręgowa Komisja Wyborcza

w .....

Okręg wyborczy nr .....

do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

**PROTOKÓŁ REJESTRACJI KANDYDATA NA SENATORA**

**I**

Okręgowa Komisja Wyborcza na posiedzeniu w dniu ..... r. w składzie:

Przewodniczący .....

(imię i nazwisko)

Zastępcy Przewodniczącego .....

.....

Członkowie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

rozpatrzyła zgłoszenie kandydata na senatora w okręgu wyborczym nr ....., dokonane w dniu .....r. przez pełnomocnika wyborczego - osobę upoważnioną przez pełnomocnika wyborczego<sup>\*)</sup>: .....

(imię i nazwisko)

reprezentującego .....

(nazwa komitetu wyborczego)

z siedzibą w .....

(dokładny adres siedziby komitetu wyborczego)

W zgłoszeniu zgłaszający wskazał skrót - nie wskazał skrótu<sup>\*)</sup> nazwy, którym zgodnie z art. 144 ust. 4 w związku z art. 190 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz.

499 i Nr 74, poz. 786) należy oznaczyć zgłoszonego kandydata na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania - w brzmieniu:

.....  
(skrót nazwy)

Wraz ze zgłoszeniem pełnomocnik wnioskował - nie wnioskował<sup>\*)</sup> o oznaczenie, na podstawie art. 144 ust. 3 w związku z art. 190 Ordynacji wyborczej, kandydata, który nie należy do partii politycznej, nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej kandydata.

## II

Do zgłoszenia zostały dołączone następujące dokumenty:

1. Upoważnienie wydane przez pełnomocnika komitetu wyborczego dla osoby zgłaszającej kandydata na senatora<sup>\*)</sup>.
2. Oświadczenie zgłaszającego o liczbie podpisów wyborców popierających kandydata wraz z wykazem podpisów wyborców popierających kandydata na senatora.
3. Wniosek o oznaczenie kandydata, który nie należy do partii politycznej, nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej popierającej kandydata.
4. Pisemne potwierdzenie właściwego organu statutowego partii politycznej o poparciu kandydata, który nie należy do partii politycznej.<sup>\*)</sup>
5. Oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie na senatora na podstawie zgłoszenia Komitetu Wyborczego.
6. Oświadczenie kandydata przewidziane w art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428, Nr 57, po. 618, Nr 62, poz. 681 i Nr 63, poz. 701 oraz z 2000 r. Nr 43, poz. 488 i Nr 50, poz. 600) lub informację kandydata o uprzednim złożeniu takiego oświadczenia w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną.
7. ....

(ewentualne inne załączniki - wymienić)

.....  
.....

## III

Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza, że kandydata na senatora zgłoszono zgodnie z przepisami art. 144 w związku z art. 190 oraz art. 194-196 i art. 198 Ordynacji wyborczej i

na podstawie art. 147 ust. 1 tej ustawy rejestruje w okręgu wyborczym nr ..... kandydata na senatora:

.....  
(nazwisko, imię - imiona, zawód, miejsce zamieszkania)

członka <sup>\*\*)</sup> .....

(nazwa partii, której jest członkiem lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej)

popieranego przez <sup>\*\*\*)</sup> .....

(nazwa lub skrót nazwy partii popierającej kandydata, który nie należy do partii politycznej)

Przewodniczący .....

(podpis)

Zastępcy Przewodniczącego .....

Członkowie:  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

(pieczęć komisji)

---

\*) Niepotrzebne skreślić.

\*\*\*) W odniesieniu do kandydata, który nie należy do partii politycznej należy wpisać „nie należy do partii politycznej”.

\*\*\*\*) Wypełnić w razie zgłoszenia przez pełnomocnika wniosku, o którym mowa w art. 144 ust. 3 Ordynacji wyborczej; nazwa lub skrót nazwy nie może przekraczać 40 znaków drukarskich.

(5)

**UCHWAŁA**  
**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 13 sierpnia 2001 r.

**w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

**i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

*(Monitor Polski Nr 27, poz. 445)*

Na podstawie art. 154 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

W wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej stosuje się zaświadczenie dla mężów zaufania wyznaczonych do obwodowych komisji wyborczych - sporządzone według wzoru stanowiącego załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 9 sierpnia 1993 r. w sprawie wzoru zaświadczenia dla mężów zaufania do obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 42, poz. 422).

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji  
Wyborczej z dnia 13 sierpnia 2001 r. (poz.  
445).

## ZAŚWIADCZENIE

Pan(i) .....

(imię i nazwisko)

zamieszkały(a) .....

(adres)

jest wyznaczony(a) przez pełnomocnika .....

.....

(pełna nazwa komitetu wyborczego)

do sprawowania funkcji męża zaufania w obwodowej komisji wyborczej w obwodzie gło-  
sowania nr ..... w .....

(nazwa gminy i województwa)

w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej za-  
rządzonych na dzień .....

.....

(nazwa miejscowości, data)

.....

(podpis z podaniem imienia i nazwiska pełnomocnika komitetu wyborczego

lub osoby przez niego upoważnionej do wystawienia zaświadczenia\*)

---

\*) Jeżeli zaświadczenie wystawiła osoba upoważniona przez pełnomocnika zaświadczenie należy okazać obwodowej komisji wyborczej łącznie z kopią udzielonego upoważnienia.



(6)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 22 sierpnia 2001 r.

**w sprawie wzorów protokołów głosowania i protokołów z wyborów  
oraz urzędowych zestawień stosowanych w wyborach do Sejmu  
Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

*(Monitor Polski Nr 29, poz. 494)*

Na podstawie art. 73 ust. 8, art. 74 ust. 3, art. 164 ust. 8, art. 168 ust. 5 i art. 190 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1.

W wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej komisje wyborcze sporządzają następujące protokoły:

1) obwodowe komisje wyborcze sporządzają:

- a) protokół głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały,
- b) zestawienie wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały,

2) okręgowe komisje wyborcze sporządzają:

- a) protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały,
- b) protokół z wyborów posłów do Sejmu w okręgu wyborczym - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do uchwały.

§ 2.

W wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej komisje wyborcze sporządzają następujące protokoły:

1) obwodowe komisje wyborcze sporządzają:

- a) protokół głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do uchwały,
- b) zestawienie wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 6 do uchwały,

- 2) okręgowe komisje wyborcze sporządzają protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym - na formularzu według wzoru stanowiącego załącznik nr 7 do uchwały.

§ 3.

Tracą moc: uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 sierpnia 1993 r. w sprawie określenia wzorów protokołów głosowania i protokołów z wyborów oraz urzędowych zestawień, stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 45, poz. 439) i uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 sierpnia 1993 r. w sprawie określenia wzorów protokołów głosowania i protokołów z wyborów, stosowanych w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski Nr 45, poz. 440).

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załączniki do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 22 sierpnia 2001 r. (poz. ...)  
Załącznik nr 1

<b>WYBORY DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ</b>		
Numer Obwodu Głosowania		Okręgowa Komisja Wyborcza w
Gmina	Powiat	Województwo
Siedziba Obwodowej Komisji Wyborczej (adres)		

## PROTOKÓŁ GŁOSOWANIA

### w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów

Głosowanie w dniu ..... 200... r. rozpoczęło się o godz. .... i trwało bez przerwy do godz. ....

Komisja stwierdziła, że pieczęcie na urnie pozostały nie naruszone.

#### I. ROZLICZENIE KART DO GŁOSOWANIA

1.	Komisja otrzymała kart do głosowania				
2.	Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania				
3.	Nie wykorzystano kart do głosowania				

**Uwaga!** Liczba z pkt 1 powinna się równać sumie liczb z pkt 2 i 3. Ewentualną przyczynę różnic należy omówić w pkt 14 „Inne uwagi”.

#### II. USTALENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA

Po wyjęciu kart z urny Komisja ustaliła na ich podstawie następujące wyniki głosowania:

4.	Liczba wyborców uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania				
5.	Liczba kart wyjętych z urny				
6.	Liczba kart nieważnych				

**Uwaga!** - Liczba z pkt 5 powinna równać się liczbie z pkt 2. Ewentualną przyczynę różnic należy omówić w pkt 10.

- Suma liczb z pkt 6 i 7 musi się równać liczbie z pkt 5.

7.	Liczba kart ważnych				
8.	Liczba głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania				
9.	Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów				

**Uwaga!** Suma liczb z pkt 8 i 9 musi się równać liczbie z pkt 7.

Miejsce na parafowanie strony przez członków Komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu

**III. NA POSZCZEGÓLNE LISTY OKRĘGOWE I UMIESZCZONYCH NA NICH  
KANDYDATÓW ODDANO NASTĘPUJĄCE LICZBY GŁOSÓW WAŻNYCH**

**Lista nr ... – (nazwa komitetu wyborczego)**

Liczba głosów ważnych oddanych na listę:				
--	--	--	--	--

**Na poszczególnych kandydatów z tej listy oddano następującą liczbę głosów ważnych**

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
...				
	Razem			

**Uwaga!** Suma głosów oddanych na wszystkich kandydatów z danej listy okręgowej (wpisana w rubryce „Razem”) równa się liczbie głosów ważnych oddanych na listę. Wyjątek od tej zasady dotyczy listy, na którą oddano głos stawiając znak „x” wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone – art. 160 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786).

**Lista nr ... – (nazwa komitetu wyborczego)**

Liczba głosów ważnych oddanych na listę:				
--	--	--	--	--

**Na poszczególnych kandydatów z tej listy oddano następującą liczbę głosów ważnych**

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
...				
	Razem			

**Uwaga!** Suma głosów oddanych na wszystkich kandydatów z danej listy okręgowej (wpisana w rubryce „Razem”) równa się liczbie głosów ważnych oddanych na listę. Wyjątek od tej zasady dotyczy listy, na którą oddano głos stawiając znak „x” wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone – art. 160 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786).

10.<sup>x)</sup> Uwagi o przypuszczalnej przyczynie ewentualnych różnic pomiędzy liczbą z pkt 5 a liczbą z pkt 2:

.....  
.....  
.....

11.<sup>x)</sup> W trakcie głosowania wydano następujące zarządzenia: .....

.....  
.....

12.<sup>x)</sup> Adnotacja o wniesieniu przez mężów zaufania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów:<sup>xx)</sup> .....

.....  
.....

13.<sup>x)</sup> Adnotacja o wniesieniu przez członków Komisji uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.<sup>xx)</sup> .....

.....  
.....

14.<sup>x)</sup> Inne uwagi: .....

.....  
.....

Przy sporządzaniu protokołu obecni byli członkowie Komisji:

1) .....	.....
(nazwisko i imię – imiona, funkcja w Komisji)	(podpis)
2) .....	.....
3) .....	.....
4) .....	.....
5) .....	.....
6) .....	.....
7) .....	.....
8) .....	.....
9) .....	.....
10) .....	.....
11) .....	.....

(pieczęć Komisji)

---

<sup>x)</sup> Jeżeli treść dotycząca danego punktu protokołu nie mieści się na formularzu, należy dołączyć ją do protokołu zaznaczając to w odpowiednim punkcie protokołu.

<sup>xx)</sup> W razie zgłoszenia uwag przez mężów zaufania lub członków Komisji, stanowisko Komisji do zarzutów należy dołączyć do protokołu.

**WYBORY DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Numer obwodu głosowania		Okręgowa Komisja Wyborcza w	
<b>Gmina</b>	<b>Powiat</b>	<b>Województwo</b>	
Siedziba Obwodowej Komisji Wyborczej (adres)			

**ZESTAWIENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA  
w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów  
sporządzone w dniu ..... 200...r.**

**I. ROZLICZENIE KART DO GŁOSOWANIA**

1. Komisja otrzymała kart do głosowania				
2. Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania				
3. Nie wykorzystano kart do głosowania				

**Uwaga! Liczba z pkt 1 powinna się równać sumie liczb z pkt 2 i 3. Ewentualną przyczynę różnicy należy omówić w pkt 10 „Uwagi”**

**II. USTALENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA**

Po wyjęciu kart z urny Komisja ustaliła na ich podstawie następujące wyniki głosowania:

4. Liczba wyborców uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania				
5. Liczba kart wyjętych z urny				
6. Liczba kart nieważnych				
7. Liczba kart ważnych				

**Uwaga! Liczba z pkt 5 powinna się równać liczbie z pkt 2. Ewentualną przyczynę niezgodności należy omówić w pkt 10 „Uwagi”**

**Uwaga! Suma liczb z pkt 6 i 7 musi się równać liczbie z pkt 5.**

8. Liczba głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania				
9. Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów				

**Uwaga! Suma liczb z pkt 8 i 9 musi się równać liczbie z pkt 7.**

Miejsce na parafowanie strony przez członków Komisji obecnych przy sporządzaniu zestawienia

**III. NA POSZCZEGÓLNE LISTY OKRĘGOWE I UMIESZCZONYCH NA NICH  
KANDYDATÓW ODDANO NASTĘPUJĄCE LICZBY GŁOSÓW WAŻNYCH**

**Lista nr ... – (nazwa komitetu wyborczego)**

Liczba głosów ważnych oddanych na listę:				
--	--	--	--	--

**Na poszczególnych kandydatów z tej listy oddano następującą liczbę głosów ważnych**

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
...				
	Razem			

**Uwaga!** Suma głosów oddanych na wszystkich kandydatów z danej listy okręgowej (wpisana w rubryce „Razem”) równa się liczbie głosów ważnych oddanych na listę. Wyjątek od tej zasady dotyczy listy, na którą oddano głos stawiając znak „x” wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone – art. 160 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786).

Miejsce na parafowanie strony przez członków Komisji obecnych przy sporządzaniu zestawienia



**Lista nr ... – (nazwa komitetu wyborczego)**

Liczba głosów ważnych oddanych na listę:				
--	--	--	--	--

**Na poszczególnych kandydatów z tej listy oddano następującą liczbę głosów ważnych**

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				
...				
	Razem			

**Uwaga!** Suma głosów oddanych na wszystkich kandydatów z danej listy okręgowej (wpisana w rubryce „Razem”) równa się liczbie głosów ważnych oddanych na listę. Wyjątek od tej zasady dotyczy listy, na którą oddano głos stawiając znak „x” wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone – art. 160 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786).

10. Uwagi: .....

.....

.....

.....

Przy sporządzaniu zestawienia obecni byli członkowie Komisji:

- |   |          |
|---|----------|
| 1) .....                                      | .....    |
| (nazwisko i imię – imiona, funkcja w Komisji) | (podpis) |
| 2) .....                                      | .....    |
| 3) .....                                      | .....    |
| 4) .....                                      | .....    |
| 5) .....                                      | .....    |
| 6) .....                                      | .....    |
| 7) .....                                      | .....    |
| 8) .....                                      | .....    |
| 9) .....                                      | .....    |
| 10) .....                                     | .....    |
| 11) .....                                     | .....    |

(pieczęć Komisji)

**Wybory do Sejmu RP**

**Okręg wyborczy nr .....**  
**do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**  
**Okręgowa Komisja Wyborcza**

**w .....**  
(siedziba okręgowej komisji wyborczej)

**PROTOKÓŁ**  
**wyników głosowania w okręgu wyborczym**

**I**

1. Wyniki głosowania w okręgu wyborczym ustalono w dniu ..... 200..... r.
2. Głosowanie przeprowadzono w ..... obwodach głosowania i na podstawie  
(liczba)

protokołów głosowania otrzymanych ze wszystkich obwodów Komisja ustaliła następujące wyniki głosowania w okręgu wyborczym:

- a) liczba wyborców uprawnionych do głosowania .....  
(liczba)
- b) liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania .....
- c) liczba kart wyjętych z urny .....  
w tym:
  - 1) liczba kart nieważnych .....
  - 2) liczba kart ważnych .....
- d) liczba głosów nieważnych z ważnych kart  
do głosowania .....
- e) liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych  
łącznie na wszystkie listy kandydatów .....
- f) na poszczególne listy okręgowe i umieszczonych  
na nich kandydatów oddano następującą liczbę  
głosów ważnych:\*

**Lista nr .....**

.....  
(nazwa komitetu wyborczego)

Oddano głosów ważnych na listę .....  
(liczba)

Liczba głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z listy:

- 1) .....  
(nazwisko i imię - imiona) ..... (liczba)
- 2) .....
- 3) .....

**Lista nr .....**

.....  
(nazwa komitetu wyborczego)

Oddano głosów ważnych na listę

.....  
(liczba)

Liczba głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z listy:

1) .....  
(nazwisko i imię - imiona) .....  
(liczba)

2) .....

3) .....

## II

Komisja stwierdza, iż nie otrzymała w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania wyników głosowania z następujących obwodów głosowania utworzonych za granicą/na polskich statkach morskich:\*\*

Obwód nr ..... z siedzibą .....

Obwód nr ..... z siedzibą .....

.....  
to jest łącznie ..... obwodów głosowania. Przyczyną niezyskania wyników  
(liczba)

głosowania było:

.....  
.....  
.....

Zgodnie z art. 164 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP głosowanie w tych obwodach uznaje się za niebyłe i w związku z tym obwody te nie zostały wykazane w liczbie obwodów, o której mowa w części I pkt 2 niniejszego protokołu.

## III

Adnotacja o wniesieniu przez osoby zgłaszające listy okręgowe uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów:

.....  
.....  
.....

**IV**

Uwagi Komisji:

.....  
.....  
.....

Przy sporządzaniu protokołu obecni byli:

- |     |  |                   |
|-----|--|-------------------|
| 1)  | .....<br>(nazwisko, imiona; funkcja w Komisji) | .....<br>(podpis) |
| 2)  | .....  | .....             |
| 3)  | .....  | .....             |
| 4)  | .....  | .....             |
| 5)  | .....  | .....             |
| 6)  | .....  | .....             |
| 7)  | .....  | .....             |
| 8)  | .....  | .....             |
| 9)  | .....  | .....             |
| 10) | .....  | .....             |
| 11) | .....  | .....             |

(pieczęć Komisji)

\* W pkt 2f ustala się wyniki głosowania dla wszystkich list kandydatów umieszczonych na karcie do głosowania z zachowaniem kolejności list (numerów) i nazwisk kandydatów.

Suma głosów otrzymanych przez wszystkich kandydatów z danej listy równa się liczbie głosów oddanych na listę z zastrzeżeniem art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej. Suma głosów oddanych na wszystkie listy kandydatów równa się liczbie ważnie oddanych głosów (pkt 2e).

\*\* Niepotrzebne skreślić.

**Wybory do Sejmu RP**

**Okręg wyborczy nr .....**  
**do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**  
**Okręgowa Komisja Wyborcza**

**w .....**  
(siedziba okręgowej komisji wyborczej)

**PROTOKÓŁ**  
**z wyborów posłów do Sejmu w okręgu wyborczym**

Sporządzony dnia ..... 200... r. przez Okręgową Komisję Wyborczą w .....

I. W okręgu wyborczym wybierano ..... posłów z ..... zarejestrowanych  
(liczba) (liczba)  
okręgowych list kandydatów na posłów:

- Lista nr .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

- Lista nr ..... \*)

- ..... \*)

II. Na podstawie zawiadomienia otrzymanego od Państwowej Komisji Wyborczej o listach okręgowych poszczególnych komitetów wyborczych, które spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza, że następujące listy okręgowe spełniają warunki uczestniczenia w podziale mandatów:

- Lista nr .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

- Lista nr ..... \*)

- ..... \*)

III. Z zawiadomienia, o którym mowa w pkt II wynika, że następujące listy okręgowe nie spełniają warunków uczestniczenia w podziale mandatów:

- Lista nr .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

- Lista nr ..... \*)

- ..... \*)

IV. Na podstawie protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym:

A. Komisja ustaliła, co następuje:

- a) liczba wyborców uprawnionych do głosowania .....  
(liczba)
- b) liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania .....
- c) liczba kart wyjętych z urny .....
- w tym:
- 1) liczba kart nieważnych .....
- 2) liczba kart ważnych .....
- d) głosy nieważne (liczba kart ważnych z  
głosami nieważnymi) .....
- e) na poszczególne listy okręgowe oddano następującą liczbę głosów ważnych:
- na listę nr ..... oddano ..... głosów,  
(nazwa komitetu wyborczego)
- na listę nr ..... oddano ..... głosów,  
..... oddano ..... głosów,\*)

B. Komisja stwierdza, że **mandaty przypadają następującym okręgowym listom kandydatów:**

- ..... mandat(y) liście nr .....  
(nazwa komitetu wyborczego)
- ..... mandat(y) liście nr .....  
..... \*)

C. Spośród list okręgowych uprawnionych do udziału w podziale mandatów w okręgu wyborczym **mandatów nie uzyskały**, następujące listy okręgowe:

- lista nr .....  
(nazwa komitetu wyborczego)
- .....
- lista nr .....  
.....
- .....  
..... \*)

D. Na listach okręgowych, którym przypadają mandaty, kandydaci otrzymali następującą liczbę głosów ważnych: \*) \*\*)

**lista nr .....** .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

1) .....  
(nazwisko i imię-imiona) ..... (liczba)

2) .....

3) .....

W związku z tym, że ..... kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, Komisja stwierdza pierwszeństwo do mandatu

.....  
(nazwisko i imię – imiona)

- który w ..... obwodach uzyskał większą liczbę od współkandydata(ów);  
(liczba)
- którego pierwszeństwo do mandatu ustalono w drodze losowania \*\*\*);

**lista nr .....** .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

1) .....  
(nazwisko i imię-imiona) ..... (liczba)

2) .....

3) .....

W związku z tym, że ..... kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, Komisja stwierdza pierwszeństwo do mandatu

.....  
(nazwisko i imię – imiona)

- który w ..... obwodach uzyskał większą liczbę od współkandydata(ów);  
(liczba)
- którego pierwszeństwo do mandatu ustalono w drodze losowania \*\*\*);



E. Komisja stwierdza, że w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu ..... 200..... r. w okręgu wyborczym nr ..... wybrani na posłów zostali: \*) \*\*)

1. ....  
(nazwisko i imię - imiona)  
z listy nr .....  
.....  
(nazwa komitetu wyborczego)
2. ....  
z listy nr .....  
.....
3. ....  
z listy nr .....  
.....

V. Adnotacja o uwagach z wymieniem konkretnych zarzutów wniesionych przez osoby zgłaszające listy okręgowe:

.....  
.....  
.....

VI. Uwagi Komisji:

.....  
.....  
.....

Przy sporządzaniu zestawienia obecni byli:

- |     |  |                   |
|-----|--|-------------------|
| 1)  | .....<br>(nazwisko, imiona; funkcja w Komisji) | .....<br>(podpis) |
| 2)  | .....  | .....             |
| 3)  | .....  | .....             |
| 4)  | .....  | .....             |
| 5)  | .....  | .....             |
| 6)  | .....  | .....             |
| 7)  | .....  | .....             |
| 8)  | .....  | .....             |
| 9)  | .....  | .....             |
| 10) | .....  | .....             |
| 11) | .....  | .....             |

(pieczęć Komisji)

---

\*) Należy wpisać listy w kolejności numerów list.

\*\*) Nazwiska i imiona kandydatów należy wymienić w kolejności umieszczenia ich na liście okręgowej.

\*\*\*) Niepotrzebne skreślić.

<b>WYBORY DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ</b>		
Numer Obwodu Głosowania		Okręgowa Komisja Wyborcza w
<b>Gmina</b>	<b>Powiat</b>	<b>Województwo</b>
Siedziba Obwodowej Komisji Wyborczej (adres)		

**PROTOKÓŁ GŁOSOWANIA**  
**w obwodzie na kandydatów na senatorów**

Głosowanie w dniu .....200... r. rozpoczęło się o godz. .... i trwało bez przerwy do godz. ....

Komisja stwierdziła, że pieczęcie na urnie pozostały nie naruszone.

**I. ROZLICZENIE KART DO GŁOSOWANIA**

1.	Komisja otrzymała kart do głosowania				
2.	Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania				
3.	Nie wykorzystano kart do głosowania				

**Uwaga!** Liczba z pkt 1 powinna się równać sumie liczb z pkt 2 i 3. Ewentualną przyczynę różnic należy omówić w pkt 14 „Inne uwagi”.

**II. USTALENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA**

Po wyjęciu kart z urny Komisja ustaliła na ich podstawie następujące wyniki głosowania:

4.	Liczba wyborców uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania				
5.	Liczba kart wyjętych z urny				
6.	Liczba kart nieważnych				

**Uwaga!** - Liczba z pkt 5 powinna równać się liczbie z pkt 2. Ewentualną przyczynę różnic należy omówić w pkt 10.

- Suma liczb z pkt 6 i 7 musi się równać liczbie z pkt 5.

7.	Liczba kart ważnych				
8.	Liczba kart ważnych z głosami nieważnymi				
9.	Liczba kart ważnych z głosami ważnymi				

**Uwaga!** Suma liczb z pkt 8 i 9 musi się równać liczbie z pkt 7.

---

Miejsce na parafowanie strony przez członków Komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu



11.<sup>x)</sup> W trakcie głosowania wydano następujące zarządzenia i decyzje: .....

.....

.....

12.<sup>x)</sup> Adnotacje o wniesieniu przez mężów zaufania uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów:<sup>xx)</sup> .....

.....

.....

13.<sup>x)</sup> Adnotacja o wniesieniu przez członków Komisji uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów:<sup>xx)</sup> .....

.....

.....

14.<sup>x)</sup> Inne uwagi: .....

.....

.....

Przy sporządzaniu protokołu obecni byli członkowie Komisji:

- |   |          |
|---|----------|
| 1) .....                                      | .....    |
| (nazwisko i imię – imiona, funkcja w Komisji) | (podpis) |
| 2) .....                                      | .....    |
| 3) .....                                      | .....    |
| 4) .....                                      | .....    |
| 5) .....                                      | .....    |
| 6) .....                                      | .....    |
| 7) .....                                      | .....    |
| 8) .....                                      | .....    |
| 9) .....                                      | .....    |
| 10) .....                                     | .....    |
| 11) .....                                     | .....    |

(pieczęć Komisji)

---

<sup>x)</sup> Jeżeli treść dotycząca danego punktu protokołu nie mieści się na formularzu, należy dołączyć ją do protokołu zaznaczając to w odpowiednim punkcie protokołu.

<sup>xx)</sup> W razie zgłoszenia uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów przez mężów zaufania lub zastrzeżeń członków Komisji, stanowisko Komisji do tych zarzutów lub zastrzeżeń należy dołączyć do protokołu.

<b>WYBORY DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ</b>		
Numer obwodu głosowania		Okręgowa Komisja Wyborcza w
<b>Gmina</b>	<b>Powiat</b>	<b>Województwo</b>
Siedziba Obwodowej Komisji Wyborczej (adres)		

**ZESTAWIENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA  
w obwodzie na kandydatów na senatorów  
sporządzone w dniu ..... 200...r.**

**I. ROZLICZENIE KART DO GŁOSOWANIA**

1. Komisja otrzymała kart do głosowania				
---	--	--	--	--

2. Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania				
---	--	--	--	--

3. Nie wykorzystano kart do głosowania				
--	--	--	--	--

**Uwaga! Liczba z pkt 1 powinna się równać sumie liczb z pkt 2 i 3. Ewentualną przyczynę różnicy należy omówić w pkt 10 „Uwagi”**

**II. USTALENIE WYNIKÓW GŁOSOWANIA**

Po wyjęciu kart z urny Komisja ustaliła na ich podstawie następujące wyniki głosowania:

4. Liczba wyborców uprawnionych do głosowania				
---	--	--	--	--

5. Liczba kart wyjętych z urny				
--------------------------------	--	--	--	--

**Uwaga! Liczba z pkt 5 powinna się równać liczbie z pkt 2. Ewentualną przyczynę niezgodności należy omówić w pkt 10 „Uwagi”**

6. Liczba kart nieważnych				
---------------------------	--	--	--	--

7. Liczba kart ważnych				
------------------------	--	--	--	--

**Uwaga! Suma liczb z pkt 6 i 7 musi się równać liczbie z pkt 5.**

8. Liczba kart ważnych z głosami nieważnymi				
---	--	--	--	--

9. Liczba kart ważnych z głosami ważnymi				
--	--	--	--	--

**Uwaga! Suma liczb z pkt 8 i 9 musi się równać liczbie z pkt 7.**

---

Miejsce na parafowanie strony przez członków Komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu



10. Uwagi: .....

.....

.....

.....

Przy sporządzaniu zestawienia obecni byli członkowie Komisji:

1. ....	.....
(nazwisko i imię – imiona, funkcja w Komisji)	(podpis)
2. ....	.....
3. ....	.....
4. ....	.....
5. ....	.....
6. ....	.....
7. ....	.....
8. ....	.....
9. ....	.....
10. ....	.....
11. ....	.....

(pieczęć Komisji)

**Wybory do Senatu RP**

**Okręg wyborczy nr .....**  
**do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**  
**Okręgowa Komisja Wyborcza**

**W** .....  
(siedziba okręgowej komisji wyborczej)

**PROTOKÓŁ**  
**wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym**

**I**

1. Wyniki głosowania w okręgu wyborczym ustalono w dniu ..... 200..... r.
2. Głosowanie przeprowadzono w ..... obwodach głosowania i na podstawie  
(liczba)

protokołów głosowania otrzymanych ze wszystkich obwodów Komisja ustaliła następujące wyniki głosowania w okręgu wyborczym:

- a) liczba wyborców uprawnionych do głosowania .....  
(liczba)
- b) liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania .....
- c) liczba kart wyjętych z urny wynosi .....  
w tym:
  - 1) liczba kart nieważnych .....
  - 2) liczba kart ważnych .....
- d) liczba kart ważnych z głosami nieważnymi .....
- e) liczba kart ważnych z głosami ważnymi .....
- f) poszczególni kandydaci otrzymali następującą liczbę głosów ważnych z kart ważnych:

- 1) .....  
(nazwisko i imię - imiona) .....  
(liczba)

zgłoszony przez .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

.....  
2) .....  
zgłoszony przez .....

.....  
zgłoszony przez .....



## II

1. Wyniki wyborów senatorów ustalono w dniu ..... 200... r. na podstawie wyników głosowania w okręgu wyborczym.

2. Komisja stwierdza, że:\*

(A) następujący kandydaci otrzymali w okręgu wyborczym kolejno najwięcej ważnie oddanych głosów, wobec czego zostali wybrani na senatorów:

1) .....  
(nazwisko i imię - imiona) ..... (liczba)

zgłoszony przez .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

2) .....

zgłoszony przez .....

zgłoszony przez .....

(B) w związku z tym, iż ..... kandydatów otrzymało w okręgu wyborczym  
(liczba)

równą liczbę ważnie oddanych głosów, uprawniającą do uzyskania mandatu i kandydatów tych jest więcej niż mandatów do uzyskania, senatorem(ami) został(li):

- .....  
(nazwisko i imię - imiona)

zgłoszony przez .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

który w ..... obwodach głosowania uzyskał większą liczbę głosów od  
(liczba)

współkandydata(tów),

- .....  
(nazwisko i imię - imiona)

zgłoszony przez .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

który w ..... obwodach głosowania uzyskał większą liczbę głosów od  
(liczba)

współkandydata(tów).

(C) w związku z tym, iż ..... kandydatów otrzymało w okręgu wyborczym  
(liczba)

równą liczbę ważnie oddanych głosów, uprawniającą do uzyskania mandatu i kandydatów tych jest więcej niż mandatów do uzyskania, a ponadto liczba obwodów głosowania, w której kandydaci ci uzyskali więcej głosów, jest równa i wynosi .....  
(liczba)

- przeprowadzone zostało losowanie, w wyniku którego senatorem został:

- .....  
(nazwisko i imię - imiona)

zgłoszony przez .....  
(nazwa komitetu wyborczego)

.....

### III

Komisja stwierdza, iż nie otrzymała w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania wyników głosowania z następujących obwodów głosowania utworzonych za granicą/na polskich statkach morskich:\*\*

Obwód nr ..... z siedzibą .....

Obwód nr ..... z siedzibą .....

.....

tj. łącznie z ..... obwodów głosowania. Przyczyną nieuzyskania wyników  
(liczba)

głosowania było: .....

.....

.....

Zgodnie z art. 205 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP głosowanie w tych obwodach uznaje się za niebyłe i w związku z tym obwody te nie zostały wykazane w liczbie obwodów, o której mowa w cz. I pkt 2 niniejszego protokołu.

### IV

Adnotacja o wniesieniu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów przez osoby upoważnione do zgłoszenia kandydatów na senatorów:

.....

.....

.....

V\*\*\*

.....  
.....  
.....

Przy sporządzaniu protokołu obecni byli:

- |     |   |                          |
|-----|---|--------------------------|
| 1)  | .....<br><i>(nazwisko, imiona; funkcja w Komisji)</i> | .....<br><i>(podpis)</i> |
| 2)  | .....   | .....                    |
| 3)  | .....   | .....                    |
| 4)  | .....   | .....                    |
| 5)  | .....   | .....                    |
| 6)  | .....   | .....                    |
| 7)  | .....   | .....                    |
| 8)  | .....   | .....                    |
| 9)  | .....   | .....                    |
| 10) | .....   | .....                    |
| 11) | .....   | .....                    |

(pieczęć Komisji)

---

\* Wypełnić odpowiednio cz. A, B, C.

\*\* Niepotrzebne skreślić.

\*\*\* Wypełnić w wypadku przeprowadzonego losowania (cz. C), podając zwięźle jego przebieg (sposób w jaki losowanie zostało przeprowadzone).

(C)

(1)

## **ROZPORZĄDZENIE**

### **MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI**

z dnia 31 lipca 2001 r.

**w sprawie należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz trybu udzielania im dni wolnych od pracy.**

*(Dziennik Ustaw Nr 81, poz. 887)*

Na podstawie art. 35 ust. 6, art. 40 ust. 3 i art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **§ 1.**

Rozporządzenie określa wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety, zwrot kosztów podróży i noclegów oraz tryb udzielania dni wolnych od pracy osobom powołanym w skład Państwowej Komisji Wyborczej oraz okręgowych i obwodowych komisji wyborczych, zwanych dalej "komisjami", oraz osobom powołanym w skład inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowych komisji wyborczych.

#### **§ 2.**

1. Członkom komisji przysługują, w związku z udziałem w pracach tych komisji, diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów, na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 czerwca 1998 r. w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 69, poz. 454 i z 2000 r. Nr 13, poz. 173), z uwzględnieniem zmian wynikających z niniejszego rozporządzenia.
2. Dieta dla członków komisji wynosi półtorej diety określonej w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 1.
3. Dieta, której wysokość określono w ust. 2, nie przysługuje za czas związany z przeprowadzeniem głosowania i ustaleniem wyników głosowania.

### § 3.

1. Członkom komisji przysługuje zwrot kosztów przejazdów publicznymi środkami komunikacji.
2. W uzasadnionych przypadkach, związanych w szczególności z brakiem możliwości dojazdu publicznymi środkami komunikacji, członkom komisji, zamieszkałym poza miejscowością stanowiącą siedzibę komisji, przysługuje zwrot kosztów przejazdu własnym pojazdem samochodowym, według stawek określonych w rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 26 marca 1998 r. w sprawie warunków ustalania i zasad zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz. U. Nr 41, poz. 239).

### § 4.

Członkom komisji w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich stacjach morskich przysługują diety i zwrot kosztów podróży na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 maja 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikowi z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju (Dz. U. Nr 50, poz. 525).

### § 5.

Należności, o których mowa w § 2-4, są wypłacane na podstawie polecenia wyjazdu służbowego wystawionego przez przewodniczącego albo, z jego upoważnienia, przez zastępcę przewodniczącego właściwej komisji.

### § 6.

1. Członkom okręgowych i obwodowych komisji wyborczych za czas uczestnictwa w czynnościach związanych z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania i wyborów przysługuje zryczałtowana dieta, w wysokości ustalonej na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:
  - 1) dla członków okręgowych komisji wyborczych - 0,23,
  - 2) dla członków obwodowych komisji wyborczych - 0,085.
2. Zryczałtowana dieta jest wypłacana na podstawie pisemnego potwierdzenia przewodniczącego albo, z jego upoważnienia, zastępcy przewodniczącego właściwej komisji udziału w czynnościach, o których mowa w ust. 1.

### § 7.

1. Członkowie obwodowych komisji wyborczych, w razie zamiaru skorzystania ze zwolnienia od pracy, o którym mowa w art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, są obowiązani, na co najmniej 3 dni przed przewidywanym terminem nieobecności w pracy uprzedzić, w formie pisemnej, pracodawcę o przyczynie i przewidywanym okresie nieobecności w pracy, a następnie nie później niż następnego dnia po ustaniu zwolnienia od pracy dostarczyć pracodawcy zaświadczenie usprawiedliwiające nieobecność w pracy wykonywaniem zadań w obwodowej komisji wyborczej.
2. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, powinno zawierać imię i nazwisko osoby wchodzącej w skład obwodowej komisji wyborczej, wskazanie podstawy prawnej zwolnienia od pracy, przyczynę i czas nieobecności w pracy. Zaświadczenie opatruje się pieczęcią obwodowej komisji wyborczej. Zaświadczenie podpisuje przewodniczący obwodowej komisji wyborczej. Zaświadczenie dla przewodniczącego komisji podpisuje jego zastępca.
3. Zaświadczenie jest sporządzane w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz otrzymuje osoba zainteresowana, drugi pozostaje w obwodowej komisji wyborczej.

### § 8.

1. Osobom powołanym w skład inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej oraz w skład inspekcji okręgowych komisji wyborczych przysługują:
  - 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów - w wysokości i na zasadach określonych w § 2-5,
  - 2) zryczałtowane diety za czas wykonywania prac związanych z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania - w wysokości ustalonej na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożnika - 0,14,
  - 3) zwolnienie od pracy do 5 dni w związku z wykonywaniem zadań w inspekcji.
2. Przy realizacji świadczeń, o których mowa w ust. 1, przepisy § 6 ust. 2 oraz § 7 stosuje się odpowiednio.

### § 9.

1. Należności, o których mowa w § 2-4 oraz § 6 i 8, wypłacają:

- 1) członkom okręgowych komisji wyborczych oraz osobom powołanym w skład inspekcji okręgowych komisji wyborczych - właściwe delegatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego,
  - 2) członkom Państwowej Komisji Wyborczej oraz osobom powołanym w skład inspekcji Państwowej Komisji Wyborczej - Zespół Finansowy Krajowego Biura Wyborczego,
  - 3) członkom obwodowych komisji wyborczych - właściwe zarządy gmin i konsu-  
lowie, z zastrzeżeniem pkt 4,
  - 4) członkom obwodowych komisji wyborczych na polskich statkach morskich - de-  
legatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego właściwe dla siedziby ar-  
matora statku, za pośrednictwem armatora.
2. Członkom, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, należności wypłacane są po przyjęciu protokołów głosowania w obwodach przez właściwą okręgową komisję.

#### **§ 10.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

(2)

## ROZPORZĄDZENIE

### MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 31 lipca 2001 r.

#### **w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.**

*(Dziennik Ustaw Nr 81, poz. 888)*

Na podstawie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **§ 1.**

Rozporządzenie określa:

- 1) warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, zwany dalej "lokałem wyborczym",
- 2) liczbę lokali wyborczych w gminie.

#### **§ 2.**

1. Na każde 15.000 mieszkańców gminy powinien przypadać co najmniej jeden lokal wyborczy, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden taki lokal.
2. W informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o której mowa w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zwanej dalej "ustawą", lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych oznacza się adnotacją: "lokal dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych".

#### **§ 3.**

Lokal wyborczy powinien znajdować się na parterze budynku, który jest wyposażony w podjazdy lub inne urządzenia umożliwiające samodzielne dotarcie wyborcy niepełnosprawnego do lokalu wyborczego na wózku inwalidzkim, oraz powinien mieć wymiary zapewniające swobodne poruszanie się po nim wyborców niepełnosprawnych, w szczególności przejście pomiędzy miejscem wydania karty do głosowania, miejscem zapewniającym tajność głosowania a urną powinno mieć szerokość co najmniej 1,5 m.



#### § 4.

1. Położenie drzwi wejściowych do lokalu wyborczego oraz kształt i wymiary pomieszczeń wejściowych powinny umożliwiać dogodne warunki ruchu osobom niepełnosprawnym.
2. Drzwi wejściowe do lokalu wyborczego:
  - 1) powinny mieć szerokość w świetle co najmniej 0,9 m, a w wypadku zastosowania drzwi zewnętrznych dwuskrzydłowych szerokość skrzydła zasadniczego nie może być mniejsza niż 0,9 m,
  - 2) mogą być obrotowe lub wahadłowe, pod warunkiem usytuowania przy nich drzwi rozwieranych lub rozsuwanych, przystosowanych do ruchu osób niepełnosprawnych.
3. W drzwiach, o których mowa w ust. 2, wysokość progów nie może przekraczać 5 mm.

#### § 5.

Urna wyborcza w lokalu wyborczym powinna mieć nie więcej niż 1 m wysokości.

#### § 6.

1. W lokalu wyborczym należy zapewnić osobom niepełnosprawnym co najmniej jedno miejsce zapewniające tajność głosowania, dostosowane do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.
2. Miejsce, o którym mowa w ust. 1, powinno mieć co najmniej 1,2 m szerokości i 1,2 m głębokości oraz umożliwiać pisanie na dwóch wysokościach: 0,8 i 1,1 m.

#### § 7.

W lokalu wyborczym urzędowe obwieszczenia i informację Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w art. 65 ustawy, umieszcza się również w miejscu dostępnym dla wyborców poruszających się na wózkach inwalidzkich na wysokości 0,9 m.

#### § 8.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

(3)

**ROZPORZĄDZENIE**

**MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI**

z dnia 8 sierpnia 2001 r.

**w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych**

**w wyborach do Sejmu i do Senatu**

*(Dziennik Ustaw Nr 84, poz. 921)*

Na podstawie art. 48 ust. 11 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Rozporządzenie określa:

- 1) sposób zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych oraz wzór zgłoszenia,
- 2) szczegółowe zasady powoływania obwodowych komisji wyborczych,
- 3) tryb przeprowadzania losowania członków obwodowych komisji wyborczych.

**§ 2.**

Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, który uzyskał rejestrację listy kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów w danym okręgu wyborczym, zwany dalej "pełnomocnikiem", lub upoważniona przez niego osoba może zgłosić do zarządu gminy po jednym kandydacie na członka każdej z obwodowych komisji wyborczych w gminie położonej na obszarze tego okręgu.

**§ 3.**

1. Zgłoszenie kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych jest dokonywane na druku, którego wzór stanowi załącznik do rozporządzenia.
2. W zgłoszeniu podaje się:
  - 1) nazwę komitetu wyborczego, który dokonuje zgłoszenia,
  - 2) imię (imiona) i nazwisko, miejsce zamieszkania oraz numer PESEL kandydata na członka obwodowej komisji wyborczej,
  - 3) numer obwodu, jego siedzibę oraz nazwę gminy,

- 4) oświadczenie kandydata, że wyraża zgodę na powołanie w skład wskazanej komisji.
3. Zgłoszenie podpisuje pełnomocnik, zaś kandydat na członka komisji podpisuje zgodę na powołanie go w skład wskazanej obwodowej komisji wyborczej. Kandydat na członka komisji może wyrazić zgodę na kandydowanie, podpisując odrębny dokument, w którym poza oświadczeniem o zgodzie na kandydowanie zostaną zawarte informacje określone w ust. 2.
4. Osoba dokonująca zgłoszenia z upoważnienia pełnomocnika dołącza do zgłoszenia to upoważnienie lub jego kopię. Kopię uwierzytelnia pracownik urzędu gminy, po okazaniu mu oryginału upoważnienia.

#### **§ 4.**

1. Zgłoszenie może dotyczyć więcej niż jednej obwodowej komisji wyborczej w danej gminie. Każdy z kandydatów może być zgłoszony tylko do jednej, wskazanej w zgłoszeniu, obwodowej komisji wyborczej.
2. W razie zgłoszenia tego samego kandydata do kilku obwodowych komisji wyborczych rozpatrywane jest tylko zgłoszenie kandydata do komisji obwodowej o najniższym numerze spośród obwodów, do których kandydat został zgłoszony.
3. Przed upływem terminu zgłaszania kandydatów pełnomocnik może pisemnie wycofać zgłoszonego kandydata na członka obwodowej komisji wyborczej. W miejsce wycofanego kandydata można zgłosić innego.

#### **§ 5.**

1. Zarząd gminy rozpatruje tylko te zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, które spełniają warunki określone w § 3 i 4 i wpłynęły do zarządu gminy nie później niż w 30 dniu przed dniem wyborów.
2. Przywrócenie terminu do zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych jest niedopuszczalne.

#### **§ 6.**

1. Zarząd gminy w miarę napływu zgłoszeń tworzy wykaz zgłoszonych kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych w ten sposób, że w wykazie utworzonych obwodów, zawierającym numery obwodów i adresy siedzib obwodowych komisji wyborczych, wpisuje przy każdym z obwodów nazwiska i imiona zgłoszonych prawidłowo kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych oraz pozostałe dane wymienione w § 3 ust. 2.

2. Do wykazu wpisuje się również osoby wskazane do składów obwodowych komisji wyborczych - zgodnie z art. 48 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zwanej dalej "ustawą" - przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).

#### § 7.

1. Niezwłocznie po upływie terminu zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych zarząd gminy ustala, do których komisji pełnomocnicy zgłosili mniej niż 6 kandydatów na członków.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, uzupełnienie składów obwodowych komisji wyborczych następuje w sposób określony w art. 48 ust. 6 ustawy. W tej sytuacji, po uwzględnieniu osoby wskazanej przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta), obwodowe komisje wyborcze powołuje się łącznie w składzie 7 osób.

#### § 8.

1. W przypadku losowania, o którym mowa w art. 48 ust. 5 ustawy, informację o miejscu, dacie i godzinie jego przeprowadzenia zarząd gminy podaje do publicznej wiadomości co najmniej na 2 dni przed losowaniem, wywieszając w swojej siedzibie, w miejscu ogólnodostępnym, stosowne zawiadomienie.
2. Losowania członków spośród kandydatów zgłoszonych do danej obwodowej komisji wyborczej dokonuje się odrębnie do każdej komisji. W losowaniu uczestniczy po jednym kandydacie zgłoszonym przez każdego pełnomocnika do danej komisji.
3. Losowanie przeprowadza się w ten sposób, że nazwiska kandydatów uczestniczących w losowaniu oznacza się numerami, informując o tym obecnych przy losowaniu. Do jednakowych kopert wkłada się kartki z wpisanymi numerami odpowiadającymi numerom, którymi oznaczono nazwiska kandydatów. Po wymieszaniu kopert losuje się dziesięć z nich. Wylosowane numery są odczytywane i okazywane obecnym przy losowaniu. Odczytywane są również imiona i nazwiska kandydatów oznaczonych tymi numerami.
4. Z przeprowadzonego losowania sporządza się protokół, w którym wymienia się datę i godzinę losowania, osoby przeprowadzające losowanie oraz, odrębnie dla każdej obwodowej komisji, jej numer i siedzibę, liczbę kandydatów, spośród których przeprowadzono losowanie, a także imiona i nazwiska osób wylosowanych do składu komisji.
5. Po przeprowadzeniu losowania zarząd gminy powołuje w skład obwodowej komisji wyborczej 10 wylosowanych kandydatów oraz osobę wskazaną przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta).

### **§ 9.**

Składy obwodowych komisji wyborczych zarząd gminy podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości przez wywieszenie wykazu w siedzibie zarządu gminy. Składy poszczególnych obwodowych komisji wyborczych są wywieszane również w ich siedzibach.

### **§ 10.**

Jeżeli do 21 dnia przed dniem wyborów zarząd gminy nie powołał obwodowej komisji wyborczej, czynności związanych z powołaniem obwodowej komisji dokonuje właściwa okręgowa komisja wyborcza, najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów. Przepisy § 7-9 stosuje się odpowiednio.

### **§ 11.**

1. Zarząd gminy, po stwierdzeniu wygaśnięcia członkostwa w obwodowej komisji wyborczej, zawiadamia o tym właściwych pełnomocników.
2. W wypadku wygaśnięcia członkostwa powodującego zmniejszenie się składu obwodowej komisji wyborczej poniżej 7 osób, zarząd gminy dokonuje uzupełnienia jej składu do 7 osób, w sposób określony w ust. 3 i 4.
3. Jeżeli wygasł mandat członka komisji zgłoszonego przez komitet wyborczy, pełnomocnikowi wyznacza się termin 3 dni na zgłoszenie nowego kandydata. W razie niezgłoszenia kandydata w tym terminie zarząd gminy uzupełnia skład komisji spośród wyborców.
4. Jeśli wygaśnięcie członkostwa nastąpiło na 6 dni przed dniem wyborów lub później, zarząd gminy uzupełnia skład komisji spośród wyborców ujętych w stałym rejestrze wyborców gminy, chyba że wraz z zawiadomieniem o przyczynie powodującej wygaśnięcie mandatu wpłynęło zgłoszenie nowej kandydatury od pełnomocnika, który zgłosił kandydaturę członka, którego mandat wygasł.

### **§ 12.**

Zarząd Gminy Warszawa-Centrum może powierzyć powołanie obwodowych komisji wyborczych i wykonanie czynności związanych z ich powołaniem zarządom dzielnic tej gminy.

### **§ 13.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 2 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw  
Wewnętrznych i Administracji z dnia 8  
sierpnia 2001 r. (poz. 921)

## WZÓR ZGŁOSZENIA KANDYDATÓW NA CZŁONKÓW OBWODOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH

### Zgłoszenie kandydata(ów)

na członka (członków)\* obwodowej komisji wyborczej (obwodowych komisji wy-  
borczych)\* w gminie ..... w wyborach do Sejmu i do Senatu,  
(nazwa gminy)

zarządzonych na dzień .....

Jako pełnomocnik\* - osoba upoważniona przez pełnomocnika Komitetu Wyborczego  
.....  
(nazwa komitetu)

zgłaszam kandydaturę(y):

1) ..... zamieszkałego .....  
(imię i nazwisko kandydata) (adres – miejscowość, ulica, nr domu, nr mieszkania)

nr PESEL ..... do składu Obwodowej Komisji Wyborczej Nr.....

W .....  
(miejscowość)

Oświadczam, że jestem ujęty w stałym rejestrze wyborców gminy  
..... wyrażam zgodę na powołanie mnie w skład wskazanej wyżej  
Obwodowej Komisji Wyborczej.

.....  
(data) (podpis kandydata na członka Komisji)

2) ..... zamieszkałego .....  
(imię i nazwisko kandydata) (adres – miejscowość, ulica, nr domu, nr mieszkania)

nr PESEL ..... do składu Obwodowej Komisji Wyborczej Nr.....

W .....  
(miejscowość)

Oświadczam, że jestem ujęty w stałym rejestrze wyborców gminy ..... wyrażam zgodę na powołanie mnie w skład wskazanej wyżej Obwodowej Komisji Wyborczej.

.....

(data)

.....

(podpis kandydata na członka Komisji)

3) ..... zamieszkałego .....

(imię i nazwisko kandydata)

(adres – miejscowość, ulica, nr domu, nr mieszkania)

nr PESEL ..... do składu Obwodowej Komisji Wyborczej Nr.....

W .....

(miejscowość)

Oświadczam, że jestem ujęty w stałym rejestrze wyborców gminy ..... wyrażam zgodę na powołanie mnie w skład wskazanej wyżej Obwodowej Komisji Wyborczej.

.....

(data)

.....

(podpis kandydata na członka Komisji)

4) .....

.....

(podpis zgłaszającego)

.....

(data)

.....

(czytelnie imię, nazwisko, funkcja)

---

\* Niepotrzebne skreślić.

(4)

## **ROZPORZĄDZENIE**

### **MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI**

z dnia 8 sierpnia 2001 r.

**w sprawie spisu wyborców w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 84, poz. 922)*

Na podstawie art. 24 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **Rozdział 1**

#### **Przepisy ogólne**

##### **§ 1.**

Rozporządzenie określa:

- 1) sposób sporządzania oraz wzór spisu wyborców,
- 2) metody aktualizacji spisu wyborców,
- 3) sposób udostępniania spisu wyborców i wzór wniosku o jego udostępnienie,
- 4) wzór wykazu osób przebywających w szpitalach, zakładach opieki społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych, w których utworzono obwody głosowania,
- 5) wzór zawiadomienia o dopisaniu lub wpisaniu wyborcy do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania,
- 6) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób jego wydawania.

##### **§ 2.**

Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) ustawie - należy przez to rozumieć ustawę z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) numerze domu - należy przez to rozumieć numer, którym oznacza się dom (budynek) zgodnie z przepisami o numeracji nieruchomości.



## **Rozdział 2**

### **Sposób sporządzania spisu wyborców i jego wzór**

#### **§ 3.**

Spis wyborców sporządza się w urzędzie gminy na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie.

#### **§ 4.**

1. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach.
2. Formularz spisu wyborców zapisuje się dwustronnie.
3. Wzór spisu wyborców stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.

#### **§ 5.**

1. Spis wyborców sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego.
2. W przypadku sporządzania spisu w formie wydruku komputerowego:
  - 1) można przyjąć układ formularza odmienny od określonego we wzorze, o którym mowa w § 4 ust. 3, pod warunkiem zamieszczenia wszystkich danych przewidzianych w tym wzorze,
  - 2) nie stosuje się warunku określonego w § 4 ust. 2.

#### **§ 6.**

1. Spis wyborców w gminie mającej status miasta oraz w gminach warszawskich sporządza się według ulic wymienionych w porządku alfabetycznym, w obrębie ulic - według kolejnych numerów domów, a w obrębie domów - według kolejnych numerów mieszkań.
2. Spis wyborców w gminie innej niż określona w ust. 1 sporządza się według poszczególnych miejscowości wymienionych w porządku alfabetycznym, a w obrębie miejscowości - według kolejnych numerów domów i mieszkań; jeżeli w miejscowości są ulice - także według ulic wymienionych w porządku alfabetycznym oraz kolejnych numerów domów i mieszkań.

#### **§ 7.**

1. Spis wyborców dla obwodu utworzonego w szpitalu, zakładzie opieki społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym, a także w oddziałach zewnętrznych tych zakładów lub aresztów, sporządza się w kolejności alfabetycznej nazwisk wyborców, na podstawie wykazu osób, którzy będą przebywać w tym zakładzie w dniu wyborów.

2. Wykaz, o którym mowa w ust. 1, sporządza dyrektor jednostki, w której utworzono obwód głosowania, i doręcza właściwemu miejscowo ze względu na siedzibę jednostki urzędowi gminy nie później niż na 10 dni przed dniem wyborów.
3. Dyrektor jednostki, w której utworzono obwód głosowania, powiadamia osoby objęte wykazem, że zostaną skreślone ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania i będą mogły głosować w wyborach wyłącznie w obwodzie głosowania utworzonym w zakładzie, a w innym obwodzie głosowania - po uprzednim uzyskaniu zaświadczenia o prawie do głosowania z urzędu gminy, na której terenie położony jest zakład.
4. W razie konieczności dopisania do spisu wyborców, o którym mowa w ust. 1, osób przybyłych do jednostki, w której utworzono obwód głosowania, po sporządzeniu wykazu, ale nie później niż na dwa dni przed dniem wyborów, dyrektor tej jednostki niezwłocznie doręcza właściwemu urzędowi gminy dodatkowy wykaz tych wyborców. Przepis ust. 3 stosuje się odpowiednio.
5. Wzór wykazu, o którym mowa w ust. 1 i ust. 4, stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

#### **§ 8.**

1. Spis wyborców, o którym mowa w § 6, sporządza się najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów.
2. Spis wyborców, o którym mowa w § 7 ust. 1, sporządza się najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.

### **Rozdział 3**

#### **Aktualizowanie spisu wyborców**

#### **§ 9.**

1. Spis wyborców jest aktualizowany do dnia przekazania go przewodniczącym właściwych obwodowych komisji wyborczych, przez wpisanie wyborcy na dodatkowym formularzu spisu wyborców lub skreślenie ze spisu wyborców - odpowiednio do okoliczności.
2. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio.

#### **§ 10.**

1. Po sporządzeniu spisu wyborców, na dodatkowym formularzu spisu wyborców wpisuje się osoby, które:
  - 1) zostały wpisane do rejestru wyborców w trybie art. 12 ust. 2-4 lub art. 14 ust. 2 ustawy,

- 2) złożyły wniosek o dopisanie do spisu wyborców na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy,
  - 3) złożyły wniosek o dopisanie do spisu wyborców na podstawie art. 19 ust. 1 lub 2 ustawy,
  - 4) złożyły wniosek o dopisanie do spisu wyborców na podstawie art. 21 ust. 1 lub 2 ustawy,
  - 5) przybyły do szpitala, zakładu pomocy społecznej, zakładu karnego albo aresztu śledczego lub oddziału zewnętrznego zakładu karnego lub aresztu śledczego,
  - 6) zostały pominięte w rejestrze wyborców lub w spisie wyborców, jeżeli reklamacja w sprawie ich wpisania została uwzględniona przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) lub właściwy sąd rejonowy,
  - 7) zostały pominięte w spisie wyborców w wyniku oczywistej omyłki.
2. W przypadku wpisania wyborcy na dodatkowym formularzu spisu wyborców, w rubryce "Uwagi" zamieszcza się adnotację określającą przyczynę wpisania. Stosownie do okoliczności wpisuje się "wpis do rejestru wyborców", "art. 18 ust. 1", "art. 19 ust. 1", "art. 19 ust. 2", "art. 21 ust. 1", "art. 21 ust. 2", "przybycie do zakładu", "reklamacja", "omyłka".
3. Dodatkowy formularz spisu, o którym mowa w ust. 1, sporządza się w dwóch egzemplarzach.

### **§ 11.**

1. O wpisanie osób, o których mowa w § 10 ust. 1 pkt 3-5, do spisu wyborców lub dopisaniu na dodatkowym formularzu spisu wyborców zawiadamia się urząd gminy właściwy odpowiednio ze względu na miejsce stałego zamieszkania tych osób lub miejsce ostatniego ich zameldowania na pobyt stały.
2. Wzór zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, stanowi załącznik nr 3 do rozporządzenia.

### **§ 12.**

1. Ze spisu wyborców skreśla się osoby:
  - 1) które zostały skreślone z rejestru wyborców w związku ze zmianami dokonanymi w trybie przepisów o aktach stanu cywilnego lub ewidencji ludności,
  - 2) wobec których wójt lub burmistrz (prezydent miasta) wydał decyzję, albo właściwy sąd rejonowy - postanowienie, o skreśleniu z rejestru wyborców lub ze spisu wyborców w wyniku reklamacji,

- 3) które zostały umieszczone w spisie wyborców w wyniku oczywistej omyłki,
  - 4) które nie mają prawa wybierania w rozumieniu art. 7 ustawy - po otrzymaniu zawiadomienia właściwego sądu albo Trybunału Stanu w trybie określonym odrębnymi przepisami,
  - 5) w odniesieniu do których otrzymano urzędowe zawiadomienie o wpisaniu do rejestru wyborców lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania,
  - 6) które, na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy, wpisano w spisie wyborców w innym obwodzie głosowania,
  - 7) którym wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, o którym mowa w art. 23 ust. 1 ustawy.
2. W przypadku skreślenia wyborcy ze spisu wyborców, w rubryce "Uwagi" zamieszcza się adnotację określającą przyczynę skreślenia. Stosownie do okoliczności wpisuje się "skreślenie z rejestru wyborców", "reklamacja", "omyłka", "zawiadomienie - art. 7", "art. 18 ust. 1", "zawiadomienie - § 11" lub "zaświadczenie".
3. Skreśleń, o których mowa w ust. 1, dokonuje się na obydwu egzemplarzach spisu wyborców.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do dodatkowego formularza spisu wyborców, o którym mowa w § 10.

## **Rozdział 4**

### **Udostępnianie spisu wyborców**

#### **§ 13.**

1. Spis wyborców jest udostępniany w urzędzie gminy, w miejscu i czasie podanym do wiadomości wyborców przez wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) niezwłocznie po sporządzeniu spisu wyborców.
2. Udostępnienie spisu wyborców następuje na pisemny wniosek zainteresowanego, zawierający dane umożliwiające ustalenie tożsamości wyborcy w spisie wyborców.
3. Wzór wniosku, o którym mowa w ust. 2, stanowi załącznik nr 4 do rozporządzenia.

#### **§ 14.**

Udostępnianie spisu wyborców do wglądu następuje poprzez udzielenie informacji potwierdzającej, iż osoba wskazana we wniosku jest ujęta w spisie wyborców lub nie figuruje w spisie (w tym również z powodu skreślenia ze spisu), albo że dane wpisane

we wniosku różnią się w pewnym zakresie od danych osoby wpisanej do spisu wyborców. Na żądanie wnioskodawcy udzielona informacja jest potwierdzana na piśmie.

## **Rozdział 5**

### **Sposób wydawania oraz wzór zaświadczenia o prawie do głosowania**

#### **§ 15.**

1. Na żądanie wyborcy zmieniającego miejsce pobytu przed dniem wyborów urząd gminy, który sporządził spis wyborców, wydaje zaświadczenie o prawie do głosowania.
2. Przed sporządzeniem spisu wyborców zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, urząd gminy wydaje na podstawie rejestru wyborców. Wyborcy, który otrzymał takie zaświadczenie, nie umieszcza się w spisie wyborców.
3. Wzór zaświadczenia, o którym mowa w ust. 1, stanowi załącznik nr 5 do rozporządzenia.

#### **§ 16.**

Zaświadczenie o prawie do głosowania, o którym mowa w § 15, wyborca odbiera za pokwitowaniem osobiście albo przez upoważnioną pisemnie osobę, jeżeli w upoważnieniu wskazano numer PESEL wyborcy.

#### **§ 17.**

Zaświadczenia o prawie do głosowania urząd gminy wydaje do chwili przekazania spisu wyborców przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej.

## **Rozdział 6**

### **Przepis końcowy**

#### **§ 18.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 2 dni od dnia ogłoszenia.

Załączniki do rozporządzenia Ministra  
Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia  
8 sierpnia 2001 r. (poz. 922)

Załącznik nr 1

### WZÓR SPISU WYBORCÓW

Obwód głosowania nr .....

W .....

(nazwa miejscowości)

gmina .....

Pieczęć nagłówkowa organu

sporządzającego spis

### SPIS WYBORCÓW

Lp	Nazwisko i imiona	Imię ojca	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Nr ewidencyjny PESEL	Adres zamieszkania				Potwierdzenie przez wyborcę otrzymania kart(y) do głosowania	Uwagi
					miejscowość	ulica	nr domu	nr mieszkania		

.....  
(podpis, z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego)

**WZÓR WYKAZU OSÓB PRZEBYWAJĄCYCH W SZPITALACH, ZAKŁADACH OPIEKI SPOŁECZNEJ, ZAKŁADACH KARNYCH I ARESZTACH ŚLED CZYCH, W KTÓRYCH U TWORZONO OBWODY GŁOSOWANIA**

Pieczęć nagłówkowa szpitala/zakładu

opieki społecznej/zakładu karnego/aresztu śledczego

**WYKAZ OSÓB**

przebywających w .....

(nazwa i adres zakładu)

które należy\*) .....

w obwodzie głosowania nr ..... w .....

(nazwa gminy)

Lp.	Nazwisko i imiona	Imię ojca	Data urodzenia (rok, miesiąc, dzień)	Nr ewidencyjny PESEL	Adres stałego zamieszkania (według wpisu do rejestru wyborców)			
					miescowosc	ulica	nr domu	nr mieszkania

.....  
(podpis, z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego)

\* Stosownie do okoliczności wpisuje się: "wpisać do spisu wyborców", "dopisać na dodatkowym formularzu spisu wyborców", "skreślić ze spisu wyborców".

**WZÓR ZAWIADOMIENIA O DOPISANIU LUB WPISANIU WYBORCY DO  
SPISU WYBORCÓW W INNYM OBWODZIE GŁOSOWANIA**

Pieczęć nagłówkowa organu

sporządzającego spis

....., dnia .....

Do .....

W .....

Zawiadamia się, że .....

(nazwisko i imiona)

.....

(imię ojca, data urodzenia, nr ewidencyjny PESEL)

wpisany(a) do rejestru wyborców/spisu wyborców\* w Waszej gminie/mieście pod ad-  
resem .....

(miejscowość, ulica, nr domu, nr mieszkania)

został(a) wpisany(a) do spisu wyborców w miejscowości ..... gmina  
..... woj. ....

Powyższe przekazuję w celu skreślenia wyborcy ze spisu wyborców  
sporządzonego dla wyborów do Sejmu i do Senatu.

.....  
(podpis, z podaniem imienia, nazwiska i stano-  
wiska służbowego)

---

\* Niepotrzebne skreślić.



Załącznik nr 4

## WZÓR WNIOSKU O UDOSTĘPNIENIE SPISU WYBORCÓW

....., dnia .....

.....  
(nazwisko i imiona wnioskodawcy)

.....  
(adres wnioskodawcy)

**Wójt Gminy/Burmistrz/  
Prezydent Miasta\***

## WNIOSEK O UDOSTĘPNIENIE SPISU WYBORCÓW

Na podstawie art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) proszę o potwierdzenie, czy w spisie wyborców figuruje Pani/Pan

.....  
(nazwisko i imię - imiona)

.....  
(adres zamieszkania)

.....  
(ewentualnie inne dane)

.....  
(podpis wnioskodawcy)

### Wyjaśnienie:

Każdy może wnieść do wójta lub burmistrza (prezydenta miasta) reklamację na nieprawidłowości w spisie wyborców, a w szczególności w sprawie: pominięcia wyborcy w spisie wyborców, wpisania do spisu osoby, która nie ma prawa wybierania, niewłaściwych danych o osobach wpisanych do spisu wyborców, ujęcia w spisie osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy. Reklamację wnosi się pisemnie lub ustnie do protokołu (art. 28 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

---

\* Niepotrzebne skreślić.

**WZÓR ZAŚWIADCZENIA O PRAWIE DO GŁOSOWANIA**

Pieczęć nagłówkowa urzędu gminy

....., dnia .....

**ZAŚWIADCZENIE O PRAWIE DO GŁOSOWANIA Nr .....**

Niniejsze zaświadczenie uprawnia .....

(imię - imiona i nazwisko, imię ojca, data urodzenia, nr ewiden-  
cyjny PESEL, adres zamieszkania)

do głosowania w obwodzie miejsca pobytu w wyborach do Sejmu i do Senatu w dniu

.....

(podać datę)

.....

(podpis, z podaniem imienia,  
nazwiska i stanowiska służbowego)

(5)

## ZARZĄDZENIE

### MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

z dnia 16 sierpnia 2001 r.

**w sprawie obowiązków komendantów i dowódców jednostek policyjnych oraz oddziałów obrony cywilnej w zakresie zapewnienia policjantom i junakom realizacji uprawnień w wyborach do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.**

*(Monitor Polski Nr 28, poz. 481)*

Na podstawie art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### § 1.

Komendanci Wyższej Szkoły Policji, szkół policyjnych, oddziałów obrony cywilnej, zwani dalej "komendantami", oraz kierownicy ośrodków szkolenia Policji i dowódca Oddziału Prewencji Komendy Stołecznej Policji, zwani dalej "dowódcami", każdy w zakresie swojego działania, umożliwią skoszarowanym policjantom i junakom realizację uprawnień wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

#### § 2.

Komendanci i dowódcy zapewnią poinformowanie policjantów i junaków o możliwości dopisania ich do spisu wyborców na własny wniosek oraz o siedzibach (adresach) obwodowych komisji wyborczych w miejscowości, w której pełnią lub odbywają służbę, i o siedzibach (adresach) właściwych miejscowo urzędów gmin.

#### § 3.

W okresie pomiędzy 2 a 9 września 2001 r. komendanci i dowódcy umożliwią policjantom i junakom złożenie w urzędzie gminy wniosku o dopisanie się do wybranego przez nich spisu wyborców sporządzonego dla miejscowości, w której pełnią lub odbywają służbę.

#### § 4.

Komendanci i dowódcy zapewnią podległym policjantom i junakom możliwość osobistego sprawdzenia prawidłowości danych zamieszczonych w spisach wyborców oraz, w przypadku takiej konieczności, wniesienia pisemnej lub ustnej reklamacji.

**§ 5.**

1. Policjantom i junakom wykonującym funkcje członków obwodowych komisji wyborczych i mężów zaufania - komendanci i dowódcy udzielą zwolnienia od wykonywania obowiązków służbowych na czas realizacji przez nich obowiązków wynikających z ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Zwolnienia od wykonywania zadań służbowych w określonym czasie komendanci i dowódcy udzielają na pisemny wniosek przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej albo pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego lub osoby przez niego upoważnionej.

**§ 6.**

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(6)

## ROZPORZĄDZENIE

### MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH

z dnia 9 sierpnia 2001 r.

**w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 85, poz. 935)*

Na podstawie art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### § 1.

Powołanie obwodowej komisji wyborczej w obwodach głosowania utworzonych za granicą następuje najpóźniej na 5 dni przed dniem wyborów, w formie pisemnej decyzji konsula.

#### § 2.

1. Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, który uzyskał rejestrację listy okręgowej kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów w okręgu wyborczym właściwym dla gminy Warszawa-Centrum, lub upoważniona przez niego osoba, może zgłosić konsulowi po jednym kandydacie na członka każdej z obwodowych komisji wyborczych spośród wyborców zamieszkałych w obwodzie wyborczym. W zgłoszeniu podaje się nazwę komitetu wyborczego, który dokonuje zgłoszenia, imię (imiona) i nazwisko, miejsce zamieszkania i numer paszportu kandydata oraz dołącza oświadczenie kandydata, że wyraża zgodę na powołanie w skład wskazanej obwodowej komisji wyborczej.
2. Konsul uwzględni zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, które otrzyma nie później niż w 21 dniu przed dniem wyborów.

#### § 3.

1. Jeżeli pełnomocnicy zgłoszą więcej niż 10 kandydatów do składu obwodowej komisji wyborczej, konsul powołuje komisję w składzie jedenastoosobowym. Dziesięciu członków komisji konsul wyłania w drodze publicznego losowania kandydatów, a jedną osobę powołuje spośród pracowników konsulatu (ambasady) lub wyborców zamieszkałych na terenie obwodu głosowania. O terminie losowania powiadamia się kandydatów w sposób zwyczajowo przyjęty i umożliwia im obecność przy losowaniu.

2. Jeśli liczba zgłoszonych przez pełnomocników kandydatów na członków obwodowej komisji wyborczej jest większa od 5, a mniejsza od 11, konsul powołuje wszystkich zgłoszonych kandydatów w skład obwodowej komisji wyborczej oraz jednego członka komisji spośród pracowników konsulatu (ambasady) lub wyborców zamieszkałych na terenie obwodu głosowania.
3. Jeżeli pełnomocnicy zgłoszą mniej niż 6 kandydatów do składu obwodowej komisji wyborczej albo nie zgłoszą żadnego kandydata, konsul powołuje obwodową komisję wyborczą w składzie siedmioosobowym, uwzględniając wszystkie zgłoszone kandydaty, oraz uzupełnia skład o wybranych przez siebie wyborców spośród pracowników konsulatu (ambasady) lub wyborców zamieszkałych na terenie obwodu głosowania.
4. Składy obwodowych komisji wyborczych konsul podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

#### § 4.

1. Funkcja członka obwodowej komisji wyborczej wygasa wskutek śmierci, pisemnego zrzeczenia się członkostwa, odwołania ze składu komisji, utraty prawa wybierania, podpisania zgody na kandydowanie na posła lub senatora bądź objęcia funkcji pełnomocnika wyborczego, finansowego lub męża zaufania.
2. Członek obwodowej komisji wyborczej może być odwołany ze składu komisji w razie nieobecności na pierwszym posiedzeniu i niewyjaśnieniu w terminie dwóch dni przyczyny nieobecności. O wystąpieniu przyczyny uzasadniającej odwołanie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany powiadomić konsula. Odwołania ze składu komisji dokonuje konsul, który powołał daną komisję.
3. Jeżeli w składzie obwodowej komisji wyborczej pozostało mniej niż 7 osób, konsul uzupełnia jej skład o wybranych przez siebie wyborców spośród pracowników konsulatu (ambasady) lub wyborców zamieszkałych na terenie obwodu głosowania.

#### § 5.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 2 dni od dnia ogłoszenia.

(7)

**ROZPORZĄDZENIE**

**MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH**

z dnia 9 sierpnia 2001 r.

**w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 85, poz. 936*

*zmiany: Dz. U. Nr 102, poz. 1124 i Nr 102, poz. 1125)*

Na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Tworzy się obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą. Wykaz obwodów, ich numery oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych zawiera załącznik do rozporządzenia.

**§ 2.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 2 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia  
Ministra Spraw Zagranicznych z  
dnia 9 sierpnia 2001 r. (poz. 936)

Załącznik

**WYKAZ OBWODÓW GŁOSOWANIA DLA OBYWATELI POLSKICH  
PRZEBYWAJĄCYCH ZA GRANICĄ W WYBORACH DO SEJMU I DO SE-  
NATU**

<b>Lp.</b>	<b>Kraj</b>	<b>Siedziba obwodowej komisji wyborczej</b>	<b>Numer obwodu</b>
1.	Albania	Tirana, Ambasada RP Rr. Duresit 123	<b>1-Z</b>
2.	Algieria	Algier, Ambasada RP 37, Av. Mustapha Ali Khodja, El-Biar	<b>2-Z</b>
3.	Angola	Luanda, Ambasada RP rua Comandante N'Zaji 21/23, Alvalade	<b>3-Z</b>
4.	Arabia Saudyjska	Rijad, Abdullah Bin Dzafar Street, House no.20, Al-Woorood Dist	<b>4-Z</b>
5.	Argentyna	Buenos Aires, Ambasada RP Calle Alejandro Maria de Aguado 2870	<b>5-Z</b>
6.	Armenia	Erewan, Ambasada RP ul. Hanrapetutyán 44a	<b>38-Z</b>
7.	Australia	Canberra, Ambasada RP 7, Turrana Street, Yarralumla, ACT	<b>6-Z</b>
8.	Australia	Sydney, Konsulat RP 10, Trelawney Street, Woollahra NSW	<b>7-Z</b>
9.	Australia	Brisbane, Dom Polski "Polonia" 10, Marie Street, Milton, QLD	<b>8-Z</b>
10.	Australia	Melbourne, Dom Polski 1325 Stud Road, Rowville VIC 3178	<b>9-Z</b>
11.	Australia	Adelaida, Centralny Dom Polski 232, Angas Street, SA	<b>10-Z</b>
12.	Australia	Perth, Dom Polski 33, Eight Ave., Maylands, WA	<b>11-Z</b>
13.	Austria	Wiedeń, Ambasada RP Hietzinger Hauptstrasse 42C	<b>12-Z</b>
14.	Azerbejdżan	Baku, Ambasada RP 65, Teymour Aliyev Street	<b>13-Z</b>



15.	Belgia	Bruksela, Konsulat RP 28, rue des Francs	<b>14Z</b>
16.	Białoruś	Mińsk, Ambasada RP ul. P. Rumiancewa 6	<b>15-Z</b>
17.	Białoruś	Brześć, Konsulat RP ul. Kujbyszewa 34	<b>16-Z</b>
18.	Białoruś	Grodno, Konsulat RP ul. Budionnego 48 A	<b>17-Z</b>
19.	Bośnia i Hercegowina	Sarajewo, Konsulat RP ul. Emerika Bluma 27	<b>18-Z</b>
20.	Bośnia i Hercegowina	Doboj, SFOR Nordycko-Polska Grupa Bojowa	<b>19-Z</b>
21.	Brazylia	Brasilia, Ambasada RP SES - Avenida das Nações, Lote 33	<b>20-Z</b>
22.	Brazylia	Kurytyba, Konsulat RP Rua Agostinho Leao Junior 234	<b>21-Z</b>
23.	Brazylia	Rio de Janeiro, Konsulat RP Praia de Botafogo 242/901	<b>22-Z</b>
24.	Brazylia	Sao Paulo, Konsulat RP Rua Gabriel dos Santos 124	<b>23-Z</b>
25.	Bułgaria	Warna, Konsulat RP ul. Sławiańska 18	<b>24-Z</b>
26.	Bułgaria	Sofia, Ambasada RP ul. Chan Krum 46	<b>25-Z</b>
27.	Chile	Santiago de Chile, Ambasada RP Mar del Plata 2055 Providencia	<b>26-Z</b>
28.	Chile	Wyspa Króla Jerzego, Stacja PAN im. H. Arctowskiego	<b>27-Z</b>
29.	Chiny	Pekin, Ambasada RP 1, Ritan Lu Jianguomenwai 100600	<b>28-Z</b>
30.	Chiny	Kanton, Konsulat RP 63, Shamian Dajie, Guangzhou 510130	<b>29-Z</b>
31.	Chiny	Hongkong , Konsulat RP Suite 1006, One Pacific Place 88, Queensway Central	<b>30-Z</b>
32.	Chiny	Szanghaj, Konsulat RP Jianguo Xi Rd 618	<b>31-Z</b>

33.	Chiny	Tajpej, TWTC/ITB Suite 3111, 31 Fl. #333 Keelung Rd. Sec.1	<b>32-Z</b>
34.	Chorwacja	Zagrzeb, Ambasada RP ul. Krležin Gvozd 3	<b>33-Z</b>
35.	Czechy	Ostrawa, Konsulat RP ul. Blahoslavova 4	<b>34-Z</b>
36.	Czechy	Brno, Konsulat RP ul. Pellicowa 2c	<b>35-Z</b>
37.	Czechy	Czeski Cieszyn, Dom PZKO ul. Bozkova 16	<b>36-Z</b>
38.	Czechy	Praga, Ambasada RP ul. Valdstejska 8	<b>37-Z</b>
39.	Cypr	Nikozja, Ambasada RP 55/57 Stelios Mavrommatis Street, Aylois Dhometios	<b>39-Z</b>
40.	Dania	Kopenhaga, Ambasada RP Richelieus Alle 12, 2900 Hellerup	<b>40-Z</b>
41.	Egipt	Kair, Ambasada RP 5, El Aziz Osman Street, Zamalek	<b>41-Z</b>
42.	Estonia	Tallin, Ambasada RP Pärnu Mnt. 8	<b>42-Z</b>
43.	Finlandia	Helsinki, Ambasada RP Armas Lindgrenin tie 21	<b>43-Z</b>
44.	Francja	Lille, Konsulat RP 45, Boulevard Carnot	<b>44-Z</b>
45.	Francja	Lyon, Konsulat RP 79, rue Crillon	<b>45-Z</b>
46.	Francja	Paryż I, Ambasada RP 57, rue St.Dominique	<b>46-Z</b>
47.	Francja	Paryż II, Konsulat RP 5, rue de Talleyrand	<b>47-Z</b>
48.	Francja	Strasburg, Konsulat RP 2, rue Geiler	<b>48-Z</b>
49.	Grecja	Ateny, Ambasada RP 22, Chrysathemon Street, Paleo Psychico	<b>49-Z</b>
50.	Grecja	Saloniki, Konsulat Honorowy RP 78, Tsimiski Street	<b>50-Z</b>

51.	Gruzja	Tbilisi, Ambasada RP ul. Zubałaszwili 19	<b>51-Z</b>
52.	Hiszpania	Madryt, Ambasada RP C. Guisando 23 bis	<b>52-Z</b>
53.	Hiszpania	Barcelona, Konsulat RP Av. Diagonal 593-595	<b>53-Z</b>
54.	Indie	New Delhi, Ambasada RP 5-M Shanti Path, Chanakyapuri	<b>54-Z</b>
55.	Indonezja	Dżakarta, Ambasada RP Jl.H.R. Rasuna Said Kav, X Blok IV/3	<b>55-Z</b>
56.	Irak	Bagdad, Ambasada RP Hay Al-Wihda, Mahalla 904, Zuqaq 60, House 24	<b>56-Z</b>
57.	Iran	Teheran, Ambasada RP Africa Expressway, Pirouz Str. 1/3	<b>57-Z</b>
58.	Irlandia	Dublin, Ambasada RP 5, Ailesbury Road	<b>58-Z</b>
59.	Islandia	Reykjavik, Konsulat Honorowy RP Ananaust 1, P.O. Box 506	<b>160-Z</b>
60.	Izrael	Tel Aviv, Ambasada RP 16, Soutine Street	<b>59-Z</b>
61.	Japonia	Tokio, Ambasada RP 2-13-5 Mita, Meguro-ku,	<b>60-Z</b>
62.	Jemen	Sana, Ambasada RP Hadda-Fajj Attan P.O. Box16168	<b>61-Z</b>
63.	Jordania	Amman, Ambasada RP Rabiah, No 3 Mahmoud Seif-Al-Din Al-Irani Str.	<b>62-Z</b>
64.	Jugosławia	Belgrad, Ambasada RP Bulevar Mira 58	<b>63-Z</b>
65.	Jugosławia	Kaczanik, Polski Kontyngent Wojskowy w Siłach KFOR	<b>64-Z</b>
66.	Jugosławia	Kosowska Mitrovica, Polskie Jednostki Wojskowe, Obwód Strategiczny	<b>65-Z</b>
67.	Kanada	Montreal, Konsulat RP 1500 Avenue des Pins Ouest	<b>66-Z</b>
68.	Kanada	Ottawa, Ambasada RP 443, Daly Avenue	<b>67-Z</b>
69.	Kanada	Toronto, Konsulat RP 2603 Lakeshore Blvd. West	<b>68-Z</b>

70.	Kanada	Vancouver, Konsulat RP 1177 West Hastings Street, Suite 1600	<b>69-Z</b>
71.	Kazachstan	Almaty, Ambasada RP Dżarkientskaja 9-11, róg Iskandierowa 13	<b>70-Z</b>
72.	Kenia	Nairobi, Ambasada RP Kabarnet Road,	<b>71-Z</b>
73.	Kolumbia	Bogota, Ambasada RP Calle 104A, N 23-48	<b>72-Z</b>
74.	Kongo	Kinszasa, Ambasada RP 63, Avenue de la Justice	<b>73-Z</b>
75.	Republika Korei	Seul, Ambasada RP #70, Sagan-Dong, Changro-Ku	<b>74-Z</b>
76.	Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna	Phenian, Ambasada RP Tedongang-Munsudon	<b>75-Z</b>
77.	Kostaryka	San Jose, Ambasada RP Avenida 9, Calle 33, N 3307	<b>76-Z</b>
78.	Kuba	Hawana, Ambasada RP Calle G No 452 esq. Calle 19, Vedado	<b>77-Z</b>
79.	Kuwejt	Kuwejt , Ambasada RP Al-Jabriya, Plot No. 8, Street No. 20, Villa #377	<b>78-Z</b>
80.	Liban	Bejrut, Ambasada RP Av. President Suleiman Frangieh 52	<b>79-Z</b>
81.	Libia	Benghazi, Konsulat RP Wadi Hatita, House NO 8 Western Fwayhat	<b>80-Z</b>
82.	Libia	Derna, Punkt Konsultacyjny Szkoły Polskiej przy Ambasadzie, Camp Szpitala Al.Wahda	<b>81-Z</b>
83.	Libia	Trypolis, Ambasada RP 61, Ben Ashour Street	<b>82-Z</b>
84.	Libia	Zawia, Przedsiębiorstwo Polimex-Cekop "Mostostal-Zabrze"	<b>83-Z</b>
85.	Libia	Khoms, Przedsiębiorstwo Polimex-Cekop "Cementownie Khoms"	<b>84-Z</b>
86.	Libia	Sirt Camp, Polimex Cekop Porty S.A.	<b>85-Z</b>
87.	Litwa	Wilno, Konsulat RP W. Smelio G-ve 20 A	<b>86-Z</b>

88.	Łotwa	Ryga, Ambasada RP Elizabetes Iela 2	<b>87-Z</b>
89.	Luksemburg	Luksemburg , Bank Handlowy International, 7, rue du St-Esprit	<b>88-Z</b>
90.	Macedonia	Skopje, Ambasada RP ul. Djuro Djaković 50	<b>89-Z</b>
91.	Madagaskar	Antananarivo Madagascar, Antananarivo, P.O. Box 3528	<b>90-Z</b>
92.	Malezja	Kuala Lumpur, Ambasada RP No 495, 4 1/4 Mile Jalan, Ampang	<b>91-Z</b>
93.	Maroko	Rabat, Ambasada RP 23, rue Oqbah	<b>92-Z</b>
94.	Maroko	Casablanca, Konsulat RP 9, rue d'Alger	<b>93-Z</b>
95.	Meksyk	Meksyk, Ambasada RP Calle Cracovia 40, Colonia San Angel	<b>94-Z</b>
96.	Mołdowa	Kiszyniów, Ambasada RP 3, Plamadeala Street	<b>95-Z</b>
97.	Niderlandy	Haga, Ambasada RP Alexanderstraat 25	<b>96-Z</b>
98.	Niemcy	Berlin, Ambasada RP Lassenstrasse 19-21	<b>97-Z</b>
99.	Niemcy	Hamburg, Konsulat RP Gründgensstrasse 20	<b>98-Z</b>
100.	Niemcy	Kolonia, Konsulat RP Lindenallee 7	<b>100-Z</b>
101.	Niemcy	Lipsk, Konsulat RP Trufanowstrasse 25	<b>101-Z</b>
102.	Niemcy	Monachium, Konsulat RP Ismaninger Str. 62A	<b>102-Z</b>
103.	Niemcy	Stuttgart, Konsulat Honorowy Am Wallgraben 115	<b>103-Z</b>
104.	Nigeria	Lagos, Ambasada RP 10, Idejo Street, Victoria Island	<b>104-Z</b>

105.	Norwegia	Oslo, Ambasada RP Olav Kyrres Plass 1	<b>105-Z</b>
106. <sup>1</sup>	Nowa Zelandia	Wellington, Ambasada RP 17, Upland Road, Kelburn	<b>106-Z</b>
107. <sup>2</sup>	Nowa Zelandia	Auckland, Konsulat Honorowy 51, Granger Road, Howick	<b>107-Z</b>
108. <sup>3</sup>	Pakistan	Islamabad, Ambasada RP Street 24, G-4	<b>108-Z</b>
109.	Panama	Panama, Ambasada RP Apartado Postal 8782	<b>109-Z</b>
110.	Peru	Lima, Ambasada RP Avenida Salaverry 1978, Jesus Maria, Miraflores Lima 11	<b>110-Z</b>
111.	Portugalia	Lizbona, Ambasada RP Avenida das Descobertas 2	<b>111-Z</b>
112.	Rosja	Moskwa, Ambasada RP ul. Klimaszkina 4	<b>112-Z</b>
113.	Rosja	Irkuck, Konsulat RP ul. Gribojedowa 110	<b>113-Z</b>
114.	Rosja	Kaliningrad, Konsulat RP al. Kasztanowa 51	<b>114-Z</b>
115.	Rosja	Sankt Petersburg, Konsulat RP ul. 5 Sowietkaja 12/14	<b>115-Z</b>
116.	Republika Południowej Afryki	Pretoria, Ambasada RP 14, Amos Street, Colbyn	<b>116-Z</b>
117.	Republika Południowej Afryki	Durban, Konsulat Honorowy RP 3, Chase Place, Westville A	<b>117-Z</b>
118.	Republika Południowej Afryki	Cape Town, Guest Lodge Gromada, 25, Durham Close, West Beach	<b>118-Z</b>
119.	Rumunia	Bukareszt, Ambasada RP al. Alexandru 23	<b>119-Z</b>
120.	Senegal	Dakar, Ambasada RP Av.des Ambassadeurs BP 343	<b>169-Z</b>

<sup>1</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 sierpnia 2001 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 102, poz. 1125).

<sup>2</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych, o którym mowa w przypisie 1.

<sup>3</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 sierpnia 2001 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 102, poz. 1124)

121.	Singapur	Singapur, The City Bayview Hotel 30, Bencoolen Street, Emerald Room	<b>120-Z</b>
122.	Słowacja	Bratysława, Instytut Polski Nemestie SNP 27	<b>121-Z</b>
123.	Słowenia	Lublana, Ambasada RP ul. XV cesta nr 18, Rozna dolina	<b>122-Z</b>
124.	Stany Zjednoczone	Los Angeles, Konsulat RP 1240 Wilshire Blvd, Suite 555	<b>137-Z</b>
125.	Stany Zjednoczone	San Francisco, Dom Polski 3040 22 <sup>nd</sup> Street	<b>138-Z</b>
126.	Stany Zjednoczone	Seattle, Dom Polski 1714 18 <sup>th</sup> Ave.	<b>139-Z</b>
127.	Stany Zjednoczone	Nowy Jork I, Konsulat RP 233 Madison Ave., NY10016	<b>141-Z</b>
128.	Stany Zjednoczone	Nowy Jork II, Polski Dom Narodowy 261 Driggs Ave. Brooklyn, NY 11222	<b>142-Z</b>
129.	Stany Zjednoczone	Nowy Jork III, Centrum Polsko-Słowiańskie 177 Kent Str., Brooklyn, NY 11222	<b>143-Z</b>
130.	Stany Zjednoczone	Pert Amboy, Związek Polaków w Ameryce 281 Grace Str. NJ 08861	<b>144-Z</b>
131.	Stany Zjednoczone	New Britain, Placówka Haller Post 112 Grove Str. CT 06053	<b>145-Z</b>
132.	Stany Zjednoczone	Nowy Jork IV, Parafia Kościoła St. Francis de Chantal, 1273 58 <sup>th</sup> Str. Brooklyn NY 11219	<b>146-Z</b>
133.	Stany Zjednoczone	Philadelfia, Placówka Weteranów Armii Polskiej, 3178 Richmond Str., PA 19106	<b>147-Z</b>
134.	Stany Zjednoczone	Boston, Parafia Kościoła Our Lady of Częstochowa, 655 Dorchester Ave., MA 02127	<b>148-Z</b>
135.	Stany Zjednoczone	Passaic, Polsko-Amerykańskie Centrum Kulturalne, 1-3 Monroe Str. Passaic NJ 07055	<b>99-Z</b>
136.	Stany Zjednoczone	Waszyngton, Ambasada RP 2640 16th Street	<b>149-Z</b>
137.	Stany Zjednoczone	Pompano Beach, Polska Misja Katolicka Matki Boskiej Częstochowskiej 2400 Ne 12th Street	<b>150-Z</b>
138.	Stany Zjednoczone	Chicago I, Konsulat RP 1530 North Lake Shore Drive	<b>151-Z</b>

139.	Stany Zjednoczone	Chicago II, Parafia Św. Jacka 3636 West Wolfram Street	<b>152-Z</b>
140.	Stany Zjednoczone	Chicago III, Związek Podhalan w Ameryce 4808 South Archer Avenue	<b>153-Z</b>
141.	Stany Zjednoczone	Chicago IV, Polska Misja PW Św. Trójcy III8 North Noble Street	<b>154-Z</b>
142.	Stany Zjednoczone	Chicago V, Jezuicki Ośrodek Milenijny 5035 West Irving Park	<b>155-Z</b>
143.	Stany Zjednoczone	Chicago VI, Parafia Św. Konstancji 5841 West Strong Avenue	<b>140-Z</b>
144.	Stany Zjednoczone	Troy /Chicago VII/, Polskie Centrum Kulturalne 4975 Maple Rd.	<b>156-Z</b>
145.	Stany Zjednoczone	Hamtramck /Chicago VIII/, Kongres Polonii Amerykańskiej Wydział Stanowy Michigan 11133 J.Campau	<b>157-Z</b>
146.	Syria	Damaszek, Ambasada RP Rue Georges Haddad	<b>123-Z</b>
147.	Szwajcaria	Berno, Rezydencja Ambasadora RP Elfen Str. 20	<b>124-Z</b>
148.	Szwecja	Sztokholm, Konsulat RP Prastgardsgatan 5	<b>125-Z</b>
149.	Szwecja	Malmoe, Konsulat RP Adolf Fredriksgatan 13	<b>126-Z</b>
150.	Szwecja	Göteborg, Lokal Związku Polskich Katolików, 415-05 Göteborg, Byfogdegatan 3	<b>127-Z</b>
151.	Tajlandia	Bangkok, Ambasada RP Sri-Yukhon Building, 8 A Sukhumvit Road, Soi 5	<b>128-Z</b>
152.	Tanzania	Dar es Salaam, Ambasada RP 63, Alykhan Road, Upanga	<b>129-Z</b>
153.	Tunezja	Tunis, Ambasada RP 12, rue Didon, Notre Dame	<b>130-Z</b>
154.	Turcja	Istambuł, Konsulat RP Buyuk Ciftlik Sok, Yucel apt.,5/7 Nisantasi	<b>131-Z</b>
155.	Turcja	Ankara, Ambasada RP Atatürk Bulvari 241, Kavaklidere PK 20	<b>132-Z</b>



156.	Ukraina	Kijów, Konsulat RP ul. Jarosławiw Wał 12	<b>133-Z</b>
157.	Ukraina	Charków, Konsulat RP ul. Artioma 16	<b>134-Z</b>
158.	Ukraina	Lwów, Konsulat RP ul. Iwana Franko 110	<b>135-Z</b>
159.	Urugwaj	Montevideo, Ambasada RP Jorge Canning 2389	<b>136-Z</b>
160.	Uzbekistan	Taszkient, Ambasada RP ul. Narodnaja 27	<b>158-Z</b>
161.	Wenezuela	Caracas, Ambasada RP Urb. Las Mercedes, Avenida Nicolas Copernico, Apartado Chacao 62293	<b>159-Z</b>
162.	Węgry	Budapeszt, Ambasada RP Varosligeti fasor 16	<b>161-Z</b>
163.	Wielka Brytania	Londyn, Ambasada RP 47 Portland Place	<b>162-Z</b>
164.	Wielka Brytania	Edynburg, Konsulat RP 2 Kinnear Road, Edinburgh EH3 5PE	<b>163-Z</b>
165.	Włochy	Rzym, Konsulat RP Via P.P. Rubens, 20	<b>164-Z</b>
166.	Włochy	Rzym, Ambasada RP Via P.P. Rubens 20, Monti Parioli 00197	<b>165-Z</b>
167.	Włochy	Mediolan, Konsulat RP Corso Vercelli, 56	<b>166-Z</b>
168.	Zimbabwe	Harare, Ambasada RP 16, Cork Road, Belgravia	<b>167-Z</b>
169.	Zjednoczone Emiraty Arabskie	Abu Zabi, Ambasada RP Delma Street, Corner with Karame Street	<b>168-Z</b>

(8)

**ROZPORZĄDZENIE**

**MINISTRA SPRAW ZAGRANICZNYCH**

z dnia 17 sierpnia 2001 r.

**w sprawie spisu wyborców dla obwodu głosowania utworzonego za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 988)*

Na podstawie art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Rozporządzenie określa sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców dla obwodu głosowania utworzonego za granicą, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania.

**§ 2.**

1. Spis wyborców sporządza się na formularzu wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 922).
2. Spis wyborców sporządza się zgodnie z rubrykami formularza, z tym że w rubryce "adres zamieszkania" w stosunku do pracowników polskich przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych oraz ich rodzin podaje się "Ambasada (Konsulat) Rzeczypospolitej Polskiej w ...", w stosunku do innych osób przebywających czasowo za granicą wpisuje się adres stałego zamieszkania wyborcy w kraju, w odniesieniu zaś do osób zamieszkałych za granicą wpisuje się adres zamieszkania wyborcy za granicą. Rubryka spisu wyborców "numer ewidencyjny PESEL" pozostaje niewypełniona, jeśli wyborca zamieszkały za granicą nie posiada numeru PESEL.
3. Formularz spisu zapisuje się dwustronnie w kolejności alfabetycznej nazwisk.
4. Spis wyborców sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego albo pismem ręcznym - atramentem lub długopisem.
5. W razie sporządzenia spisu w formie wydruku komputerowego:

- 1) można przyjąć układ formularza odmienny od określonego we wzorze pod warunkiem zamieszczenia wszystkich danych przewidzianych w tym wzorze,
- 2) formularz spisu może być zapisany jednostronnie.

### § 3.

1. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach.
2. Konsul podpisuje spis wyborców i opatruje go pieczęcią urzędową placówki oraz parafuje i opatruje pieczęcią placówki każdy arkusz formularza spisu wyborców.
3. Konsul przekazuje jeden egzemplarz spisu wyborców przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej najpóźniej w przeddzień wyborów, a drugi egzemplarz przechowuje w urzędzie konsularnym lub w przedstawicielstwie dyplomatycznym.

### § 4.

1. Spis wyborców jest aktualizowany do dnia przekazania przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej przez wpisanie wyborcy na dodatkowym formularzu spisu wyborców lub dokonanie skreślenia ze spisu już sporządzonego.
2. Aktualizacji, o której mowa w ust. 1, podlegają obydwa egzemplarze spisu wyborców.
3. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

### § 5.

1. Po sporządzeniu spisu wyborców na dodatkowym formularzu spisu wyborców wpisuje się osoby, które:
  - 1) zostały pominięte w spisie, jeżeli reklamacja w sprawie ich wpisania do spisu została uwzględniona przez właściwego konsula,
  - 2) zostały pominięte w spisie w wyniku oczywistej omyłki.
2. Ze spisu wyborców skreśla się osoby:
  - 1) wobec których właściwy konsul wydał decyzję o ich skreśleniu ze spisu w wyniku reklamacji,
  - 2) które zostały umieszczone w spisie w wyniku oczywistej omyłki,
  - 3) którym wydano zaświadczenie o prawie do głosowania.
3. Po dokonaniu zmian, o których mowa w ust. 1 i 2 pkt 1 i 2, w rubryce spisu "uwagi" umieszcza się odpowiednią adnotację "reklamacja" lub "omyłka".

### § 6.

1. O wpisaniu do spisu wyborców lub dopisaniu na dodatkowym formularzu spisu wyborców wyborcy stale zamieszkałego w kraju konsul zawiadamia właściwy urząd gminy bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwego wojewody.
2. Dane wyborcy, o którym mowa w ust. 1, konsul przekazuje telefaksem lub telegraficznie, nie później niż w czwartym dniu przed dniem wyborów, wymieniając nazwisko i imię wyborcy, imię ojca, datę urodzenia, numer paszportu, numer ewidencyjny PESEL oraz adres stałego zamieszkania w kraju.
3. W celu powiadomienia właściwego urzędu gminy o objęciu wyborcy spisem wyborców za granicą stosuje się odpowiednio wzór określony w rozporządzeniu, o którym mowa w § 2 ust. 1.

### § 7.

Obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców osobę, która przedkłada zaświadczenie o prawie do głosowania, załączając zaświadczenie do spisu.

### § 8.

1. Na żądanie wyborcy wpisanego do spisu wyborców i zmieniającego miejsce pobytu przed dniem wyborów konsul wydaje zaświadczenie o prawie do głosowania według wzoru określonego w rozporządzeniu, o którym mowa w § 2 ust. 1.
2. Po wydaniu zaświadczenia, o którym mowa w ust. 1, konsul skreśla wyborcę ze spisu wyborców, umieszczając w rubryce spisu "uwagi" adnotację "zaświadczenie".
3. Zaświadczenie o prawie do głosowania wyborca może odebrać osobiście lub przez upoważnioną pisemnie osobę.

### § 9.

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 2 dni od dnia ogłoszenia.

(9)

**ROZPORZĄDZENIE  
MINISTRA TRANSPORTU I GOSPODARKI MORSKIEJ**

z dnia 23 sierpnia 2001 r.

**w sprawie spisu wyborców dla obwodów głosowania utworzonych na polskich  
statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 989)*

Na podstawie art. 25 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Rozporządzenie określa sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców przebywających na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu wyborów, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania.

**§ 2.**

1. Spis wyborców dla obwodu głosowania utworzonego na polskim statku morskim sporządza kapitan statku, zwany dalej "kapitanem", na podstawie wykazu wyborców, którzy będą przebywać na statku w podróży w dniu wyborów.
2. Spis wyborców sporządza się w dwóch egzemplarzach.

**§ 3.**

1. Spis wyborców, o którym mowa w § 2, sporządza się na formularzu, według wzoru określonego rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 922).
2. Spis wyborców sporządza się zgodnie z rubrykami formularza, z tym że w rubryce "adres zamieszkania" wpisuje się adres stałego zamieszkania wyborcy w kraju, w odniesieniu zaś do obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą wpisuje się adres zamieszkania wyborcy za granicą.
3. Spis wyborców sporządza się w kolejności alfabetycznej nazwisk wyborców.

**§ 4.**

1. Spis wyborców sporządza się pismem maszynowym lub w formie wydruku komputerowego albo pismem ręcznym - atramentem lub długopisem.
2. Formularz spisu wyborców zapisuje się dwustronnie.

3. W razie sporządzania spisu w formie wydruku komputerowego:

- 1) można przyjąć układ formularza odmienny od określonego we wzorze, pod warunkiem zamieszczenia wszystkich danych przewidzianych w tym wzorze,
- 2) nie stosuje się warunku określonego w ust. 2.

#### **§ 5.**

1. Kapitan na podstawie spisu wyborców sporządza wykaz osób wpisanych do spisu i niezwłocznie przekazuje go armatorowi, wskazując w wykazie wszystkie dane o osobach wymienionych w spisie wyborców.
2. Na podstawie wykazu, o którym mowa w ust. 1, armator zawiadamia niezwłocznie urzędy gmin, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osób ujętych w wykazie, o wpisaniu ich do spisu wyborców w obwodzie głosowania utworzonym na polskim statku morskim.

#### **§ 6.**

Kapitan podpisuje spis wyborców i opatruje go swoją pieczęcią. Każdy arkusz formularza spisu powinien być opatrzony pieczęcią kapitana i przez niego parafowany.

#### **§ 7.**

Kapitan przekazuje jeden egzemplarz spisu wyborców przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej najpóźniej w przeddzień wyborów, a drugi egzemplarz zabezpiecza.

#### **§ 8.**

1. O sporządzeniu spisu wyborców kapitan powiadamia wyborców.
2. Udostępnienie spisu wyborców następuje na pisemny wniosek zainteresowanego, zawierający imię, nazwisko oraz adres zamieszkania.
3. Zainteresowany na pisemny wniosek zawierający jego imię i nazwisko oraz adres zamieszkania może uzyskać informację, czy został on ujęty lub nie figuruje w spisie wyborców albo czy dane zawarte w jego wniosku nie różnią się od danych wpisanych do spisu wyborców.
4. Na żądanie zainteresowanego informacja, o której mowa w ust. 3, jest potwierdzana na piśmie.

#### **§ 9.**

1. Na żądanie wyborcy zmieniającego miejsce pobytu przed dniem wyborów kapitan statku, który sporządził spis wyborców, wydaje zaświadczenie o prawie do głosowania.

2. Zaświadczenie o prawie do głosowania wyborca może odebrać wyłącznie osobiście za pokwitowaniem lub przez osobę upoważnioną, pod warunkiem podania numeru PESEL wyborcy lub numeru ważnego polskiego paszportu.
3. Po wydaniu zaświadczenia, o którym mowa w ust. 1, kapitan skreśla wyborcę ze spisu wyborców, umieszczając w rubryce spisu "uwagi" adnotację "zaświadczenie".
4. Wzór zaświadczenia o prawie do głosowania określa rozporządzenie, o którym mowa w § 3 ust. 1.

#### **§ 10.**

1. Spis wyborców jest aktualizowany do dnia przekazania przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej przez wpisanie wyborcy na dodatkowym formularzu spisu lub skreślenie ze spisu już sporządzonego.
2. Aktualizacji, o której mowa w ust. 1, podlegają obydwa egzemplarze spisu wyborców.
3. Przepisy § 3-5 stosuje się odpowiednio.

#### **§ 11.**

1. Po sporządzeniu spisu wyborców przed dniem głosowania na dodatkowym formularzu spisu wyborców wpisuje się osoby, które:
  - 1) zostały pominięte w spisie, jeżeli reklamacja w sprawie ich wpisania do spisu została uwzględniona przez kapitana,
  - 2) zostały pominięte w spisie w wyniku oczywistego błędu.
2. Ze spisu wyborców skreśla się osoby:
  - 1) wobec których kapitan wydał decyzję o ich skreśleniu ze spisu w wyniku reklamacji,
  - 2) które zostały umieszczone w spisie w wyniku oczywistego błędu,
  - 3) którym wydano zaświadczenia o prawie do głosowania, o których mowa w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

#### **§ 12.**

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(10)

## ROZPORZĄDZENIE

### MINISTRA TRANSPORTU I GOSPODARKI MORSKIEJ

z dnia 23 sierpnia 2001 r.

#### **w sprawie trybu i terminu powoływania obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu**

*(Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 900)*

Na podstawie art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **§ 1.**

Powołanie obwodowych komisji wyborczych następuje najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów, w formie pisemnej decyzji kapitana statku, zwanego dalej "kapitanem".

#### **§ 2.**

1. Pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego, który uzyskał rejestrację listy kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów w okręgu wyborczym właściwym dla siedziby armatora, lub upoważniona przez niego osoba, zwana dalej pełnomocnikiem, nie później niż w 10 dniu przed dniem wyborów może zgłosić kapitanowi, za pośrednictwem armatora, kandydata do składu obwodowej komisji wyborczej. W zgłoszeniu podaje się nazwę komitetu wyborczego dokonującego zgłoszenia, imię (imiona) i nazwisko, miejsce zamieszkania i numer PESEL kandydata.
2. Kandydatem może być wyborca, który przebywa na statku w dniu zgłoszenia i będzie tam przebywał w dniu głosowania.
3. Kapitan uwzględni zgłoszenie kandydata przekazane przez armatora, jeżeli kandydat spełnia warunki, o których mowa w ust. 2, i złoży kapitanowi pisemne oświadczenie o zgodzie na powołanie w skład obwodowej komisji wyborczej.

#### **§ 3.**

1. Jeżeli pełnomocnicy zgłoszą więcej niż 10 kandydatów do składu obwodowej komisji wyborczej, kapitan ustala skład komisji w drodze losowania spośród zgłoszonych kandydatów, a następnie powołuje obwodową komisję wyborczą w wylosowanym składzie wraz z jedną osobą przez siebie wskazaną. O terminie losowania



należy powiadomić kandydatów na członków komisji i umożliwić im obecność przy losowaniu.

2. Jeżeli liczba zgłoszonych przez pełnomocników kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych jest większa od 5, a mniejsza od 11, kapitan powołuje wszystkich zgłoszonych kandydatów w skład obwodowej komisji wyborczej oraz jedną osobę przez siebie wskazaną.
3. Jeżeli pełnomocnicy zgłoszą mniej niż 6 kandydatów lub nie zgłoszą żadnego kandydata, kapitan powołuje obwodową komisję wyborczą w składzie 7-osobowym, uwzględniając zgłoszone kandydatury oraz uzupełniając skład komisji do 7 osób o wybranych przez siebie wyborców, którzy przebywają na statku w dniu powołania i będą przebywali na nim w dniu głosowania oraz wyrażą pisemną zgodę na powołanie.

#### § 4.

Kapitan podaje niezwłocznie do wiadomości wyborców skład obwodowej komisji wyborczej, w formie ogłoszenia umieszczonego w miejscu przeznaczonym na informacje dla załogi.

#### § 5.

1. Funkcja członka obwodowej komisji wyborczej wygasa wskutek śmierci, pisemnego zrzeczenia się członkostwa, odwołania ze składu komisji, utraty prawa wybierania lub braku tego prawa, podpisania zgody na kandydowanie na posła lub senatora bądź objęcia funkcji pełnomocnika wyborczego, pełnomocnika finansowego, męża zaufania.
2. Członek obwodowej komisji wyborczej może być odwołany ze składu komisji w razie nieobecności na pierwszym posiedzeniu i niewyjaśnienia w tym samym dniu przyczyny nieobecności. O wystąpieniu przyczyny uzasadniającej odwołanie przewodniczący obwodowej komisji wyborczej jest obowiązany powiadomić kapitana. Odwołania ze składu komisji dokonuje kapitan.
3. Jeżeli w składzie obwodowej komisji wyborczej pozostało mniej niż 6 osób, kapitan uzupełnia jej skład spośród wyborców przebywających na statku.

#### § 6.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(11)

**ROZPORZĄDZENIE**

**MINISTRA TRANSPORTU I GOSPODARKI MORSKIEJ**

z dnia 27 sierpnia 2001 r.

**w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 90, poz. 1014 i Nr 101, poz. 1110)*

Na podstawie art. 31 ust. 6 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

1. Tworzy się obwody głosowania na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu, zarządzonych i wyznaczonych na dzień 23 września 2001 r.
2. Wykaz obwodów głosowania, o których mowa w ust. 1, stanowi załącznik do rozporządzenia.

**§ 2.**

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 27 sierpnia 2001 r. (poz. 1014)

## WYKAZ OBWODÓW GŁOSOWANIA NA POLSKICH STATKACH MORSKICH

I. Armator: Przedsiębiorstwo Państwowe Polska Żegluga Morska, siedziba:

pl. Rodła 8, Szczecin

N obwodu	Nazwa statku
1001	ARMIA KRAJOWA
1002	BATALIONY CHŁOPSKIE
1003	HUTA KATOWICE
1004	HUTA SENDZIMIRA <sup>1</sup>
1005	HUTA ZGODA <sup>2</sup>
1006	HUTA HALEMBA <sup>3</sup>
1007	KOPALNIA SOSNOWIEC
1008	LEGIONY POLSKIE
1009	MACIEJ RATAJ
1010	MAJOR HUBAL
1011	OKSYWIE
1012	ORLETA LWOWSKIE
1013	POLSKA WALCZĄCA
1014	POMORZE ZACHODNIE
1015	POWSTANIEC STYCZNIOWY
1016	ROLNIK <sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 13 września 2001 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 101, poz. 1110).

<sup>2</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia, o którym mowa w przypisie 1.

<sup>3</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia, o którym mowa w przypisie 1.

<sup>4</sup> Skreślony przez § 1 rozporządzenia, o którym mowa w przypisie 1.

1017	SOLIDARNOŚĆ
1018	SZARE SZEREGI
1019	ZIEMIA CHEŁMIŃSKA
1020	ZIEMIA GNIEŹNIEŃSKA
1021	ZIEMIA SUWALSKA
1022	ZIEMIA TARNOWSKA
1023	ZIEMIA ZAMOJSKA

II. Armator: Przedsiębiorstwo Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich

"Odra", siedziba: ul. Jana Sołtana 1, Świnoujście

N obwodu	Nazwa statku
1024	FOKA
1025	HOMAR
1026	KOLIAS
1027	LANGUSTA
1028	MUSTEL
1029	TUNEK

III. Armator: Przedsiębiorstwo Połowów, Przetwórstwa i Handlu "Dalmor" S.A.,

siedziba: ul. Hryniewickiego 10, Gdynia

Nr obwodu	Nazwa statku
1030	ACAMAR
1031	ACRUX
1032	ALPHARD
1033	ALTAIR II
1034	ATRIA
1035	CASSIOPEIA
1036	DALMOR II

IV. Armator: Wyższa Szkoła Morska, siedziba: ul. Morska 83, Gdynia

Nr obwodu      Nazwa statku

1037              HORYZONT II

1038              DAR MŁODZIEŻY

V. Armator: Przedsiębiorstwo Poszukiwań i Eksploatacji Złóż Ropy i Gazu

"Petrobaltic" Sp. z o.o., siedziba: ul. Stary Dwór 9, Gdańsk

Nr obwodu      Nazwa statku

1039              PETROBALTIC

1040              BALTIC BETA

VI. Armator: Euroafrica Linie Żeglugowe Sp. z o.o., siedziba:

ul. Energetyków 3/4, Szczecin

Nr obwodu      Nazwa statku

1041              INOWROCLAW

(12)

## ROZPORZĄDZENIE

### KRAJOWEJ RADY RADIOFONII I TELEWIZJI

z dnia 3 lipca 2001 r.

**w sprawie trybu postępowania w zakresie nieodpłatnego przedstawiania w programach ogólnokrajowych telewizyjnych i radiowych informacji, wyjaśnień i komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej związanych z zarządzonymi wyborami do Sejmu i do Senatu i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego.**

*(Dziennik Ustaw Nr 74, poz. 800)*

Na podstawie art. 94 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499) zarządza się, co następuje:

#### § 1.

Państwowa Komisja Wyborcza od dnia zarządzenia wyborów do Sejmu i do Senatu do dnia głosowania ma prawo do nieodpłatnego przedstawiania w ogólnokrajowych programach telewizyjnych rozpowszechnianych przez spółkę "Telewizja Polska - Spółka Akcyjna" i radiowych rozpowszechnianych przez spółkę "Polskie Radio - Spółka Akcyjna", zwane dalej "nadawcą", informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami i obowiązującymi przepisami prawa wyborczego.

#### § 2.

1. Przez pojęcie nieodpłatnego rozpowszechniania informacji, komunikatów i wyjaśnień rozumie się zarówno rejestrację, jak i emisję. Koszty rejestracji i emisji ponosi nadawca.
2. W granicach wyznaczonych prawem Państwowa Komisja Wyborcza swobodnie kształtuje treść informacji, wyjaśnień i komunikatów oraz ponosi z tego tytułu odpowiedzialność.

#### § 3.

1. Informacje Państwowej Komisji Wyborczej dotyczą w szczególności realizacji kalendarza wyborczego, określonego w postanowieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 czerwca 2001 r. w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 66, poz. 661), oraz czynności związanych z zarządzonymi wyborami.

2. Wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej dotyczą w szczególności kwestii prawnych związanych z obowiązującymi przepisami prawa wyborczego.
3. Informacje i wyjaśnienia przygotowywane są przez Państwową Komisję Wyborczą i rozpowszechniane przez nadawcę w czasie antenowym ustalonym pomiędzy Państwową Komisją Wyborczą a nadawcą.

#### **§ 4.**

1. Nadawca zobowiązany jest w szczególnie uzasadnionych przypadkach do przedstawiania komunikatów Państwowej Komisji Wyborczej w każdym czasie.
2. Do przedstawiania komunikatów stosuje się odpowiednio przepisy rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 21 sierpnia 1996 r. w sprawie trybu postępowania w związku z prezentowaniem i wyjaśnianiem w publicznej radiofonii i telewizji polityki państwa przez naczelne organy państwowe (Dz. U. Nr 109, poz. 526) - z wyłączeniem § 5 tego rozporządzenia.

#### **§ 5.**

Nadawca zobowiązany jest do uwzględniania w zapowiedziach programowych harmonogramu przedstawiania przez Państwową Komisję Wyborczą informacji i wyjaśnień.

#### **§ 6.**

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(13)

## ROZPORZĄDZENIE

### KRAJOWEJ RADY RADIOFONII I TELEWIZJI

z dnia 13 sierpnia 2001 r.

#### **w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu**

*(Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 991)*

Na podstawie art. 182 ust. 3 i art. 216 ust. 5 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **§ 1.**

Rozporządzenie określa:

- 1) tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania audycji wyborczych w programach Telewizji Polskiej Spółka Akcyjna, Polskiego Radia Spółka Akcyjna i spółek radiofonii regionalnej,
- 2) zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych,
- 3) sposób upowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych,
- 4) zasady i sposób łącznego prowadzenia kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych przez komitety wyborcze uprawnione do rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu.

#### **§ 2.**

1. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o audycjach wyborczych, rozumie się przez to audycje wyborcze, o których mowa w art. 181 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Użyte w rozporządzeniu określenia oznaczają:
  - 1) Telewizja Polska - Telewizję Polską Spółkę Akcyjną,
  - 2) Polskie Radio - Polskie Radio Spółkę Akcyjną i spółki radiofonii regionalnej.

#### **§ 3.**

1. Audycje wyborcze są rozpowszechniane w specjalnych blokach audycji wyborczych.



2. Bloki audycji wyborczych zawierają:

- 1) audycje wyborcze do Sejmu,
- 2) audycje wyborcze do Senatu,
- 3) łączne audycje wyborcze do Sejmu i do Senatu.

3. Czas antenowy niewykorzystany w jednym bloku audycji wyborczych z przyczyn leżących po stronie komitetu wyborczego nie może być rekompensowany wydłużeniem czasu antenowego w innych blokach.

#### § 4.

1. Państwowa Komisja Wyborcza, nie później niż w 22 dniu przed dniem wyborów, przekazuje Telewizji Polskiej i Polskiemu Radiu informację o komitetach wyborczych, które zarejestrowały listy okręgowe lub kandydatów na senatorów co najmniej w połowie okręgów wyborczych, podając:

- 1) nazwy tych komitetów i skróty nazw,
- 2) adresy siedzib komitetów,
- 3) imiona i nazwiska pełnomocników wyborczych.

2. Okręgowe komisje wyborcze, nie później niż w 22 dniu przed dniem wyborów, przekażą oddziałom Telewizji Polskiej i spółkom radiofonii regionalnej właściwym ze względu na obszar emitowania programów regionalnych, informacje o komitetach wyborczych, które zarejestrowały listy okręgowe lub kandydatów na senatorów, podając:

- 1) nazwy tych komitetów i skróty nazw,
- 2) adresy siedzib komitetów,
- 3) imiona i nazwiska pełnomocników wyborczych,
- 4) numer zarejestrowanej listy okręgowej lub liczbę zarejestrowanych kandydatów na senatorów.

3. Jeżeli okręg wyborczy objęty jest obszarem emisji więcej niż jednego programu regionalnego, okręgowa komisja wyborcza przekazuje informacje, o których mowa w ust. 2, wszystkim oddziałom Telewizji Polskiej i spółkom radiofonii regionalnej obejmującym obszarem emisji ten okręg wyborczy.

#### § 5.

1. Komitety wyborcze, którym przysługuje prawo rozpowszechniania audycji wyborczych równocześnie do Sejmu i do Senatu, mogą prowadzić łączną kampanię wyborczą w programach telewizyjnych lub radiowych.

2. Prowadzenie łącznej kampanii wyborczej polega na łączeniu całego czasu przysługującego w programach ogólnokrajowych telewizyjnych lub radiowych w kampanii wyborczej do Sejmu z całym czasem przysługującym w programach ogólnokrajowych telewizyjnych lub radiowych w kampanii wyborczej do Senatu.
3. Zasady określone w ust. 1 i 2 stosuje się do łączenia czasu w programach regionalnych.

## § 6.

1. Komitety wyborcze zawiadamiają Telewizję Polską i Polskie Radio, najpóźniej w terminie 19 dni przed dniem wyborów, o zamiarze łącznego prowadzenia kampanii wyborczej do Sejmu i do Senatu ze wskazaniem, czy ta forma prowadzenia kampanii wyborczej będzie stosowana w programach ogólnokrajowych czy regionalnych, czy też w jednych i drugich.

2. W przypadku zamiaru łącznego prowadzenia kampanii wyborczej w programach regionalnych, komitet wyborczy musi wskazać oddziały Telewizji Polskiej lub spółki radiofonii regionalnej, w których będzie prowadzona łączna kampania wyborcza.

3. W przypadku niespełnienia przez komitet wyborczy wymogów określonych w ust. 1 i 2, komitetowi wyborczemu przydzielany jest czas na rozpowszechnianie audycji wyborczych w oddzielnych blokach do Sejmu i do Senatu.

## § 7.

1. Telewizja Polska i Polskie Radio nie później niż na 18 dni przed dniem wyborów informują pisemnie pełnomocników wyborczych o:

- 1) przysługującym czasie antenowym,
- 2) terminach i czasie realizacji audycji wyborczych oraz wyposażeniu studia i standardach technicznych nagrywania audycji wyborczych,
- 3) warunkach technicznych, jakim powinny odpowiadać materiały audycji wyborczych przygotowanych samodzielnie przez komitety wyborcze,
- 4) miejscu i terminie losowania kolejności emisji audycji wyborczych.

2. Jeżeli materiały audycji wyborczych przygotowanych samodzielnie przez komitety wyborcze nie odpowiadają warunkom technicznym podanym do wiadomości pełnomocników wyborczych, Telewizja Polska i Polskie Radio wzywają pełnomocników do usunięcia wskazanych usterek i dostarczenia poprawionego materiału audycji wyborczej najpóźniej na 8 godzin przed ustalonym czasem emisji audycji.

### **§ 8.**

1. Rejestracja i emisja audycji wyborczych dokonywana jest na koszt Telewizji Polskiej i Polskiego Radia.
2. Rejestracja telewizyjnej audycji wyborczej i przygotowanie jej do emisji obejmuje:
  - 1) przegranie na dostosowane do emisji nośniki audycji wyborczej dostarczonej przez komitet wyborczy na kasecie magnetycznej w formie BETACAM SP.,
  - 2) udostępnienie studia wraz z realizatorem w celu nagrania audycji wyborczej, o wyposażeniu i standardach technicznych nagrania określonych przez Telewizję Polską i podanych do wiadomości komitetów wyborczych zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 2, na czas nie dłuższy niż pięciokrotność czasu trwania danej audycji wyborczej.
3. Rejestracja radiowej audycji wyborczej i przygotowanie jej do emisji obejmuje:
  - 1) przegranie na antenową taśmę radiową audycji wyborczej dostarczonej przez komitet wyborczy na płycie CD, kasecie DAT lub kasecie analogowej,
  - 2) udostępnienie studia wraz z realizatorem w celu nagrania audycji wyborczej, o wyposażeniu i standardach technicznych nagrania określonych przez Polskie Radio i podanych do wiadomości komitetów wyborczych zgodnie z § 7 ust. 1 pkt 2, na czas nie dłuższy niż trzykrotność czasu trwania audycji wyborczej.

### **§ 9.**

1. Telewizja Polska i Polskie Radio udostępniają studia i urządzenia techniczne w celu przygotowania nieodpłatnych audycji wyborczych przez komitety wyborcze.
2. Wniosek o udostępnienie studia i urządzeń technicznych składany jest przez pełnomocnika wyborczego do dyrektora właściwego programu nie później niż 24 godziny przed rejestracją audycji wyborczych.

### **§ 10.**

Audycje wyborcze są emitowane w blokach, w ramach których kolejność emisji audycji wyborczych poszczególnych komitetów ustalana jest w drodze losowania przeprowadzonego z udziałem osób zgłaszających listy.

### **§ 11.**

1. Telewizja Polska i Polskie Radio ogłaszają, co najmniej dwukrotnie w swoich audycjach informacyjnych, harmonogram rozpowszechniania bloków audycji wyborczych i codziennie informują o terminach rozpowszechniania audycji wyborczych.

2. Informacje dotyczące rozpowszechniania bloków audycji wyborczych przekazuje się również prasie.

### **§ 12.**

1. Na potrzeby rozpowszechniania audycji wyborczych ustala się:
  - 1) obszary emitowania programów regionalnych Telewizji Polskiej, określone w załączniku nr 1,
  - 2) obszary emitowania programów regionalnych poszczególnych spółek radiofonii regionalnej, określone w załączniku nr 2.
2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji na wniosek zainteresowanego komitetu wyborczego, złożony nie później niż w 22 dniu przed dniem wyborów, dotyczący rozpowszechniania audycji w okręgach wyborczych położonych na granicy obszarów określonych w załącznikach, o których mowa w ust. 1, może zezwolić na emitowanie audycji wyborczych z obszaru sąsiedniego, jeżeli jest to uzasadnione lepszą jakością techniczną programu.

### **§ 13.**

1. Jeżeli obszary emitowania, o których mowa w § 12 ust. 1, obejmują więcej niż jeden program regionalny Telewizji Polskiej lub spółki radiofonii regionalnej, pełnomocnik wyborczy wskazuje, w którym z programów regionalnych będą rozpowszechniane audycje wyborcze.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, przekazywana jest przez wskazany oddział regionalny Telewizji Polskiej lub spółkę radiofonii regionalnej do pozostałych oddziałów regionalnych Telewizji Polskiej lub spółek radiofonii regionalnej.

### **§ 14.**

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia  
Krajowej Rady Radiofonii i Te-  
lewizji z dnia 13 sierpnia 2001  
r. (poz. 991)

Załącznik nr 1

## OBSZARY EMITOWANIA PROGRAMÓW REGIONALNYCH TELEWIZJI POLSKIEJ

### Wykaz okręgów wyborczych do Sejmu

#### WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
1	Jelenia Góra, Legnica,  powiaty: bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski	Oddz. Terenowy Wrocław  Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
2	Wałbrzych, powiaty:  dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki	Oddz. Terenowy Wrocław  Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
3	Wrocław, powiaty: górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski	Oddz. Terenowy Wrocław

#### WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
4	Bydgoszcz, powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński	Oddz. Terenowy Bydgoszcz
5	Grudziądz, Toruń, Włocławek,  powiaty: aleksandrowski,  brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski	Oddz. Terenowy Bydgoszcz  Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)  Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
6	Lublin, powiaty: janowski,  kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki	Oddz. Terenowy Lublin  Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)
7	Biała Podlaska, Chełm, Zamość,  powiaty: bialski, biłgorajski,  chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski	Oddz. Terenowy Lublin  Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)  Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
8	województwo lubuskie	Oddz. Terenowy Poznań Oddz. Terenowy Poznań (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
9	Łódź, powiat: łódzki wschodni	Oddz. Terenowy Łódź
10	Piotrków Trybunalski,  Skierniewice, powiaty:  bełchatowski, opoczyński,  piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski	Oddz. Terenowy Łódź  Oddz. Terenowy Łódź (TVP2)  Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)  Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
11	powiaty: kutnowski, łaski,  łęczycki, łowicki, pabianicki  pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wierszowski, zduńskowolski, zgierski	Oddz. Terenowy Łódź  Oddz. Terenowy Łódź (TVP2)  Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)

## WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
12	powiaty: chrzanowski, myślenicki,	Oddz. Terenowy Kraków
	oświęcimski, suski, wadowicki	Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
13	Kraków, powiaty: krakowski, miechowski, olkuski	Oddz. Terenowy Kraków
14	Nowy Sącz, powiaty: gorlicki,	Oddz. Terenowy Kraków
	limanowski, nowosądecki,	Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
	nowotarski, tatrzański	Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2)
15	Tarnów, powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki	Oddz. Terenowy Kraków

## WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
16	Płock, powiaty: ciechanowski,	Oddz. Terenowy Warszawa
	gostyniński, mławski, płocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski	Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
17	Radom, powiaty: białobrzeski,	Oddz. Terenowy Warszawa
	grójecki, kozienicki, lipski,	Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
	przysuski, radomski, szydlowiecki, zwoleński	Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)
18	Ostrołęka, Siedlce, powiaty: garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski	Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
19	powiat: warszawski	Oddz. Terenowy Warszawa
20	powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński	Oddz. Terenowy Warszawa

### WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
21	województwo opolskie	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław

### WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
22	Krosno, Przemyśl, powiaty: bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki	Oddz. Terenowy Rzeszów Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2)
23	Rzeszów, Tarnobrzeg, powiaty: dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeczki	Oddz. Terenowy Rzeszów Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2) Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
24	województwo podlaskie	Oddz. Terenowy Białystok Oddz. Terenowy Białystok (TVP2) Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)



### WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
25	Gdańsk, Sopot, powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2)
26	Gdynia, Słupsk, powiaty: bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, wejherowski	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2) Oddz. Terenowy Szczecin (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
27	Bielsko-Biała, powiaty: bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki	Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
28	Częstochowa, powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
29	Bytom, Gliwice, Zabrze, powiaty: gliwicki, tarnogórski	Oddz. Terenowy Katowice
30	Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory, powiaty: mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
31	Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, powiat tyski	Oddz. Terenowy Katowice
32	Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec, powiaty: będziński, zawierciański	Oddz. Terenowy Katowice

### WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
33	województwo świętokrzyskie	Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
34	Elbląg, powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2) Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
35	Olsztyn, powiaty: elcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczycieński	Oddz. Terenowy Olsztyn Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
36	Kalisz, Leszno, powiaty: gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
37	Konin, powiaty: gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
38	powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
39	Poznań, powiat: poznański	Oddz. Terenowy Poznań

### WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
40	Koszalin, powiaty: białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzesci, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, walecki	Oddz. Terenowy Szczecin (TVP2) Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
41	Szczecin, Świnoujście, powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki	Oddz. Terenowy Szczecin

## OBSZARY EMITOWANIA PROGRAMÓW REGIONALNYCH TELEWIZJI POLSKIEJ

### Wykaz okręgów wyborczych do Senatu

#### WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
1	Jelenia Góra, Legnica,  powiaty: bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski	Oddz. Terenowy Wrocław  Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
2	Wałbrzych, powiaty:  dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki	Oddz. Terenowy Wrocław  Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
3	Wrocław, powiaty: górski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski	Oddz. Terenowy Wrocław

#### WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
4	Bydgoszcz, powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński	Oddz. Terenowy Bydgoszcz
5	Grudziądz, Toruń, Włocławek,  powiaty: aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski	Oddz. Terenowy Bydgoszcz  Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2) Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
6	Lublin, powiaty: janowski,  kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki	Oddz. Terenowy Lublin  Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)
7	Biała Podlaska, Chełm, Zamość,  powiaty: bialski, biłgorajski,  chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski	Oddz. Terenowy Lublin  Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)  Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
8	województwo lubuskie	Oddz. Terenowy Poznań Oddz. Terenowy Poznań (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław(TVP2)

### WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
9	Łódź, powiat: łódzki wschodni	Oddz. Terenowy Łódź
10	Piotrków Trybunalski,  Skierniewice, powiaty:  bełchatowski, opoczyński,  piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski	Oddz. Terenowy Łódź  Oddz. Terenowy Łódź (TVP2)  Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)  Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
11	powiaty: kutnowski, łaski,  łęczycki, łowicki, pabianicki,  pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wierszowski, zduńskowolski, zgierski	Oddz. Terenowy Łódź  Oddz. Terenowy Łódź (TVP2)  Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)

## WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
12	Kraków, powiaty: chrzanowski, krakowski, miechowski, myślenicki, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki	Oddz. Terenowy Kraków Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)
13	Nowy Sącz, powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański	Oddz. Terenowy Kraków Oddz. Terenowy Kraków (TVP2) Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2)
14	Tarnów, powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki	Oddz. Terenowy Kraków

## WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
15	Płock, powiaty: ciechanowski, gostyniński, mławski, płocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski	Oddz. Terenowy Warszawa Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
16	Radom, powiaty: białobrzegi, grójecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydlowiecki, zwoleński	Oddz. Terenowy Warszawa Oddz. Terenowy Kraków (TVP2) Oddz. Terenowy Lublin (TVP2)
17	Ostrołęka, Siedlce, powiaty: garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski	Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
18	powiat: warszawski	Oddz. Terenowy Warszawa
19	powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński	Oddz. Terenowy Warszawa

### WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
20	województwo opolskie	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław

### WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
21	Krosno, Przemyśl, powiaty:  bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki	Oddz. Terenowy Rzeszów  Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2)
22	Rzeszów, Tarnobrzeg, powiaty:  dębicki, kolbuszowski, leżajski,  łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeczki	Oddz. Terenowy Rzeszów  Oddz. Terenowy Rzeszów (TVP2)  Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
23	województwo podlaskie	Oddz. Terenowy Białystok Oddz. Terenowy Białystok (TVP2) Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
24	Gdańsk, Sopot, powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2)
25	Gdynia, Słupsk, powiaty: bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, wejherowski	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2) Oddz. Terenowy Szczecin (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
26	Bielsko-Biała, powiaty: bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki	Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
27	Częstochowa, powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
28	Bytom, Gliwice, Zabrze, powiaty: gliwicki, tarnogórski	Oddz. Terenowy Katowice
29	Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory, powiaty: mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski	Oddz. Terenowy Katowice Oddz. Terenowy Katowice (TVP2)
30	Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, powiat tyski	Oddz. Terenowy Katowice
31	Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec, powiaty: będziński, zawierciański	Oddz. Terenowy Katowice

### WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
32	województwo świętokrzyskie	Oddz. Terenowy Kraków (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
33	Elbląg, powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki	Oddz. Terenowy Gdańsk Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2) Oddz. Terenowy Warszawa (TVP2)
34	Olsztyn, powiaty: elcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczywieński	Oddz. Terenowy Olsztyn Oddz. Terenowy Gdańsk (TVP2)

### WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
35	Kalisz, Leszno, powiaty: gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2) Oddz. Terenowy Wrocław (TVP2)
36	Konin, powiaty: gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
37	powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski	Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
38	Poznań, powiat: poznański	Oddz. Terenowy Poznań

### WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa oddziału TVP S.A.
39	Koszalin, powiaty: białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzesci, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki	Oddz. Terenowy Szczecin (TVP2) Oddz. Terenowy Poznań (TVP2)
40	Szczecin, Świnoujście, powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki	Oddz. Terenowy Szczecin



## OBSZARY EMITOWANIA PROGRAMÓW SPÓŁEK RADIOFONII REGIONALNEJ

### Układ według okręgów wyborczych do Sejmu

#### WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
1	Jelenia Góra, Legnica, powiaty: bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski	Radio Wrocław S.A.	Wrocław
2	Wałbrzych, powiaty: dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki	Radio Wrocław S.A.	Wrocław
3	Wrocław, powiaty: górski, milicki, oleśnicki, oławski, strzebiński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski	Radio Wrocław S.A.	Wrocław

#### WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
4	Bydgoszcz, powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński	Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Bydgoszcz
5	Grudziądz, Toruń, Włocławek, powiaty: aleksandrowski,  brodnicki, chełmiński,  golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski	Radio Pomorza i Kujaw S.A.  Radio dla Ciebie S.A.  Radio Merkury	Bydgoszcz  Warszawa  Poznań

### WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
6	Lublin, powiaty: janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łączyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki	Radio Lublin S.A.	Lublin
7	Biała Podlaska, Chełm, Zamość,  powiaty: bialski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski	Radio Lublin S.A.  Radio Rzeszów S.A.	Lublin  Rzeszów

### WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
8	województwo lubuskie	Radio Zachód S.A.  Radio Merkury S.A.	Zielona Góra  Poznań

### WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
9	Łódź, powiat: łódzki wschodni	Radio Łódź S.A.	Łódź
10	Piotrków Trybunalski,  Skierniewice, powiaty: bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski	Radio Łódź S.A.  Radio Katowice S.A.	Łódź  Katowice
11	powiaty: kutnowski, łaski,  łęczycki, łowicki, pabianicki, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski, zgierski	Radio Łódź S.A.  Radio Merkury S.A.	Łódź  Poznań

### WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
12	powiaty: chrzanowski,	Radio Kraków S.A.	Kraków
	myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki	Radio Katowice S.A.	Katowice
13	Kraków, powiaty: krakowski, miechowski, olkuski	Radio Kraków S.A.	Kraków
14	Nowy Sącz, powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański	Radio Kraków S.A.	Kraków
15	Tarnów, powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki	Radio Kraków S.A.	Kraków

### WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
16	Płock, powiaty: ciechanowski, gostyniński, mławski, płocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
17	Radom, powiaty: białobrzесki,	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
	grójcecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwolenicki	Radio Kielce S.A.	Kielce
18	Ostrołęka, Siedlce, powiaty:	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
	garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski	Radio Lublin S.A.	Lublin
19	powiat: warszawski	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
20	powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa

### WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
21	województwo opolskie	Radio Opole S.A.	Opole
		Radio Katowice S.A.	Katowice

### WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
22	Krosno, Przemyśl, powiaty: bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki	Radio Rzeszów S.A.	Rzeszów
23	Rzeszów, Tarnobrzeg, powiaty:  dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzegi	Radio Rzeszów S.A.  Radio Kielce S.A.	Rzeszów  Kielce

### WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
24	województwo podlaskie	Radio Białystok S.A.  Radio Olsztyn S.A.	Białystok  Olsztyn

### WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
25	Gdańsk, Sopot, powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski	Radio Gdańsk S.A.	Gdańsk
26	Gdynia, Słupsk, powiaty:  bytowski, chojnicki,  człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, wejherowski	Radio Gdańsk S.A.  Radio Koszalin S.A.  Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Gdańsk  Koszalin  Bydgoszcz

### WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
27	Bielsko-Biała, powiaty: bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki	Radio Katowice S.A.	Katowice
28	Częstochowa, powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski	Radio Katowice S.A.	Katowice
29	Bytom, Gliwice, Zabrze, powiaty: gliwicki, tarnogórski	Radio Katowice S.A.	Katowice
30	Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory, powiaty: mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski	Radio Katowice S.A.	Katowice
31	Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, powiat tyski	Radio Katowice S.A.	Katowice
32	Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec, powiaty: będziński, zawierciański	Radio Katowice S.A.	Katowice

### WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
33	województwo świętokrzyskie	Radio Kielce S.A. Radio Kraków S.A.	Kielce Kraków

### WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
34	Elbląg, powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki	Radio Olsztyn S.A.	Olsztyn
35	Olsztyn, powiaty: elcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczycieński	Radio Olsztyn S.A.	Olsztyn

## WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
36	Kalisz, Leszno, powiaty: gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki	Radio Merkury S.A.	Poznań
37	Konin, powiaty: gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński	Radio Merkury S.A.	Poznań
38	powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski	Radio Merkury S.A. Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Poznań Bydgoszcz
39	Poznań, powiat: poznański	Radio Merkury S.A.	Poznań

## WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
40	Koszalin, powiaty:  białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzesci, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki	Radio Koszalin S.A. Radio Merkury S.A.	Koszalin Poznań
41	Szczecin, Świnoujście, powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki	Radio Szczecin S.A.	Szczecin

## OBSZARY EMITOWANIA PROGRAMÓW SPÓŁEK RADIOFONII REGIONALNEJ

### Układ według okręgów wyborczych do Senatu

#### WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
1	Jelenia Góra, Legnica, powiaty: bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski	Radio Wrocław S.A.	Wrocław
2	Wałbrzych, powiaty: dzierzoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki	Radio Wrocław S.A.	Wrocław
3	Wrocław, powiaty: górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski	Radio Wrocław S.A.	Wrocław

#### WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
4	Bydgoszcz, powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński	Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Bydgoszcz
5	Grudziądz, Toruń, Włocławek, powiaty: aleksandrowski,  brodnicki, chełmiński,  golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski	Radio Pomorza i Kujaw S.A.  Radio dla Ciebie S.A.  Radio Merkury	Bydgoszcz  Warszawa  Poznań

### WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
6	Lublin, powiaty: janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łączyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki	Radio Lublin S.A.	Lublin
7	Biała Podlaska, Chełm, Zamość, powiaty: bialski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski	Radio Lublin S.A. Radio Rzeszów S.A.	Lublin Rzeszów

### WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
8	województwo lubuskie	Radio Zachód S.A. Radio Merkury S.A.	Zielona Góra Poznań

### WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
9	Łódź, powiat: łódzki wschodni	Radio Łódź S.A.	Łódź
10	Piotrków Trybunalski, Skierniewice, powiaty: bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski	Radio Łódź S.A. Radio Katowice S.A.	Łódź Katowice
11	powiaty: kutnowski, łaski, łęczycki, łowicki, pabianicki, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski, zgierski	Radio Łódź S.A. Radio Merkury S.A.	Łódź Poznań



### WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
12	Kraków, powiaty: chrzanowski,	Radio Kraków S.A.	Kraków
	krakowski, miechowski, myślenicki, olkuski, oświęcimski, suski, wadowicki	Radio Katowice S.A.	Katowice
13	Nowy Sącz, powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański	Radio Kraków S.A.	Kraków
14	Tarnów, powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki	Radio Kraków S.A.	Kraków

### WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
15	Płock, powiaty: ciechanowski, gostyniński, mławski, płocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
16	Radom, powiaty: białobrzeski,	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
	grójcecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleniński	Radio Kielce S.A.	Kielce
17	Ostrołęka, Siedlce, powiaty:	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
	garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski	Radio Lublin S.A.	Lublin
18	powiat: warszawski	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa
19	powiaty: grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński	Radio dla Ciebie S.A.	Warszawa

### WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
20	województwo opolskie	Radio Opole S.A.	Opole
		Radio Katowice S.A.	Katowice

### WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
21	Krosno, Przemyśl, powiaty: bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki	Radio Rzeszów S.A.	Rzeszów
22	Rzeszów, Tarnobrzeg, powiaty:  dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, niżański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzegi	Radio Rzeszów S.A.  Radio Kielce S.A.	Rzeszów  Kielce

### WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
23	województwo podlaskie	Radio Białystok S.A. Radio Olsztyn S.A.	Białystok Olsztyn

### WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
24	Gdańsk, Sopot, powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski	Radio Gdańsk S.A.	Gdańsk
25	Gdynia, Słupsk, powiaty:  bytowski, chojnicki,  człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, wejherowski	Radio Gdańsk S.A.  Radio Koszalin S.A.  Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Gdańsk  Koszalin  Bydgoszcz

## WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
26	Bielsko-Biała, powiaty: bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki	Radio Katowice S.A.	Katowice
27	Częstochowa, powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski	Radio Katowice S.A.	Katowice
28	Bytom, Gliwice, Zabrze, powiaty: gliwicki, tarnogórski	Radio Katowice S.A.	Katowice
29	Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory, powiaty: mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski	Radio Katowice S.A.	Katowice
30	Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy, powiat tyski	Radio Katowice S.A.	Katowice
31	Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec, powiaty: będziński, zawierciański	Radio Katowice S.A.	Katowice

## WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
32	województwo świętokrzyskie	Radio Kielce S.A. Radio Kraków S.A.	Kielce Kraków

## WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
33	Elbląg, powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki	Radio Olsztyn S.A.	Olsztyn
34	Olsztyn, powiaty: elcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko-gołdapski, olsztyński, piski, szczycieński	Radio Olsztyn S.A.	Olsztyn

### WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
35	Kalisz, Leszno, powiaty: gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki	Radio Merkury S.A.	Poznań
36	Konin, powiaty: gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński	Radio Merkury S.A.	Poznań
37	powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski	Radio Merkury S.A. Radio Pomorza i Kujaw S.A.	Poznań Bydgoszcz
38	Poznań, powiat: poznański	Radio Merkury S.A.	Poznań

### WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Numer okręgu wyborczego	Granice okręgu	Nazwa rozgłośni	Siedziba
39	Koszalin, powiaty:  białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzesci, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki	Radio Koszalin S.A. Radio Merkury S.A.	Koszalin Poznań
40	Szczecin, Świnoujście, powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki	Radio Szczecin S.A.	Szczecin

(14)

## **ROZPORZĄDZENIE**

### **KRAJOWEJ RADY RADIOFONII I TELEWIZJI**

z dnia 21 sierpnia 2001 r.

**w sprawie czasu przeznaczanego na rozpowszechnianie audycji wyborczych oraz ramowego podziału czasu w programach ogólnokrajowych i regionalnych.**

*(Dziennik Ustaw Nr 89, poz. 992)*

Na podstawie art. 182 ust. 4 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### **§ 1.**

1. Audycje wyborcze w wyborach do Sejmu i do Senatu są rozpowszechniane w dniach od 8 do 21 września 2001 r.
2. W programach ogólnokrajowych "Telewizji Polskiej Spółka Akcyjna", zwanej dalej "Telewizją Polską", czas rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu wynosi:
  - 1) w Programie 1 - 720 minut w wyborach do Sejmu i 140 minut w wyborach do Senatu,
  - 2) w Programie 2 - 100 minut w wyborach do Senatu,
  - 3) w Programie TV Polonia - 180 minut w wyborach do Sejmu i 60 minut w wyborach do Senatu.
3. W programach ogólnokrajowych "Polskiego Radia Spółka Akcyjna", zwanego dalej "Polskim Radiem", czas rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu wynosi:
  - 1) w Programie 1 - 500 minut w wyborach do Sejmu i 120 minut w wyborach do Senatu,
  - 2) w Programie 2 - 250 minut w wyborach do Sejmu i 120 minut w wyborach do Senatu,
  - 3) w Programie 3 - 500 minut w wyborach do Sejmu i 120 minut w wyborach do Senatu,

- 4) w Programie 4 - 250 minut w wyborach do Sejmu i 120 minut w wyborach do Senatu,
  - 5) w programie dla zagranicy - 300 minut w wyborach do Sejmu i 120 minut w wyborach do Senatu.
4. W programach regionalnych Telewizji Polskiej czas rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu wynosi 600 minut w wyborach do Sejmu i 180 minut w wyborach do Senatu.
  5. W spółkach radiofonii regionalnej czas rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu wynosi 900 minut w wyborach do Sejmu i 360 minut w wyborach do Senatu.

## § 2.

### 1. Telewizja Polska rozpowszechnia audycje wyborcze:

- 1) w Programie 1 w dniach 8-21 września - w godzinach 18<sup>00</sup>-18<sup>50</sup>, a ponadto w dniach 17-21 września również w godzinach 16<sup>25</sup>-16<sup>57</sup>,
- 2) w Programie 2 w dniach 9 i 16 września - w godzinach 10<sup>00</sup>-10<sup>50</sup>,
- 3) w TV Polonia w dniach 18, 19 i 20 września - łącznie 1 godzinę 20 minut dziennie w odpowiednich pasmach czasowych,
- 4) w programach regionalnych (w rozłączonej sieci Programu 2 oraz nadajnikach lokalnych):
  - a) w okresie 8-21 września, z wyjątkiem sobót i niedziel, w godzinach 17<sup>00</sup>-18<sup>00</sup>,
  - b) w dniach 8 i 15 września w godzinach 8<sup>30</sup>-9<sup>30</sup> i 10<sup>30</sup>-11<sup>00</sup>.

### 2. Polskie Radio rozpowszechnia audycje wyborcze:

- 1) w dniach 8-21 września, z wyjątkiem sobót i niedziel:
  - a) w Programie 1 - w godzinach 14<sup>05</sup>-14<sup>30</sup>, 18<sup>35</sup>-19<sup>00</sup> i 20<sup>10</sup>-20<sup>22</sup>,
  - b) w Programie 2 - w godzinach 9<sup>30</sup>-9<sup>42</sup> i 15<sup>00</sup>-15<sup>25</sup>,
  - c) w Programie 3 - w godzinach 6<sup>05</sup>-6<sup>30</sup>, 20<sup>48</sup>-21<sup>00</sup> i 22<sup>35</sup>-23<sup>00</sup>,
  - d) w Programie 4 - w godzinach 8<sup>30</sup>-8<sup>55</sup> i 20<sup>00</sup>-20<sup>12</sup>,
- 2) w programie dla zagranicy audycje wyborcze rozpowszechniane są:
  - a) w dniach 8-21 września, z wyjątkiem soboty i niedzieli, w godzinach 23<sup>10</sup>-23<sup>35</sup>,
  - b) w dniach 8-21 września, z wyjątkiem sobót i niedziel, w godzinach 23<sup>40</sup>-23<sup>52</sup>.

3. Spółki radiofonii regionalnej:

- 1) rozpowszechniają w dniach 8-15 września co najmniej 7 godzin audycji wyborczych, nie więcej jednak niż 11 godzin,
- 2) wykorzystują w całym okresie rozpowszechniania audycji wyborczych co najmniej 75% czasu przeznaczanego na audycje wyborcze w godzinach 6<sup>00</sup>-9<sup>00</sup> i 15<sup>00</sup>-22<sup>00</sup>.

**§ 3.**

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(15)

**ROZPORZĄDZENIE  
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 20 lipca 2001 r.

**w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

*(Dziennik Ustaw Nr 79, poz. 851)*

Na podstawie art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Rozporządzenie określa tryb i terminy zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawiania prawa wybierania, a także wzory zawiadomień w tych sprawach.

**§ 2.**

1. Sądy I instancji przekazują urządowi właściwych gmin, prowadzącym stałe rejestry wyborców, zawiadomienia o osobach, które prawomocnym orzeczeniem sądu zostały:
  - 1) pozbawione praw publicznych,
  - 2) ubezwłasnowolnione.
2. W wypadku uchylecia orzeczenia, o którym mowa w ust. 1, sąd I instancji zawiadamia o tym urząd właściwej gminy.
3. Sąd Okręgowy w Warszawie przekazuje urządowi właściwych gmin, o których mowa w ust. 1, zawiadomienia o osobach pozbawionych praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.
4. Zawiadomienia, o których mowa w ust. 1 i 2, wysyła się najpóźniej w terminie 14 dni od chwili uprawomocnienia się orzeczenia lub zwrotu akt z właściwego sądu.

**§ 3.**

1. Niezależnie od zawiadomień, o których mowa w § 2, z chwilą zarządzenia wyborów sądy I instancji - na podstawie przepisów właściwej ordynacji wyborczej - przekazują urządowi gmin sporządzającym spisy wyborców zawiadomienia o osobach:



- 1) pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, jeżeli koniec okresu, na który ten środek karny orzeczono, przypada nie wcześniej niż w dniu wyborów,
  - 2) ubezwłasnowolnionych do dnia wyborów prawomocnym orzeczeniem sądu.
2. W wypadku gdy w okresie, o którym mowa w ust. 1, akta sprawy, w której uprawomocniło się orzeczenie powodujące utratę prawa wybierania, znajdują się w sądzie II instancji, zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, przekazuje ten sąd, czyniąc o tym adnotację w aktach sprawy.

#### § 4.

1. Zawiadomienia, o których mowa w § 2 i 3, przekazuje się urzędом gmin właściwych według miejsca ostatniego zamieszkania osób, których zawiadomienia dotyczą.
2. W odniesieniu do osób przebywających w zakładach karnych lub aresztach śledczych zawiadomienia przekazuje się:
  - 1) urzędowi gminy właściwej według ostatniego znanego sądowi miejsca, w którym ta osoba zamieszkiwała, oraz
  - 2) urzędowi gminy właściwej według położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym ta osoba przebywa, za pośrednictwem administracji tego zakładu lub aresztu.

#### § 5.

1. Zawiadomienia, o których mowa w § 2 i 3, przekazuje się urzędом właściwych gmin oraz administracjom zakładów karnych lub aresztów śledczych, nie później jednak niż w 22 dniu przed dniem wyborów.
2. W wypadku gdy orzeczenie sądu, o którym mowa w § 2, uprawomocni się po upływie 22 dnia przed dniem wyborów, zawiadomienie przekazuje się urzędowi właściwej gminy oraz, odpowiednio, administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego niezwłocznie, przy wykorzystaniu, w razie potrzeby, technicznych środków łączności zapewniających identyfikację nadawcy przekazu i zachowanie tajemnicy telekomunikacyjnej.

#### § 6.

Wzór zawiadomienia, o którym mowa w § 2 ust. 1 i 3 oraz w § 3, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

**§ 7.**

1. Sąd I instancji przekazuje urzędowi właściwej gminy, prowadzącej stały rejestr wyborców, zawiadomienie o osobie, wobec której wygasła przyczyna pozbawienia prawa wybierania.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, wysyła się najpóźniej w terminie 14 dni od chwili wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania.
3. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.
4. Wzór zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

**§ 8.**

W ciągu 21 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia sądy prześlą urzędom właściwych gmin, prowadzącym stałe rejestry wyborców, zawiadomienia, według wzoru, o którym mowa w § 6, o osobach ubezwłasnowolnionych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, w stosunku do których, na podstawie przepisów dotychczasowych, obowiązek przekazywania zawiadomień nie istniał, jeżeli ubezwłasnowolnienie trwa po wejściu w życie rozporządzenia.

**§ 9.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Załączniki do rozporządzenia  
Ministra Sprawiedliwości z dnia  
20 lipca 2001 r. (poz. 851)

**Załącznik nr 1**

*WZÓR*

Sąd ..... , dnia ..... 2001 r.  
w .....

Urząd Gminy

W .....  
..... - .....

(kod pocztowy)

**ZAWIADOMIENIE**

Obywatel(ka) .....  
(nazwisko) (imię – imiona)

urodzony(a) ..... , dnia .....  
(miejsce urodzenia) (data urodzenia)

syn(córka) ..... ostatnio zamieszkały(a) w .....  
(imię ojca)

.....

(ostatni znany sądowi adres)

został(a)	pozbawiony(a) praw publicznych (wyborczych)* na okres .....
	ubezwłasnowolniony(a)

wyrokiem Sądu ..... w ..... (Trybunału Stanu)\*  
postanowieniem Sądu ..... w .....  
z dnia ..... , sygn. akt. ....

Pozbawienie prawa wybierania nie ustaje do dnia wyborów .....  
..... zarządzonych na dzień ..... r.

PREZES SĄDU

.....

(podpis)

\_\_\_\_\_  
\* Niepotrzebne skreślić

*WZÓR*

Sąd ..... , dnia ..... 2001 r.

W .....

Urząd Gminy

W .....

..... - .....

(kod pocztowy)

**ZAWIADOMIENIE**

Obywatel(ka) .....

(nazwisko)

(imię – imiona)

urodzony(a) ....., dnia .....

(miejsce urodzenia)

(data urodzenia)

syn(córka) ..... ostatnio zamieszkały(a) w .....

(imię ojca)

.....

(ostatni znany sądowi adres)

z dniem ..... wygasła przyczyna pozbawienia prawa wybierania.

**PREZES SĄDU**

.....

(podpis)

(16)

**ROZPORZĄDZENIE  
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI**

z dnia 22 lutego 2002 r.

**w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin  
o osobach pozbawionych prawa wybierania**

*(Dziennik Ustaw Nr 19, poz. 195)*

Na podstawie art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499, Nr 74, poz. 786 i Nr 154, poz. 1802 oraz z 2002 r. Nr 14, poz. 128) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Rozporządzenie określa tryb i terminy zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania, a także wzory zawiadomień w tych sprawach.

**§ 2.**

1. Sądy I instancji przekazują urządnom właściwych gmin, prowadzącym stałe rejestry wyborców, zawiadomienia o osobach, które prawomocnym orzeczeniem sądu zostały:
  - 1) pozbawione praw publicznych,
  - 2) ubezwłasnowolnione.
2. W wypadku uchylecia orzeczenia, o którym mowa w ust. 1, sąd I instancji zawiadamia o tym urząd właściwej gminy.
3. Sąd Okręgowy w Warszawie przekazuje urządnom właściwych gmin, o których mowa w ust. 1, zawiadomienia o osobach pozbawionych praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu.
4. Zawiadomienia, o których mowa w ust. 1 i 2, wysyła się najpóźniej w terminie 14 dni od chwili uprawomocnienia się orzeczenia lub zwrotu akt z właściwego sądu.

### § 3.

1. Niezależnie od zawiadomień, o których mowa w § 2, z chwilą zarządzenia wyborów sądy I instancji – na podstawie przepisów właściwej ordynacji wyborczej - przekazują urzędom gmin sporządzającym spisy wyborców zawiadomienia o osobach:
  - 1) pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, jeżeli koniec okresu, na który ten środek karny orzeczono, przypada nie wcześniej niż w dniu wyborów,
  - 2) ubezwłasnowolnionych do dnia wyborów prawomocnym orzeczeniem sądu.
2. W wypadku gdy w okresie, o którym mowa w ust. 1, akta sprawy, w której uprawomocniło się orzeczenie powodujące utratę prawa wybierania, znajdują się w sądzie II instancji, zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, przekazuje ten sąd, czyniąc o tym adnotację w aktach sprawy.

### § 4.

1. Zawiadomienia, o których mowa w § 2 i 3, przekazuje się urzędom gmin właściwych według miejsca ostatniego zamieszkania osób, których zawiadomienia dotyczą.
2. W odniesieniu do osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych zawiadomienia przekazuje się:
  - 1) urzędowi gminy właściwej według ostatniego znanego sądowi miejsca, w którym ta osoba zamieszkiwała, oraz
  - 2) urzędowi gminy właściwej według położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego, w którym ta osoba przebywa, za pośrednictwem administracji tego zakładu lub aresztu.

### § 5.

1. Zawiadomienia, o których mowa w § 2 i 3, przekazuje się urzędom właściwych gmin oraz administracjom zakładów karnych lub aresztów śledczych, nie później jednak niż w 22 dniu przed dniem wyborów.
2. W wypadku gdy orzeczenie sądu, o którym mowa w § 2, uprawomocni się po upływie 22 dnia przed dniem wyborów, zawiadomienie przekazuje się urzędowi właściwej gminy oraz, odpowiednio, administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego niezwłocznie, przy wykorzystaniu, w razie potrzeby, technicznych środków łączności zapewniających identyfikację nadawcy przekazu i zachowania tajemnicy telekomunikacyjnej.

**§ 6.**

Wzór zawiadomienia, o którym mowa w § 2 ust. 1 i 3 oraz w § 3, określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.

**§ 7.**

1. Sąd I instancji przekazuje urzędowi właściwej gminy, prowadzącej stały rejestr wyborców, zawiadomienie o osobie, wobec której wygasła przyczyna pozbawienia prawa wybierania.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, wysyła się najpóźniej w terminie 14 dni od chwili wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania.
3. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.
4. Wzór zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1, określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

**§ 8.**

Traci moc rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 79, poz. 851).

**§ 9.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Załączniki do rozporządzenia  
Ministra Sprawiedliwości  
z dnia 22 lutego 2002 r. (poz. 195)

**Załącznik nr 1**

*WZÓR*

Sąd ..... , dnia ..... 20 .. r.  
w .....

Urząd Gminy

W .....  

--	--

 - 

--	--	--	--

 .....  
(kod pocztowy)

**ZAWIADOMIENIE**

Obywatel(ka) .....  
(nazwisko) (imię-imiona)

urodzony(a) w ..... , dnia .....  
(miejsce urodzenia) (data urodzenia)

syn(córka) ..... ostatnio zamieszkały(a) w .....  
(imię ojca)

.....  
(ostatni znany sądowi adres)

pozbawiony(a) praw publicznych (wyborczych)\* na okres .....  
został(a)

ubezwłasnowolniony(a)\*

wyrokiem Sądu ..... w ..... (Trybunału Stanu)\*

postanowieniem Sądu ..... w .....  
z dnia ..... , sygn. akt .....

Pozbawienie prawa wybierania nie ustaje do dnia wyborów .....  
..... zarządzonych na dzień ..... r.

PREZES SĄDU

.....  
(podpis)

\_\_\_\_\_  
\* Niepotrzebne skreślić



*WZÓR*

Sąd ..... , dnia ..... 20 .. r.  
w .....

Urząd Gminy

W .....  

--	--

 - 

--	--	--

 .....  
(kod pocztowy)

**ZAWIADOMIENIE**

Wobec obywatela(ki) .....  
(nazwisko) (imię – imiona)  
urozonego(ej) w ..... , dnia .....  
(miejsce urodzenia) (data urodzenia)  
syna(córki) ..... ostatnio zamieszkałego(ej) w .....  
(imię ojca)  
.....  
(ostatni znany sądowi adres)  
z dniem ..... wygasła przyczyna pozbawienia prawa wybierania.

**PREZES SĄDU**

.....  
(podpis)

(17)

## ROZPORZĄDZENIE

### MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

z dnia 23 sierpnia 2001 r.

**w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.**

*(Dziennik Ustaw Nr 90, poz. 1005)*

Na podstawie art. 235 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) zarządza się, co następuje:

#### § 1.

Ilekcroć w rozporządzeniu jest mowa o dokumentach z wyborów, należy przez to rozumieć:

- 1) spisy wyborców,
- 2) karty do głosowania (wykorzystane i niewykorzystane),
- 3) postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej w sprawie przyjęcia zawiadomień partii politycznych o zamiarze zgłaszania kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów oraz powołania pełnomocników, a także zawiadomień o utworzeniu koalicyjnych komitetów wyborczych i zawiadomień o utworzeniu komitetów wyborczych wyborców,
- 4) protokoły rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów wraz ze zgłoszeniami list do rejestracji i dokumentami dołączonymi do zgłoszeń,
- 5) postanowienia o: odmowie rejestracji listy okręgowej kandydatów na posłów, skreśleniu z zarejestrowanej listy nazwiska kandydata i o unieważnieniu rejestracji listy kandydatów wraz z dokumentami będącymi podstawą do podjęcia tych postanowień,
- 6) protokoły rejestracji kandydatów na senatorów wraz ze zgłoszeniami i dokumentami dołączonymi do zgłoszeń,
- 7) postanowienia o odmowie zarejestrowania kandydata na senatora oraz o skreśleniu nazwiska zarejestrowanego kandydata wraz z dokumentami będącymi podstawą do podjęcia tych postanowień,

- 8) obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych i obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach na senatorów,
- 9) dokumenty dotyczące losowania numerów list,
- 10) protokoły głosowania w obwodzie,
- 11) protokoły wyników głosowania w okręgu wyborczym,
- 12) protokół ustalenia zbiorczych wyników głosowania na listy okręgowe w skali kraju, ze wskazaniem list spełniających warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych,
- 13) protokoły wyboru posłów do Sejmu w okręgu wyborczym,
- 14) protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym,
- 15) obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach wyborów do Sejmu i do Senatu,
- 16) protokoły posiedzeń, uchwały, urzędowe obwieszczenia i komunikaty oraz inne dokumenty komisji wyborczych,
- 17) elektroniczne nośniki informatyczne z zapisanymi danymi z wyborów.

## **§ 2.**

1. Obwodowe komisje wyborcze po wykonaniu swoich zadań przekazują posiadane dokumenty z wyborów, jako depozyt, odpowiednio do miejsca działania, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), konsulowi lub kapitanowi polskiego statku morskiego.
2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, są udostępniane wyłącznie Sądowi Najwyższemu w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub policji, prowadzących postępowanie karne.

## **§ 3.**

1. Po upływie 30 dni od podjęcia przez Sąd Najwyższy ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie ważności wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej dokumenty, o których mowa w § 2 ust. 1, a także drugie egzemplarze spisu wyborców, z wyłączeniem dokumentów stanowiących dowody w toczących się postępowaniach karnych oraz dokumentów, o których mowa w § 1 pkt 10 i 16, podlegają zniszczeniu. Zniszczenia dokumentów dokonuje kierownik właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Krajowego Biura Wyborczego, w sposób uzgodniony z dyrektorem właściwego archiwum państwowego.

2. Dokumenty, o których mowa w § 1 pkt 10 i 16, są przekazywane kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej Krajowego Biura Wyborczego.

#### § 4.

Dokumenty z wyborów znajdujące się w posiadaniu okręgowych komisji wyborczych oraz dokumenty, o których mowa w § 3 ust. 2, stanowią zasób archiwalny i są przechowywane przez kierowników właściwych miejscowo jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego w sposób ustalony dla zasobu archiwalnego archiwów zakładowych, do końca kadencji wybranych posłów i senatorów. Po upływie tego terminu dokumenty z wyborów przekazuje się do właściwych miejscowo archiwów państwowych.

#### § 5.

1. Dokumenty z wyborów przekazane przez okręgowe komisje wyborcze Państwowej Komisji Wyborczej oraz inne dokumenty z wyborów będące w posiadaniu Państwowej Komisji Wyborczej, w tym dokumentacja zapisana na elektromagnetycznych nośnikach informatycznych, podlegają przekazaniu Kierownikowi Krajowego Biura Wyborczego. Dokumenty te stanowią zasób archiwalny i są przechowywane w Krajowym Biurze Wyborczym do czasu ich przekazania właściwemu archiwum państwowemu na zasadach określonych w przepisach odrębnych, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Wykazy obywateli popierających utworzenie komitetu wyborczego wyborców oraz wykazy podpisów wyborców popierających zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów są udostępniane na żądanie Sądu Najwyższego oraz sądów, prokuratury i policji prowadzących postępowanie karne. Wykazy te podlegają zniszczeniu w terminie i w sposób wskazany w § 3 ust. 1.

#### § 6.

1. Dokumenty z wyborów stanowiące zasób archiwalny udostępnia się do wglądu osobie zainteresowanej w obecności i pod nadzorem upoważnionego pracownika jednostki organizacyjnej Krajowego Biura Wyborczego, w której dokumenty są przechowywane, w siedzibie tej jednostki.
2. Sporządzenie urzędowego odpisu, kserokopii bądź udostępnienie w innej formie danych z dokumentów z wyborów następuje, w zależności od miejsca przechowywania dokumentów, za zgodą kierownika właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Krajowego Biura Wyborczego bądź Kierownika Krajowego Biura Wyborczego.

**§ 7.**

W sprawach nieuregulowanych niniejszym rozporządzeniem, dotyczących w szczególności gromadzenia, ewidencjonowania, kwalifikowania i udostępniania dokumentów z wyborów, stosuje się przepisy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

**§ 8.**

Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

(D)

## WYJAŚNIENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

### Spis wyborców. Warunki udziału w głosowaniu

Warunkiem dopuszczenia wyborcy do głosowania w dniu wyborów jest umieszczenie jego nazwiska w spisie wyborców, bądź przedłożenie obwodowej komisji wyborczej zaświadczenia o prawie do głosowania. Osoby zamieszkałe na terenie danej gminy (miasta) bez zameldowania na pobyt stały oraz osoby nigdzie niezamieszkałe, zgodnie z art. 19 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP mogły być dopisane do spisu wyborców i tym samym brać udział w głosowaniu, jeżeli złożyły wniosek do urzędu gminy (miasta) najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, tj. do dnia 13 września br.

*(ZOW-571-58/01; ZOW-503-93/01; ZOW-503-105/01)*

Wyborcy niepełnosprawni, mogą głosować w wybranym przez siebie obwodzie głosowania dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania. Wniosek w tej sprawie należy złożyć do właściwego urzędu gminy.

*(ZOW-503-107/01)*

Zasady sporządzania spisu wyborców dla wyborców przebywających za granicą określają art. 26 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej oraz przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 17 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców dla obwodu głosowania utworzonego za granicą w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 89, poz. 988).

W myśl tych przepisów wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty wpisywani są do spisu wyborców, sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula, na podstawie osobistego zgłoszenia wyborcy wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie lub telefaksem najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenia powinno zawierać nazwisko i imiona wyborcy, imię ojca, datę urodzenia, miejsca pobytu wyborcy, numer ważnego polskiego paszportu oraz miejsce i datę jego wydania.

Wcześniejsze zgłoszenie danych wyborcy, który zamierza wziąć udział w głosowaniu w obwodzie utworzonym za granicą jest niezbędne dla ustalenia przed dniem głosowania niezbędnej liczby kart do głosowania oraz dla powiadomienia właściwych urzędów gmin przez konsula o wyborcach przebywających za granicą lecz stale zamiesz-

kałych w kraju, których należy skreślić ze spisu wyborców sporządzanych w kraju ze względu na wpisanie do spisu za granicą, co przewiduje § 6 ust. 1 wyżej powołanego rozporządzenia Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 17 sierpnia 2001 r.

*(ZOW-571-95/01; ZOW-571-96/01)*

Obywatele polscy stale zamieszkali za granicą, którzy będą przebywać w kraju w dniu wyborów, mogą wziąć udział w głosowaniu w obwodzie głosowania właściwym dla miejsca ich pobytu, jeżeli w dniu wyborów przedłożą obwodowej komisji wyborczej ważny polski paszport oraz udokumentują, że stale zamieszkują za granicą. Dokumentami potwierdzającymi zamieszkiwanie za granicą są na przykład: karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą czy też dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą. Na tej podstawie osoby te zostaną dopisane do spisu wyborców i dopuszczone do głosowania. Obwodowa komisja wyborcza zaznaczy ten fakt na ostatniej stronie wizowej w paszporcie odciskając swoją pieczęć i wpisując datę.

*(ZOW-503-107/01)*

Wyborca zamieszkały za granicą może również głosować w kraju na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego przez konsula w miejscowości, w której utworzono obwód głosowania.

*(ZOW-503-107/01)*

Zgodnie z art. 17 ust. 2 i 7 Ordynacji wyborczej wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu wyborców, a spis ten przekazuje się w przeddzień głosowania przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej. Wraz z przekazaniem spisu obwodowej komisji zakończona więc zostaje procedura aktualizowania spisów, polegająca na dopisaniu bądź skreśleniu wyborcy ze spisu. Tak też reguluje tryb aktualizowania spisów § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie spisu wyborców w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 922).

*(ZOW-503-131/01)*

Art. 67 ust. 3 w związku z ust. 2 Ordynacji wyborczej, stanowi, że wyborca, który przybył do szpitala lub zakładu pomocy społecznej w przeddzień wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców przez obwodową komisję wyborczą w dniu głosowania (ma on obowiązek udokumentować przybycie w tym dniu do danej placówki).

Wyborca, który przybył do szpitala bądź zakładu w dniu wyborów może być dopisany do spisu tylko na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania.

*(ZOW-503-131/01)*

Wykazy osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych sporządzane przez dyrektorów tych zakładów i aresztów, stanowią podstawę do sporządzania spisu wyborców przez urzędy gmin właściwe ze względu na miejsce położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego. Wykaz osób, według wzoru określonego w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie spisu wyborców, ma charakter wniosku dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego „o wpisanie do spisu wyborców”, „dopisanie na dodatkowym formularzu spisu wyborców” lub „skreślenie ze spisu wyborców” osób objętych wykazem.

W związku z tym, w wykazach tych nie należy umieszczać osób, które nie są wyborcami w rozumieniu ust. 6 Ordynacji wyborczej, czyli nie są obywatelami polskimi oraz obywateli polskich, którzy w dniu głosowania nie będą mieli ukończonych 18 lat (urodzonych przed 23 września 1983 r.).

W wykazach osób nie umieszcza się także osób, o których administracja zakładu karnego lub aresztu śledczego otrzymała zawiadomienie sądu, w trybie określonym w § 4 ust. 2 pkt 2 oraz § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie trybu i terminu zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania w wyborach do Sejmu i Senatu (Dz. U. Nr 79, poz. 851), czyli osób pozbawionych praw publicznych lub ubezwłasnowolnionych prawomocnym orzeczeniem sądu.

*(ZOW-503-91/01)*

Obowiązek umieszczania w spisie wyborców numeru ewidencyjnego PESEL, a co za tym idzie w wykazie osób przebywających w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, wynika z art. 17 ust. 4 w związku z art. 11 ust. 4 Ordynacji wyborczej. Państwowa Komisja Wyborcza nie jest uprawniona do wyrażenia zgody na pomijanie w wykazach osób i w spisie wyborców danych o wyborcach, które przewiduje ustawa i rozporządzenie.

*(ZOW-503-92/01)*

Zasady aktualizacji spisu wyborców w odniesieniu do osób, które należy skreślić ze spisu wyborców określa art. 12 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie spisu wyborców, który stosuje się odpowiednio do wyborców



umieszczonych w spisach wyborców sporządzonych dla obwodów utworzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. W związku z tym, urząd gminy, który sporządził spis wyborców na podstawie § 12 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia skreśla ze spisu wyborców wyborcę, na podstawie zawiadomienia właściwego urzędu gminy, że wyborca ten został wpisany do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania, albo wyborcę, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania - na podstawie § 12 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia.

Biorąc jednakże pod uwagę, że dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych sporządzają wykazy dodatkowe osób przybyłych do tych jednostek nie później niż na 2 dni przed dniem wyborów i doręczają je niezwłocznie właściwemu urzędowi gminy w celu wpisania do spisu wyborców, niewykonalne może się okazać przekazanie zawiadomienia urzędowi gminy, który takich wyborców powinien skreślić ze spisu wyborców przed przekazaniem spisu wyborców przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych.

Z tego względu dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych wykorzystując formularz wykazu osób przebywających w tych zakładach i aresztach, stanowiący załącznik nr 2 do rozporządzenia, powinni na oddzielnym arkuszu wykazu umieścić wyborców, których należy skreślić ze spisu wyborców ze względu na:

- przeniesienie ich do innego zakładu karnego lub aresztu śledczego po sporządzeniu wykazu osób, które należy wpisać do spisu wyborców w zakładzie lub areszcie,
- umieszczenie ich w wykazie osób w wyniku oczywistej pomyłki,
- otrzymanie zawiadomienia właściwego sądu albo Trybunału Stanu, iż osoby te nie mają prawa wybierania; w takim przypadku do wykazu należy dołączyć stosowne zawiadomienie sądu.

*(ZOW-503-92/01)*

W wykazie osób, które należy skreślić ze spisu wyborców nie umieszcza się osób zwolnionych z zakładu karnego lub aresztu śledczego, gdyż osoby te będą mogły głosować w innym obwodzie głosowania tylko na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego przez urząd gminy, na której terenie położony jest zakład lub areszt (§ 6 ust. 3 rozporządzenia). Osoby te, po wydaniu zaświadczenia o prawie do głosowania, urząd gminy sam skreśli ze spisu wyborców na podstawie § 12 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia.

*(ZOW-503/92/01)*

## **Obwody głosowania**

Zgodnie z art. 29 ust. 2 Ordynacji wyborczej zmiany w podziale na obwody głosowania dokonywane są na zasadach i w trybie ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Zgodnie z tą ustawą (art. 31) zmian w podziale gminy na obwody głosowania dokonuje rada gminy na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

*(ZOW-503-60/01)*

Generalną zasadą zawartą w art. 29 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, jest to, że głosowanie w wyborach przeprowadza się w stałych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Zmian w podziale na obwody głosowania dokonuje się, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy lub zmiany liczby mieszkańców w gminie. Jednakże ustalony podział gminy na stałe obwody głosowania może podlegać zmianom w wyborach do Sejmu i do Senatu, jeżeli występują przesłanki określone w art. 31 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, a także z innych przyczyn. W związku z tym rada gminy może podjąć uchwałę w sprawie zmian w podziale na obwody głosowania na podstawie art. 5 ustawy z dnia 28 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i innych ustaw (Dz. U. Nr 43, poz. 488).

*(ZOW-503-6/01)*

Zmiana siedziby obwodowej komisji wyborczej lub wprowadzenie do opisu dotychczasowych granic obwodów nazw nowych osiedli, ulic lub numerów domów bez zmiany obszaru obwodu i zmiany przebiegu jego granicy z sąsiednimi obwodami, jeśli nie towarzyszy temu znacząca zmiana liczby mieszkańców, uzasadniająca na przykład podział obwodu, nie są zmianami podziału gminy na obwody głosowania w rozumieniu art. 31 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. W związku z powyższym, ich wprowadzenie nie wymaga podejmowania uchwały przez radę gminy.

Tego rodzaju zmiany mogą być dokonywane przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i podane do wiadomości wyborców w formie obwieszczenia zawierającego zaktualizowane informacje o numerach i granicach obwodów głosowania oraz o siedzibach obwodowych komisji wyborczych (art. 32 ustawy Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw).

*(ZOW-503-6/01)*

Zmiany w podziale gminy na obwody głosowania mogą być dokonywane najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów także z innych przyczyn niż wymienione w art. 31 ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Oznacza to, iż w 45 dniu przed dniem wyborów rada gminy obowiązana jest podjąć uchwałę o dokonanym podziale na obwody głosowania, natomiast ogłoszenie informacji o numerach i granicach obwodów głosowania musi być dokonane najpóźniej 30 dnia przed dniem wyborów, o czym stanowi art. 32 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP. Dlatego też ogłoszenie w wojewódzkim dzienniku urzędowym uchwały o podziale gminy na obwody głosowania powinno nastąpić między 45 a 30 dniem przed dniem wyborów.

*(ZOW-503-6/01)*

Obwody głosowania, o których mowa w art. 30 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej, nie są obwodami stałymi w rozumieniu art. 29 ustawy. Obwody te tworzy rada gminy na podstawie art. 30 ust. 3 każdorazowo dla danych wyborów najpóźniej w terminie wskazanym w tym przepisie. Utworzenie omawianych obwodów wymaga uprzedniego stwierdzenia zaistnienia warunków wskazanych w art. 30 ust. 1. Jest zasadne, by w uchwale rady gminy o utworzeniu omawianych obwodów wskazać, że są one tworzone dla przeprowadzenia określonych wyborów.

*(ZOW-503-12/01; ZOW-503-70/01)*

Istnieje ustawowy obowiązek utworzenia obwodów w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w których przebywać będzie w dniu wyborów co najmniej 50 wyborców, a także możliwość utworzenia obwodów w tego rodzaju placówkach o mniejszej liczbie wyborców - po zasięgnięciu opinii kierownika danej placówki. Obowiązkowe również jest utworzenie obwodów w zakładach karnych i aresztach śledczych oraz w ich oddziałach niezależnie od liczby przebywających tam wyborców. Odstępstwa od tej zasady mogą mieć miejsce jedynie w uzasadnionych wypadkach na wniosek dyrektora zakładu lub aresztu.

*(ZOW-503-12/01; ZOW-503-70/01)*

### **Komisje wyborcze**

Ordynacja wyborcza do Sejmu RP i do Senatu RP nie zawiera wymogu by siedziba obwodowej komisji wyborczej była zlokalizowana w budynku znajdującym się w granicach obwodu i w praktyce zdarzają się przypadki, że lokal obwodowej komisji wy-

borczej jest usytuowany poza granicami obwodu. Zdarzają się również przypadki, że w jednym budynku znajdują się siedziby dwóch obwodowych komisji wyborczych.

O lokalizacji siedziby obwodowej komisji wyborczej powinny decydować warunki miejscowe, przy czym istotnymi przesłankami są: dogodność lokalizacji dla wyborców i możliwości lokalowe.

*(ZOW-503-60/01)*

W sytuacji, gdy dwie obwodowe komisje wyborcze mają siedzibę w jednym budynku należy szczególnie starannie oznakować wejścia do lokali wyborczych i zapewnić dla każdej z komisji odrębne pomieszczenia po to, by ułatwić wyborcom znalezienie właściwej komisji i wykluczyć ewentualne pomyłki.

*(ZOW-503-60/01)*

Termin powołania obwodowych komisji wyborczych określony w art. 48 ust. 10 Ordynacji wyborczej powinien być dotrzymany, lecz jeśli obwodowe komisje nie zostały powołane w tym terminie, to należy je powołać po jego upływie.

Przepisy art. 48 ust. 1 i 10 Ordynacji wyborczej przenoszą właściwość powoływania obwodowych komisji na okręgową komisję wyborczą, po upływie terminu, w którym zarząd gminy powołuje najpóźniej obwodowe komisje wyborcze.

*(ZOW-503-135/01)*

Okręgowa komisja wyborcza nie jest uprawniona do uchylenia bądź zmiany uchwały zarządu jednostki samorządu terytorialnego, który powołał obwodowe komisje wyborcze z naruszeniem prawa. Naruszenie prawa należy sygnalizować organowi sprawującemu nadzór nad działalnością komunalną na podstawie kryterium zgodności z prawem.

*(ZOW-503-135/01)*

Zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych mogą dokonywać pełnomocnicy komitetów wyborczych lub upoważnione przez nich osoby (art. 48 ust. 2, pkt 1 Ordynacji wyborczej). W ustawie nie jest ograniczona liczba osób, które pełnomocnik wyborczy może upoważnić do zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych.

*(ZOW-503-73/01)*

Osobami upoważnionymi przez pełnomocnika wyborczego do zgłaszania kandydatów do obwodowych komisji wyborczych mogą być osoby upoważnione do zgłaszania list okręgowych lub kandydatów na senatorów (art. 143 ust. 3 i art. 190 Ordynacji wyborczej). Poza osobami upoważnionymi do zgłaszania list okręgowych i kandydatów na senatorów pełnomocnicy wyborczy mogą upoważnić inne osoby do zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych.

Osoby upoważnione przez pełnomocnika wyborczego nie mogą upoważniać innych osób do zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych.

*(ZOW-503-73/01)*

Osoby upoważnione przez pełnomocnika wyborczego do zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych mogą zgłosić swoją kandydaturę na członka obwodowej komisji wyborczej. Możliwość zgłoszenia swojej kandydatury nie dotyczy pełnomocnika wyborczego komitetu oraz upoważnionych przez niego osób do zgłaszania list okręgowych lub kandydatów na senatorów, bowiem zakaz w tym zakresie wynika z art. 34 ust. 1 w związku z art. 168 ust. 4 i art. 205 ust. 5 ustawy.

*(ZOW-503-73/01)*

Nie ma przeszkód prawnych, aby osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego wyłącznie do zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych nie mogła zgłosić swojej kandydatury do obwodowej komisji wyborczej, gdyż zakaz wynikający z art. 34 ust. 1 ustawy nie dotyczy tych osób.

*(ZOW-503-79/01)*

Pełnomocnik wyborczy (lub upoważniona przez niego osoba), który uzyskał rejestrację listy kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów w danym okręgu wyborczym może zgłosić do zarządu gminy po jednym kandydacie na członka w każdej z obwodowych komisji wyborczych w gminie położonej na obszarze tego okręgu. W wypadku zgłoszenia więcej niż 10 kandydatów skład obwodowej komisji wyborczej ustala się w drodze losowania.

Zasady losowania, a w szczególności uprawnienie do udziału w losowaniu nie jest związane z liczbą okręgów, w których poszczególne komitety wyborcze zarejestrowały swoich kandydatów ani z liczbą kandydatów umieszczonych na liście okręgowej.

Wszyscy kandydaci na członków obwodowej komisji wyborczej prawidłowo zgłoszeni są przy losowaniu traktowani w sposób jednakowy.

*(ZOW-571-24/01)*

Art. 48 ust. 4 Ordynacji wyborczej oraz przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 921) nie nakładają obowiązku osobistego zgłoszenia kandydatów przez pełnomocników komitetu wyborczego lub osobę przez niego upoważnioną. W związku z tym doręczenie zgłoszenia może być dokonane przez inną osobę lub pocztą, pod warunkiem dotrzymania ustawowego terminu. Osoba doręczająca zgłoszenie nie musi być legitymowana, gdyż nie ma to znaczenia dla oceny, czy zgłoszenia dokonano zgodnie z przepisami § 2 – 5 wyżej powołanego rozporządzenia.

*(ZOW-503-78/01)*

Zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych, osoba upoważniona przez pełnomocnika do zgłoszenia kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych obowiązana jest dołączyć do zgłoszenia oryginał upoważnienia lub jego kopię, którą na podstawie oryginału uwierzytelnia pracownik urzędu gminy. Okazanie oryginału dla uwierzytelnienia kopii może nastąpić także po 30 dniu przed dniem wyborów, jednakże przed podjęciem przez zarząd gminy działań, o których mowa w § 7 i 8 rozporządzenia.

*(ZOW-503-78/01)*

W świetle art. 48 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej, w skład każdej obwodowej komisji wchodzi z urzędu osoba wskazana przez wójta, odpowiednio spośród pracowników gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych, bądź zakładów, w których utworzono obwody głosowania. Zatem w wypadku wygaśnięcia członkostwa w komisji takiej osoby, zarząd gminy ma obowiązek uzupełnić jej skład o nowego członka wskazanego przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

Jest to spójne z art. 48 ust. 2 Ordynacji wyborczej, iż w składzie komisji obwodowej powinno być co najmniej 7 członków, w tym 6 członków reprezentujących komitety wyborcze oraz § 11 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 921) nakładającego obowiązek uzupełnienia składu komisji do minimalnego stanu 7 osób.

*(ZOW-503-111/01)*

Zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie powoływania obwodowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 84, poz. 921) uzupełnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje tylko wówczas, gdy skład komisji zmniejszy się poniżej 7 osób. W takiej sytuacji zarząd gminy uzupełnia skład do 7 osób w sposób określony w ust. 3 i 4 powołanego § 11.

Tak więc np. wygaśnięcie jednego lub dwóch mandatów członków obwodowej komisji wyborczej (zgłoszonych przez komitety wyborcze), w komisji powołanej w 10-osobowym składzie, nie stanowi podstawy do uzupełnienia składu tej komisji. Dopiero wygaśnięcie mandatu powodujące zmniejszenie składu poniżej 7 członków stanowi podstawę uzupełnienia składu. Jeśli kolejno wygasły mandaty kilku członków obwodowej komisji wyborczej to obowiązek uzupełnienia składu powstał po wygaśnięciu mandatu powodującego, że komisja przestała liczyć 7 osób.

W takiej sytuacji zgodnie z § 11 ust. 3 powołanego rozporządzenia należy wyznaczyć termin na zgłoszenie nowego kandydata pełnomocnikowi komitetu wyborczego, zgłaszającemu kandydata, którego wygaśnięcie mandatu spowodowało konieczność uzupełnienia składu komisji.

*(ZOW-503-97/01)*

Jeśli równocześnie wygasły dwa lub więcej mandatów w obwodowej komisji wyborczej i powstała konieczność uzupełnienia jej składu, należy wyznaczyć termin zgłoszenia nowych kandydatów tym pełnomocnikom zgłaszającym kandydatów, których mandaty równocześnie wygasły. Jeśli powołanie zgłoszonych kandydatów spowodowałyby, że komisja liczyłaby więcej niż 7 członków, należy spośród zgłoszonych kandydatów wylosować tyle osób, by po ich powołaniu obwodowa komisja wyborcza liczyła 7 członków.

*(ZOW-503-97/01)*

Zarządy gmin wykonując obowiązek podania do wiadomości publicznej składów obwodowych komisji wyborczych (art. 48 ust. 8 Ordynacji wyborczej) obowiązane są podać obok numeru i siedziby obwodowej komisji następujące dane personalne członków komisji: imię (imiona), nazwisko, miejsce zamieszkania (ograniczone do wskazania nazwy miejscowości). Nie jest podawany nr PESEL i adres zamieszkania.

*(ZOW-503-79/01; ZOW-503-98/01)*

Zasady korzystania z ochrony prawnej osób wchodzących w skład komisji wyborczych przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych określają przepisy rozdziału XXIX Przepisów przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553), w których przewidziano zaostrzoną odpowiedzialność karną za przestępstwa skierowane przeciwko funkcjonariuszom publicznym, popełnione podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych. Należy tu wymienić art. 222 kk - czynna napaść na funkcjonariusza publicznego, art. 223 kk - czynna napaść kwalifikowana, art. 224 kk - wymuszenie czynności urzędowej, art. 226 kk - zniewaga funkcjonariusza.

W tym samym rozdziale Kodeksu karnego zawarte są przepisy o zaostrzonej odpowiedzialności karnej funkcjonariuszy publicznych, które stosuje się odpowiednio do członków komisji wyborczych, a w szczególności art. 228 kk - (łapownictwo), art. 229 - (przekupstwo), czy np. art. 231 - (przekroczenie uprawnień).

Wymienione przestępstwa są ścigane z urzędu.

*(ZOW-066-88/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie przyznają okręgowym komisjom wyborczym uprawnień nadzorczych nad organami samorządu terytorialnego w zakresie wykonywania przez te organy zadań wyborczych. Tak więc powierzenie okręgowym komisjom wyborczym, w regulaminie tych komisji, sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego (§ 18 ust. 1 regulaminu okręgowych komisji wyborczych stanowiącego załącznik Nr 1 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 lipca 2001 r. - M. P. Nr 25, poz. 428) należy odnieść przede wszystkim do nadzoru nad obwodowymi komisjami wyborczymi, co wynika z treści art. 46 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej.

Nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego w pozostałym zakresie na obszarze okręgu wyborczego może być sprawowany jedynie w formie czuwania nad przestrzeganiem tego prawa i sygnalizowania właściwym organom stwierdzonych przypadków naruszenia prawa. Okręgowa komisja wyborcza stwierdzając naruszenie prawa wyborczego powinna wystąpić do jednostki lub instytucji naruszającej prawo, wskazując istotę uchybienia i domagając się zaprzestania naruszania prawa, a także wskazując sposób usunięcia skutków tego naruszenia.

*(ZOW-503-98/01)*



### **Mężowie zaufania**

Uprawnienia mężów zaufania w obwodowych komisjach wyborczych określają art. 61 ust. 4, art. 69 i art. 73 ust. 6 w związku z art. 190 Ordynacji wyborczej. Przepisy te ustalają zasadę, że mąż zaufania ma prawo być obecny w lokalu wyborczym, podczas wszystkich czynności wykonywanych w dniu głosowania, w tym także przy ustalaniu wyników głosowania w obwodzie przez obwodową komisję wyborczą, z prawem wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

*(ZOW-066-46/01)*

Funkcję męża zaufania przy okręgowej komisji wyborczej wykonują osoby, które zgłosiły okręgową listę kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów. Na podstawie art. 34 ust. 1 ustawy funkcja ta wyłącza możliwość członkostwa w komisji wyborczej.

Możliwość odstępstwa od tej zasady i upoważnienia przez pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego innej osoby do wykonywania funkcji męża zaufania przy okręgowej komisji wyborczej, w związku z art. 154 ust. 3 ustawy, nie może skutkować przyzwoleniem na zgłaszanie osób, które dokonały zgłoszenia listy okręgowej lub kandydata na senatora, jako kandydata na członka obwodowej komisji wyborczej.

*(ZOW-503-73/01)*

Członkiem obwodowej komisji wyborczej nie może być osoba upoważniona przez pełnomocnika do zgłaszania list okręgowych lub kandydatów na senatorów, gdyż osoby te, na podstawie art. 154 ust. 3 ustawy, pełnią funkcję mężów zaufania przy właściwej okręgowej komisji wyborczej, zaś na podstawie art. 34 ust. 1 funkcja ta jest niepołączalna z funkcją członka komisji wyborczej.

*(ZOW-503-79/01)*

### **Zgłaszanie list kandydatów**

Do zgłoszenia kandydatów na posłów i ustalenia kolejności umieszczenia ich na liście są uprawnione utworzone w tym celu komitety wyborcze, przy czym każda zgłaszana lista musi spełniać ustawowo określone warunki i zostać poparta podpisami co najmniej 5000 wyborców zamieszkałych w tym okręgu wyborczym, w którym ta lista jest zgłaszana (art. 139 ust. 1, art. 142 ust. 1, art. 144 Ordynacji). Jeżeli te warunki zostaną spełnione, nie ma podstaw prawnych do odmowy rejestracji listy.

*(ZOW-571-15/01)*

W przypadku skreślenia kandydata na posła z zarejestrowanej listy lub unieważnienia rejestracji kandydata na senatora przed wydaniem obwieszczenia, o którym mowa w art. 152 Ordynacji wyborczej, w obwieszczeniu tym skreślonego kandydata lub listy nie umieszcza się w kolejności wynikającej z protokołu rejestracji oraz numerów list okręgowych bądź kolejności alfabetycznej nazwisk kandydatów na senatorów. Liczbę porządkową przed nazwiskami kandydatów zmienia się odpowiednio.

Zgodnie bowiem z art. 152 Ordynacji okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenie o zarejestrowanych listach okręgowych i, odpowiednio, o zarejestrowanych kandydatach na senatorów, co oznacza, że treść obwieszczenia powinna odpowiadać stanowi faktycznemu w dacie sporządzenia obwieszczenia.

*(ZOW-503-81/01)*

W przypadku, gdy skreślenie kandydata lub unieważnienie rejestracji listy okręgowej albo unieważnienie rejestracji kandydata na senatora nastąpiło po wydrukowaniu obwieszczeń, okręgowa komisja wyborcza powinna wydać dodatkowe obwieszczenie informujące o tym fakcie i zadbać, oprócz rozplakatowania, aby dodatkowo zostało ono umieszczone w lokalach wyborczych.

*(ZOW-503-81/01)*

Cofnięcie zgłoszenia listy okręgowej lub kandydata na senatora, po przyjęciu zgłoszenia przez okręgową komisję wyborczą potwierdzonym pisemnie w sposób określony w art. 146 ust. 1 Ordynacji wyborczej, jest niedopuszczalne.

Wskazuje na to art. 144 ust. 6 Ordynacji wyborczej, bowiem zabrania on po dokonaniu zgłoszenia listy okręgowej uzupełnienia jej o nazwiska kandydatów, zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście, bądź też zmiany oznaczenia polegającego na wskazaniu partii popierającej kandydata. Umieszczenie tego przepisu wśród przepisów dotyczących zgłaszania list okręgowych, a przed przepisami dotyczącymi rejestracji list wskazuje, iż omawiany zakaz dotyczy okresu między przyjęciem zgłoszenia listy a jej rejestracją.

*(ZOW-503-50/01; ZOW-503-82/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują możliwości wycofania zgłoszonej listy. Unieważnienie rejestracji zgłoszonej listy następuje wówczas, gdy komitet wyborczy, który ją zgłosił, na podstawie art. 106 ust. 3 ustawy, podejmie decyzję o swoim rozwiązaniu. W takim przypadku istnieje obowiązek powiadomienia Państwowej Komisji Wyborczej i właściwej okręgowej komisji wyborczej o rozwiązaniu komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-50/01)*

Zgodnie z art. 106 ust. 3 Ordynacji wyborczej, komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu. Oznacza to, iż rozwiązanie komitetu wyborczego wymaga wspólnego oświadczenia woli wszystkich osób, które utworzyły ten komitet.

W takiej sytuacji komitet wyborczy obowiązany jest powiadomić Państwową Komisję Wyborczą składając pisemne oświadczenie o rozwiązaniu komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-87/01)*

Możliwość uzupełnienia zarejestrowanej listy o nowego kandydata może nastąpić wyłącznie w sytuacji, o której mowa w art. 153 ust. 2 Ordynacji wyborczej, czyli wówczas jeżeli po skreśleniu z listy zmarłego kandydata na liście pozostałoby mniej kandydatów niż wynosi liczba mandatów w okręgu. Uzupełnienia dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów. Po tym terminie, w wyżej wskazanej sytuacji lub jeżeli po skreśleniu kandydata z listy z innych przyczyn (np. wycofania zgody na kandydowania lub utraty praw wyborczych przez kandydata) na liście pozostałoby mniej kandydatów niż wynosi liczba mandatów w okręgu, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy.

*(ZOW-503-50/01)*

Skoro art. 144 ust. 6 zakazuje dokonywania wymienionych w tym przepisie zmian na zgłoszonej liście, to nieracjonalne byłoby dopuszczenie cofnięcia zgłoszenia listy. Brak jest bowiem podstaw do różnego traktowania możliwości cofnięcia zgłoszenia listy okręgowej przed upływem terminu zgłaszania list do rejestracji i po tym terminie. Cofnięcie zgłoszenia listy przed upływem terminu rejestracji umożliwiłoby pełnomocnikowi wyborczemu ponowne zgłoszenie zmienionej listy okręgowej. Istniałby więc prosty sposób obejścia zakazu wynikającego z art. 144 ust. 6 ustawy.

*(ZOW-503-50/01; ZOW-503-82/01)*

Jeżeli lista okręgowa zgłaszana jest za poparciem podpisami wyborców należy również brać pod uwagę, iż z treści art. 140 Ordynacji wynika, że wyborca udziela poparcia ustalonej przez komitet wyborczy liście okręgowej. Udzielając poparcia ma dostęp do informacji, kto kandyduje z listy określonego komitetu wyborczego. Zakaz dokonywania zmian na zgłoszonej do rejestracji liście uwzględnia więc potrzebę poszanowania woli wyborców popierających zgłoszenie listy.

Zakaz ustanowiony w art. 144 ust. 6, zgodnie z art. 190 Ordynacji, ma odpowiednie zastosowanie w wyborach do Senatu.

*(ZOW-503-82/01)*

Zgodnie z art. 148 ust. 1 ustawy uzupełnienie wykazu podpisów popierających listę okręgową należy do osoby, która dokonała zgłoszenia (pełnomocnika wyborczego lub osoby przez niego upoważnionej) wezwanej do usunięcia braku przez okręgową komisję wyborczą. Techniczne doręczenie brakującej części wykazu podpisów osoba zgłaszająca może powierzyć innej osobie, licząc się jednak z wszelkimi skutkami związanego z tym ryzyka.

*(ZOW-503-50/01)*

Podanie na wykazie wyborców popierających zgłoszenie kandydata na senatora najpierw imienia, a następnie nazwiska kandydata spełnia ustawowy wymóg określony w art. 196 ust. 4 Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-503-66/01)*

Zgodnie z art. 144 ust. 2 Ordynacji wyborczej, oznaczenie kandydata na zgłaszanej liście kandydatów nazwą lub skrótem nazwy partii, której jest członkiem, jest wymogiem obligatoryjnym.

*(ZOW-503-44/01)*

Z brzmienia art. 144 ust. 4 wyraźnie wynika, iż oznaczenie listy okręgowej skrótem nazwy komitetu wyborczego, którym lista będzie oznaczona na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania następuje wyłącznie wtedy, gdy wynika to z dokumentów zgłoszenia listy. Inne stanowisko nie znajduje uzasadnienia w przepisach Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-571-8/01)*

Kwestia czytelności dokumentów i danych w nich zawartych pozostaje w sferze oceny przyjmujących i sprawdzających te dokumenty; podobnie - w przypadku wątpliwości co do właściwości organu reprezentującego partię na zewnątrz zwłaszcza w sytuacji, gdy organ wyborczy nie dysponuje dokumentami danej partii.

*(ZOW-571-8/01)*

Zgodnie z art. 144 ust. 4 Ordynacji wyborczej osoba zgłaszająca listę mogła wskazać skrót nazwy komitetu wyborczego, którym należy oznaczyć zarejestrowaną listę na urzędowych obwieszeniach oraz na karcie do głosowania. Okręgowa komisja wyborcza wydawała osobie zgłaszającej listę pisemne potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia listy, a po zarejestrowaniu listy doręczała osobie zgłaszającej listę protokół rejestracji (art. 146 ust. 1 i art. 147 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Tak więc o oznaczeniu listy komitetu wyborczego skrótem nazwy tego komitetu decydowały osoby zgłaszające listy i one też otrzymywały pisemną informację potwierdzającą przyjęcie przez okręgową komisję wyborczą wniosku w tej sprawie.

*(ZOW-540-39/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie zawierają zakazu umieszczenia na liście kandydatów na posłów, zgłaszanej przez komitet wyborczy partii politycznej, innych kandydatów niż członkowie danej partii politycznej.

Zgłoszenie na liście kandydatów komitetu wyborczego partii politycznej kandydatów innej partii nie oznacza, że jest to lista kandydatów zgłoszona przez koalicyjny komitet wyborczy - w rozumieniu art. 97 ust. 3 i art. 133 ust. 2 Ordynacji wyborczej.

O utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego postanawiają właściwe organy partii politycznych w celu zgłoszenia wspólnych list kandydatów, potwierdzając ten fakt umową o zawiązaniu koalicji wyborczej (art. 97 ust. 1, 3 i 9 pkt 1).

*(ZOW-503-44/01)*

Dopuszczalne jest dokonywanie sprostowań na wniosek pełnomocnika wyborczego lub z inicjatywy własnej komisji, w protokołach rejestracji w formie odrębnej uchwały komisji, jeśli komisja przychyli się do tego wniosku.

*(ZOW-065-5/01)*

## **Oświadczenia lustracyjne**

Zgodnie z art. 144 ust. 5 pkt 3 i w związku z art. 190 Ordynacji wyborczej oświadczenia, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (Dz. U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zmianami), stanowią załączniki do zgłoszenia listy okręgowej kandydatów na posłów lub do zgłoszenia kandydata na senatora i składane są wraz ze zgłoszeniem do właściwych okręgowych komisji wyborczych.

Treść oświadczeń lustracyjnych, na podstawie art. 152 Ordynacji wyborczej, okręgowe komisje wyborcze obowiązane są podać do publicznej wiadomości - odpowiednio - w obwieszczeniach o zarejestrowanych listach okręgowych i w obwieszczeniach o zarejestrowanych kandydatach na senatorów.

Powołany wyżej art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej nadto przewiduje, że kandydaci, którzy uprzednio złożyli oświadczenia lustracyjne w związku z kandydowaniem na funkcje publiczne, zamiast oświadczenia lustracyjnego składają informację o uprzednim złożeniu takich oświadczeń.

*(ZOW-0620-7/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie precyzują treści informacji składanych przez kandydatów, a w szczególności nie ustalają obowiązku podania w niej treści wcześniej złożonego oświadczenia lustracyjnego. Zachodzi zatem, w takim przypadku, potrzeba ustalenia treści złożonego oświadczenia na podstawie oświadczenia lustracyjnego wcześniej złożonego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną.

*(ZOW-0620-7/01)*

Przepis art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej należy rozpatrywać w kontekście art. 2a ustawy lustracyjnej, zgodnie z którym „złożenie oświadczenia powoduje wygaśnięcie obowiązku jego powtórnego złożenia w przypadku późniejszego kandydowania na funkcję publiczną”. Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej prawidłowym byłoby zatem złożenie przez osobę, która składała już oświadczenie „lustracyjne”, informacji, o której mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej. Nie oznacza to jednak wady zgłoszenia, gdy kandydat złożył „ponowne” oświadczenie.

*(ZOW-574-8/01)*

Przy kandydatach urodzonych po 10 maja 1972 r., zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy lustracyjnej, zamiast treści złożonego oświadczenia zamieszcza się informację: zwolniony z obowiązku złożenia oświadczenia z mocy art. 7 ust. 2 powołanej ustawy.

*(ZOW-503-104/01)*

### **Kandydowanie a toczące się postępowanie sądowe**

Z przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jak również przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP nie wynika zakaz kandydowania w stosunku do osób, przeciwko którym toczy się postępowanie procesowe. Z art. 8 i art. 131 wskazanej Ordynacji wyraźnie wynika, że wybranym do Sejmu może być obywatel polski mający prawo wybierania. W świetle obowiązujących przepisów prawa oznacza to, iż osoba, wobec której przed wyborami nie orzeczono prawomocnie: kary pozbawienia praw publicznych lub pozbawienia praw wyborczych może kandydować zarówno w wyborach do Sejmu jak i do Senatu.

*(ZOW-571-6/01)*

Fakt karalności, w świetle przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, nie jest przesłanką uniemożliwiającą kandydowanie, natomiast może podlegać ocenie wyborców w akcie głosowania.

*(ZOW/571-35/01)*

### **Kampania wyborcza**

Przepisy Ordynacji wyborczej w art. 85-91 zawierają ograniczenia co do sposobu, miejsca i czasu prowadzenia kampanii wyborczej. Wskazane przepisy nie odnoszą się jednak do treści prezentowanych przez komitety wyborcze w plakatach, ulotkach, audycjach wyborczych i innych formach agitacji prowadzonej w ramach kampanii wyborczej, poza ochroną kandydatów i komitetów przed rozpowszechnianiem informacji nieprawdziwych.

Treść plakatów i ulotek wyborczych podlega jedynie ocenie wyborców.

*(ZOW-503-121/01)*

Zabronione jest organizowanie w ramach prowadzonej kampanii wyborczej gier losowych i konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamo-

wych lub promocyjnych. Naruszenie tego zakazu jest przestępstwem (art. 221 Ordynacji wyborczej).

*(ZOW-066-47/01)*

Udział komitetów wyborczych w różnego rodzaju organizowanych przedwyborczych badaniach, w tym w tzw. prawyborach jest agitacją wyborczą, a zatem mają tu zastosowanie wszystkie zasady i rygory dotyczące prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej. Oznacza to, że agitacja wyborcza prowadzona w ramach danego przedsięwzięcia może być prowadzona wyłącznie na zasadach, w formach, w czasie i w miejscach określonych ustawą – Ordynacja wyborcza, a wydatki ponoszone na ten cel muszą być pokrywane z dozwolonych źródeł i ewidencjonowane w rachunkowości oraz rozliczone w sprawozdaniu wyborczym komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-71/01)*

Komitety wyborcze na zasadzie wyłączności uprawnione są do prowadzenia kampanii wyborczej na rzecz kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów, których zgłosiły. Prowadzenie kampanii wyborczej bez zgody komitetu wyborczego art. 229 ustawy kwalifikuje jako występki zagrożony karą. Na podstawie art. 96 ust. 2 pkt 1, art. 97 ust. 6 pkt 1 i art. 98 ust. 2 pkt 1 ustawy podmiotem uprawnionym do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego, z wyłączeniem spraw gospodarki finansowej komitetu wyborczego, jest pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego. W związku z tym wszelkie działania w ramach kampanii wyborczej komitetu wyborczego winny być podejmowane za jego zgodą.

*(ZOW-553-8/01; ZOW-503-121/01)*

Nie jest dopuszczalne prowadzenie kampanii wyborczej przez dwa komitety wyborcze, polegające na wspólnym wydaniu plakatu stanowiącego formę agitacji na rzecz dwóch kandydatów z tych komitetów wyborczych.

Stanowisko to wynika z przepisów, które stanowią że komitety prowadzą kampanię wyborczą na zasadzie wyłączności (art. 55 Ordynacji wyborczej), finansują kampanię z własnych źródeł (art. 108 Ordynacji wyborczej), samodzielnie rozliczają się z dochodów i wydatków składając sprawozdanie wyborcze (art. 120 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

*(ZOW-503-88/01; ZOW-503-118/01; ZOW-503-119/01)*



Wyraźna intencja, aby każdy komitet oddzielnie prowadził kampanię wyborczą wynika z art. 181 ust. 4, który zakazuje odstępowania czasu antenowego audycji wyborczych w programach radiowych i telewizyjnych przez jeden komitet innemu komitetowi wyborczemu. Konieczność odrębnego prowadzenia kampanii wyborczej przez komitet wyborczy wynika także z przepisów dotyczących finansowania kampanii wyborczej, które nie przewidują możliwości wspólnego pokrywania wydatków na kampanię wyborczą przez komitety wyborcze jak też zasad rozliczania takich wydatków w sprawozdaniach wyborczych. Przepisy te natomiast wyraźnie wskazują, że intencją ustawodawcy było odrębne prowadzenie i finansowanie kampanii wyborczej przez każdy komitet wyborczy. Świadczy o tym art. 112 ust. 1 ustalający zakaz przekazywania środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego. Wynika to także z przepisów dotyczących zindywidualizowanych limitów kwot, które wydatkować może komitet wyborczy na kampanię wyborczą (art. 114 ust. 1 i 2) i odmiennych zasad rozliczania nadwyżki środków pozyskanych na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami w zależności od tego, czy uzyskał ją komitet wyborczy partii politycznej, koalicyjny komitet wyborczy, czy komitet wyborczy wyborców. W tym stanie prawnym rozliczanie wspólnie poniesionych wydatków na zasadzie umów pomiędzy komitetami wyborczymi, których zawierania nie przewidują przepisy Ordynacji wyborczej należy uznać za niedopuszczalne.

*(ZOW-503-47/01)*

Zgodnie z art. 88 ust. 3 Ordynacji wyborczej, zabronione są jakiekolwiek formy agitacji na terenie szkół podstawowych i gimnazjów wobec uczniów nieposiadających prawa wybierania. W zespołach szkół średnich część uczniów także nie posiada prawa wybierania, jednakże ustawa nie objęła tych placówek bezwzględnym zakazem prowadzenia agitacji.

Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej dyrektor takiej placówki powinien ocenić, czy umieszczenie tego plakatu na budynku szkolnym nie będzie formą agitacji wobec uczniów tej szkoły zakazaną przepisami prawa wyborczego ze względu na wiek uczniów oraz treść i miejsce umieszczenia plakatu wyborczego.

*(ZOW-503-80/01; ZOW-503-93/01)*

Z art. 88 ust. 1 Ordynacji wyborczej wynika zakaz prowadzenia kampanii wyborczej na terenie zakładów pracy lub instytucji publicznych w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie.

*(ZOW-503-80/01)*

Zakaz umieszczania na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych i telekomunikacyjnych plakatów i haseł wyborczych bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości, wynikający z art. 90 ust. 1 Ordynacji wyborczej nie oznacza przyznania prawa do umieszczania takich plakatów na innych urządzeniach, nie wymienionych w tym przepisie, stanowiących własność komunalną lub prywatną, bez potrzeby uzyskania zgody właściciela lub zarządcy.

*(ZOW-571-22/01; ZOW-503-108/01)*

Przepisy prawa dotyczące ochrony własności i posiadania zakazują korzystania z cudzej własności bez zgody właściciela lub posiadacza.

Mogą się zdarzyć przypadki trudności w ustaleniu właściciela lub administratora niektórych urządzeń infrastruktury miejskiej, ale i wówczas na żądanie tych podmiotów należy usunąć rozwieszone plakaty.

Korzystanie przy rozwieszaniu plakatów ze słupów ogłoszeniowych, tablic ogłoszeniowych itp. urządzeń wymaga uprzedniej zgody właściciela lub użytkownika tych urządzeń, jeśli oznaczono na nich do kogo należą.

*(ZOW-571-22/01)*

Przepis art. 90 ust. 2 Ordynacji wyborczej zabrania umieszczania plakatów i haseł wyborczych na zewnątrz i wewnątrz budynków administracji rządowej i samorządowej. Nie wyłącza tej zasady przeznaczenie części pomieszczeń w takim budynku na cele inne niż urzędowe np. mieszkalne, usługowe itp.

Omawiany zakaz dotyczy budynków, w których mają siedzibę jednostki administracji rządowej i samorządowej. Dla obowiązywania tego zakazu nie ma znaczenia kto jest właścicielem budynku.

*(ZOW-503-114/01)*

Zgodnie z art. 89 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu RP ochronie prawnej podlegają materiały wyborcze wyraźnie oznaczone od kogo pochodzą, jednakże Ordynacja wyborcza nie zawiera przepisów karnych regulujących kwestię zrywania (niszczenia) plakatów wyborczych. Zastosowanie będzie tu miał zatem przepis art. 288 kodeksu karnego lub art. 124 kodeksu wykroczeń, w zależności od wysokości szkody.

Wysokość szkody ma tu zasadnicze znaczenie, od niej bowiem zależy, czy czyn polegający na umyślnym niszczeniu, uszkodzeniu czy czynieniu cudzej rzeczy niezdatną

do użytku jest wykroczeniem przewidzianym w art. 124 § 1 k.w. jeżeli szkoda nie przekracza 250 zł, czy też występkiem określonym w art. 288 § 1 lub 2 k.k..

Ściganie sprawcy występkę lub wykroczenia określonego w tych przepisach następuje na wniosek pokrzywdzonego. Wniosek może złożyć komitet wyborczy.

*(ZOW-503-130/01)*

Zgodnie z art. 87 ust. 1 Ordynacji wyborczej od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania zabronione jest zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień, rozdawanie ulotek, jak też prowadzenie agitacji na rzecz kandydatów i list kandydatów.

*(ZOW-571-59/01)*

Zakaz prowadzenia agitacji wyborczej w okresie od zakończenia kampanii wyborczej (co następuje na 24 godziny przed dniem głosowania) aż do zakończenia głosowania, w odniesieniu do plakatów, diapazonów, bilbordów itp. polega na zakazie wywieszania lub w inny sposób instalowania w tym okresie nowych tego typu urządzeń agitacji wizualnej (art. 87 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Z omawianego zakazu nie wynika dla komitetów wyborczych obowiązek usunięcia przed wskazanym wyżej okresem „ciszy wyborczej” wcześniej wywieszonych plakatów, diapazonów, bilbordów i innych tego rodzaju urządzeń.

*(ZOW-503-148/01)*

Od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania zabronione jest podawanie do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborców i wyników wyborów. Zabronione jest więc zamieszczanie w tym okresie w serwisach internetowych wszelkich sondaży i wyników badań wyborczych. Ordynacja wyborcza nie nakazuje usuwania sondaży i badań zamieszczonych przed tym terminem.

*(ZOW-553-25/01)*

Czynności związane z organizowaniem i przeprowadzeniem badań sondażowych nie mogą naruszać zakazów wynikających z art. 86 i art. 87 Ordynacji wyborczej. Badania te nie mogą być zatem prowadzone w lokalu obwodowej komisji wyborczej, ani na terenie budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy. Członkowie obwodowych

komisji wyborczych w badaniach nie mogą uczestniczyć ani udzielać pomocy w czynnościach wykonywanych przez ankieterów.

*(ZOW-066-57/01)*

### **Kampania wyborcza prowadzona przez posłów i senatorów**

Przepisy ustawy zawarte w rozdziale 11 „Kampania wyborcza” adresowane są do wszystkich podmiotów i osób prowadzących kampanię wyborczą bez względu na to, czy agitację wyborczą w tym okresie prowadzą osoby publiczne (np. posłowie i senatorowie), czy też kandydaci na posłów i senatorów. Ocena, czy działania posła lub senatora wykraczają poza zakres sprawowanego mandatu zależy od tego, czy konkretne działania i zachowania posła lub senatora zawierają elementy agitacji wyborczej na rzecz ugrupowania politycznego, komitetu wyborczego lub kandydatów uczestniczących w wyborach, nie wyłączając osoby samego posła lub senatora kandydującego w wyborach. Ze względu na to kryterium, działalność posła i senatora w okresie trwania kampanii wyborczej powinna podlegać samoocenie i samoograniczeniu, jak i ocenie danego komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-55/01)*

Prowadzenie, w różnych formach, działalności posłów w okresie kampanii wyborczej do Sejmu i do Senatu powinno się odbywać z uwzględnieniem przepisów ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu, zwanej dalej Ordynacją wyborczą, regulujących zasady i tryb prowadzenia kampanii wyborczej oraz sposób jej finansowania. W związku z tym, działania posłów, również tych, którzy nie zamierzają ubiegać się ponownie o mandat, wynikające ze sprawowanego mandatu nie powinny zawierać elementów agitacji wyborczej na rzecz list kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów, a także na rzecz partii politycznych i komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach, jeżeli miałyby to prowadzić do naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-503-55/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie nakazują zaprzestania w okresie kampanii wyborczej przez posłów i senatorów działalności publicystycznej w prasie, której celem jest relacjonowanie efektów pracy Sejmu i Senatu. Dotyczy to również działalności publicystycznej autorskiej na tematy ogólne np. w postaci stałych felietonów, którą trudno jednak uznać za działalność bezpośrednio związaną z wykonywaniem mandatu. Publikacje te w okresie kampanii wyborczej ze względów prawnych i etycznych powinny

być jednak wolne od promocji własnego ugrupowania politycznego uczestniczącego w wyborach i krytyki ugrupowań konkurencyjnych.

*(ZOW-503-55/01)*

Prezentowanie przez posła swoich poglądów na określone tematy w stałych publikacjach, jak można przypuszczać, ma na celu kształtowanie wśród wyborców własnego pozytywnego wizerunku lub środowiska, z którym jest związany. W związku z tym, kontynuowanie tej praktyki po zarejestrowaniu posła jako kandydata na posła lub kandydata na senatora powinno odbywać się za wiedzą komitetu wyborczego, z wszelkimi rygorami wynikającymi z przepisów Ordynacji wyborczej o dozwolonych źródłach finansowania kampanii wyborczej i obowiązku ich ewidencjonowania w rachunkowości oraz rozliczenia w sprawozdaniu wyborczym komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-55/01)*

Rozpowszechnianie w okresie kampanii wyborczej „gadżetów” z symbolem klubu parlamentarnego zbieżnym z symbolem partii politycznej lub ugrupowania uczestniczącego w wyborach albo z symbolem zbieżnym z nazwą komitetu wyborczego może być ocenione jako forma agitacji wyborczej na rzecz tych partii i ugrupowań lub komitetów wyborczych.

*(ZOW-503-55/01)*

Koszty przejazdu posła lub senatora własnym samochodem, który jako kandydat w wyborach do Sejmu i Senatu będzie brał udział w spotkaniach przedwyborczych organizowanych przez komitet wyborczy będą objęte wydatkami komitetu wyborczego. Jeżeli kandydat sam pokrył koszty takiego przejazdu, wówczas wysokość poniesionego wydatku powinien zgłosić komitetowi wyborczemu jako darowiznę o charakterze niepieniężnym, pod warunkiem zachowania limitu darowizn od osoby fizycznej określonego art. 113 ust. 3 Ordynacji wyborczej. Jeżeli koszt przejazdu miałby zwrócić komitet wyborczy wówczas powinien to uczynić do wysokości faktycznych kosztów przejazdu kandydata przez niego poniesionych. Umowa użyczenia zgodnie z art. 710 i 713 Kodeksu cywilnego polega na bezpłatnym użyczeniu rzeczy na czas określony lub nieokreślony, przy czym na biorącym spoczywają koszty używania rzeczy użyczonej. Jeżeli zatem samochód posła miałby być użyczony komitetowi wyborczemu na pewien okres, umowa taka byłaby formą odpowiednią i dawała gwarancję użyczającemu, że za przypadkową szkodę lub uszkodzenie rzeczy odpowiada jej użytkownik (art. 714 kc.).

*(ZOW-503-55/01)*

Zarejestrowanie posła lub senatora jako kandydata w wyborach do Sejmu i Senatu powoduje ograniczenia w działaniach przez niego podejmowanych w ramach kampanii wyborczej, wynikające z przepisów Ordynacji wyborczej. Przede wszystkim działania te powinny być podejmowane za zgodą komitetu wyborczego, który zgłosił kandydata, jak tego wymaga art. 95 Ordynacji wyborczej. Kandydata i komitet wyborczy obowiązują wszystkie zasady dotyczące finansowania i ewidencjonowania wydatków ponoszonych w związku z kampanią wyborczą prowadzoną przez posła lub senatora kandydującego w wyborach.

*(ZOW-503-55/01)*

Strony internetowe założone przez posłów i senatorów w okresie trwania kampanii wyborczej powinny być wolne od oznaczeń i treści wskazujących na prowadzenie agitacji wyborczej na rzecz określonej partii politycznej, ugrupowania, czy komitetu wyborczego uczestniczącego w wyborach. Jeżeli treść stron internetowych zawiera elementy agitacji wyborczej, wówczas odbywać się to może wyłącznie za zgodą komitetu wyborczego, na rzecz którego prowadzona jest agitacja wyborcza, a koszty z tym związane powinny być wykazane w wydatkach komitetu wyborczego.

*(ZOW-503-55/01)*

Sprawozdania z działalności posłów i senatorów mają ścisły związek z wykonywaniem sprawowanego mandatu i w związku z tym koszty ich wydania nie podlegają rozliczeniu w sprawozdaniu wyborczym określonego komitetu wyborczego. Ze względów prawnych i etycznych sprawozdania te nie powinny być jednak wykorzystywane do agitacji wyborczej na rzecz określonej partii politycznej, czy komitetu wyborczego uczestniczącego w wyborach.

*(ZOW-503-55/01)*

Jeżeli parlamentarzysta otrzymał zaproszenie do udziału w imprezie masowej organizowanej przez osoby trzecie, a nie przez komitet wyborczy lub za jego zgodą, zaś sam udział w takiej imprezie będzie wolny od agitacji wyborczej, to brak jest w Ordynacji wyborczej przepisów zabraniających parlamentarzystom (nawet ubiegającemu się ponownie o mandat) udziału w tego rodzaju imprezie.

*(ZOW-503-55/01)*

Spotkania z ludnością, których celem jest złożenie wyłącznie informacji z pracy parlamentarnej posła lub senatora dotyczą wykonywania mandatu i nie podlegają rygorom Ordynacji wyborczej pod warunkiem, że nie będą wykorzystywane do prowadzenia agitacji wyborczej. Jeżeli natomiast spotkania, o których mowa, będą łączone ze spotkaniami przedwyborczymi lub w ich trakcie będzie prowadzona przez parlamentarną agitacja wyborcza, to należy traktować je jako spotkania organizowane przez komitet wyborczy prowadzący kampanię wyborczą z wszelkimi skutkami finansowymi pokrycia i rozliczenia poniesionych kosztów.

*(ZOW-503-55/01)*

Wydawanie biuletynów informacyjnych przez posłów i senatorów w okresie trwania kampanii wyborczej może być kontynuowane, jeżeli ich treść wiąże się ze sprawowanym mandatem. Ze względów prawnych i etycznych treści i oznaczenie tych biuletynów powinny być wolne od elementów, które można by uznać za promocję i agitację na rzecz określonych partii politycznych, ugrupowań i komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach. Po zarejestrowaniu posła lub senatora jako kandydata w wyborach, promowanie kandydata poprzez wydawanie jego biuletynu powinno być zaniechane chyba, że działalność ta zostanie uznana przez komitet wyborczy jako element jego kampanii wyborczej ze wszystkimi skutkami przewidzianymi w przepisach Ordynacji wyborczej, dotyczących finansowania kampanii wyborczej z własnych środków komitetu wyborczego (art. 108 Ordynacji wyborczej).

*(ZOW-503-55/01)*

Czynności związane z działalnością posła wynikającą ze sprawowanego mandatu muszą być, w całym okresie kampanii wyborczej, wolne od agitacji wyborczej na rzecz ugrupowania uczestniczącego w wyborach. Rozdawanie zatem długopisów z nadrukiem może być oceniane jako forma agitacji wyborczej ze względu na „logo” promujące określone ugrupowania polityczne biorące udział w wyborach. Państwowa Komisja Wyborcza wyraża równocześnie pogląd, że w sytuacji, gdy poseł ponownie ubiegać się będzie o mandat, jego działalność wynikająca ze sprawowanego dotychczas mandatu od momentu zgłoszenia go na liście okręgowej jako kandydata na posła musi podlegać daleko idącym ograniczeniom. Należy zauważyć, że zgodnie z art. 95 ustawy podmiotami uprawnionymi na zasadzie wyłączności do prowadzenia kampanii wyborczej na rzecz kandydatów i list kandydatów są komitety wyborcze partii politycznych, koalicyjne komitety wyborcze i komitety wyborcze wyborców, które prowadzą kampanię wyborczą na zasadach, w formach i czasie określonych ustawą. Odnoszą się do nich wszystkie zasady i rygory dotyczące finansowania kampanii wyborczej, w tym

również zakaz finansowania kampanii wyborczej z innych źródeł niż funduszy wyborczych partii politycznych oraz wpłat od osób fizycznych (art. 111). Zakaz ten obejmuje więc między innymi finansowanie kampanii środkami z budżetu państwa, którymi są np. kwoty przeznaczane na działalność biur poselskich.

*(ZOW-503-37/01; ZOW-503-40/01; ZOW-503-48/01; ZOW-503-49/01)*

### **Audycje wyborcze. Czas antenowy**

Przepisy art. 181 ust. 2 pkt 1 i art. 182 ust. 1 Ordynacji wyborczej dotyczą wymiaru czasu i zasad rozpowszechniania nieodpłatnych audycji wyborczych komitetów wyborczych i nie mogą być stosowane przez analogię do programów publicystycznych innych programów przygotowywanych przez nadawców radiowych i telewizyjnych.

*(ZOW-503-83/01)*

Przepisy § 2 ust. 1-3 i § 5 ust. 2 rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 13 maja 1994 r. w sprawie trybu postępowania w związku z przedstawianiem w programach publicznej radiofonii i telewizji stanowisk partii politycznych, związków zawodowych i związków pracodawców w sprawach publicznych (Dz. U. Nr 74, poz. 335 ze zmianami) określają zasady przygotowywania i emisji audycji prezentujących stanowisko partii politycznych w okresie kampanii wyborczej. Organem właściwym do interpretacji tych przepisów oraz nadzoru nad ich przestrzeganiem jest Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.

*(ZOW-503-83/01)*

Zgodnie z § 6, w związku z § 2 ust. 2 pkt 2, rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu (Dz. U. Nr 89, poz. 991) komitet wyborczy, który zamierza prowadzić łączną kampanię wyborczą (do Sejmu i do Senatu) w rozgłośni regionalnej, obowiązany jest powiadomić o tym zamiarze właściwą spółkę radiofonii regionalnej nie później niż 19 dni przed dniem wyborów. Czynności tej powinien dokonać pełnomocnik komitetu wyborczego, jako osoba uprawniona do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego (art. 96 ust. 2 pkt 1, art. 97 ust. 6 pkt 1 i art. 98 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej). Należy uznać za dopuszczalne udzielenie przez pełnomocnika wyborczego pełnomocnictwa innej osobie do wykonywania czynności związanych z rozpowszechnianiem audycji wyborczych. Osoba taka dokonując czynności wobec spółki radiofonii regionalnej powinna przedłożyć pełnomocnictwo.

*(ZOW-553-13/01)*



Ustalenie łącznego czasu rozpowszechniania audycji wyborczych komitetu wyborczego, który zarejestrował swoje listy okręgowe w więcej niż jednym okręgu wyborczym, znajdujących się w obszarze emitowania programu regionalnego tej samej spółki radiofonii regionalnej, nie wymaga żadnych czynności ze strony komitetu wyborczego. Podział czasu dokonywany jest zgodnie z art. 182 ust. 2 Ordynacji wyborczej na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych o zarejestrowanych listach okręgowych. O przysługującym czasie audycji wyborczych w radiowych programach regionalnych pełnomocnicy wyborczy są informowani przez poszczególne spółki radiofonii regionalnej nie później niż w 18 dniu przed dniem wyborów (§ 7 ust. 1 pkt 1 wymienionego rozporządzenia).

*(ZOW-553-13/01)*

W sytuacji, gdy okręg wyborczy, w którym komitet wyborczy ma zarejestrowaną listę okręgową znajduje się w obszarze emitowania programów dwóch lub więcej spółek radiofonii regionalnej (co znajduje potwierdzenie w załączniku nr 1 do rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z 13 sierpnia 2001 r. w sprawie przygotowania i rozpowszechniania audycji wyborczych do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej), to komitetowi wyborczemu przysługuje uprawnienie do wyboru spółki radiofonii regionalnej (spośród wskazanych w wyżej wymienionym załączniku), w której będzie korzystał z przysługującego mu czasu rozpowszechniania audycji wyborczych z tytułu zarejestrowania listy okręgowej w danym okręgu wyborczym tylko w jednej rozgłośni regionalnej.

W identyczny sposób należałoby postępować przy wykorzystaniu czasu antenowego w rozgłośniach regionalnych przysługującego komitetowi wyborczemu z tytułu zarejestrowania kandydatów na senatorów w danym okręgu wyborczym. Uzasadnione jest stanowisko, że czas antenowy w danej rozgłośni regionalnej ustalany jest z tytułu zarejestrowania wszystkich kandydatów komitetu wyborczego do Senatu w danym okręgu wyborczym. Nie jest dopuszczalne, by komitet wyborczy, który w danym okręgu zarejestrował np. 3 kandydatów mógł wykorzystywać czas antenowy w jednej rozgłośni z tytułu zarejestrowania dwóch kandydatów, a w innej rozgłośni z tytułu zarejestrowania 1 kandydata.

*(ZOW-553-13/01)*

Artykuł 184 ust. 1 Ordynacji wyborczej nakłada na komitety wyborcze obowiązek dostarczania audycji wyborczych, o których mowa w art. 181, do Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia nie później niż na 24 godziny przed dniem ich rozpowszechnie-

nia. W praktyce oznacza to, że audycja przeznaczona do rozpowszechnienia np. w dniu 20 września (obojętne o której godzinie) powinna być dostarczona przez komitet wyborczy nie później niż o godz. 24.00 w dniu 18 września.

*(ZOW-553-7/01)*

W okresie kampanii wyborczej powinna być przestrzegana zasada pluralizmu w programach informacyjnych i publicystycznych nadawców radiowych i telewizyjnych, co odpowiadałoby intencji ustawodawcy wyrażonej w art. 181-185 Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-503-83/01; ZOW-553-10/01; ZOW-571-3/01)*

Wysokość opłat pobieranych od komitetów wyborczych za ogłoszenia wyborcze przez nadawców radiowych i telewizyjnych, zgodnie z art. 185 ust.2 Ordynacji wyborczej, musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu zarządzenia wyborów z ewentualnym jednolitym zastosowaniem zniżek.

Zniżki od opłat cennikowych nie mogą być ustalane w drodze negocjacji z poszczególnymi komitetami wyborczymi i muszą być jednakowe, dla ogłoszeń emitowanych w danym czasie, dla wszystkich komitetów wyborczych, jak tego wymaga wyżej powołany przepis ustawy.

Zastosowanie zniżek większych niż zniżki przewidziane w cenniku powinno poprzedzać ustalenie jednolitej dla wszystkich komitetów wyborczych procentowej lub ułamkowej obniżki opłat za rozpowszechnianie ogłoszeń wyborczych.

*(ZOW-503-35/01)*

Poza szczególnym trybem postępowania przewidzianym w art. 91 Ordynacji wyborczej, służącym ochronie kandydatów na posłów i senatorów przed rozpowszechnianiem nieprawdziwych informacji o nich, wszelkie inne roszczenia i spory powstałe w czasie kampanii wyborczej są rozstrzygane na ogólnie obowiązujących zasadach z możliwością wykorzystania drogi sądowej.

*(ZOW-553-17/01)*

### **Finansowanie kampanii wyborczej**

Wyjaśnienia Państwowej Komisji Wyborczej dla komitetów wyborczych o zasadach gospodarki finansowej, uzyskiwaniu przychodów i wydatkach związanych z finansowaniem kampanii wyborczej w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Warunki uzyskania przychodów przez komitety wyborcze uczestniczące w wyborach do Sejmu i Senatu, a także ponoszenia wydatków na kampanię oraz zasady gospodarki finansowej komitetów wyborczych są określone w rozdziale 13 Ordynacji „Finansowanie kampanii wyborczej”, zaś w odniesieniu do komitetów wyborczych partii politycznych i koalicyjnych komitetów wyborczych mają również zastosowanie przepisy rozdziału 4 „Finanse i finansowanie partii politycznych” ustawy z 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. Nr 98, poz. 604, z 1998 r. Dz. U. Nr 106, poz. 668 i z 2001 r. Dz. U. Nr 46, poz. 499), zwanej dalej ustawą o partiach.

### **1. Pozyskiwanie środków finansowych przez komitety wyborcze.**

#### **1) Źródła finansowania komitetów wyborczych.**

Źródła pozyskania środków finansowych przez komitety wyborcze są następujące:

- a) **Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej** mogą pochodzić jedynie z Funduszu Wyborczego tej partii utworzonego na podstawie ustawy o partiach (art. 111 ust. 1 Ordynacji). Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o partiach, partia tworzy Fundusz Wyborczy w celu udziału w wyborach. Bez utworzenia Funduszu Wyborczego partia nie może w sposób zgodny z prawem pozyskiwać ani wydatkować środków finansowych na wybory. O utworzeniu Funduszu Wyborczego i o jego likwidacji zawiadamia się Państwową Komisję Wyborczą (art. 35 ust. 3 ustawy o partiach).

W art. 24 ustawy o partiach zostały określone źródła dochodów partii politycznych. Wśród tych dochodów dopuszczono zaciąganie przez partię kredytu bankowego na cele statutowe, a także przyjmowanie wpłat od osób fizycznych, których wysokość, z uwzględnieniem składki członkowskiej oraz z wyłączeniem wpłaty na rzecz Funduszu Wyborczego nie może przekraczać w jednym roku od jednej osoby 15-krotności najniższego miesięcznego wynagrodzenia pracowników (art. 25 ust. 1 i 4).

Środki finansowe gromadzone w ramach Funduszu Wyborczego mogą pochodzić z wpłat własnych partii politycznej oraz darowizn, spadków i zapisów (art. 36 ust. 1 ustawy o partiach). Darowizny na rzecz Funduszu Wyborczego mogą pochodzić tylko od osób fizycznych, zaś suma wpłat dokonanych przez jedną osobę w jednym roku nie może przekroczyć 15-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, obowiązującego w dniu poprzedzającym wpłatę (art. 36a ust. 1 ustawy o partiach), bowiem w rozumieniu art. 36a ust. 2 ustawy o partiach, wybory do Sejmu i Senatu należy traktować jako jedne wybory (za taką interpretacją przemawia redakcja art. 35 ust. 1 tej ustawy).

Ta sama osoba fizyczna może więc w danym roku dokonać darowizny na rzecz partii w maksymalnej wysokości 15-krotnego najniższego wynagrodzenia za pracę i po raz drugi dokonać darowizny w tej samej wysokości na rzecz Funduszu Wyborczego partii.

Należy zauważyć, że ograniczenie wysokości wpłaty przez osobę fizyczną dotyczy „danej partii”. Dopuszczalne jest więc dokonanie przez tę samą osobę wpłat w maksymalnych wysokościach na rzecz różnych partii.

Z przepisu art. 36 ust. 1 ustawy o partiach wynika również dopuszczalność wpłat własnych partii na Fundusz Wyborczy. Tą drogą partia może zasilać Fundusz Wyborczy własnymi środkami finansowymi, pochodzącymi ze źródeł wskazanych w art. 24 ust. 1, 4 i 7 ustawy o partiach (w tym również z kredytu bankowego zaciągniętego na cele statutowe). Za dopuszczalnością zasilania Funduszu Wyborczego ze środków pochodzących z kredytu bankowego przemawia również treść art. 38 ust. 1 ustawy o partiach. Wysokość środków gromadzonych na Funduszu Wyborczym nie jest limitowana.

- b) **Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego** mogą pochodzić z darowizn od osób fizycznych i z Funduszy Wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej (art. 111 ust. 2 i 5 Ordynacji).

Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz jednego koalicyjnego komitetu wyborczego nie może przekroczyć 15-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów (art. 113 ust. 3 Ordynacji). Zasady zasilania koalicyjnego komitetu wyborczego środkami finansowymi z Funduszy Wyborczych partii wchodzących w skład koalicji są takie same, jak w przypadku komitetu wyborczego partii politycznej.

Obowiązujące przepisy nie zakazują dokonywania przez tę samą osobę fizyczną wpłat we wskazanej wyżej wysokości na rzecz koalicyjnego komitetu wyborczego na rzecz każdej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji, a także na rzecz Funduszu Wyborczego tej partii. Dopuszczalne jest również dokonywanie przez osoby fizyczne darowizn na rzecz różnych koalicyjnych komitetów wyborczych, na rzecz różnych partii politycznych i Funduszy Wyborczych różnych partii.

- c) **Środki finansowe komitetu wyborczego wyborców** mogą pochodzić od osób fizycznych oraz z kredytu bankowego zaciągniętego na cele związane z wyborami (art. 111 ust. 2 i 6 Ordynacji). Łączna suma wpłat od osoby fizycznej na rzecz jednego komitetu wyborczego wyborców nie może przekraczać 15-krotności

najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów (art. 113 ust. 3 Ordynacji)

- d) **Każdy komitet wyborczy może przyjąć wartości niepieniężne** (darowiznę rzeczową oraz w formie usług) jedynie od tych podmiotów, od których może przyjmować środki finansowe (art. 111 ust. 4 Ordynacji i odpowiednio - art. 25 ust. 3 ustawy o partiach). Brak jest podstawy do ograniczania wartości darowizny niepieniężnej od osoby fizycznej na rzecz jednego komitetu wyborczego do kwoty 15-krotności najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników. Darowizna niepieniężna od osoby fizycznej może być również świadczona na rzecz komitetu wyborczego partii politycznej, bowiem z art. 111 ust. 1 Ordynacji wynika jedynie zakaz pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy partii politycznej z innego źródła niż Fundusz Wyborczy. Przyjęcie innej interpretacji różnicowałoby bez uzasadnienia komitety wyborcze, gdyż tylko komitety wyborcze partii politycznych nie mogłyby pozyskiwać darowizn niepieniężnych, bowiem nie jest możliwe przekazywanie ich za pośrednictwem Funduszu Wyborczego.
- e) Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez koalicyjny komitet wyborczy i komitet wyborczy wyborców, mające na celu pozyskiwanie środków na wybory, muszą zawierać informacje o treści przepisów wymienionych w art. 117 Ordynacji. Wezwania i informacje pisemne dostarczane przez partię polityczną, mające na celu pozyskanie środków na wybory, muszą zawierać informacje o treści przepisów wymienionych w art. 36b ustawy o partiach.

## **2) Zakazy i ograniczenia w pozyskiwaniu środków finansowych przez komitety wyborcze.**

W zakresie pozyskiwania środków finansowych przez komitety wyborcze obowiązują następujące zakazy i ograniczenia:

- a) Komitety wyborcze mogą pozyskiwać środki jedynie na cele związane z wyborami (art. 110 ust. 1 Ordynacji).
- b) Pozyskiwanie środków finansowych jest dozwolone dopiero od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o zamiarze zgłaszania kandydatów na posłów lub senatorów (w odniesieniu do komitetów wyborczych partii politycznych) lub o utworzeniu komitetu wyborczego (w odniesieniu do koalicyjnych komitetów wyborczych i komitetów wyborczych wyborców) - art. 110 ust. 2 i 3 Ordynacji. Środki finansowe komitety wyborcze mogą pozyskiwać do dnia wyborów włącznie (art. 110 ust. 4 pkt 1

Ordynacji). Wyjątkiem od tej zasady jest dotacja podmiotowa, o której mowa w art. 128 Ordynacji, wypłacana za uzyskane mandaty posłów i senatorów w terminie 6 miesięcy od dnia stwierdzenia ważności wyborów.

Gromadzenie środków finansowych na Funduszu Wyborczym partii politycznej nie jest ograniczone żadnymi terminami.

c) Koalicyjny komitet wyborczy i komitet wyborczy wyborców nie mogą przyjmować środków finansowych pochodzących od:

- osób fizycznych niemających miejsca zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z wyłączeniem obywateli polskich zamieszkałych za granicą,
- cudzoziemców mających miejsce zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej (art. 111 ust. 3 Ordynacji).

Ograniczenia te dotyczą również wartości niepieniężnych przekazywanych na rzecz komitetu wyborczego (art. 111 ust. 4 Ordynacji).

Wymienione wyżej ograniczenia odnoszą się także do osób fizycznych dokonujących wpłat na rzecz partii politycznej lub Funduszu Wyborczego (art. 25 ust. 2 i 3 ustawy o partiach).

d) Przepisy dopuszczają przekazywanie środków finansowych na rzecz Funduszu Wyborczego partii jedynie od osób fizycznych (art. 25 ust. 1 w związku z art. 36 ust. 1 i 36a ust. 1 ustawy o partiach). Również środki finansowe dla koalicyjnych komitetów wyborczych i komitetów wyborczych wyborców mogą być przekazywane jedynie przez osoby fizyczne (art. 111 ust. 2 Ordynacji).

Dopuszczenie finansowania partii i komitetów wyborczych na zasadzie wyłączności przez osoby fizyczne (oraz ewentualna dotacja podmiotowa z budżetu) powoduje, że wykluczone zostało finansowanie komitetów wyborczych przez wszystkie inne podmioty, a wśród nich przez osoby prawne oraz instytucje i organizacje nie mające osobowości prawnej.

e) Zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego (art. 112 ust. 1 Ordynacji). Również środki Funduszu Wyborczego partii mogą być przeznaczone jedynie na udział tej partii w wyborach lub w kampaniach referendalnych (art. 35 ust. 1 ustawy o partiach).

f) Zabronione jest prowadzenie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych (art. 112 ust. 2 Ordynacji). Również partia polityczna nie może przeprowadzać zbiórek publicznych (art. 24 ust. 6 ustawy o partiach)

g) Zgodnie z art. 113 ust. 2 Ordynacji środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą. Przepis ten dotyczy wpłat ze wszystkich źródeł, z których mogą być finansowane komitety wyborcze. Wpłata przy użyciu czeku dokonana na rzecz komitetu wyborczego powinna być dokonana czekiem rozrachunkowym, gdyż tylko wówczas środki finansowe wpłyną bezpośrednio na rachunek bankowy komitetu wyborczego. W praktyce wymaga to wpisania w górnej części czeku wyrazów „do rozrachunku”, a w rubryce „komu” wpisania nazwy komitetu wyborczego. Czek taki jest przedstawiany do zapłaty bezpośrednio u trasata (w banku, który ma obciążać rachunek wystawcy czeku) lub w banku, który prowadzi rachunek komitetu wyborczego. W celu uzyskania praktycznej możliwości otrzymywania wpłat dokonywanych kartami płatniczymi, komitety wyborcze uprawnione do przyjmowania wpłat od osób fizycznych powinny w którymś z działających w Polsce centrów rozliczeniowych kart płatniczych (eService, PKO SA, POLCARD, WBK) uzyskać usługę akceptacji kart przy wykorzystaniu elektronicznego terminala. Omówiony sposób wpłat przy wykorzystaniu czeków lub kart płatniczych dotyczy również wpłat dokonywanych przez osoby fizyczne na rzecz partii politycznych i na rzecz Funduszu Wyborczego (art. 25 ust. 5 i art. 36a ust. 3 ustawy o partiach).

Przy wpłatach na rzecz partii politycznych obowiązek wpłat czekiem, przelewem lub kartą płatniczą dotyczy jedynie jednorazowych wpłat w wysokości przekraczającej najniższe miesięczne wynagrodzenie za pracę pracowników (art. 25 ust. 5 ustawy o partiach). Wpłaty w niższej wysokości mogą być dokonywane również w inny sposób np. przekazem pocztowym lub gotówką w kasie partii. Każda natomiast wpłata na Fundusz Wyborczy partii musi być dokonana czekiem, przelewem lub kartą płatniczą (art. 36a ust. 3 ustawy o partiach).

## **2. Zasady wydatkowania środków i gospodarki finansowej komitetów wyborczych.**

### **1) Termin wydatkowania środków.**

Komitet wyborczy może wydatkować środki finansowe jedynie na cele związane z wyborami (art. 110 ust. 1 Ordynacji). Wydatkowanie środków jest dozwolone w tym samym początkowym terminie, co ich pozyskiwanie, to jest od dnia wydania przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 110 ust. 2 i 3 Ordynacji). Zabronione jest wydatkowanie środków przez komitet wyborczy po złożeniu Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych i warunkach ich uzyskiwania (art. 110 ust. 4 pkt 2 Ordynacji).

Rozpatrując dopuszczalność wydatkowania środków finansowych po złożeniu sprawozdania, na pokrycie zobowiązań finansowych wskazanych w sprawozdaniu, należy przeanalizować relacje zachodzące między wymienionymi niżej unormowaniami.

Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego obowiązany jest złożyć Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów (art. 120 ust. 1 Ordynacji). Dotację podmiotową, której wysokość zależy od liczby uzyskanych mandatów posłów i senatorów, a której wysokość nie może przekroczyć wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu, komitet wyborczy otrzyma w terminie około 9 miesięcy od dnia wyborów (art. 128 ust. 1, 4, 5 i 7 Ordynacji).

Zgodnie z art. 116 Ordynacji nadwyżkę pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii przekazuje na rzecz Funduszu Wyborczego tej partii, koalicyjny komitet wyborczy przekazuje na rzecz Funduszy Wyborczych partii tworzących koalicję w proporcji ustalonej w umowie koalicyjnej (w razie braku stosownego postanowienia środki są przekazywane na rzecz instytucji charytatywnej), zaś komitet wyborczy wyborców przekazuje nadwyżkę na rzecz instytucji charytatywnej.

Omówiona dotacja podmiotowa, biorąc pod uwagę czynniki decydujące o jej wysokości oraz jej maksymalną wysokość równą wysokości poniesionych wydatków, ma charakter refundacji wydatków wyborczych dla komitetów, które uzyskały mandaty posłów lub senatorów. Komitety otrzymają dotację po złożeniu sprawozdania. W tej sytuacji zakaz wydatkowania środków pochodzących z dotacji nawet na pokrycie zobowiązań finansowych (wykazanych w sprawozdaniu), w tym kredytów bankowych, byłby nieracjonalny, bowiem np. komitet wyborczy wyborców, mając niespłacony kredyt bankowy, zobowiązany byłby całość dotacji przekazać na cel charytatywny, zaś za zobowiązania wobec banku solidarnie odpowiadałyby swoim majątkiem osoby wchodzące w skład tego komitetu (art. 104 ust. 3 Ordynacji).

**W tej sytuacji uprawniona jest interpretacja art. 110 ust. 4 pkt 2 Ordynacji, że po złożeniu sprawozdania dopuszczalne jest wydatkowanie przez komitet wyborczy środków finansowych z dotacji podmiotowej na pokrycie zobowiązań finansowych komitetu wykazanych w sprawozdaniu.**

## **2) Gospodarka finansowa komitetów wyborczych.**

Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego jest odpowiedzialny i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy (art. 109 ust. 1 Ordynacji). Tworzenie tereno-



wych struktur organizacyjnych w ramach komitetu wyborczego nie powoduje zmiany zakresu odpowiedzialności pełnomocnika finansowego.

**Środki finansowe komitetu wyborczego mogą być gromadzone wyłącznie na jednym rachunku bankowym** (art. 113 ust. 1 Ordynacji). Dotyczy to również komitetu wyborczego partii, który nie może wykorzystywać dla tego celu rachunku, na którym są gromadzone środki Funduszu Wyborczego. Nie jest również dopuszczalne gromadzenie środków finansowych na rachunkach struktur terenowych komitetu wyborczego. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego może upoważnić inne osoby do dysponowania na cele wyborcze środkami finansowymi znajdującymi na rachunku bankowym komitetu, jednak odpowiedzialność za prawidłową gospodarkę tymi środkami spoczywa wówczas również na pełnomocniku finansowym.

Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, których sposób obliczania został określony w art. 114 Ordynacji. Komitet wyborczy w ramach posiadanego limitu ponadokręgowego może wydatkować środki finansowe na kampanię wyborczą w danym okręgu niezależnie od wysokości limitu okręgowego, jaki wynika z liczby posłów i senatorów wybieranych w tym okręgu.

Do wydatków komitetu wyborczego wlicza się środki finansowe wydatkowane z rachunku bankowego komitetu, a także wartość pozyskanych darowizn niepieniężnych oraz świadczonych na rzecz komitetu usług (art. 120 ust. 5 Ordynacji). Wartość pozyskanych darowizn niepieniężnych oraz świadczonych na rzecz komitetu usług podaje się w sprawozdaniu wyborczym w wysokości możliwych do uzyskania cen sprzedaży netto, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia pomniejszonych o odpisy amortyzacji (art. 120 ust. 6 Ordynacji). Nie oblicza się wartości niedpłatnych usług polegających na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez podmioty inne niż przedsiębiorcy (art. 120 ust. 7 Ordynacji).

Przy ocenie, czy określone świadczenie jest świadczeniem niepieniężnym należy uwzględnić, że finansowanie przez osobę fizyczną zakupu usług lub rzeczy na potrzeby komitetu wyborczego jest w istocie świadczeniem pieniężnym, zakazanym ze względu na formę przekazania środków.

Przekazanie wartości niepieniężnych może więc polegać na świadczeniu usług przez osobę fizyczną osobiście lub w ramach prowadzonej przez nią we własnym imieniu działalności gospodarczej, a także na darowiźnie rzeczy.

Nie są ograniczone przychody komitetu wyborczego. Zasady postępowania w wypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami określa art. 116 Ordynacji.

Wydatki komitetu wyborczego na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu przepisów prawa prasowego, nie mogą przekroczyć 80% limitu dla danego komitetu wyborczego ustalonego zgodnie z przepisami art. 114 ust. 1 pkt 1 albo pkt 2 (art. 115 Ordynacji).

Zgodnie z art. 118 Ordynacji komitety wyborcze są zobowiązane do prowadzenia rachunkowości na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591) oraz rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 sierpnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek nie prowadzących działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 115, poz. 748 oraz z 2000 r. Nr 66, poz. 794).

3) Istotne dla rozliczeń finansowych między partiami politycznymi tworzącymi koalicyjny komitet wyborczy jest **ustalenie w umowie koalicyjnej proporcji** w jakich ewentualna nadwyżka pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami zostanie podzielona między partie tworzące koalicję, z przeznaczeniem na zasilenie Funduszy Wyborczych tych partii (art. 116 ust. 2 Ordynacji). W umowie koalicyjnej należy również określić proporcje podziału dotacji podmiotowej między partie wchodzące w skład koalicji wyborczej (art. 128 ust. 6 Ordynacji). W obu przypadkach, w razie braku ustalenia w umowie koalicyjnej proporcji podziału środków finansowych partie wchodzące w skład koalicji tych środków nie otrzymają. Nadwyżka pozyskanych środków nad wydatkami jest przekazywana wówczas na cele charytatywne, zaś dotacja podmiotowa nie przysługuje. Również subwencja z budżetu państwa przysługuje partiom wchodzącym w skład koalicji wyborczej pod warunkiem, że proporcje podziału tej subwencji zostały określone w umowie koalicyjnej (art. 28 ust. 1 pkt 2, ust. 2 i 4 ustawy o partiach).

Należy podkreślić, iż zgodnie z art. 128 ust. 6 Ordynacji oraz art. 28 ust. 2 ustawy o partiach proporcje podziału dotacji i subwencji określone w umowie koalicyjnej nie mogą być zmieniane. Umowa o zawiązaniu koalicji wyborczej jest przedkładana Państwowej Komisji Wyborczej w formie załącznika do zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego (w terminie do 50 dnia przed dniem wyborów) – art. 97 ust. 7 i ust. 9 pkt 1 Ordynacji. Należy przyjąć, że złożenie w wymaganej prawem formie i terminie zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego wraz z umową koalicyjną w trybie art. 97 Ordynacji, a następnie wydanie przez Państwową Komisję Wyborczą postanowienia o przyjęciu zawiadomienia (art. 102 ust. 1 i 4) spełnia wymóg rejestracji umowy koalicyjnej, o którym mowa w art. 28 ust. 3 ustawy o partiach. Po wydaniu postanowienia o przyjęciu za-

wiadomienia przez Państwową Komisję Wyborczą w umowie koalicyjnej nie mogą być dokonywane żadne zmiany.

- 4) Pełnomocnicy finansowi komitetów wyborczych są zobowiązani, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, do złożenia Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania, wraz z opinią biegłego rewidenta i raportem (art. 120 ust. 1 Ordynacji). Sprawozdanie wyborcze musi być sporządzone według wzoru określonego rozporządzeniem wydanym przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych. Do sprawozdania należy dołączyć dokumenty, które zostaną wymienione w tym rozporządzeniu (art. 120 ust. 4 Ordynacji). Rozwiązanie komitetu wyborczego przed dniem wyborów nie zwalnia pełnomocnika finansowego komitetu z obowiązku złożenia sprawozdania wyborczego.

Na pełnomocnikach finansowych komitetów wyborczych ciąży również obowiązek podania do wiadomości publicznej informacji o przekazaniu nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad wydatkami, odpowiednio na Fundusz Wyborczy lub na rzecz instytucji charytatywnej, w sposób i w terminie określonym w art. 116 Ordynacji.

- 5) Komitety wyborcze ulegają rozwiązaniu w sposób i w terminach określonych w art. 106 Ordynacji. Jednak nawet już po rozwiązaniu komitetu wyborczego odpowiedzialność za jego zobowiązania majątkowe ponosi: partia polityczna za zobowiązanie majątkowe komitetu przez nią utworzonego, solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji za zobowiązania koalicyjnego komitetu wyborczego oraz solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu wyborczego za zobowiązania komitetu wyborczego wyborców (art. 104 Ordynacji).

*(ZOW-5410-1/01)*

Źródła pozyskiwania przez komitety wyborcze środków finansowych są ściśle określone, a darowizny od osób fizycznych limitowane co do wysokości wpłat oraz obwarowane obowiązkiem przestrzegania określonej prawem formy wpłaty (art. 111-113 Ordynacji wyborczej).

*(ZOW-553-15/01)*

Kwota wszystkich wydatków komitetu wyborczego na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy nie może przekraczać 80% limitu okręgowego lub ponadokręgowego ustalonego dla każdego komitetu wyborczego w sposób określony w art. 114 Ordynacji wyborczej. Oznacza to, że za podstawę wyliczenia procentu wydatków na reklamę przyjmuje się kwotę limitu ustalonego dla danego komitetu wyborczego, a nie wydatki ogółem poniesione przez komitet.

*(ZOW-503-147/01)*

Przez użyte w art. 116 Ordynacji wyborczej określenie „środki” należy rozumieć przychody (wpływy), na które składają się środki pieniężne oraz wartość pozyskanych darowizn niepieniężnych i usług świadczonych nieodpłatnie na rzecz komitetu wyborczego. W przeciwnym razie wydatki (koszty), uwzględniając art. 120 ust. 5 Ordynacji wyborczej, nie bilansowałyby się z przychodami.

*(ZOW-503-147/01)*

Majątek komitetu wyborczego powinien być wykorzystany na pokrycie zobowiązań powstałych w związku z prowadzoną kampanią wyborczą. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami, z uwzględnieniem dotacji, o której mowa w art. 128 Ordynacji wyborczej, komitet wyborczy wyborców jest obowiązany przekazać tę nadwyżkę na rzecz instytucji charytatywnej. Przepisy nie precyzują w jakiej formie powinno nastąpić przekazanie nadwyżki, a zatem możliwe są darowizny pieniężne oraz rzeczowe, o określonej protokolarnie wartości.

*(ZOW-503-147/01)*

Korzyści majątkowe przekazane albo przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem art. 113 ust. 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), tj. w innej formie niż czekiem, przelewem lub kartą płatniczą, podle-

gają przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa w drodze orzeczenia właściwego Sądu, o czym stanowi art. 127 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-066-70/01)*

Dopuszczalność darowizny na rzecz komitetu wyborczego w formie opłacenia czasu antenowego na ogłoszenia wyborcze w telewizji, na podstawie art. 120 ust. 6 Ordynacji wyborczej darowizny rzeczy oraz nieodpłatnych usług, byłoby sposobem ominięcia przepisów regulujących zasady pozyskiwania środków finansowych przez komitety wyborcze. W szczególności opłacanie rachunków za czas antenowy przeznaczony na ogłoszenia wyborcze komitetu wyborczego jest w istocie niedozwolonym sposobem finansowania komitetu wyborczego z naruszeniem art. 111 i art. 113 ust. 2 Ordynacji wyborczej. Jeśli koszt zakupu czasu antenowego przez osoby fizyczne przekroczył kwotę 11.400 zł, to takie działanie narusza również art. 113 ust. 3 Ordynacji wyborczej.

*(ZOW-553-15/01)*

Zaciąganie kredytu bankowego przez komitet wyborczy podlega przepisom prawa bankowego i jest przedmiotem dwustronnej umowy cywilnej zawieranej pomiędzy komitetem a bankiem udzielającym kredytu. Dotyczy to także rodzaju kredytu.

Ordynacja wyborcza do Sejmu i do Senatu RP nie wkracza - co jest oczywiste - w regulacje prawa bankowego i kodeksu cywilnego normujących zasady udzielania kredytów bankowych i sposoby ich zabezpieczenia. Nie rozstrzyga także co do czynności bankowej, jaką jest umowa o kredyt, jej elementach oraz sposobie zabezpieczenia wykonania zobowiązania w bankowych stosunkach kredytowych.

*(ZOW-503-52/01)*

W kwestii form zabezpieczenia kredytu bankowego należy przestrzegać ograniczeń ustawowych dotyczących źródeł finansowania komitetu wyborczego wyborców. W świetle unormowań Ordynacji wyborczej zabezpieczenie kredytu przez osobę prawną nie może prowadzić do naruszenia zakazu finansowania kampanii wyborczej przez osoby prawne, jak również - w przypadku zabezpieczenia pochodzącego od osób fizycznych - nie może w swoich skutkach powodować naruszenia przepisów o zakazie przyjmowania środków finansowych od osób, o których mowa w art. 111 ust. 3, ani też naruszenia przepisów ograniczających łączną sumę wpłat od osoby fizycznej na rzecz danego komitetu wyborczego.

Zakres informacji o kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania przez komitet wyborczy podawanych w sprawozdaniu wyborczym, o którym mowa w art. 120 ust. 1 Ordynacji wyborczej, będzie wynikał z rozporządzenia Ministra Finansów, wydanego w trybie ust. 4 tego artykułu.

*(ZOW-503-52/01)*

Jedynym źródłem finansowania kampanii wyborczej komitetu wyborczego partii politycznej jest jej Fundusz Wyborczy. Wpłaty od osób fizycznych na konto komitetu wyborczego partii politycznej są niedopuszczalne.

*(ZOW-571-30/01)*

Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić z darowizn od osób fizycznych i z Funduszy Wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej (art. 111 ust. 2 i ust. 5 Ordynacji wyborczej). Zaś środki finansowe komitetu wyborczego wyborców mogą pochodzić od osób fizycznych oraz z kredytu bankowego zaciągniętego na cele związane z wyborami (art. 111 ust. 2 i ust. 6 Ordynacji wyborczej).

*(ZOW-066-40/01)*

Forma wpłat dokonywanych przez osoby fizyczne na rzecz partii politycznej lub na rzecz Funduszu Wyborczego, określona w art. 25 ust. 2 i art. 36a ust. 3 ustawy o partiach politycznych umożliwia partii uzyskanie wiarygodnej informacji o darczyńcy, co jest istotne ze względu na ograniczenia podmiotowe dotyczące darczyńców oraz limitowaną wysokość rocznych wpłat na rzecz partii politycznej i na rzecz Funduszu Wyborczego. Wpłacanie składek i darowizn na konto partii politycznej i Funduszu Wyborczego przelewem przez zakład pracy, jako stały element rozliczenia (potrąceń) z listy płac osoby, która zobowiązała się do stałych świadczeń na rzecz partii lub Funduszu Wyborczego, utrudniałoby ustalenie rzeczywistego darczyńcy oraz angażowało pośrednio zakład pracy w finansowanie partii politycznej. Budzi to dodatkowe zastrzeżenia w związku z niedopuszczalnością finansowania partii przez inne podmioty niż osoby fizyczne (art. 25 ust. 1 ustawy o partiach politycznych) oraz w związku z zakazem posiadania przez partie jednostek organizacyjnych w zakładach pracy (art. 7 omawianej ustawy).

Biorąc pod uwagę przytoczone argumenty Państwowa Komisja Wyborcza wyraża opinię, że nie jest dopuszczalne dokonywanie darowizn na rzecz partii politycznych

lub Funduszu Wyborczego za pośrednictwem zakładu pracy, w którym zatrudniony jest darczyńca.

*(ZOW-503-178/01)*

Dopuszczalne jest udzielenie stałego zlecenia bankowi prowadzącemu rachunek osoby fizycznej na okresowe dokonywanie wpłat z tego rachunku na rzecz partii politycznej lub Funduszu Wyborczego.

*(ZOW-503-178/01)*

Po przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego wydatki poniesione na kampanię wyborczą dotyczącą osoby, która została następnie zgłoszona do zarejestrowania jako kandydat na posła lub senatora, są wydatkami objętymi przepisami Ordynacji wyborczej do Sejmu RP do Senatu RP o finansowaniu kampanii wyborczej i podlegają rozliczeniu w sprawozdaniu wyborczym komitetu wyborczego, który zgłosił tego kandydata.

*(ZOW-571-11/01)*

W przypadku wpłaty na partię polityczną, jednorazowa kwota przekraczająca najniższe miesięczne wynagrodzenie za pracę pracowników, tj. 760 zł, może być dokonana jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą z osobistego konta darczyńcy. Wpłata od osoby fizycznej do kwoty 760 zł może być przekazana na rzecz partii politycznej przekazem pocztowym lub do kasy partii. Zasilanie Funduszu Wyborczego środkami pochodzącymi od osób fizycznych jest natomiast dopuszczalne wyłącznie w formie przelewu z konta osobistego, bez względu na kwotę do wysokości limitu określonego w ustawie.

*(ZOW-571-30/01)*

Art. 36a ust. 3 ustawy o partiach politycznych stanowi, iż środki finansowe pochodzące od osób fizycznych a zasilające Fundusz Wyborczy partii politycznej mogą być wpłacane jedynie czekiem, przelewem lub kartą płatniczą.

Zgodnie z cytowanym przepisem nie są dopuszczalne inne formy płatności, a więc w postaci gotówkowej.

*(ZOW-503-125/01; ZOW-50,-167/01; ZOW-503-168/01)*

Artykuł 113 ust. 2 Ordynacji wyborczej wskazuje formy wpłaty środków finansowych na rzecz komitetu wyborczego wykluczające anonimowość wpłaty: czek, przelew, karta płatnicza, z których mogą korzystać jedynie osoby posiadające rachunki bankowe. Przy dokonywaniu wpłat w takiej formie obowiązujące zasady bankowe powodują ujawnienie prawdziwych personaliów osób dokonujących wpłat.

W tym kontekście nie budzi wątpliwości, że „przelew”, o którym mowa w art. 113 ust. 2 ustawy jest przelewem środków finansowych z konta bankowego osoby fizycznej na konto komitetu wyborczego, a nie przekazaniem na konto komitetu wyborczego gotówki wpłaconej w banku.

*(ZOW-503-72/01)*

Wpłata dokonana w inny sposób niż określony w art. 36a ust. 3 ustawy o partiach politycznych nie może być zwrócona ofiarodawcy.

Sposób dokonywania wpłat na Fundusz Wyborczy jest ściśle określony przepisami. Każdy, kto zamierza zasilić Fundusz Wyborczy partii politycznej lub dokonać wpłaty na rzecz komitetu wyborczego jest obowiązany do ścisłego respektowania reguł określonych przepisami ustawy o partiach politycznych i Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

*(ZOW-503-125/01)*

Kwoty wpłacone z naruszeniem przepisów art. 113 Ordynacji wyborczej, komitet wyborczy powinien złożyć do depozytu sądowego, w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego.

*(ZOW-503-125/01; ZOW-503-167/01; ZOW-503-168/01)*

W przypadku, gdy – mimo zamieszczenia w umowie rachunku bankowego klauzuli o nieprzyjmowaniu wpłat gotówką- nastąpiła wpłata na rachunek komitetu wyborczego naruszająca przepis art. 113 Ordynacji wyborczej, jest to korzyść majątkowa, która nie może być zwrócona wpłacającemu i podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Dotyczy to zarówno korzyści majątkowej przekazanej komitetowi wyborczemu jak i korzyści przyjętej przez ten komitet.

*(ZOW-503-96/01; ZOW-503-110/01; ZOW-503-127/01)*



Na podstawie art. 127 ust. 1 Ordynacji wyborczej korzyści majątkowe przekazane albo przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów (między innymi) art. 113 podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, a jeżeli korzyść materialna została zużyta lub utracona, przepadkowi podlega jej równowartość. O przepadku korzyści majątkowej orzeka Sąd Okręgowy w Warszawie, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, w postępowaniu nieprocesowym (art. 127 ust. 2-4).

*(ZOW-503-167/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP nie określają kwoty, którą może wydać kandydat na senatora podczas kampanii wyborczej, bowiem kampanię wyborczą finansuje komitet wyborczy z własnych źródeł (art. 108 Ordynacji wyborczej). Kandydat na senatora może wpłacić łącznie na rzecz komitetu wyborczego kwotę nie przekraczającą 11.400 zł (art. 113 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Zgodnie z art. 114 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej, kwotę limitu okręgowego oblicza się w ten sposób, że dzieli się liczbę wyborców w kraju przez 560 i mnoży się przez liczbę mandatów senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym, w którym komitet wyborczy zarejestrował kandydata lub kandydatów na senatorów. Wynik działania stanowi wyrażony w złotych okręgowy limit wydatków danego komitetu wyborczego na kampanię wyborczą.

*(ZOW-503-89/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują subwencji, a jedynie dotację podmiotową z budżetu państwa za każdy uzyskany mandat posła i senatora dla partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, dla partii politycznej wchodzącej w skład koalicji, a także dla komitetu wyborczego wyborców (art. 128). Uprawnienie do subwencji wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. Nr 98, poz. 604 ze zmianami), który nie mówi o „głosach ważnych oddanych w kraju” ale o głosach ważnych otrzymanych w skali kraju, w rozumieniu procentu wszystkich ważnych głosów.

*(ZOW-503-115/01)*

Zgodnie z Ordynacją wyborczą do Sejmu i do Senatu RP oraz z ustawą o partiach politycznych, przy podziale dotacji i subwencji nie dzieli się głosów ważnych na oddane w kraju i na oddane za granicą. Głosy oddane za granicą są doliczane do głosów oddanych w okręgu właściwym dla gminy Warszawa-Centrum, natomiast głosy ze statków

są doliczane do głosów oddanych w okręgach wyborczych właściwych dla siedzib armatorów.

*(ZOW-503-115/01)*

Przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP ustalają, że listy okręgowe kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów zgłaszają koalicyjne komitety wyborcze, a nie partie polityczne tworzące koalicję. W związku z tym pojęcie kandydata partii politycznej wchodzącej w skład koalicji jest pojęciem pozaustawowym i nie może stanowić w umowie koalicyjnej kryterium podziału pomiędzy partie polityczne dotacji i subwencji przysługującej koalicji wyborczej partii politycznych.

*(ZOW-503-38/01)*

### **Głosowanie**

Ordynacja wyborcza w art. 160 ust. 1 ustala wyraźnie zasadę, że wyborca głosuje na jedną listę okręgową stawiając znak „x” w kratce obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy. Jedyne odstępstwo od tej zasady przewiduje art. 160 ust. 5 stanowiąc, iż wyborca może także postawić „x” w kratce obok więcej niż jednego kandydata z tej samej listy i wówczas głos ten otrzymuje dana lista i ten kandydat, przy którego nazwisku postawiono w kratce znak „x” i jest on umieszczony na liście w pierwszej kolejności. Wskazane wyżej przepisy, ani inne przepisy Ordynacji wyborczej nie przewidują dokonywania zamazań, skreśleń i innych dopisków w kratkach obok nazwisk kandydatów, w tym także poczynionych na jednej liście. Wszelkie zatem zamazania, wykreślenia, przekreślenia itp. znaki dokonane w obrębie kratki powodują nieważność tak oddanego głosu.

*(ZOW-503-103/01; ZOW-503-126/01; ZOW-571-61/01)*

Postawienie na karcie do głosowania innego znaku, zamazanie kratki, przekreślenie znaku „x” w kratce powoduje nieważność głosu, niezależnie od tego, czy np. wyborca w ramach jednej listy zamazał jedną kratkę, a w dwóch innych kratkach postawił znak „x”, czy też na jednej liście zamazał kratkę, a na drugiej liście postawił w kratkach dwa znaki „x”.

*(ZOW-503-103/01; ZOW-503-126/01; ZOW-571-63/01)*

Nie wpływają na ważność głosu wszelkie dopiski na karcie do głosowania poczynione poza kratkami, które są przeznaczone wyłącznie na postawienie przez wyborcę znaku „x” w kratce obok nazwiska wybranego przezeń kandydata.

*(ZOW-571-61/01)*

Wpływanie przemocą lub groźbą bezprawną lub przez nadużycie stosunku zależności na sposób głosowania osoby uprawnionej albo zmuszenie jej do głosowania lub powstrzymywanie od głosowania jest przestępstwem przeciwko wyborom przewidzianym w art. 240 Kodeksu karnego i zagrożonym karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

*(ZOW-066-91/01)*

### **Protesty wyborcze**

Przedmiot i tryb wniesienia protestu wyborczego określają art. 78 i 79 Ordynacji wyborczej. Protest wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów w Dzienniku Ustaw przez Państwową Komisję Wyborczą.

*(ZOW-571-71/01)*

W przypadku wyborcy przebywającego za granicą protest składa się właściwemu terytorialnie konsulowi, przy czym składający protest powinien dołączyć zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju. W innym przypadku Sąd Najwyższy pozostawi protest bez dalszego biegu.

*(ZOW-571-74/01)*

W przypadku przesłania protestu pocztą, o dotrzymaniu terminu złożenia protestu decyduje data jego nadania w urzędzie pocztowym.

*(ZOW-574-63/01)*

**Akty prawne wydane w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w 2001 r.**

**(1.1)**

**POSTANOWIENIE**

**PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 25 czerwca 2001 r.

**w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.**

*(Dziennik Ustaw Nr 66, poz. 661)*

Na podstawie art. 98 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) i art. 9 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499) stanowi się, co następuje:

**§ 1.**

Zarządzam wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

**§ 2.**

Dzień wyborów wyznaczam na niedzielę dnia 23 września 2001 r.

**§ 3.**

Dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych, określa kalendarz wyborczy stanowiący załącznik do postanowienia.

**§ 4.**

Postanowienie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**KALENDARZ WYBORCZY DLA WYBORÓW DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W DNIU  
23 WRZEŚNIA 2001 R.**

<b>Data wykonania czynności wyborczych</b>	<b>Treść czynności wyborczych</b>
<b>1</b>	<b>2</b>
do dnia 2 sierpnia 2001 r.	- podanie do publicznej wiadomości informacji o okręgach wyborczych
do dnia 4 sierpnia 2001 r.	- zawiadomienie Państwowej Komisji Wyborczej: - przez organ partii politycznej o zamiarze zgłoszenia kandydatów na posłów lub kandydatów na senatorów, - przez pełnomocnika wyborczego o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego lub o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców
do dnia 6 sierpnia 2001 r.	- powołanie okręgowych komisji wyborczych
do dnia 14 sierpnia 2001 r. do godz. 24 <sup>00</sup>	- zgłaszanie okręgowych list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów w celu zarejestrowania
do dnia 24 sierpnia 2001 r.	- podanie do publicznej wiadomości informacji o granicach i numerach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych, - przyznanie przez Państwową Komisję Wyborczą, w drodze losowania, jednolitego numeru dla okręgowych list kandydatów na posłów tego samego komitetu wyborczego, zarejestrowanych w więcej niż w jednym okręgu wyborczym, - zgłaszanie kandydatów do obwodowych komisji wyborczych przez pełnomocników wyborczych
do dnia 29 sierpnia 2001 r.	- przyznanie przez okręgową komisję wyborczą, w drodze losowania, numerów dla okręgowych list kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały okręgową listę kandydatów na posłów wyłącznie w danym okręgu wyborczym
do dnia 2 września 2001 r.	- powołanie przez zarządy gmin obwodowych komisji wyborczych, - podanie do publicznej wiadomości informacji o numerach i granicach obwodów głosowania za granicą oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych
od dnia 2 września 2001 r. do dnia 9 września 2001 r.	- składanie przez żołnierzy pełniących zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniących służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywających ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także przez junaków odbywających zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania oraz przez policjantów z jednostek skoszarowanych, wniosków o dopisanie do spisu wyborców w miejscowości, w której odbywają służbę

od dnia 8 września 2001 r. do dnia 21 września 2001 r. do godz. 24 <sup>00</sup>	- rozpoczęcie rozpowszechniania nieodpłatnego audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, przygotowanych przez komitety wyborcze
do dnia 9 września 2001 r.	- sporządzenie spisów wyborców przez gminy
do dnia 13 września 2001 r.	- składanie wniosków przez wyborców przebywających czasowo na obszarze gminy lub wyborców nigdzie niezamieszkałych o dopisanie do spisu wyborców, - składanie wniosków przez wyborców niepełnosprawnych o dopisanie ich do spisu w wybranym obwodzie głosowania na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania, - podanie przez okręgowe komisje wyborcze, w formie obwieszczenia, informacji o zarejestrowanych okręgowych listach kandydatów na posłów oraz o zarejestrowanych kandydatach na senatorów
do dnia 18 września 2001 r.	- składanie przez komitety wyborcze wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych oświadczeń do Państwowej Komisji Wyborczej o korzystaniu ich okręgowych list kandydatów na posłów ze zwolnienia z warunku określonego w art. 133 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, - zgłaszanie przez wyborców przebywających na polskich statkach morskich wniosków o wpisanie do spisu wyborców w obwodach głosowania utworzonych na tych statkach, - zgłaszanie przez wyborców przebywających za granicą wniosków o wpisanie do spisu wyborców w obwodach głosowania utworzonych za granicą
w dniu 21 września 2001 r. o godz. 24 <sup>00</sup>	- zakończenie kampanii wyborczej
w dniu 23 września 2001 r. godz. 6 <sup>00</sup> - 20 <sup>00</sup>	- głosowanie

(1.2)a)

## **UCHWAŁA**

### **PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 26 lipca 2001 r.

**w sprawie powołania okręgowych komisji wyborczych**

**w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

Na podstawie art. 44 ust. 1-4 i art. 193 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. powołuje się, z zastrzeżeniem § 2, okręgowe komisje wyborcze, w skład których wchodzi sędziowie wymienieni w załącznikach nr 1-41 do uchwały.

§ 2.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Chrzanowie jest właściwa wyłącznie do przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, w okręgu wyborczym nr 12.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik Nr 1 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Legnicy**

1. Lech Mużyło - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Legnicy  
sędzia Sądu Okręgowego w Legnicy
2. Zdzisław Pachowicz - sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
3. Dariusz Łukaszewski - sędzia Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze
4. Janusz Sielużycki - sędzia Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze
5. Jacek Wilga - sędzia Sądu Okręgowego w Legnicy
6. Marek Regulski - sędzia Sądu Okręgowego w Legnicy
7. Włodzimierz Przysłupski - sędzia Sądu Okręgowego w Legnicy
8. Marek Poddebniak - sędzia Sądu Okręgowego w Legnicy
9. Jarosław Halikowski - sędzia Sądu Rejonowego w Legnicy
10. Witold Wojtyło - sędzia Sądu Rejonowego w Legnicy
11. Marian Woźny - sędzia Sądu Rejonowego w Legnicy



Załącznik Nr 2 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Wałbrzychu**

1. Jan Linowski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Wałbrzychu  
sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
2. Robert Wróblewski - sędzia Sądu Okręgowego w Świdnicy
3. Maria Pietkun - sędzia Sądu Okręgowego w Świdnicy
4. Wiesław Pędziwiatr - sędzia Sądu Okręgowego w Świdnicy
5. Maria Kołcz - sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
6. Marzena Rusin - sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
7. Waclaw Dobrzański - sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
8. Ewa Pietrzak - sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
9. Małgorzata Mróz - sędzia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
10. Beata Sokalska - sędzia Sądu Rejonowego w Kłodzku
11. Maria Kruźlak - sędzia Sądu Rejonowego w Świdnicy

Załącznik Nr 3 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza we Wrocławiu**

1. Marian Gruszczyński - Wojewódzki Komisarz Wyborczy we Wrocławiu  
sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
2. Irena Giernatowska - sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
3. Irena Różańska-Dorosz - sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
4. Marzena Mędrzejewska - sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
5. Ryszard Kozłowski - sędzia Sądu Okręgowego we Wrocławiu
6. Anna Górna - sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabryczna we Wrocławiu
7. Ireneusz Dukiel - sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabryczna we Wrocławiu
8. Joanna Kopaczyńska-Macała - sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Śródmieścia we Wrocławiu
9. Grzegorz Kozak - sędzia Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabryczna we Wrocławiu
10. Beata Mądra - sędzia Sądu Rejonowego w Środzie Śląskiej
11. Zbigniew Moska - sędzia Sądu Rejonowego w Strzelinie

Załącznik Nr 4 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Bydgoszczy**

1. Wiktor Gromiec - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Bydgoszczy  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
2. Andrzej Siuchniński - sędzia Sądu Najwyższego
3. Dariusz Malak - sędzia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
4. Mirosław Trzecki - sędzia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
5. Kazimierz Klugiewicz - sędzia Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
6. Jarosław Całbecki - sędzia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy
7. Jacek Tadych - sędzia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy
8. Mirosław Kędzierski - sędzia Sądu Rejonowego w Tucholi
9. Jacek Grela - sędzia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy
10. Maciej Mielcarek - sędzia Sądu Rejonowego w Bydgoszczy
11. Ryszard Owczarzak - sędzia Sądu Rejonowego w Inowrocławiu

Załącznik Nr 5 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Toruniu**

1. Zofia Redzińska-Czerwińska - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Toruniu  
sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
2. Włodzimierz Jasiński - sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
3. Iwona Wielkanowska - sędzia Sądu Rejonowego w Toruniu
4. Izabela Paluch - sędzia Sądu Rejonowego w Toruniu
5. Józef Zieliński - sędzia Sądu Rejonowego w Brodnicy
6. Tomasz Hausman - sędzia Sądu Rejonowego w Grudziądzu
7. Hanna Głębowska - sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
8. Stanisław Iglewski - sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
9. Mariusz Nazdrowicz - sędzia Sądu Okręgowego w Toruniu
10. Wojciech Gołębiewski - sędzia Sądu Rejonowego we Włocławku
11. Łucja Hincz - sędzia Sądu Rejonowego we Włocławku

Załącznik Nr 6 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Lublinie**

1. Marek Sagan - Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Lublinie  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Lublinie
2. Barbara du Chateau - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie
3. Halina Chitrosz - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie
4. Magdalena Kuczyńska - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie
5. Andrzej Klimkowski - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie
6. Greta Książkiewicz - sędzia Sądu Rejonowego w Opolu Lubelskim
7. Małgorzata Polak - sędzia Sądu Rejonowego w Lubartowie
8. Marek Radziszewski - sędzia Sądu Rejonowego w Kraśniku
9. Zenon Szymanek - sędzia Sądu Rejonowego w Puławach
10. Marek Wolski - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie
11. Alicja Zych - sędzia Sądu Okręgowego w Lublinie

Załącznik Nr 7 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Chełmie**

1. Kazimierz Postulski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Wyborczego w Chełmie  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Lublinie
2. Waldemar Bańka - sędzia Sądu Rejonowego  
w Białej Podlaskiej
3. Teresa Bodys - sędzia Sądu Okręgowego w Zamościu
4. Anna Górna - sędzia Sądu Rejonowego w Chełmie
5. Jolanta Kossowska - sędzia Sądu Rejonowego w Chełmie
6. Hanna Poliszuk - sędzia Sądu Rejonowego w Chełmie
7. Joanna Przetocka - sędzia Sądu Rejonowego w Chełmie
8. Ewa Szafraniuk - sędzia Sądu Rejonowego w Krasnymstawie
9. Bohdan Tracz - sędzia Sądu Okręgowego w Zamościu
10. Dorota Wierzejska - sędzia Sądu Rejonowego we Włodawie
11. Marek Wiśniewski - sędzia Sądu Rejonowego w Chełmie

Załącznik Nr 8 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Zielonej Górze**

1. Stefania Cieśla-Serzysko - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Zielonej Górze  
sędzia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
2. Janusz Sabała - sędzia Sądu Okręgowego  
w Gorzowie Wielkopolskim
3. Tadeusz Jasiński - sędzia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
4. Zbigniew Piątek - sędzia Sądu Okręgowego  
w Gorzowie Wielkopolskim
5. Walenty Młodzianowski - sędzia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
6. Bogumił Hoszowski - sędzia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
7. Joanna Klimek-Zielińska - sędzia Sądu Okręgowego w Zielonej Górze
8. Zbigniew Skowron - sędzia Sądu Rejonowego w Zielonej Górze
9. Jerzy Nowak - sędzia Sądu Rejonowego w Zielonej Górze
10. Tomasz Leszczyński - sędzia Sądu Rejonowego w Zielonej Górze
11. Krzysztof Cierkoński - sędzia Sądu Okręgowego  
w Gorzowie Wielkopolskim

Załącznik Nr 9 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Łodzi**

1. Maciej Krzemieniewski - Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Łodzi  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi
2. Sławomir Wlazło - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi
3. Elżbieta Jaworska - sędzia Sądu Rejonowego w Pabianicach
4. Jacek Sobczak - sędzia Sądu Rejonowego w Pabianicach
5. Sylwester Olejniczak - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
6. Izydor Rekść - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
7. Marzena Lesiuk - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
8. Dariusz Świecki - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
9. Tomasz Szabelski - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
10. Krystyna Golinowska - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
11. Anna Trawińska - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi



Załącznik Nr 10 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Piotrkowie Trybunalskim**

1. Marianna Cichocka - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Piotrkowie Trybunalskim  
sędzia Sądu Okręgowego  
w Piotrkowie Trybunalskim
2. Jarosław Stopczyński - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
3. Katarzyna Wesołowska-Zbudniewek - sędzia Sądu Rejonowego w Skierniewicach
4. Sławomir Cyniak - sędzia Sądu Okręgowego  
w Piotrkowie Trybunalskim
5. Sławomir Gosławski - sędzia Sądu Okręgowego  
w Piotrkowie Trybunalskim
6. Jarosław Gołębiowski - sędzia Sądu Rejonowego w Belchatowie
7. Krzysztof Gąsior - sędzia Sądu Rejonowego  
w Piotrkowie Trybunalskim
8. Krzysztof Lasota - sędzia Sądu Rejonowego w Opocznie
9. Adam Piotrowski - sędzia Sądu Rejonowego w Radomsku
10. Iwona Dembińska-Pęczek - sędzia Sądu Rejonowego w Opocznie
11. Arkadiusz Lisiecki - sędzia Sądu Okręgowego  
w Piotrkowie Trybunalskim

Załącznik Nr 11 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Sieradzu**

1. Janusz Adamski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Sieradzu  
sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
2. Wojciech Szymczak - sędzia Sądu Apelacyjnego w Łodzi
3. Marek Masłowski - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
4. Zbigniew Sadowski - sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi
5. Sławomir Górny - sędzia Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli
6. Marek Podwójniak - sędzia Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli
7. Przemysław Majkowski - sędzia Sądu Rejonowego w Wieluniu
8. Dorota Załęska - sędzia Sądu Rejonowego w Wieluniu
9. Dagmara Kos - sędzia Sądu Rejonowego w Łasku
10. Jerzy Gauza - sędzia Sądu Rejonowego w Sieradzu
11. Tadeusz Wężikowski - sędzia Sądu Rejonowego w Sieradzu

Załącznik Nr 12 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Chrzanowie**

1. Józef Wąsik - sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie
2. Jadwiga Noworyta - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
3. Mieczysław Potejko - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
4. Teresa Wąlek - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
5. Maria Krupa - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
6. Grażyna Lipa - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
7. Elżbieta Chudzik - sędzia Sądu Rejonowego w Chrzanowie
8. Bożena Urbańczyk-Szkuta - sędzia Sądu Rejonowego w Oświęcimiu
9. Andrzej Ząbroń - sędzia Sądu Rejonowego w Oświęcimiu
10. Romana Sołtysek - sędzia Sądu Rejonowego w Wadowicach
11. Katarzyna Grabczak - sędzia Sądu Rejonowego w Wadowicach

Załącznik Nr 13 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Krakowie**

1. Piotr Lechowski - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Krakowie  
sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego
2. Krystian Serzysko - sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie
3. Paweł Rygiel - sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie
4. Teresa Rak - sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie
5. Teresa Dyrga - sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie
6. Bogdan Popielarczyk - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Podgórze w Krakowie
7. Tomasz Kudła - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie
8. Tomasz Szymański - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie
9. Jarosław Koczański - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie
10. Waldemar Żurek - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie
11. Paweł Styra - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Krakowa-Podgórze w Krakowie

Załącznik Nr 14 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Nowym Sączu**

1. Zdzisław Błazowski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Nowym Sączu  
sędzia Sądu Okręgowego w Nowym Sączu
2. Mieczysław Kamiński - sędzia Sądu Okręgowego w Nowym Sączu
3. Bogdan Kijak - sędzia Sądu Okręgowego w Nowym Sączu
4. Jacek Polański - sędzia Sądu Okręgowego w Nowym Sączu
5. Mieczysław Hieronim Kamiński - sędzia Sądu Rejonowego w Gorlicach
6. Tadeusz Piesowicz - sędzia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu
7. Marek Wójcik - sędzia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu
8. Anna Pater - sędzia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu
9. Cezary Wieczorek - sędzia Sądu Rejonowego w Limanowej
10. Joanna Rawska-Pietrkiewicz - sędzia Sądu Rejonowego w Limanowej
11. Marek Rusin - sędzia Sądu Rejonowego w Nowym Targu

Załącznik Nr 15 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Tarnowie**

1. Grzegorz Krężolek - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Tarnowie  
sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
2. Barbara Polańska - sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
3. Barbara Wójcik - sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
4. Edward Studziński - sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
5. Jacek Satko - sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
6. Edward Panek - sędzia Sądu Okręgowego w Tarnowie
7. Wiesław Grajdura - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnowie
8. Waldemar Nawrocki - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnowie
9. Marek Syrek - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnowie
10. Rafał Serafin - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnowie
11. Andrzej Sterkowicz - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnowie

Załącznik Nr 16 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

### **Okręgowa Komisja Wyborcza w Płocku**

1. Władysław Urbański - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Płocku  
sędzia Sądu Okręgowego w Płocku
2. Krzysztof Strzelczyk - sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie
3. Halina Mieszkowicz - sędzia Sądu Okręgowego w Płocku
4. Zofia Krawczyńska - sędzia Sądu Okręgowego w Płocku
5. Małgorzata Michalska - sędzia Sądu Rejonowego w Płocku
6. Małgorzata Zdanowicz - sędzia Sądu Rejonowego w Płocku
7. Małgorzata Malinowska-Paczyńska - sędzia Sądu Rejonowego w Ciechanowie
8. Włodzimierz Ogłodziński - sędzia Sądu Rejonowego w Gostyninie
9. Jarosław Przybyliński<sup>1</sup> - sędzia Sądu Rejonowego w Płocku
10. Mariusz Wiśniewski - sędzia Sądu Rejonowego w Płońsku
11. Marian Kuncewicz - sędzia Sądu Rejonowego w Sierpcu

---

<sup>1</sup> Powołany w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Płocku w miejsce Alicji Świdorskiej-Olaś – sędziego Sądu Rejonowego w Mławie, zgodnie z § 2 pkt 1 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 września 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych.

Załącznik Nr 17 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Radomiu**

1. Czesław Walczyk - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Radomiu  
sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
2. Anna Gaczyńska - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
3. Iwona Poznańska - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
4. Danuta Stawowska - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
5. Adam Kaca - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
6. Paweł Ways - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
7. Grzegorz Wójtowicz - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
8. Marek Wroczyński - sędzia Sądu Okręgowego w Radomiu
9. Renata Nawrot - sędzia Sądu Rejonowego w Radomiu
10. Mariusz Młockowski - sędzia Sądu Rejonowego w Radomiu
11. Waldemar Żytniak - sędzia Sądu Rejonowego w Przysusze



Załącznik Nr 18 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Siedlcach**

1. Bogusław Dauter - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Siedlcach  
sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego
2. Marek Cechowski - sędzia Sądu Rejonowego w Ostrołęce
3. Irena Dąbek - sędzia Sądu Okręgowego w Łomży
4. Roman Kęska - sędzia Sądu Okręgowego w Siedlcach
5. Zbigniew Kapiński - sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie
6. Krzysztof Lach - sędzia Sądu Rejonowego w Siedlcach
7. Mirosław Leszczyński - sędzia Sądu Okręgowego w Siedlcach
8. Kazimierz Pycka - sędzia Sądu Okręgowego w Siedlcach
9. Waldemar Szostek - sędzia Sądu Rejonowego w Garwolinie
10. Krystyna Święcicka - sędzia Sądu Okręgowego w Siedlcach
11. Agnieszka Wilczewska-Rzepecka - sędzia Sądu Rejonowego  
w Mińsku Mazowieckim

Załącznik Nr 19 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Warszawie - I, właściwa dla okręgu wyborczego  
do Sejmu RP Nr 19 i dla okręgu wyborczego do Senatu Nr 18**

1. Józef Medyk - Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Warszawie  
sędzia Sądu Najwyższego
2. Barbara Trębska - sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie
3. Krystyna Nowak - sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie
4. Anna Oleszczuk<sup>2</sup> - sędzia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy  
w Warszawie
5. Anna Kozłowska-Czabańska - sędzia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy  
w Warszawie
6. Beata Nowak - sędzia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy  
w Warszawie
7. Beata Ziółkowska - sędzia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi  
w Warszawie
8. Jacek Matusik - sędzia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi  
w Warszawie
9. Hanna Ambroziewicz - sędzia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi  
w Warszawie
10. Magdalena Gulbinowicz - sędzia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy  
w Warszawie
11. Ludmiła Tułaczko - sędzia Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy  
w Warszawie

---

<sup>2</sup> Powołana w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie - I w miejsce Haliny Elke-Katarzyńskiej – sędziego Sądu Okręgowego w Warszawie w stanie spoczynku, zgodnie z § 2 pkt 3 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych.

Załącznik Nr 20 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Warszawie - II,  
właściwa dla okręgu wyborczego do Sejmu RP Nr 20  
i dla okręgu wyborczego do Senatu RP Nr 19**

1. Hanna Wnękowska-Kryże - sędzia Sądu Apelacyjnego w Warszawie
2. Elżbieta Hniedziewicz - sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie
3. Piotr Niedzielak - sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie
4. Krzysztof Kluj - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie
5. Ewa Cywińska - sędzia Sądu Rejonowego w Pruszkowie
6. Przemysław Filipkowski - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie
7. Igor Tuleya - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie
8. Piotr Siciński - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie
9. Tomasz Woliński - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie
10. Arkadiusz Tomczak - sędzia Sądu Rejonowego  
dla m. st. Warszawy w Warszawie
11. Ewa Gregajtys-Tomczak - sędzia Sądu Rejonowego  
dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie

Załącznik Nr 21 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Opolu**

1. Ryszard Janowski - Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Opolu  
sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
2. Andrzej Niedużak - sędzia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
3. Andrzej Polański - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
4. Waldemar Krawczyk - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
5. Ryszard Drzewiecki - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
6. Adam Cąkała - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
7. Józef Szulc - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
8. Jerzy Wojteczek - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
9. Jarosław Benedyk - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
10. Paweł Mehl - sędzia Sądu Okręgowego w Opolu
11. Tadeusz Domińczyk - sędzia Sądu Najwyższego

Załącznik Nr 22 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Krośnie**

1. Zbigniew Śnigórski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Krośnie  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
2. Arkadiusz Trojanowski - sędzia Sądu Okręgowego w Krośnie
3. Artur Lipiński - sędzia Sądu Okręgowego w Krośnie
4. Krystyna Surdej - sędzia Sądu Okręgowego w Krośnie
5. Edyta Pietraszewska - sędzia Sądu Rejonowego w Krośnie
6. Małgorzata Pelczar - sędzia Sądu Rejonowego w Krośnie
7. Małgorzata Gałuszka - sędzia Sądu Rejonowego w Krośnie
8. Leszek Grabias - sędzia Sądu Rejonowego w Krośnie
9. Stanisław Śliwa - sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego
10. Barbara Stukan-Pytlowany - sędzia Sądu Rejonowego w Jarosławiu
11. Jerzy Galanty - sędzia Sądu Rejonowego w Przemyśle

Załącznik Nr 23 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Rzeszowie**

1. Jan Jaskółka - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Rzeszowie  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
2. Jerzy Kawalek - sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie
3. Waldemar Nycz - sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie
4. Jarosław Szaro - sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie
5. Zygmunt Dudziński - sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie
6. Józef Dyl - sędzia Sądu Okręgowego w Rzeszowie
7. Waldemar Możdżeń - sędzia Sądu Rejonowego w Łąncucie
8. Tomasz Mucha - sędzia Sądu Rejonowego w Rzeszowie
9. Tomasz Smoleń - sędzia Sądu Rejonowego w Rzeszowie
10. Agnieszka Staniszevska-Perenc - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu
11. Dorota Szarek - sędzia Sądu Rejonowego w Tarnobrzegu

Załącznik Nr 24 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Białymstoku**

1. Jerzy Rypina - Wojewódzki Komisarz Wyborczy w Białymstoku  
sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego
2. Katarzyna Orzeł<sup>3</sup> - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku
3. Piotr Kazimierz Król - sędzia Sądu Okręgowego w Białymstoku
4. Elżbieta Siergiej - sędzia Sądu Okręgowego w Białymstoku
5. Krzysztof Chojnowski - sędzia Sądu Okręgowego w Białymstoku
6. Beata Brysiewicz - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku
7. Mirosław Trzaska - sędzia Sądu Okręgowego w Łomży
8. Dariusz Orłowski<sup>4</sup> - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku
9. Aneta Kamińska - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku
10. Wojciech Jabłoński - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku
11. Jolanta Klimowicz-Popławska - sędzia Sądu Rejonowego w Białymstoku

---

<sup>3</sup> Powołana w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Białymstoku w miejsce Aliny Kamińskiej – sędziego Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, zgodnie z § 2 pkt 2 lit. a) uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 6 sierpnia 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych

<sup>4</sup> Powołany w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Białymstoku w miejsce Mariana Motuka – sędziego Sądu Okręgowego w Suwałkach, zgodnie z § 2 pkt 2 lit. b) uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 6 sierpnia 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych

Załącznik Nr 25 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Gdańsku**

1. Katarzyna Jankowska-Józefiak - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Gdańsku  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
2. Dorota Paszkiewicz - sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
3. Rafał Malarski - sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
4. Jerzy Grubba - sędzia Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
5. Rafał Strugała - sędzia Sądu Rejonowego w Gdańsku
6. Przemysław Banasik - sędzia Sądu Rejonowego w Gdańsku
7. Janina Guść - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
8. Małgorzata Misiurna - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
9. Robert Studzienny - sędzia Sądu Rejonowego w Gdańsku
10. Ewa Giezek - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
11. Alicja Bogucka - sędzia Sądu Rejonowego w Gdańsku



Załącznik Nr 26 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Gdyni**

1. Janusz Zimny - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
2. Zbigniew Zalewski - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
3. Hanna Langa-Bieszki - sędzia Sądu Okręgowego w Gdańsku
4. Agnieszka Witczak-Słoczyńska - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
5. Izabela Banaszak-Czerniawska - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
6. Piotr Wójcik - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
7. Magdalena Chrzanowska - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
8. Hanna Lewalska - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
9. Beata Golba-Kilian - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
10. Rafał Terlecki - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni
11. Anna Dalkowska - sędzia Sądu Rejonowego w Gdyni

Załącznik Nr 27 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Bielsku-Białej**

1. Ryszard Brygier - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Bielsku-Białej  
sędzia Sądu Okręgowego w Bielsku Białej
2. Paweł Węgrzynek - sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach
3. Grażyna Suszyńska - sędzia Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej
4. Maria Kamińska - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
5. Artur Węgrzyn - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
6. Jerzy Strzygocki - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
7. Miłosz Borowski - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
8. Marcin Świtalski - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
9. Bogdan Fibinger - sędzia Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
10. Andrzej Jacko - sędzia Sądu Rejonowego w Cieszynie
11. Andrzej Trzopek - sędzia Sądu Rejonowego w Żywcu

Załącznik Nr 28 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Częstochowie**

1. Maciej Pacuda - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Częstochowie  
sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie
2. Edward Przesłański - sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach
3. Hanna Morejska - sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie
4. Marek Tusiński - sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie
5. Krystyna Mieszkowska - sędzia Sądu Rejonowego w Częstochowie
6. Andrzej Znak - sędzia Sądu Rejonowego w Częstochowie
7. Ryszard Myrda - sędzia Sądu Rejonowego w Częstochowie
8. Rafał Olszewski - sędzia Sądu Rejonowego w Częstochowie
9. Tomasz Pidzik - sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie
10. Bogusław Zając - sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie
11. Zofia Wolna - sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie

Załącznik Nr 29 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

### **Okręgowa Komisja Wyborcza w Gliwicach**

1. Jolanta Ansion - sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach
2. Krystyna Wiśniewska-Drobny - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
3. Ewa Trzeja-Wagner - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
4. Wojciech Wilczek - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
5. Andrzej Kieć - sędzia Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej
6. Wojciech Hajduk - sędzia Sądu Rejonowego w Gliwicach
7. Lesław Zieliński - sędzia Sądu Rejonowego w Gliwicach
8. Tomasz Pawlik<sup>5</sup> - sędzia Sądu Rejonowego w Zabrze
9. Grażyna Szajner - sędzia Sądu Rejonowego w Gliwicach
10. Marek Kaszub - sędzia Sądu Rejonowego w Zabrze
11. Marian Widera - sędzia Sądu Rejonowego w Zabrze

---

<sup>5</sup> Powołany w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Gliwicach w miejsce Henryka Brzyżkiewicza – sędziego Sądu Rejonowego w Gliwicach, zgodnie z § 2 pkt 1 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 6 sierpnia 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych

Załącznik Nr 30 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Rybniku**

1. Janina Marek - sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach
2. Juliusz Kleeberg - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
3. Sławomir Klekocki - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
4. Mirosław Płyś - sędzia Sądu Okręgowego w Gliwicach
5. Leokadia Pluta - sędzia Sądu Rejonowego  
w Wodzisławiu Śląskim
6. Mirosława Nederlof - sędzia Sądu Rejonowego  
w Wodzisławiu Śląskim
7. Stanisław Jezusek - sędzia Sądu Rejonowego w Raciborzu
8. Bożena Jadwiga Nowalska - sędzia Sądu Rejonowego  
w Jastrzębiu Zdroju
9. Anita Ossak - sędzia Sądu Rejonowego  
w Jastrzębiu Zdroju
10. Józef Kaczmarczyk - sędzia Sądu Rejonowego w Rybniku
11. Andrzej Makówka - sędzia Sądu Rejonowego w Rybniku

Załącznik Nr 31 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Katowicach**

1. Mieczysław Brzdąk - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Katowicach  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach
2. Marek Żurecki - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
3. Piotr Zapała - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
4. Elżbieta Zielińska - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
5. Helena Berek - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
6. Krystyna Gaczek - sędzia Sądu Rejonowego w Chorzowie
7. Anna Hoła - sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach
8. Jarema Czapla - sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach
9. Aleksander Podgórski - sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach
10. Michał Niedopytalski - sędzia Sądu Rejonowego w Mysłowicach
11. Joanna Kozera - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach

Załącznik Nr 32 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Sosnowcu**

1. Rudolf Krawiec - sędzia Sądu Apelacyjnego w Katowicach  
w stanie spoczynku
2. Grzegorz Misina - sędzia Sądu Rejonowego w Katowicach
3. Zofia Kluszczyńska - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
4. Aleksandra Sikora<sup>6</sup> - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
5. Jolanta Stanienda - sędzia Sądu Okręgowego w Katowicach
6. Piotr Semper - sędzia Sądu Rejonowego w Będzinie
7. Mariusz Nawaro - sędzia Sądu Rejonowego  
w Dąbrowie Górniczej
8. Ewa Łapińska - sędzia Sądu Rejonowego w Jaworznie
9. Ewa Kornacka-Kowalczyk - sędzia Sądu Rejonowego w Sosnowcu
10. Renata Kalinowska - sędzia Sądu Rejonowego w Sosnowcu
11. Jerzy Kubuśka - sędzia Sądu Rejonowego w Zawierciu

---

<sup>6</sup> Powołana w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Gliwicach w miejsce Piotra Pisarka – sędziego Sądu Rejonowego w Katowicach, zgodnie z § 2 pkt 2 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 3 września 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych

Załącznik Nr 33 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Kielcach**

1. Mirosław Gajek - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Kielcach  
sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
2. Andrzej Jagiełło - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
3. Antoni Sobota - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
4. Teresa Kobylecka - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
5. Anna Żak - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
6. Dorota Chobian - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
7. Beata Piwko - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
8. Ewa Rojek - sędzia Sądu Okręgowego w Kielcach
9. Wiesław Łakomy - sędzia Sądu Rejonowego w Busku-Zdroju
10. Sławomir Buras - sędzia Sądu Rejonowego w Kielcach
11. Stanisław Bielecki - sędzia Sądu Rejonowego  
w Ostrowcu Świętokrzyskim



Załącznik Nr 34 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Elblągu**

1. Andrzej Błęsiński - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Elblągu  
sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
2. Mirosław Cop - sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu
3. Marek Machnij - sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu
4. Krzysztof Nowaczyński - sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu
5. Jacek Pietrzak - sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu
6. Mirosław Waiss - sędzia Sądu Okręgowego w Elblągu
7. Grażyna Łapka - sędzia Sądu Rejonowego w Elblągu
8. Andrzej Kołodziejczyk - sędzia Sądu Rejonowego w Elblągu

Załącznik Nr 35 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Olsztynie**

1. Zbigniew Paturalski - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Olsztynie  
sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
2. Waldemar Pałka - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
3. Jan Branecki - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
4. Wojciech Kottik - sędzia Sądu Rejonowego w Olsztynie
5. Juliusz Ciejek - sędzia Sądu Rejonowego w Olsztynie
6. Lidia Molenda - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
7. Bogdan Rost - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
8. Wiktor Sienicki - sędzia Sądu Rejonowego w Olsztynie
9. Bohdan Bieniek - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
10. Romuald Czerniecki - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie
11. Zofia Skrzynecka - sędzia Sądu Okręgowego w Olsztynie

Załącznik Nr 36 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Kaliszu**

1. Marian Raszewski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Kaliszu  
sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu
2. Wojciech Vogt - sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu
3. Grzegorz Plota - sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu
4. Janusz Roszewski - sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu
5. Elżbieta Kościelniak - sędzia Sądu Okręgowego w Kaliszu
6. Jacek Małolepszy - sędzia Sądu Rejonowego w Kępnie
7. Maria Mróz - sędzia Sądu Rejonowego  
w Ostrowie Wielkopolskim
8. Maria Gierz - sędzia Sądu Rejonowego  
w Ostrowie Wielkopolskim
9. Ireneusz Kawęcki - sędzia Sądu Rejonowego w Plesze-  
wie
10. Danuta Gajdziak - sędzia Sądu Rejonowego w Kaliszu
11. Dariusz Świeżyński - sędzia Sądu Rejonowego w Kaliszu

Załącznik Nr 37 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Koninie**

1. Paweł Sypniewski - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Koninie  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
2. Marian Pogorzelski - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
3. Andrzej Szaszkowski - sędzia Sądu Rejonowego w Koninie
4. Alina Stępień-Milukow - sędzia Sądu Rejonowego w Koninie
5. Jolanta Kapturska-Nagy - sędzia Sądu Rejonowego w Koninie
6. Karol Skocki - sędzia Sądu Rejonowego w Słupcy
7. Marek Jałoszyński - sędzia Sądu Rejonowego w Słupcy
8. Witold Matysiak - sędzia Sądu Rejonowego w Turku
9. Waldemar Cytrowski - sędzia Sądu Rejonowego w Kole
10. Maciej Jaśniewicz - sędzia Sądu Rejonowego we Wrześni
11. Marian Sikorski - sędzia Sądu Rejonowego w Gnieźnie

Załącznik Nr 38 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

### **Okręgowa Komisja Wyborcza w Pile**

- |                                      |  |
|--------------------------------------|--|
| 1. Maria Trzebna                     | - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza<br>Wyborczego w Pile<br>sędziego Sądu Okręgowego w Poznaniu |
| 2. Maciej Adamczak                   | - sędzia Sądu Rejonowego w Trzciance   |
| 3. Rafał Gałkowski                   | - sędzia Sądu Rejonowego<br>w Grodzisku Wielkopolskim  |
| 4. Marcin Garcia-Fernandez           | - sędzia Sądu Rejonowego w Złotowie  |
| 5. Jacek Grudziński                  | - sędzia Sądu Rejonowego w Pile  |
| 6. Piotr Hejduk                      | - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu  |
| 7. Ewa Kręcichwost-Durchowska        | - sędzia Sądu Rejonowego w Złotowie  |
| 8. Paweł Legawiec                    | - sędzia Sądu Rejonowego w Szamotułach   |
| 9. Mieczysław Małecki                | - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu  |
| 10. Przemysław Okowicki              | - sędzia Sądu Rejonowego w Chodzieży   |
| 11. Włodzimierz Zygmont <sup>7</sup> | - sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego   |

---

<sup>7</sup> Powołany w skład Okręgowej Komisji Wyborczej w Pile w miejsce Macieja Busza – sędziego Sądu Rejonowego w Szamotułach, zgodnie z § 2 pkt 2 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 8 sierpnia 2001 r. w sprawie zmian w składach Okręgowych Komisji Wyborczych

Załącznik Nr 39 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Poznaniu**

1. Gabriela Gorzan - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Poznaniu  
sędzia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
2. Mariusz Tomaszewski - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
3. Maria Taront - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
4. Piotr Majchrzak - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
5. Maciej Rozpędowski - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
6. Jarosław Grobelny - sędzia Sądu Rejonowego w Gnieźnie
7. Przemysław Kurzawa - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
8. Marek Szumilas - sędzia Sądu Okręgowego w Poznaniu
9. Maria Kwiecińska - sędzia Sądu Rejonowego w Poznaniu
10. Jakub Zieliński - sędzia Sądu Rejonowego w Poznaniu
11. Jolanta Ludwiczek - sędzia Sądu Rejonowego w Poznaniu

Załącznik Nr 40 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Koszalinie**

1. Aleksander Nowiński - Zastępca Wojewódzkiego Komisarza  
Wyborczego w Koszalinie  
sędzia Sądu Okręgowego w Koszalinie
2. Bożena Piech - sędzia Sądu Rejonowego w Koszalinie
3. Grzegorz Rudy - sędzia Sądu Rejonowego w Koszalinie
4. Piotr Walenciak - sędzia Sądu Rejonowego w Koszalinie
5. Marek Mazur - sędzia Sądu Rejonowego  
w Drawsku Pomorskim
6. Krzysztof Koczenasz - sędzia Sądu Rejonowego w Wałczu
7. Leszek Miazek - sędzia Sądu Rejonowego w Szczecinku
8. Stanisław Kubek - sędzia Sądu Okręgowego w Koszalinie
9. Jacek Kraszewski - sędzia Sądu Rejonowego w Białogardzie
10. Piotr Ciecierski - sędzia Sądu Rejonowego w Choszcznie
11. Paweł Eliasch - sędzia Sądu Rejonowego w Kołobrzegu

Załącznik Nr 41 do uchwały  
Państwowej Komisji Wyborczej  
z dnia 26 lipca 2001 r.

**Okręgowa Komisja Wyborcza w Szczecinie**

1. Marian Szabo - Wojewódzki Komisarz Wyborczy  
w Szczecinie  
sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
2. Halina Musiał - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
3. Ryszard Iwankiewicz - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
4. Artur Kowalewski - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
5. Paweł Wojtysiak - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
6. Rafał Zajączkowski - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
7. Teresa Wandzilak - sędzia Sądu Okręgowego w Szczecinie
8. Marzenna Ernest - sędzia Sądu Rejonowego w Szczecinie
9. Dorota Izbrandt-Pękała - sędzia Sądu Rejonowego w Szczecinie
10. Grzegorz Kasicki - sędzia Sądu Rejonowego w Szczecinie
11. Jacek Szreder - sędzia Sądu Rejonowego w Szczecinie



**(1.3)b)**

**UCHWAŁA**

**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 2 sierpnia 2001 r.

**w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych,  
dotyczących przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów  
na posłów i kandydatów na senatorów w wyborach do Sejmu i do Senatu  
zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

*(Monitor Polski Nr 25, poz. 429)*

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje.

§ 1.

Ustala się wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów w wyborach zarządzonych na dzień 23 września 2001 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 2 sierpnia 2001 r. (poz. 429)

**WYTYCZNE**  
**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**  
**DLA OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH**  
**dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów w wyborach do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

**I. Przyjmowanie zgłoszeń list okręgowych i kandydatów na senatorów.**

1. Okręgowa komisja wyborcza wykonuje zadania określone w ustawie z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), zwanej dalej Ordynacją wyborczą - w sposób i w trybie określonym w regulaminie, stanowiącym załącznik Nr 1 do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Okręgowa komisja wyborcza, mając na uwadze, że zgłoszenia list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów mogą być dokonywane niezwłocznie po jej powołaniu, ustala na pierwszym posiedzeniu plan pracy w zakresie przyjmowania zgłoszeń. W planie pracy ustalić należy harmonogram dyżurów dla przyjmowania zgłoszeń, uwzględniający z reguły większą ilość zgłoszeń w okresie bezpośrednio poprzedzającym upływ terminu na ich dokonanie. Termin ten upływa w dniu 14 sierpnia 2001 r. o godz. 24.00 (art. 143 ust. 1 i art. 190 Ordynacji wyborczej; dalej powoływane przepisy dotyczą tej ustawy). Informację o miejscu, dniach i godzinach dyżurów podaje się do publicznej wiadomości, w miarę możliwości w formie komunikatu w lokalnej prasie, rozgłośniach radiowych i telewizyjnych. Informację wywiesza się także w siedzibie komisji.

Czynności związane z przyjmowaniem zgłoszeń okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów oraz rejestracją list i kandydatów dokonywane są na formularzach, których wzory określiła Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą z dnia 26 lipca 2001 r. w sprawie wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia okręgowej listy kandydatów na posłów i protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz wzorów potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia kandydata na

senatora i protokołu rejestracji kandydata na senatora, stosowanych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

W sprawach niżej wymienionych komisja podejmuje postanowienia w formie odrębnej uchwały:

- 1) wezwanie do usunięcia wad zgłoszenia oraz do uzupełnienia wykazu podpisów wyborców popierających zgłoszenie (art. 147 ust. 2, art. 148 ust. 1);
- 2) odmowa rejestracji listy okręgowej bądź poszczególnych kandydatów z tej listy lub kandydata na senatora (art. 147 ust. 2, art. 148 ust. 2, art. 149 ust. 2);
- 3) skreślenie kandydata z zarejestrowanej listy okręgowej lub kandydata na senatora (art. 153 ust. 1);
- 4) uzupełnienie zarejestrowanej listy okręgowej (art. 153 ust. 2);
- 5) unieważnienie rejestracji listy okręgowej lub rejestracji kandydata na senatora (art. 153 ust. 3 i 4).

Postanowienia w tych sprawach wymagają uzasadnienia, a gdy przysługuje od nich środek prawny - także zamieszczenia odpowiedniego pouczenia.

2. Okręgowa komisja wyborcza, wykonując czynności związane z przyjmowaniem zgłoszeń, powinna mieć na uwadze, że:

- prawo do zgłoszenia list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów mają tylko te komitety wyborcze, które uzyskały od Państwowej Komisji Wyborczej potwierdzenie utworzenia komitetu wyborczego (art. 103). Bieżąca informacja o tych komitetach jest dostępna z urzędu dla każdej okręgowej komisji wyborczej. Zbędne jest zatem żądanie od zgłaszającego przedkładania komisji uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w tej sprawie;
- komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów na posłów, zaś liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż liczba posłów wybieranych w tym okręgu i nie większa niż dwukrotność tej liczby (art. 139 ust. 1, art. 143 ust. 2).

Odpowiednio, komitet wyborczy może zgłaszać najwyżej tylu kandydatów na senatorów, ilu senatorów jest wybieranych w danym okręgu wyborczym (art. 195 ust. 1);

- kandydat na posła może być zgłoszony tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy okręgowej, a kandydat na senatora - tylko w jednym okręgu i tylko w ramach zgłoszenia przez jeden komitet wyborczy (art. 139 ust. 2 i art. 195 ust. 2);
- nie można kandydować równocześnie na posła i na senatora (art. 8 ust. 2);

- kandydatem na posła lub na senatora może być tylko obywatel polski, mający prawo wybierania, który najpóźniej w dniu wyborów uzyskuje wiek: kandydat na posła - 21 lat, a kandydat na senatora - 30 lat (art. 99 ust. 2 Konstytucji RP);
- każda lista kandydatów na posłów powinna zawierać poparcie co najmniej 5000 wyborców stale zamieszkałych na obszarze tego okręgu, w którym jest zgłaszana (art. 142 ust. 1), albo do zgłoszenia powinno być dołączone zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnieniu danego komitetu do zgłoszenia listy bez poparcia podpisami wyborców (art. 142 ust. 2 i 3);
- zgłoszenie każdego kandydata na senatora wymaga odrębnego poparcia podpisami co najmniej 3000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu; do zgłoszeń kandydatów na senatorów przepisów o zaświadczeniu nie stosuje się (art. 196 ust. 1 i 5 i art. 198 ust. 2).

3. Zgłoszenie, na piśmie, okręgowej listy kandydatów na posłów lub kandydata na senatora powinno być doręczone okręgowej komisji wyborczej przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub osobę przez niego upoważnioną, najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów, tj. 14 sierpnia 2001 r. do godz. 24.00 (art. 143 ust. 1 i 3).

Przyjmowanie dokumentów zgłoszenia komisja może powierzyć wyznaczonym osobom bądź utworzonym w tym celu zespołom. Przyjmujący zgłoszenie sprawdzają w obecności zgłaszającego, czy zostało ono złożone przez uprawnioną osobę i czy zawiera pełne dane i dokumenty przewidziane w art. 143-145, 195, 196 i 198; numerują i opatrują pieczęcią komisji arkusze wykazu podpisów, a następnie wydają potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia, na formularzu ustalonym uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r.

Po przyjęciu zgłoszenia niedopuszczalne jest dokonywanie jakichkolwiek zmian na okręgowej liście kandydatów na posłów lub w zgłoszeniu kandydata na senatora (art. 144 ust. 6). Niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia, nie później niż w ciągu 3 dni, okręgowa komisja wyborcza bada je w regulaminowym składzie i ustala, czy zgłoszenie spełnia ustawowe wymogi, tj. czy zawiera:

- nazwę i adres komitetu wyborczego, numer okręgu, w którym zgłaszana jest lista okręgowa lub kandydat na senatora oraz nazwisko i adres pełnomocnika wyborczego komitetu, a gdy zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika - również udzielone jej upoważnienie, zawierające dane przewidziane w art. 143 ust. 3. Upoważnienie powinno być opatrzone datą wystawienia i podpisem pełnomocnika;
- dane zgłoszonych kandydatów - ich nazwiska, imiona, zawód i miejsce zamieszkania oraz oznaczenie każdego kandydata nazwą lub skrótem nazwy partii, której

jest on członkiem, albo oznaczenie, że nie należy do partii politycznej; zamieszczenie tych oznaczeń, zgodnie z art. 144 ust. 2, jest wymogiem obligatoryjnym.

Gdyby przy nazwisku kandydata była wskazana przynależność do więcej niż jednej partii, oznaczenie jego przynależności wskazuje zgłaszający.

Zgłaszający może wносить również o oznaczenie przy nazwisku kandydata nie będącego członkiem partii politycznej, że jest on popierany przez określoną partię, wskazując nazwę bądź skrót nazwy tej partii.

Wniosek (oświadczenie) w tej sprawie może być wniesiony tylko wraz ze zgłoszeniem, a fakt udzielenia poparcia powinien potwierdzić na piśmie właściwy statutowy organ danej partii. Nazwisko kandydata może być oznaczone nazwą lub skrótem jednej tylko partii i nie może przekraczać 40 znaków drukarskich (art. 144 ust. 1-3);

- wskazanie skrótu nazwy komitetu wyborczego, którym zarejestrowaną listę lub kandydata na senatora należy oznaczyć na urzędowych obwieszczeniach i kartach do głosowania (art. 144 ust. 4). Jeżeli zgłaszający nie zgłosi takiego wniosku, okręgowa komisja wyborcza oznacza listę lub kandydata na senatora pełną nazwą komitetu wyborczego. Oznaczenie nazwą i skrótem nazwy umieszcza się w tym samym brzmieniu, co nazwa i skrót nazwy wskazany w potwierdzeniu Państwowej Komisji Wyborczej o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w punkcie 2. Jeśli w potwierdzeniu o utworzeniu komitetu wyborczego nie ma skrótu nazwy komitetu, okręgowa komisja wyborcza nie uwzględnia wniosku o oznaczenie tego komitetu skrótem jego nazwy;
- wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy okręgowej lub kandydata na senatora wraz z oświadczeniem o liczbie złożonych podpisów, albo - przy zgłoszeniu listy okręgowej - zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnieniu tego komitetu wyborczego do zgłoszenia listy bez poparcia podpisami wyborców (art. 144 ust. 5 pkt 1, art. 196 ust. 1).

Wykaz podpisów popierających listę okręgową powinien obejmować co najmniej 5000 wyborców, a wykaz podpisów popierających kandydata na senatora - co najmniej 3000 wyborców, stale zamieszkałych w tym okręgu wyborczym, w którym dana lista bądź kandydat są zgłaszani (art. 142 ust. 1, art. 198 ust. 1). Badając wykaz podpisów popierających zgłoszenia kandydatów na senatorów okręgowa komisja ma jednocześnie na uwadze, iż każdy kandydat powinien być poparty podpisami wyborców. Zatem, gdyby komitet wyborczy dokonał jednym zgłoszeniem więcej niż jednego kandydata, każdy z kandydatów powinien być poparty odrębnym wykazem podpisów, co najmniej 3000 wyborców z tego okręgu.

Sprawdzając prawidłowość złożenia wymaganej liczby podpisów komisja zwraca uwagę, czy każda strona wykazu odpowiada ustawowym wymogom (art. 140 ust. 2 i 3, art. 196 ust. 3 i 4).

Poszczególne strony wykazu nie mogą być kopiami, ani składać się z części doklejanych. Czytelnie wpisane powinny być wszystkie dane udzielającego poparcia wyborcy, objęte wykazem: nazwisko, imię, adres zamieszkania (miejscowość, ulica, numer domu i numer mieszkania, a w miejscowościach, w których nie ma ulic - numer domu (posesji) i numer lokalu lub tylko numer domu niepodzielonego na odrębne numerowane lokale), numer PESEL oraz własnoręczny jego podpis. Nie jest wymagane podawanie kodu pocztowego

W zasadzie niedopuszczalne jest stosowanie skrótów nazw miejscowości w adresie zamieszkania wyborcy, a także odnośników do nazwy tej samej miejscowości, chyba że nie budzą one żadnych wątpliwości komisji co do identyfikacji podpisującego. W trakcie czynności sprawdzających na każdej stronie wykazu wpisuje się liczbę wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia oraz zaznacza nazwiska osób, które udzieliły poparcia w sposób wadliwy; następnie ustala się liczbę prawidłowo udzielonych podpisów;

- pisemną zgodę każdego kandydata na kandydowanie w wyborach zarządzonych na 23 września 2001 r. ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego, w którym będzie kandydował oraz nazwy komitetu wyborczego, który zgłosił jego kandydaturę. Zgoda na kandydowanie powinna zawierać dane przewidziane w art. 144 ust. 5 pkt 2 z tym że podanie daty urodzenia kandydata lub jego wieku (w latach) spełnia ustawowy wymóg;
- oświadczenie każdego kandydata złożone według wzoru stanowiącego załącznik do ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnianiu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (art. 144 ust. 5 pkt 3). Do zgłoszenia dołącza się tylko część A tego oświadczenia. Jeżeli kandydat wypełnia także część B oświadczenia, która po wypełnieniu jest tajna, kandydat osobiście doręcza część B do Państwowej Komisji Wyborczej, a na części A, przed jej dołączeniem, czyni adnotację o złożeniu części B w Państwowej Komisji Wyborczej (art. 145). Jeżeli kandydat, w związku z kandydowaniem na funkcję publiczną, wcześniej składał oświadczenie o którym wyżej mowa, jest zwolniony od powtórnego złożenia tego oświadczenia (art. 7 ust. 2a ustawy wyżej wymienionej). Zamiast oświadczenia składa on na piśmie informację, kiedy i w związku z ubieganiem się o jaką funkcję publiczną złożył omawiane oświadczenie. Informację kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem.

## **II. Rejestracja list okręgowych i kandydatów na senatorów**

1. Na podstawie ustaleń co do prawidłowości dokumentów zgłoszenia i danych zawartych w wykazie podpisów, okręgowa komisja wyborcza postanawia o zarejestrowaniu listy okręgowej lub kandydata na senatora, albo o wezwaniu do usunięcia wad zgłoszenia lub uzupełnienia wykazu podpisów, bądź też o odmowie rejestracji listy lub kandydata na senatora (art. 147, art. 148, art. 149 ust. 2).

- 1) Jeżeli dokumenty zgłoszenia i wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie spełniają ustawowo określone warunki, okręgowa komisja wyborcza sporządza niezwłocznie protokół rejestracji listy okręgowej lub kandydata na senatora, na formularzu ustalonym uchwałą Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 lipca 2001 r. Jeden egzemplarz protokołu komisja doręcza zgłaszającemu, a drugi - wraz z oświadczeniami lub informacjami przewidzianymi w art. 144 ust. 5 pkt 3 - przekazuje niezwłocznie faksem, a następnie przesyła je Państwowej Komisji Wyborczej.
- 2) Stwierdzając wady zgłoszenia inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców (np. niekompletne dokumenty zgłoszenia bądź błędy w tych dokumentach) okręgowa komisja wzywa osobę zgłaszającą do ich usunięcia w terminie 3 dni; a jeśli wady nie zostaną usunięte w terminie - odmawia rejestracji.

W wypadku nieusunięcia wad zgłoszenia w odniesieniu do poszczególnych kandydatów zgłoszonych na liście okręgowej, listę rejestruje się w zakresie nieobjętym wadą, a odmawia rejestracji w odniesieniu do kandydatów zgłoszonych wadliwie; jest to jednak dopuszczalne tylko wówczas, jeśli liczba kandydatów pozostających na liście nie jest mniejsza niż liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym. W wypadku gdy liczba prawidłowo zgłoszonych kandydatów jest mniejsza od liczby wybieranych posłów - komisja odmawia rejestracji listy w całości (art. 147 ust. 2).

Nieusunięcie w terminie wad zgłoszenia kandydata na senatora powoduje zawsze odmowę rejestracji kandydata.

W postanowieniu o odmowie rejestracji podaje się uzasadnienie odmowy oraz pouczenie o przysługującym zgłaszającemu prawie odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej; postanowienie doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę lub kandydata (art. 147 ust. 3).

- 3) Jeżeli zgłoszenie listy lub kandydata na senatora nie uzyskało poparcia ustawowo wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców z powodu stwierdzonych błędów w wykazie podpisów (np. błędów w pisowni, niekompletnych

danych), okręgowa komisja wyborcza wzywa zgłaszającego do uzupełnienia wykazu podpisów. Sposób uzupełnienia wykazu podpisów okręgowa komisja wyborcza ustala odpowiednio do charakteru stwierdzonej wady z tym, że wykaz podpisów złożony komisji wraz ze zgłoszeniem nie może być przekazany zgłaszającemu w celu uzupełnienia.

Uzupełnienie wykazu podpisów może być dokonane tylko do czasu upływu terminu przewidzianego do zgłoszenia list lub kandydatów na senatora, tj. do dnia 14 sierpnia 2001 r. do godz. 24.00. Jeśli ustalenia wad wykazu podpisów komisja dokonała po upływie ustawowego terminu dla przyjmowania zgłoszeń lub gdy do upływu tego terminu zgłaszający nie dokonał uzupełnienia wykazu podpisów, okręgowa komisja wyborcza odmawia rejestracji listy lub kandydata na senatora i niezwłocznie doręcza zgłaszającemu postanowienie wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o możliwości jej zaskarżenia do właściwego miejscowo sądu okręgowego (art. 148).

- 4) Jeśli w toku sprawdzania wykazu podpisów wyborców okręgowa komisja wyborcza poweźmie uzasadnione wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie bądź co do wiarygodności podpisów - dokonuje ona w terminie 3 dni sprawdzenia tych danych bądź wiarygodności podpisów, w sposób przewidziany w art. 149 ust. 1. Mimo iż termin na dokonanie tych czynności ma charakter instrukcyjny, należy dążyć do jego dotrzymania. O terminie podjęcia postępowania wyjaśniającego należy powiadomić osobę zgłaszającą.

Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania okręgowa komisja wyborcza stwierdzi, że zgłoszenie okręgowej listy bądź kandydata na senatora nie zostało poparte ustawowo wymaganą liczbą podpisów, nie wzywa do uzupełnienia wykazu, lecz postanawia o odmowie rejestracji tej listy bądź kandydata. Postanowienie wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o trybie zaskarżenia do właściwego miejscowo sądu okręgowego doręcza się niezwłocznie osobie dokonującej zgłoszenia (art. 149).

2. Okręgowa komisja wyborcza wykonuje zadania związane z rejestracją list okręgowych i kandydatów na senatorów mając na uwadze terminy wykonania innych czynności wyborczych, przewidziane w ustawie. Komisja zapewnia zwłaszcza sprawne i całościowe rozpatrywanie zgłoszeń list lub kandydatów na senatorów tak, aby zakończyć procedurę rejestracyjną niezwłocznie po dokonaniu zgłoszeń. Ma to szczególne znaczenie wobec zgłoszeń wniesionych bezpośrednio przed upływem terminu na ich dokonanie, w odniesieniu do których postępowanie rejestracyjne, w tym ewentualne usuwanie stwierdzonych wad odbywać się będzie po tym terminie; nie może to jednak mieć wpływu na terminowe sporządzenie przez komisję i poda-



nie do publicznej wiadomości obwieszczeń o zarejestrowanych listach i kandydatach.

### **III. Numery list okręgowych i obwieszczenia o zarejestrowanych listach i kandydatach.**

1. Najpóźniej w dniu 29 sierpnia 2001 r. okręgowa komisja wyborcza przeprowadza losowanie numerów dla list tych komitetów wyborczych, których listy zostały zarejestrowane wyłącznie w danym okręgu wyborczym. Czynność losowania następuje po przekazaniu przez Państwową Komisję Wyborczą informacji o wylosowanych jednolitych numerach dla list komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Kolejne numery, które mogą być losowane w danym okręgu wyborczym, wskazuje Państwowa Komisja Wyborcza.

Przed przystąpieniem do losowania komisja ustala sposób jego przeprowadzenia. O terminie i miejscu losowania zawiadamia się osoby, które dokonały zgłoszeń.

Z przeprowadzonego losowania sporządza się protokół, a o wylosowanych numerach list zawiadamia niezwłocznie zgłaszających (art. 151).

2. Po wylosowaniu numerów list okręgowa komisja wyborcza ustala na posiedzeniu treść obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych, zawierającego informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list.

W obwieszczeniu podaje się także treść części A oświadczenia, o którym mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne. W odniesieniu do kandydatów, którzy przedłożyli informację o uprzednim złożeniu oświadczeń, o których wyżej mowa, treść oświadczenia okręgowa komisja wyborcza otrzyma od Państwowej Komisji Wyborczej.

Na obwieszczeniach nie umieszcza się symboli graficznych partii ani komitetów wyborczych.

Obwieszczenia powinny być rozplakatowane w terminie do 13 września 2001 r. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

Okręgowa komisja wyborcza ustala odrębnie treść obwieszczenia zawierającego informację o zarejestrowanych kandydatach na senatorów, podając dane zawarte w zgłoszeniach kandydatów te same, które umieszcza się w obwieszczeniu o zarejestrowanych listach okręgowych, z tym, że nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na senatorów umieszcza się na obwieszczeniu w porządku alfabetycznym. Powinny one, analogicznie jak obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgo-

wych, zostać podane do publicznej wiadomości oraz przekazane Państwowej Komisji Wyborczej (art. 152).

#### **IV. Zmiany w zarejestrowanych listach okręgowych i kandydatach na senatorów**

1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z listy okręgowej nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie (art. 153 ust. 1).

Uzupełnienie zarejestrowanej listy okręgowej o nowego kandydata może mieć miejsce tylko wtedy, gdy skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek jego śmierci i spowodowało, że na liście tej pozostało mniej kandydatów niż wynosi liczba posłów wybieranych w danym okręgu. W takim wypadku komisja powiadamia osobę zgłaszającą tę listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata; zgłoszenie nowego kandydata nie wymaga poparcia podpisami wyborców. Uzupełnienia listy można dokonać najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów (art. 153 ust. 2).

Gdy skreślenie kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub jeśli lista nie została uzupełniona do 15 dnia przed dniem wyborów, a pozostaje na niej mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu - komisja unieważnia rejestrację tej listy. Na postanowienie komisji w tej sprawie nie przysługuje środek prawny (art. 153 ust. 3).

Jeżeli przed dniem wyborów nastąpiło rozwiązanie komitetu wyborczego (art. 106 ust. 3), okręgowa komisja unieważnia rejestrację listy tego komitetu. Na postanowienie komisji środek prawny nie przysługuje (art. 153 ust. 4).

2. Jeżeli kandydat na senatora zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie albo nastąpiło rozwiązanie komitetu wyborczego, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację kandydata. Na postanowienie komisji w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.
3. Zawiadomienie wyborców o zmianach następuje w formie obwieszczenia. Jeśli wydrukowanie obwieszczenia przed dniem wyborów jest niemożliwe, należy zapewnić umieszczenie odpowiedniej informacji w lokalach obwodowych komisji wyborczych i, w miarę możliwości, podać w formie komunikatu w lokalnych środkach masowego przekazu. Jeden egzemplarz obwieszczenia lub informacji przekazuje się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej (art. 153 ust. 5).

(1.2)c)

**UCHWAŁA**

**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 22 sierpnia 2001 r.

**w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych,  
dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania  
w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu  
Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

*(Monitor Polski Nr 29, poz. 496)*

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 14 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 23 września 2001 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Państwowej  
Komisji Wyborczej z dnia 22  
sierpnia 2001 r. (poz. 496)

## **WYTYCZNE**

### **PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

#### **w sprawie zadań i trybu pracy obwodowych komisji wyborczych, dotyczące przygotowania i przeprowadzenia głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

Obwodowe komisje wyborcze działają na podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), zwanej dalej Ordynacją wyborczą.

#### **I. Zadania i organizacja pracy obwodowych komisji wyborczych**

##### **1. Zadania obwodowej komisji wyborczej obejmują:**

- 1) wykonanie prac i czynności związanych z przygotowaniem głosowania w obwodzie,
- 2) przeprowadzenie głosowania i zapewnienie sprawnego i zgodnego z prawem jego przebiegu,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i niezwłoczne podanie tych wyników do publicznej wiadomości,
- 4) sporządzenie protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów,
- 5) sporządzenie zestawienia wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i zestawienia wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów, jeżeli okręgowa komisja wyborcza wyznaczyła swojego pełnomocnika do sprawdzenia danych liczbowych wyników głosowania i dostarczenie ich pełnomocnikowi przed przekazaniem protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej,
- 6) przekazanie protokołów głosowania w obwodzie okręgowej komisji wyborczej (po sprawdzeniu ich przez pełnomocnika, o którym mowa w p-kcie 5),
- 7) przekazanie drugich egzemplarzy protokołów głosowania wraz z pozostałymi materiałami z głosowania wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

**2. Obwodowa komisja wykonuje swoje zadania w sposób określony w regulaminie obwodowych komisji wyborczych**, stanowiącym załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie regulaminów okręgowych i obwodowych komisji wyborczych powołanych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. Nr 25 poz. 426).

Członkowie komisji obowiązani są czynnie uczestniczyć we wszystkich pracach komisji, a w szczególności w szkoleniach oraz w przeprowadzeniu głosowania i ustaleniu jego wyników. W razie niemożności wzięcia udziału w pracach komisji z ważnych powodów członek komisji powinien uprzedzić o tym jak najwcześniej przewodniczącego komisji (§ 9 regulaminu).

Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowej komisji zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta). W szczególności zwołuje on pierwsze posiedzenie komisji, wypłaca świadczenia przysługujące członkom komisji, zaopatruje komisję w materiały biurowe, przygotowuje lokal do głosowania, sporządza i przekazuje spis wyborców, udziela pomocy przy przekazaniu i zabezpieczeniu kart do głosowania i pieczęci komisji, zapewnia środki transportu, łączności itp.

**3. Niezwłocznie po powołaniu komisja odbywa pierwsze posiedzenie**, na którym dokonuje wyboru przewodniczącego komisji i jego zastępcy oraz, po dokładnym zapoznaniu się z niniejszymi wytycznymi, ustala sposób wykonania swoich zadań.

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się komisji informację o jej składzie (z uwzględnieniem pełnionych funkcji) podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Informacja o składzie komisji powinna być także wywieszona w lokalu wyborczym.

## **II. Zadania obwodowej komisji wyborczej do dnia wyborów**

**1. Członkowie komisji są obowiązani wziąć udział w organizowanych przez okręgową komisję wyborczą szkoleniach** w celu przygotowania się do wykonania zadań i czynności wyborczych. Szkolenia będą poświęcone przede wszystkim omówieniu:

- organizacji przygotowań do dnia wyborów,
- sposobu przeprowadzenia głosowania w obwodzie,
- sposobu ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
- trybu przekazywania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej oraz postępowania z pozostałymi dokumentami z wyborów.

W czasie szkoleń członkowie komisji są obowiązani szczegółowo zapoznać się z treścią oraz sposobem sporządzenia protokołów głosowania w obwodzie na okrę-

gowe listy kandydatów na posłów i na kandydatów na senatorów oraz zestawień wyników głosowania w obwodzie dla sprawdzenia danych liczbowych przez powołanego pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej.

**2. Najpóźniej na cztery dni przed dniem wyborów** obwodowa komisja skontroluje stan przygotowania lokalu, w którym odbędzie się głosowanie. W lokalu powinny znajdować się: godło państwowe, urna takich wymiarów, aby pomieściła wszystkie oddane karty do głosowania (do Sejmu i do Senatu), pomieszczenia lub osłony zapewniające tajność głosowania umieszczone w takiej liczbie i w taki sposób, aby zapewnić sprawny jego przebieg. Miejsca za osłonami powinny być wyposażone w przybory do pisania. W miejscach tych należy także umieścić plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalu wyborczym przystosowanym dla potrzeb osób niepełnosprawnych miejsce zapewniające tajność głosowania powinno umożliwiać skorzystanie z niego wyborcy poruszającemu się na wózku inwalidzkim (np. kabina o odpowiednich rozmiarach lub stół z osłoną, do którego można podjechać wózkiem inwalidzkim).

Na widocznym miejscu w lokalu wyborczym wywiesza się wyłącznie urzędowe obwieszczenia:

- o numerze i granicach okręgu wyborczego do Sejmu i liczbie posłów wybieranych w tym okręgu oraz o numerze i granicach okręgu wyborczego do Senatu i liczbie senatorów wybieranych w tym okręgu,
- o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
- o zarejestrowanych okręgowych listach kandydatów na posłów, tj. numerach i nazwach tych list wraz z danymi o kandydatach,
- o zarejestrowanych kandydatach na senatorów,
- plakat informacyjny Państwowej Komisji Wyborczej o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.

W lokalach przystosowanych dla potrzeb wyborców niepełnosprawnych obwieszczenia i plakat informacyjny powinny być dodatkowo umieszczone na wysokości umożliwiającej ich odczytanie z wózka inwalidzkiego.

W lokalu oraz na terenie budynku, w którym przeprowadzone będzie głosowanie, nie mogą być umieszczone plakaty i napisy o charakterze agitacyjnym (art. 87 ust. 2 Ordynacji wyborczej). Kontroli w tym zakresie należy dokonać bezpośrednio przed dniem głosowania oraz ponownie przed rozpoczęciem głosowania, a w razie

umieszczenia takich plakatów o fakcie tym komisja powiadamia właściwe służby w celu usunięcia plakatów.

Komisja w swojej siedzibie powinna mieć zapewniony dostęp do telefonu oraz znać numery telefonów, pod którymi pełnione będą dyżury okręgowej komisji wyborczej oraz w urzędzie gminy, a także numer telefonu i adres pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej uprawnionego do sprawdzenia danych liczbowych na podstawie zestawień o wynikach głosowania w obwodzie przed przekazaniem protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej.

W szpitalach i w zakładach pomocy społecznej obwodowa komisja wyborcza powołana dla utworzonego tam obwodu głosowania powinna rozważyć, czy skorzysta z możliwości stosowania drugiej urny (pomocniczej) umożliwiającej wyborcy oddanie głosu poza lokalem wyborczym, tj. w sali szpitalnej, pomieszczeniu szpitalnym będącym odrębnym budynkiem, pokoju zakładu pomocy społecznej, itp. (art. 62 Ordynacji wyborczej). O zgodę na zastosowanie urny pomocniczej obwodowa komisja wyborcza powinna wystąpić wcześniej do okręgowej komisji wyborczej a po uzgodnieniach - podjąć uchwałę o stosowaniu urny pomocniczej oraz ustalić z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta) jakich rozmiarów powinna być urna pomocnicza, biorąc pod uwagę przewidywaną liczbę wyborców, którzy z tej możliwości chcieliby skorzystać.

Stwierdzone braki w przygotowaniu lokalu do głosowania komisja sygnalizuje wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta), a następnie sprawdza, czy zostały one usunięte.

**3. W okresie poprzedzającym głosowanie (20-21września)** przewodniczący zwołuje posiedzenie obwodowej komisji poświęcone organizacji pracy komisji w przeddzień i w dniu wyborów.

Zadaniem komisji jest odbiór kart do głosowania, formularzy protokołów głosowania i zestawień wyników głosowania, pieczęci, spisu wyborców. Do wykonania tego zadania komisja wyznacza co najmniej dwie osoby ze swego składu, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. Komisja ustala także miejsce i sposób przechowywania odebranych materiałów do dnia wyborów. Odbierając materiały upoważnieni członkowie komisji sprawdzają, czy:

- karty do głosowania zostały dostarczone w odpowiedniej liczbie oraz czy dotyczą one właściwego okręgu,
- karty do głosowania w wyborach do Sejmu są kompletne tj. zawierają wszystkie listy okręgowe zarejestrowane w danym okręgu,

- przekazano właściwą liczbę formularzy protokołów głosowania i zestawień (po 6 egz.) tj.:
  - a) protokołu głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów wraz z wkładkami do protokołu zawierającymi wszystkie listy okręgowe zarejestrowane w danym okręgu,
  - b) protokołu głosowania na kandydatów na senatorów wraz z wydrukowanymi nazwiskami zarejestrowanych kandydatów,
  - c) zestawienie wyników głosowania na listy okręgowe,
  - d) zestawienie wyników głosowania na kandydatów na senatorów,
- przekazano właściwy spis wyborców,
- przekazano właściwą pieczęć komisji (nazwa komisji, numer i siedziba - miejscowość),
- przygotowane zostały dla komisji potrzebne materiały biurowe (poduszka do stempli, przybory do pisania, papier, sznurek itd.).

Odbiór dokumentów wyborczych potwierdza się na piśmie, wymieniając rodzaj i ilość otrzymanych materiałów. Protokół odbioru otrzymuje organ dokonujący przekazania, a jego kopię włącza się do dokumentacji komisji.

Zgodnie z art. 17 ust. 7 Ordynacji wyborczej, spis wyborców przekazuje się przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w przeddzień głosowania, gdyby zatem przekazanie materiałów wyborczych wymienionych wyżej nastąpiło wcześniej, przekazanie spisu należy potwierdzić odrębnie.

### **III. Zadania obwodowych komisji wyborczych w dniu wyborów do zakończenia głosowania.**

**1. W dniu wyborów** w lokalu wyborczym przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji mogą być obecni mężowie zaufania, ustanowieni przez pełnomocników wyborczych (lub upoważnione przez nich osoby), którzy zarejestrowali listy okręgowe lub kandydatów na senatorów w danym okręgu. Mężowie zaufania przedstawiają komisji zaświadczenie wydane przez pełnomocnika wyborczego lub upoważnioną przez niego osobę, sporządzone według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą uchwałą z dnia 13 sierpnia 2001 r. Zaświadczenie o pełnieniu funkcji męża zaufania może być oryginałem lub pochodzić z przekazu faksem. Zaświadczenia wydane mężom zaufania mogą różnić się między sobą wyglądem i układem graficznym, ale ich treść musi odpowiadać wzorowi ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą (tekst uchwały określającej wzór zaświadczenia załączono do Wytycznych).



Z przepisów Ordynacji wyborczej wynika, iż mężowie zaufania zgłaszają się do obwodowej komisji w dniu głosowania. Komisja sprawdza zgodność treści przedłożonego zaświadczenia z ustalonym wzorem oraz tożsamość osoby okazującej zaświadczenie. Jeżeli wystawcą zaświadczenia była osoba upoważniona przez pełnomocnika, legitymujący się zaświadczeniem winien okazać komisji kserokopię tego upoważnienia.

Do każdej obwodowej komisji wyborczej pełnomocnik każdego komitetu wyborczego może zgłosić po jednym mężu zaufania (art. 154 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Mężowie zaufania mogą nosić wyłącznie identyfikatory z imieniem, nazwiskiem i funkcją oraz nazwą komitetu wyborczego, który reprezentują. Wielkość identyfikatorów, a także ich układ graficzny nie mogą być zróżnicowane w takim stopniu, by wyborcy mogli je uznać za element agitacji wyborczej. Komisja w miarę możliwości powinna zadbać odpowiednio wcześniej o jednakowe identyfikatory.

Przewodniczący komisji bądź jego zastępca informuje mężów zaufania o przysługujących im prawach tj. o dopuszczeniu ich do obserwacji wszystkich czynności wykonywanych przez komisję w dniu głosowania. Powinien także wskazać mężom zaufania miejsce w lokalu wyborczym, które umożliwiłoby im obserwację przebiegu głosowania. Niedopuszczalne jest wykonywanie przez mężów zaufania jakichkolwiek czynności wyborczych w zastępstwie członków komisji. Nie mogą oni także udzielać pomocy wyborcom w czasie głosowania. Wykonywanie przez nich uprawnień nie może także utrudniać pracy komisji ani zakłócać sprawnego i tajnego przebiegu głosowania. Przewodniczący komisji bądź jego zastępca może wydawać polecenia o charakterze porządkowym, jeżeli uzna że działania mężów zaufania wykraczają poza ich uprawnienia. Fakt ten należy odnotować w protokole (pkt 11 protokołów).

- 2. W dniu wyborów komisja zbiera się w lokalu głosowania w możliwie pełnym składzie na tyle wcześniej, aby wykonać wszystkie czynności związane z przygotowaniem głosowania, lecz nie później niż o godz. 5.00.** Informację o godzinie rozpoczęcia pracy podaje się do publicznej wiadomości, w szczególności przez jej wywieszenie w lokalu głosowania i w urzędzie gminy. Komisja powinna w tym zakresie współdziałać z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta). Informacja ta jest niezbędna, by mężowie zaufania mogli być obecni przy wszystkich czynnościach obwodowej komisji poprzedzających otwarcie lokalu wyborczego.

Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja, w możliwie pełnym składzie:

- 1) sprawdza dostarczone jej dokumenty wyborcze oraz pieczęć komisji,
- 2) dokonuje przeliczenia kart do głosowania - odrębnie do Sejmu i do Senatu,

- 3) ostemplowuje kolorowym tuszem karty do głosowania swoją pieczęcią; karty stempluje się w oznaczonym miejscu. Państwowa Komisja Wyborcza zaleca ostemplowanie wszystkich kart do głosowania przed otwarciem lokalu wyborczego tj. przed godziną 6.00. W razie niemożności wykonania tej czynności przed rozpoczęciem głosowania należy ostemplować karty bezpośrednio po godzinie 6.00, w lokalu głosowania. Po ostemplowaniu wszystkich kart pieczęcią komisji należy je wraz z pieczęcią komisji odpowiednio zabezpieczyć,
- 4) rozkłada spis wyborców oraz karty do głosowania w sposób ułatwiający prowadzenie głosowania,
- 5) sprawdza czy urna jest pusta, a następnie zamyka ją i opieczętowuje; urna powinna być ustawiona w takim miejscu, by była przez cały czas głosowania widoczna dla członków komisji; możliwe jest także wyznaczenie jednego członka komisji (rotacyjnie), którego zadaniem będzie czuwanie nad urną.

W szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, w którym będzie stosowana urna pomocnicza, sprawdzenie czy urna pomocnicza jest pusta i jej opieczętowanie powinno być dokonane przez komisję bezpośrednio przed jej wykorzystaniem,

- 6) sprawdza, czy w lokalu wyborczym znajdują się urzędowe obwieszczenia o granicach i numerze okręgu wyborczego, o granicach, numerach obwodów głosowania i siedzibach obwodowych komisji wyborczych, o zarejestrowanych w okręgu listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatorów oraz informacje - o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu. W razie stwierdzenia braków w tym zakresie komisja podejmuje działania dla ich usunięcia,
  - 7) sprawdza, czy w lokalu wyborczym, a także wewnątrz i na zewnątrz budynku, w którym znajduje się lokal, nie ma materiałów agitacyjnych, a w razie ich stwierdzenia zapewnia ich usunięcie. Czynności tej należy okresowo powtarzać w czasie otwarcia lokalu wyborczego dla głosujących.
- 3. O godzinie 6.00 komisja otwiera lokal wyborczy.** Od chwili rozpoczęcia głosowania do czasu jego zakończenia komisja wykonuje swoje zadania w składzie co najmniej 3-osobowym, w tym zawsze z udziałem przewodniczącego komisji bądź jego zastępcy.

Członkowie komisji są obowiązani nosić identyfikatory; mogą to być np. kartoniki z imieniem i nazwiskiem oraz funkcją pełnioną w komisji.

Przed wydaniem kart do głosowania komisja:

- 1) sprawdza tożsamość wyborcy na podstawie dowodu osobistego lub innego dokumentu ze zdjęciem (art. 68 ust. 1 Ordynacji wyborczej),

2) ustala czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie, sprawdzając czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców.

Przy wydawaniu kart do głosowania komisja baczy, by fakt otrzymania kart wyborca potwierdził własnoręcznym podpisem w przeznaczony na to rubryce spisu wyborców. W wypadku odmowy złożenia podpisu przewodniczący komisji lub jego zastępca w rubryce spisu „Uwagi” czyni adnotację - odmowa podpisu - i opatruje ją swoją parafą. Podobnie należy postąpić w wypadku, gdy wyborca odmówił przyjęcia jednej z kart do głosowania. Adnotacja powinna wówczas brzmieć - „bez Sejmu” lub „bez Senatu”. Przy czynności potwierdzania przez wyborców otrzymania kart, należy baczyć, by podpisy składane były w miejscach (w linii) odpowiadających nazwiskom. Możliwe jest składanie podpisu bez odwracania spisu.

Na życzenie wyborcy komisja jest obowiązana wyjaśnić mu sposób głosowania do Sejmu i Senatu oraz warunki ważności głosów, zgodnie z informacjami umieszczonymi na kartach do głosowania.

Wyborcy wydaje się po jednej karcie do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu. Komisja odmawia wydania ponownie karty niezależnie od umotywowania prośby wyborcy o jej ponowne wydanie (np. z powodu pomyłkowego wypełnienia karty przez wyborcę, zniszczenia jej itp.).

W dniu głosowania obwodowa komisja wyborcza może, zgodnie z art. 67 ust. 2 Ordynacji wyborczej, dopisać do spisu wyborców:

- osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, zatrzymując zaświadczenie i dołączając je do spisu; odnosi się to także do osób, które na podstawie zaświadczenia chcą głosować w „swoim” obwodzie (wyborca otrzymał zaświadczenie w związku z zamiarem głosowania np. w innej miejscowości, a później odstąpił od tego zamiaru);
- osobę pominiętą w spisie, jeżeli z wpisu w dowodzie osobistym jednoznacznie wynika, iż stale zamieszkuje ona na terenie obwodu głosowania, a dział ewidencji ludności urzędu gminy, na żądanie komisji, potwierdzi telefonicznie, że pominięcie jest wynikiem pomyłki powstałej przy sporządzaniu spisu (a nie np. z powodu pozbawienia praw publicznych, ubezwłasnowolnienia, czy też skreślenia tej osoby ze spisu po dopisaniu jej do spisu w innym obwodzie głosowania);
- osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z umieszczeniem w spisie wyborców w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, jeżeli udokumentuje wypisem, iż opuściła szpital lub zakład pomocy społecznej w przeddzień wyborów;

- obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, na podstawie ważnego polskiego paszportu jeśli udokumentuje, iż stale zamieszkuje za granicą. Dane objęte spisem wpisuje się w odpowiednich rubrykach spisu na podstawie paszportu. Udokumentowanie zamieszkiwania za granicą polega na okazaniu komisji dokumentów potwierdzających ten fakt. Dokumentami takimi są na przykład: karta stałego pobytu, dokument potwierdzający zatrudnienie za granicą, dokument potwierdzający uprawnienie do korzystania ze świadczeń ubezpieczenia społecznego za granicą itp. Przed dopisaniem do spisu obywatela polskiego stale zamieszkałego za granicą obwodowa komisja jest obowiązana sprawdzić, czy w paszporcie nie ma odcisku pieczęci innej obwodowej komisji z datą 23 września 2001 r. W razie wystąpienia takiej sytuacji należy odmówić dopisania nazwiska wyborcy do spisu, gdyż odcisk pieczęci obwodowej komisji w paszporcie świadczy o wcześniejszym udziale w głosowaniu. Po dopisaniu obywatela polskiego zamieszkałego zagranicą do spisu, obwodowa komisja jest obowiązana umieścić w paszporcie na ostatniej wolnej stronie przeznaczonej na adnotacje wizowe odcisk swojej pieczęci i obok wpisać datę głosowania. Umieszczanie odcisku pieczęci obwodowej komisji w paszporcie nie dotyczy przypadków, gdy do głosowania przystępuje osoba zamieszkała w kraju, której nazwisko jest ujęte w spisie wyborców lub osoba przedkładająca zaświadczenie o prawie do głosowania, posługująca się paszportem w celu umożliwienia ustalenia jej tożsamości.

Komisja nie jest uprawniona do dokonywania jakichkolwiek innych zmian w spisie wyborców.

W czasie głosowania komisja baczy, by wyborcy głosowali osobiście. Osobie niepełnosprawnej, na jej prośbę, może pomagać w głosowaniu inna osoba; pomocy nie może udzielać członek komisji i mąż zaufania (art. 69 Ordynacji wyborczej). Niedopuszczalne jest głosowanie za członków rodzin lub za inne osoby. Przeprowadzanie głosowania poza lokalem wyborczym możliwe jest wyłącznie w szpitalach i zakładach pomocy społecznej przy zastosowaniu urny pomocniczej.

W czasie głosowania w lokalu wyborczym mogą przebywać także dziennikarze, którzy posiadają ważne legitymacje dziennikarskie.

Dziennikarze są obowiązani zgłosić swoją obecność przewodniczącemu komisji lub jego zastępcy oraz dostosować się do zarządzeń mających na celu zapewnienie tajności głosowania, jego powagi i ustalonego porządku. Legitymacja nie upoważnia do przeprowadzania wywiadów w lokalu, w którym odbywa się głosowanie oraz do przebywania w tym lokalu przed rozpoczęciem i po zakończeniu głosowania.

Podczas głosowania przewodniczący komisji odpowiada za utrzymanie porządku i spokoju, czuwa nad przestrzeganiem tajności głosowania, zakazem prowadzenia

agitacji i właściwym tokiem czynności podczas głosowania. Ma on prawo żądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój (art. 66 ust. 2 Ordynacji), a w razie potrzeby zwrócić się do komendanta właściwej jednostki policji o zapewnienie koniecznej pomocy (art. 66 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Przypadki zakłócenia głosowania odnotowuje się w protokołach głosowania.

Głosowania nie wolno przerywać, chyba że w wyniku nadzwyczajnych wydarzeń zostanie ono przejściowo lub trwale uniemożliwione. Zarządzenie przerwy w głosowaniu, jego przedłużenie lub odroczenie komisja bezzwłocznie podaje do publicznej wiadomości i zgodnie z art. 66 ust. 1 Ordynacji wyborczej, przesyła swoją uchwałę w tej sprawie okręgowej komisji wyborczej oraz wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

W razie przerywania lub odroczenia głosowania, komisja zapieczętowuje wlot urny wyborczej, a także - w odrębnych pakietach - spis i niewykorzystane karty do głosowania, a następnie urnę wraz z pakietami oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Niewykorzystane karty do głosowania należy policzyć, chyba że okoliczności czynią to niemożliwym. Z czynności tych należy sporządzić protokół i podać w nim liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, odrębnie do Sejmu i Senatu, zgodnie z art. 64 ust. 2 Ordynacji wyborczej. Pieczęć komisji oddaje się zastępcy przewodniczącego, a gdyby zastępca był nieobecny - innemu członkowi komisji.

Przed wznowieniem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakietach z kartami oraz spisem wyborców nie zostały naruszone. Uchwałę o przerywaniu lub odroczeniu głosowania komisja załącza do protokołu głosowania na listy okręgowe i czyni o tym adnotację w obu protokołach (w pkt 11).

Punktualnie o godz. 20.00 komisja zamyka lokal wyborczy; osobom przybyłym do lokalu przed tą godziną należy umożliwić oddanie głosu.

W obwodach głosowania utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej, w wypadku oddania głosu przez wszystkich wyborców, komisja może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania, stosując zasady określone w art. 59 ust. 3 Ordynacji wyborczej.

#### **4. Głosowanie przy zastosowaniu urny pomocniczej jest dopuszczalne jedynie w obwodach głosowania utworzonych w szpitalach i zakładach pomocy społecznej.**

Obwodowa komisja wyborcza powołana dla obwodu utworzonego w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej, która wcześniej uzyskała na to zgodę okręgowej komisji wyborczej, może zarządzić stosowanie w głosowaniu (oprócz urny zasadni-

czej) drugiej urny wyborczej, zwanej dalej urną pomocniczą (art. 62 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

Urna pomocnicza służy do głosowania poza lokalem wyborczym tylko przez tych wyborców, którzy wyrażą wolę takiego głosowania i figurują w spisie wyborców w danym obwodzie głosowania.

Obwodowa komisja wyborcza powinna zastosować następujący sposób postępowania przy głosowaniu z użyciem urny pomocniczej:

- 1) ogłosić w szpitalu lub zakładzie pomocy społecznej przed dniem głosowania informację o możliwości głosowania w pokojach, w których przebywają osoby obłożnie chore i pensjonariusze mający trudność w dojściu do lokalu obwodowej komisji wyborczej. Zebrać informacje, którzy wyborcy wyrażą wolę oddania głosu przy wykorzystaniu urny pomocniczej, a następnie sporządzić roboczy wykaz nazwisk i imion tych wyborców, ze wskazaniem numerów sal (pokoi), do których członkowie komisji powinni przyjść z urną pomocniczą;
- 2) ustalić orientacyjną liczbę kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, z pewną nadwyżką w stosunku do wcześniejszych zgłoszeń, o których mowa w p-kcie 1 (na wypadek zgłoszeń dodatkowych dokonanych w trakcie głosowania) i przygotować pokwitowanie przyjęcia tych kart przez członków komisji, którzy przeprowadzą głosowanie przy użyciu urny pomocniczej;
- 3) w formie uchwały komisji określić czas (godziny) głosowania przy zastosowaniu urny pomocniczej i przerwanie w tym czasie głosowania w lokalu wyborczym przy wykorzystaniu urny zasadniczej i spisu wyborców, gdyż w tym okresie spis wyborców będzie niezbędny członkom komisji, którzy będą prowadzili głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej. Zaleca się, aby przerwę w głosowaniu zarządzić w takich godzinach, kiedy większość wyborców umieszczonych w spisie wyborców oddała głosy w lokalu wyborczym. Uchwałę obwodowej komisji wyborczej o zarządzeniu przerwy w głosowaniu należy wywiesić przed rozpoczęciem głosowania na drzwiach lokalu wyborczego;
- 4) przed przystąpieniem do głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej obwodowa komisja wyborcza powinna postąpić w sposób podany w art. 64 ust. 2 Ordynacji wyborczej z tą różnicą, że członkom komisji, którzy będą prowadzili głosowanie chodząc do wyborców z urną pomocniczą należy wydać za pokwitowaniem spis wyborców, odpowiednią liczbę kart do głosowania do Sejmu i do Senatu oraz roboczy wykaz pacjentów szpitala lub pensjonariuszy zakładu pomocy społecznej (wymieniony w p-kcie 1) umożliwiający sprawne dotarcie do wyborców, którzy wyrazili wolę głosowania przy użyciu urny pomocniczej. Następnie

komisja powinna sprawdzić, czy urna jest pusta i zabezpieczyć urnę pomocniczą;

- 5) głosowanie przy użyciu urny pomocniczej może prowadzić co najmniej 2 członków komisji przez nią wyznaczonych. Członkom komisji mogą towarzyszyć mężowie zaufania;
- 6) wyborca po otrzymaniu kart do głosowania kwituje ich odbiór podpisem w spisie wyborców, a członek komisji w rubryce spisu „Uwagi” umieszcza litery „UP” (jako skrót od nazwy „urna pomocnicza”), w celu późniejszego rozliczenia kart do głosowania użytych do głosowania z wykorzystaniem urny pomocniczej. Podczas głosowania należy dbać o to, aby zachowane były zasady tajności głosowania;
- 7) po zakończeniu głosowania, członkowie komisji, którzy je przeprowadzili rozliczają się protokolarnie przed komisją z liczby otrzymanych wcześniej kart do głosowania (uwzględniając ich liczbę wymienioną w pokwitowaniu oraz liczbę znaków „UP” w spisie wyborców) zwracają niewykorzystane karty do głosowania i pieczętują wlot urny pomocniczej. Zabezpieczoną urnę pomocniczą oddaje się pod dozór przewodniczącemu komisji;
- 8) otwarcia urny pomocniczej komisja dokonuje po zakończeniu głosowania w obwodzie, przed otwarciem urny zasadniczej i po otwarciu urny pomocniczej sprawdza, czy liczba kart każdego rodzaju odpowiada liczbie wyborców, którzy głosowali przy wykorzystaniu urny pomocniczej. Jeżeli komisja nie stwierdzi rozbieżności, karty wyjęte z urny pomocniczej włącza się do obliczeń wyników głosowania dokonywanych dla całego obwodu. W wypadku stwierdzenia różnic należy wyjaśnić ich przypuszczalną przyczynę i omówić w p-kcie 14 protokołów głosowania „Inne uwagi” lub w formie załączników do protokołów;
- 9) w aktach komisji pozostają: roboczy wykaz wyborców, którzy zamierzali głosować przy użyciu urny pomocniczej, uchwała komisji o przerwie w głosowaniu, pokwitowanie kart do głosowania, protokół rozliczenia kart do głosowania, a także protokół sprawdzenia, czy pieczęcie urny zasadniczej na wlocie zabezpieczonym na czas przerwy nie zostały naruszone.

#### **IV. Zadania obwodowych komisji wyborczych po zakończeniu głosowania.**

##### **A. Czynności wstępne.**

Po zamknięciu lokalu wyborczego i po zakończeniu głosowania przez ostatnich wyborców komisja przystępuje w możliwie pełnym składzie do wykonania kolejnych czynności wyborczych. W lokalu wyborczym poza członkami komisji mogą

przebywać mężowie zaufania. Nie mogą oni uczestniczyć w liczeniu głosów ani pomagać członkom komisji w wykonywaniu czynności wyborczych.

Na wpisywanie liczb w protokołach przeznaczone są cztery kratki. Każdą cyfrę należy wpisywać w oddzielnej kratce. Liczby jednocyfrowe wpisywane są w ostatniej kratce z prawej strony. Liczby dwucyfrowe w dwóch kratkach z prawej strony, a liczby trzycyfrowe w trzech kratkach z prawej strony.

Komisja wykonuje czynności wstępne w następującej kolejności.

- 1. Pierwszą czynnością jest zaklejenie i opieczątowanie wlotu urny.**
- 2. Komisja przelicza następnie niewykorzystane karty do głosowania, odrębnie do Sejmu i do Senatu, które należy zapakować w odrębne pakiety, właściwie je oznaczyć i opieczątować.**

**Liczbę niewykorzystanych kart do głosowania wpisuje się odpowiednio w pkt. 3 (na stronie 1) protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.**

- 3. Kolejno należy ustalić liczbę wyborców uprawnionych do głosowania.**

Jest nią liczba osób umieszczonych w spisie wyborców, łącznie z osobami dopisanymi przez komisję w trakcie głosowania.

Liczby uprawnionych do głosowania w wyborach do Sejmu i Senatu muszą być równe.

**Tak ustalona liczba jest wpisywana w odpowiednich rubrykach protokołów (w obu protokołach - w pkt 4).**

- 4. Następnie komisja ustala liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania do Sejmu i do Senatu. Ustalenia tego dokonuje się na podstawie liczby podpisów potwierdzających otrzymanie kart do głosowania.**

Należy zwrócić szczególną uwagę na adnotacje umieszczone w rubryce „Uwagi” spisu odnoszące się do wypadków, w których wyborcy pobrali wyłącznie jedną kartę do głosowania, np. tylko do Sejmu, bądź tylko do Senatu.

**Ustalone liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania, (mogą one być różne w wyborach do Sejmu i Senatu) wpisuje się w pkt. 2 protokołu głosowania - na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatorów. Komisja sprawdza, czy liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania, nie jest większa od liczby uprawnionych do gło-**



sowania. Sprawdzenia tego dokonuje się odrębnie dla wyborów do Sejmu i do Senatu.

- 5. Komisja wpisuje wcześniej ustalone liczby przekazanych jej kart do głosowania do Sejmu i do Senatu odrębnie w pkt. 1 obu protokołów. Na podstawie danych wpisanych już do protokołów w pkt 1, 2 i 3 komisja sprawdza oddzielnie w każdym z protokołów rozliczenie kart do głosowania, tzn. czy liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania i liczba kart nie wykorzystanych stanowią w sumie liczbę kart otrzymanych przed rozpoczęciem głosowania.**

W razie stwierdzenia niezgodności należy ponownie ustalić liczbę osób, którym wydano karty do głosowania, a jeżeli wynik rozliczenia kart do głosowania będzie ten sam - przypuszczalną przyczynę niezgodności należy podać w protokołach w pkt 14 „Inne uwagi”.

**Komisja sprawdza, czy pieczęcie na urnie oraz na wlocie do urny nie zostały naruszone, po czym otwiera urnę i wyjmuje z niej karty do głosowania.**

Zaleca się zachowanie staranności przy wyjmowaniu kart z urny, aby wielostronicowe karty w wyborach do Sejmu nie zostały uszkodzone.

- 7. Komisja przegląda wszystkie karty i wydziela karty całkowicie przedarte na dwie lub więcej części, których nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach (art. 71 ust. 4 Ordynacji wyborczej).**

Należy przy tym pamiętać, że w wyborach do Sejmu jako karty całkowicie przedarte traktuje się także te karty, w których odłączono poszczególne strony lub arkusze bądź ich części.

**Karty całkowicie przedarte należy zapakować w opieczętowany pakiet, oznaczyć i odłożyć.**

- 8. Następnie komisja oddziela karty do głosowania do Sejmu od kart do głosowania do Senatu i po przeliczeniu jednych i drugich kart odpowiednio liczby wpisuje w pkt. 5 „Liczba kart wyjętych z urny” właściwych protokołów. Komisja sprawdza, czy liczba kart wyjętych z urny (pkt 5) jest równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania (pkt 2), odrębnie dla wyborów do Sejmu i do Senatu. Jeżeli stwierdzi różnicę ponownie sprawdza poprawność ustalenia liczb wyborców, którym wydano karty do głosowania i liczby kart wyjętych z urny. Jeśli występowanie różnicy potwierdzi się, komisja podaje jej przypuszczalną przyczynę w punkcie 10 protokołu.**

- 9. Komisja wydziela następnie karty nieważne oddzielnie dot. wyborów do Sejmu i do Senatu, tj. karty inne niż urzędowo ustalone lub nie opatrzone pieczęcią**

obwodowej komisji wyborczej (art. 72 Ordynacji wyborczej). Liczby tych kart, po przeliczeniu należy wpisać odpowiednio w pkt. 6 protokołów.

**Karty te należy zapakować: odrębnie - karty do Sejmu i karty do Senatu, pakiety opieczetować i oznaczyć. Kart tych nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach wyników głosowania.**

Pozostałe karty są **kartami ważnymi** i na ich podstawie ustala się wyniki głosowania.

**Karty do głosowania do Sejmu należy policzyć, a ich liczbę wpisać w pkt 7 protokołu (liczba kart ważnych).**

**Karty do Senatu należy policzyć, zapieczetować i odłożyć; komisja zajmie się nimi w dalszej kolejności. Liczbę tych kart należy wpisać do pkt. 7 protokołu.**

Gdyby liczba w pkt 7 (liczba kart ważnych) była większa od liczby wpisanej w pkt 2 protokołu (liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania) komisja ponownie przelicza karty do głosowania i w przypadku potwierdzenia niezgodności jej przypuszczalną przyczynę podaje w pkt 10 protokołu.

#### **B. Ustalenie wyników głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów.**

##### **1. Na podstawie kart ważnych do Sejmu komisja ustala liczbę głosów nieważnych i ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów stosując następujące kryteria.**

Ustalenia liczby **głosów ważnych** oddanych na poszczególne listy okręgowe oraz na umieszczonych na nich kandydatów komisja dokonuje na przygotowanych wcześniej arkuszach pomocniczych - odrębnie dla każdej listy z jej nazwą i numerem oraz nazwiskami i imionami umieszczonych na niej kandydatów.

Komisja jest obowiązana przejrzeć całą kartę do głosowania, tj. każdy jej arkusz, a nie poprzestać na miejscu, w którym wyborca postawił znak „x”, gdyż może się okazać, że znak taki wyborca postawił przy nazwiskach kandydatów na więcej niż jednej liście, co oznacza nieważność głosu.

**W trakcie przeglądania kart do głosowania komisja odkłada osobno karty z głosami nieważnymi, zaś karty z głosami ważnymi dzieli odkładając osobno karty z głosami na każdą z okręgowych list kandydatów.**

Ustalając czy głos na karcie jest ważny czy nieważny, komisja stosuje poniższe reguły oraz zasady opisane w rozdziale 19 Ordynacji wyborczej.

**Nieważne są głosy**, jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” w kratce przy nazwiskach kandydatów z różnych list okręgowych (tj. z więcej niż jed-

nej listy) bądź nie postawił znaku w kratce przy nazwisku kandydata na żadnej liście (art. 160 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Nieważny jest także głos, jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” wyłącznie przy nazwisku kandydata umieszczonego na liście, której rejestracja została unieważniona (art. 160 ust. 3 Ordynacji wyborczej).

Jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska dwóch lub więcej kandydatów z tej samej listy, to głos taki uważa się za ważnie oddany na daną listę i zalicza temu kandydatowi, którego nazwisko jest umieszczone na tej liście w pierwszej kolejności (art. 160 ust. 5 Ordynacji wyborczej). Na arkuszu pomocniczym należy zaznaczyć głos ważny przy nazwisku tego kandydata.

Jeżeli na karcie do głosowania wyborca postawił znak „x” wyłącznie w kratce przed nazwiskiem kandydata, który został skreślony z listy, to głos taki uznaje się za ważny i oddany na tę listę, ale głosu tego nie zalicza się żadnemu kandydatowi z tej listy (art. 160 ust. 4).

W przypadkach wątpliwych należy stosować interpretację, że znakiem „x” są dwie przecinające się linie, których punkt przecięcia znajduje się w obrębie kratki. Ocena, czy znak „x” postawiony jest w kratce, czy poza kratką, należy do obwodowej komisji wyborczej.

Wszelkie znaki, wykreślenia, przekreślenia, w tym również i znak „x” postawiony przez wyborcę poza przeznaczoną na to kratką, traktuje się jako dopiski, nie wpływające na ważność głosu. Natomiast wszelkie znaki graficzne poczynione w obrębie kratki przy różnych okręgowych listach, w szczególności zamazanie kratki, przekreślenie znaku w kratce, itp. a postawienie znaku w kratce na innej liście powodują nieważność głosu. Postawienie takich znaków w ramach tej samej listy powoduje także nieważność głosu.<sup>1</sup>

Mężowie zaufania uczestniczący przy tych ustaleniach mogą wnieść w sprawie obliczania głosów uwagi do protokołu głosowania z wymienieniem konkretnych zarzutów (art. 73 ust. 6 Ordynacji wyborczej).

**2. Karty z głosami nieważnymi do Sejmu należy policzyć i ustaloną liczbę wpisać w pkt. 8 protokołu. Karty te należy zapakować w pakiet, oznaczyć „Głosy nieważne z ważnych kart do Sejmu”, pakiet zapieczętować i odłożyć.**

---

<sup>1</sup> Ze zmianą wprowadzoną przez § 1 uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 września 2001 r. w sprawie zmiany wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 22 sierpnia 2001 r. dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. (M. P. Nr 31, poz. 524).

**3. Po ustaleniu liczby głosów ważnych, oddanych na poszczególnych kandydatów z list okręgowych, komisja ustala liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z list odrębnie. Liczbę tą oblicza się poprzez zsumowanie głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy, uwzględniając przypadki, o których mowa w art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej, a wynik wpisuje się przy numerze i nazwie listy na arkuszu pomocniczym. Komisja sprawdza, czy ustalona liczba głosów na każdą z list okręgowych jest zgodna z liczbą kart do głosowania z głosami ważnymi na tą listę.**

**4. Przed wypełnieniem protokołu w pkt III obwodowa komisja wyborcza powinna ponownie sprawdzić:**

liczbę głosów ważnych z kart ważnych, tj. liczbę kart do głosowania, na których oddano głos ważny (liczba ta musi być równa sumie głosów ważnych oddanych na wszystkie listy okręgowe kandydatów na posłów). Liczbę tę wpisuje się w pkt 9 protokołu - „Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów”.

Następnie komisja sumuje liczby głosów nieważnych (pkt. 8) i głosów ważnych (pkt. 9) i porównuje wynik z wcześniej wpisaną liczbą w pkt 7 - „Liczba kart ważnych”. Liczby te muszą być identyczne. Jeżeli występuje rozbieżność należy poszukać błędu i po sprostowaniu obliczeń właściwe liczby wpisać do protokołu.

5. Dane dotyczące pkt. III („Na poszczególne listy okręgowe i umieszczonych na nich kandydatów oddano następujące liczby głosów ważnych”) wypełnia się odrębnie wpisując z arkuszy pomocniczych do protokołu po prawej stronie przy numerze i nazwie każdej listy liczbę głosów, które oddano na tę listę, a przy nazwiskach i imionach kandydatów otrzymaną przez nich liczbę głosów.

**6. Po sprawdzeniu prawidłowości danych komisja wypełnia protokół w pozostałych punktach.**

Do protokołu mogą wnieść uwagi mężowie zaufania obecni przy pracy komisji. Uwagi te mogą zostać wpisane bezpośrednio do protokołu w pkt. 12, bądź dołączone w formie załącznika. Komisja ma obowiązek ustosunkować się do wniesionych zarzutów w pkt 14 protokołu lub dołączyć odrębne wyjaśnienie.

**Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; opatruje się go pieczęcią komisji.**

**Komisja pakuje, w odrębne pakiety według numerów i nazw list, karty ważne z głosami ważnymi.**

Staranność wykonania tej czynności pozwoli na szybkie wyjaśnienie ewentualnych błędów w obliczeniach, a także zarzutów wynikających z zastrzeżeń mężów zaufania lub protestów wyborców.

### **C. Ustalenie wyników głosowania na kandydatów na senatorów.**

**1. Obwodowa komisja wyborcza sprawdza nienaruszalność pakietu zawierającego ważne karty do głosowania do Senatu i przystępuje do ustalenia wyników głosowania na kandydatów na senatorów. Zasady dotyczące interpretacji znaku „x” i ewentualnych dopisków czynionych na karcie do głosowania, stosuje się odpowiednio jak w głosowaniu na okręgowe listy kandydatów na posłów.**

W protokole głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów zostały wypełnione wcześniej pkt. 1-7. Liczby uprawnionych do głosowania (pkt. 4), w obu protokołach głosowania (do Sejmu i do Senatu) muszą być równe. W razie wystąpienia różnicy komisja ustala przyczynę różnicy i wpisuje w protokołach właściwe liczby.

**2. Komisja przegląda ważne karty do głosowania i oddziela karty z głosami nieważnymi tj.:**

- karty, na których wyborca nie postawił znaku „x” w kratce przy żadnym nazwisku kandydata;
- karty, na których wyborca postawił znak „x” w kratkach przy nazwiskach większej liczby kandydatów, niż wynosi liczba mandatów w danym okręgu wyborczym (zgodnie z pouczeniem umieszczonym na karcie do głosowania w okręgu wyborczym).

Karty ważne z głosami nieważnymi do Senatu komisja liczy i ustaloną liczbę wpisuje w pkt 8 protokołu. Karty te należy zapakować w pakiet, oznaczyć „Karty ważne z głosami nieważnymi do Senatu”, pakiet zabezpieczyć i odłożyć.

**3. Następnie ustala się liczbę kart ważnych z głosami ważnymi i wpisuje się ją w pkt 9 protokołu.**

Suma liczb wymienionych w pkt. 8 i 9 musi się równać liczbie kart ważnych z pkt. 7.

**4. Komisja ustala następnie liczbę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów, posługując się przygotowanymi arkuszami pomocniczymi z nazwiskami wszystkich kandydatów na senatorów. Przeglądając po kolei karty do głosowania zaznacza się przy każdym kandydacie oddany na niego głos. Po dokonaniu zliczenia głosów otrzymanych przez poszczególnych kandydatów liczby te wpisuje się do protokołu w pkt III przy nazwiskach kandydatów.**

Żaden z kandydatów nie może otrzymać więcej głosów niż wynosi liczba kart ważnych z głosami ważnymi. W wypadku, gdyby liczba głosów otrzymanych przez kandydata była większa należy dokonać ponownego przeliczenia głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

**5. Komisja oblicza sumę głosów na wszystkich kandydatów i sprawdza czy:**

- suma ta jest nie mniejsza niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi,
- suma ta jest nie większa od liczby kart ważnych pomnożonych przez liczbę mandatów w danym okręgu wyborczym.

**Jeżeli któryś z powyższych warunków nie jest spełniony komisja sprawdza ponownie poprawność ustalenia wyników głosowania na kandydatów na senatorów.**

**6. Następnie komisja wypełnia pozostałe punkty protokołu.**

Mężowie zaufania obecni przy czynnościach ustalania wyników głosowania mogą wnieść do protokołu uwagi z wymienieniem konkretnych zarzutów, które wpisuje się w pkt. 12 protokołu bądź dołącza w formie odrębnego dokumentu.

To samo dotyczy uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów wniesionych przez członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu. Wniesienie uwag nie zwalnia członków komisji od obowiązku podpisania protokołu.

Komisja obowiązana jest ustosunkować się do tych zarzutów w pkt 14 lub dołączyć odrębne wyjaśnienie. Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji obecni przy jego sporządzaniu; protokół opatruje się pieczęcią komisji. Protokół sporządza się w 2 jednobrzmiących egzemplarzach.

**Karty do głosowania do Senatu pakuje się w odrębne pakiety (tzn. karty nieważne i karty ważne), opisuje się je i opatruje pieczęcią.**

**D. Zasady postępowania w razie unieważnienia rejestracji listy okręgowej i (lub) skreślenia kandydatów na posłów lub senatorów.**

1. Jeżeli w okresie po wydrukowaniu kart do głosowania, a przed dniem wyborów, okręgowa komisja wyborcza skreśli z zarejestrowanej listy nazwisko kandydata na posła lub (oraz) unieważni rejestrację listy okręgowej kandydatów bądź skreśli kandydata na senatora, wówczas niezwłocznie zawiadamia o tym fakcie wszystkie obwodowe komisje wyborcze na obszarze swojej właściwości.

Ponieważ nie dokonuje się druku nowych kart do głosowania, okręgowa komisja sporządza informację o nowym, prawidłowym brzmieniu karty do głosowania, przez odwzorowanie właściwego arkusza takiej karty ze skreślonym nazwiskiem

kandydata lub skreśloną listą kandydatów oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie. Otrzymaną informację o dokonanych skreśleniach i nowym brzmieniu karty do głosowania obwodowa komisja umieszcza w lokalu wyborczym przy właściwym obwieszczeniu. Niedopuszczalne jest dokonywanie na kartach do głosowania jakichkolwiek skreśleń i adnotacji. Komisja powinna również ustnie informować wyborców o dokonanych skreśleniach nazwisk kandydatów lub unieważnieniu rejestracji listy.

**Przy ustalaniu wyników głosowania obwodowa komisja traktuje skreślonego kandydata lub listę, której rejestrację unieważniono tak, jak gdyby nazwiska kandydata lub listy nie było na karcie do głosowania.**

Wyjątek od tej zasady stanowi sytuacja, o której mowa w art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej, czyli wówczas gdy wyborca postawił znak „x” tylko przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy, a kandydat został skreślony. Wówczas głos uznaje się za ważny i oddany na tę listę.

## **2. Tryb postępowania przy obliczaniu i ustalaniu wyników głosowania jest zatem następujący:**

### 1) W wyborach do Sejmu:

bez względu na to, czy wyborca postawił „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata lub postawił znak „x” w kratce obok nazwiska któregośkolwiek kandydata ze skreślonej listy, znak „x” traktuje się na równi z dopiskiem, za wyjątkiem wyżej wymienionej sytuacji z art. 160 ust. 4 Ordynacji. O uznaniu głosu za ważny lub nieważny decyduje sposób głosowania na pozostałych kandydatów z danej listy lub na pozostałe listy kandydatów. Oznacza to, że:

- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska innego kandydata z tej samej listy, to głos jest ważny i zalicza się nieskreślonemu kandydatowi;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska kandydata z innej, (ale tylko jednej) listy, to głos jest ważny i oddany na kandydata z innej listy i tę listę;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” jedynie w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, to głos jest ważny i oddany na listę;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska kandydata z listy, której rejestrację unieważniono oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwi-

ska kandydata z innej, (ale tylko jednej) listy, to głos jest ważny i oddany na kandydata z innej listy i tę listę;

- jeżeli wyborca postawił znak „x” jedynie w kratce obok nazwiska kandydata z listy, której rejestrację unieważniono, to głos jest nieważny.

Skreślone nazwisko kandydata umieszcza się (pozostawia) w odpowiedniej części protokołu głosowania w obwodzie z adnotacją przy jego nazwisku „skreślony” w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów. Analogicznie postępuje się w przypadku skreślonej listy kandydatów.

2) W wyborach do Senatu określone wyżej zasady postępowania stosuje się odpowiednio.

**Znak „x” postawiony przy nazwisku skreślonego kandydata traktuje się jako dopisek.**

Oznacza to, że:

- jeżeli wyborca postawił znak „x” w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata oraz postawił znak „x” w kratce obok nazwiska innego kandydata, głos taki uważa się za ważny i oddany na tego innego kandydata;
- jeżeli wyborca postawił znak „x” tylko w kratce obok nazwiska skreślonego kandydata, głos taki uważa się za nieważny.

**E. Sporządzenie zestawień wyników głosowania w obwodzie oraz współdziałanie z pełnomocnikiem okręgowej komisji wyborczej w celu sprawdzenia zgodności arytmetycznej danych z protokołów.**

**1. Jeżeli okręgowa komisja wyborcza powołała, na podstawie art. 47 ust. 1 Ordynacji wyborczej, swojego pełnomocnika do sprawdzenia zgodności arytmetycznej ustalonych przez obwodową komisję wyborczą wyników głosowania w obwodzie, komisja sporządza zestawienie wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i zestawienie wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.**

Każde z tych zestawień komisja sporządza w dwóch egzemplarzach wpisując w odpowiednich punktach zestawienia dane liczbowe z właściwego protokołu głosowania w obwodzie.

Ułatwieniem przy sporządzaniu zestawień może być wykorzystanie drugiej i następnych stron protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów zawierających ustalone wyniki głosowania jako odpowiednich stron zestawienia (ze względu na identyczną treść i układ).



W ten sam sposób może być wykorzystana druga strona protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

Możliwe jest skserowanie wymienionych stron lub sporządzenie ich przy użyciu kalki.

Zaleca się, aby po sporządzeniu każdego z zestawień, dwóch członków komisji sprawdziło, czy dane liczbowe w zestawieniu są identyczne z danymi w odpowiednim protokole głosowania w obwodzie. Po jednym egzemplarzu każdego zestawienia komisja doręcza w zapieczętowanej kopercie pełnomocnikowi okręgowej komisji wyborczej w sposób określony przez okręgową komisję wyborczą, w celu sprawdzenia zgodności arytmetycznej ustalonych wyników głosowania w obwodzie.

- 2. W wypadku, gdy pełnomocnik stwierdzi, że ustalone wyniki głosowania w obwodzie zawierają błędy arytmetyczne komisja obowiązana jest sprostować pomyłki w odpowiednim protokole głosowania w obwodzie przez sporządzenie nowego protokołu. Jeżeli jest to konieczne dla sprostowania pomyłek, komisja powinna ponownie obliczyć wyniki głosowania w obwodzie przeliczając karty do głosowania i oddane głosy**

**O sposobie sprostowania błędów arytmetycznych komisja zawiadamia telefonicznie pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej i po uzyskaniu potwierdzenia, że błędy usunięto, sporządza nowy protokół głosowania z poprawnymi danymi arytmetycznymi. Protokół zawierający błędy stanowi dokument wyborczy. Należy uczynić na pierwszej stronie protokołu adnotację „WADLIWY”. Adnotację tę opatrują podpisami wszyscy członkowie obwodowej komisji wyborczej obecni przy tej czynności. Adnotację opatruje się pieczęcią.**

**Po sprostowaniu błędów wyniki głosowania komisja niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości.**

- F. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania w obwodzie na listy okręgowe i kandydatów na senatorów**

Niezwłocznie po głosowaniu i sporządzeniu protokołów obwodowa komisja podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania na listy okręgowe i na kandydatów na senatorów (art. 75 Ordynacji wyborczej). Ponieważ podawane wyniki obejmują większość danych zawartych w protokołach głosowania obwodowa komisja może posłużyć się w tym celu zapasowymi egzemplarzami protokołów. Można także wykonać kserokopie odpowiednich stron protokołów, np. umieszczając je na dużym arkuszu; w każdym wypadku wywieszona informacja musi być podpisana przez członków komisji i opa-

trzona jej pieczęcią. W wypadku sprostowań dokonanych w protokołach komisja obowiązana jest podać je także do publicznej wiadomości.

Wyniki głosowania wywiesza się w miejscu łatwodostępnym dla wyborców, np. na drzwiach lub w gablocie przy wejściu do lokalu obwodowej komisji wyborczej.

### **G. Postępowanie z protokołami głosowania i innymi dokumentami z głosowania**

1. Zgodnie z art. 76 ust. 1 Ordynacji wyborczej przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przekazuje do właściwej okręgowej komisji wyborczej po jednym egzemplarzu protokołu głosowania. Przekazanie protokołów jest możliwe dopiero po sprawdzeniu przez pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej zgodności arytmetycznej danych z protokołów chyba, że okręgowa komisja wyborcza nie powołała pełnomocnika właściwego dla danego obwodu głosowania.
2. Po jednym egzemplarzu protokołu głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatorów umieszcza się w odrębnych kopertach, zakleja się je i pieczętuje na złączeniach kopert oraz opisuje:

„Wybory do Sejmu”

Okręg wyborczy Nr .....

Obwód głosowania Nr .....

Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej

.....

(nazwa miasta, wsi)

ul. ....

tel. ....

„Wybory do Senatu”

Okręg wyborczy Nr .....

Obwód głosowania Nr .....

Adres siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej

w .....

(nazwa miasta, wsi)

ul. ....

tel. ....

Przed czynnością przekazania protokołów głosowania okręgowej komisji wyborczej przewodniczący obwodowej komisji ustala z członkami sposób komunikowania się w razie potrzeby zwołania posiedzenia obwodowej komisji wyborczej, jeśli stwierdzone błędy i omyłki wymagają sprostowania przez obwodową komisję oraz sporządzenia nowego protokołu i podania ustalonych wyników głosowania do publicznej wiadomości.

3. Koperty z protokołami głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej lub jego zastępca dostarcza okręgowej komisji wyborczej.

Przekazanie protokołów może być dokonane bezpośrednio do okręgowej komisji, a jeżeli zgodnie z ustaleniami organizacyjnymi utworzono punkty rejonowe - za ich pośrednictwem. Utworzenia punktów rejonowych dokonuje okręgowa komisja wyborcza. Tworzy się je dla tych obwodów, które są położone w znacznej odległości od siedziby okręgowej komisji, a także gdy na obszarze okręgu jest duża liczba obwodów, np. w aglomeracjach miejskich. Punkt rejonowy powinien mieścić się w urzędzie miasta, gminy lub dzielnicy, a jedynie w szczególnych wypadkach w innych pomieszczeniach.

W punkcie rejonowym protokoły w zapieczętowanych kopertach może odbierać wyłącznie osoba upoważniona przez okręgową komisją wyborczą, a przekazanie protokołu potwierdza się na piśmie; protokoły dostarcza się okręgowej komisji wyborczej w zapieczętowanych kopertach.

W czasie przewożenia i przekazywania kopert z protokołami mogą być obecni mężowie zaufania. Przy odbiorze kopert z protokołami w okręgowej komisji wyborczej mogą być obecni także pełnomocnicy komitetów wyborczych.

4. Drugie egzemplarze protokołów głosowania do Sejmu i do Senatu odpowiadające im zestawienia wyników głosowania w obwodzie protokoły z adnotacją „WADLIWY”, spis wyborców wraz z dołączonymi do niego zaświadczeniami oraz sporządzone wcześniej pakiety zawierające posegregowane karty do głosowania do Sejmu i Senatu, a także wszystkie arkusze pomocnicze i nie wykorzystane formularze protokołów (także błędnie wypełnione), pakuje się w jedną paczkę, którą opisuje się, pieczętuje i zabezpiecza.

Pozostałą dokumentację obwodowej komisji wyborczej (protokoły z posiedzeń, uchwały itp.) komisja pakuje w jedną paczkę, którą opisuje i pieczętuje. Wszystkie paczki z dokumentami oraz pieczęć komisja przekazuje, wójtowi, burmistrzowi (prezydentowi miasta) jako depozyt. Sposób przekazania należy uzgodnić wcześniej z osobami, którym dokumentacja jest przekazywana. Dokumenty wyborcze stanowiące depozyt przechowywane są w archiwum urzędu i mogą być udostępnione wyłącznie na żądanie Państwowej Komisji Wyborczej, Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i prokuratury.

**(1.2)d)**

**UCHWAŁA**

**PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 3 września 2001 r.

**w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych  
dotyczących trybu i zasad powoływania oraz zadań pełnomocników  
do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie  
w wyborach do Sejmu i Senatu**

*(Monitor Polski Nr 30, poz. 504)*

Na podstawie art. 40 ust. 1, art. 47 ust. 1 i art. 74 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące trybu i zasad powoływania oraz zadań pełnomocników do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i Senatu.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Państwowej  
Komisji Wyborczej z dnia 3 września  
2001 r. (poz. 504)

## WYTYCZNE

### DLA OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH

#### **dotyczące trybu i zasad powoływania oraz zadań pełnomocników do sprawdzania zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i do Senatu.**

1. Okręgowe komisje wyborcze mogą, na podstawie art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), powołać w gminach swoich pełnomocników do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów, ustalonych przez obwodowe komisje wyborcze. Liczba pełnomocników w gminie powinna zależeć od liczby obwodów głosowania. W gminach do 20 obwodów może być powołany jeden pełnomocnik, a w gminach, w których utworzono znaczną liczbę obwodów głosowania, okręgowa komisja wyborcza może powołać dwóch lub więcej pełnomocników.

Okręgowa komisja wyborcza może powołać pełnomocników spośród pracowników samorządowych gminy, powiatu lub województwa i pracowników urzędów wojewódzkich, a także spośród innych osób wskazanych przez dyrektora właściwej delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Wskazane jest, aby funkcję pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej powierzać urzędnikom wyborczym wyznaczonym w urzędach gmin i starostwach powiatowych w związku z art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zmianami).

Okręgowa komisja wyborcza może nie powoływać pełnomocników w mieście, w którym ma swoją siedzibę lub w gminach położonych blisko siedziby okręgowej komisji wyborczej.

Ustalenie siedzib pełnomocników w dniu wyborów powinno nastąpić w porozumieniu z wójtem lub burmistrzem (prezydentem miasta). Wskazane jest, by siedziba pełnomocnika znajdowała się w urzędzie gminy. Dopuszczane jest ustalenie siedziby pełnomocnika w rejonowym punkcie odbioru protokołów od obwodowych komisji wyborczych, wyznaczonym przez okręgową komisję wyborczą w odrębnym

trybie. Powołanie pełnomocników następuje w formie uchwały okręgowej komisji wyborczej.

2. Warunki techniczno-materialne do wykonania przez pełnomocnika jego zadań, w związku z art. 52 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta) jako zadanie zlecone gminie. Wydatki z tym związane pokrywa się ze środków przeznaczonych na przeprowadzenie wyborów.

Niezbędne jest, aby w siedzibie pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej znajdował się telefon umożliwiający kontakt z obwodowymi komisjami wyborczymi i okręgową komisją wyborczą oraz wykaz wszystkich (objętych właściwością pełnomocnika) obwodowych komisji wyborczych z ich numerami, adresami i numerami telefonów. W wykazie odnotowuje się godziny dostarczenia pełnomocnikowi zestawień wyników głosowania w obwodzie. Pełnomocnik powinien być wyposażony w kalkulator lub komputer zapewniony przez gminę, umożliwiający sprawdzenie zgodności arytmetycznej ustalonych wyników głosowania w obwodzie. Specjalny program komputerowy, do wykorzystania w tym celu, dostarczy Krajowe Biuro Wyborcze i tylko ten program może być stosowany.

Okręgowa komisja wyborcza powinna zapewnić pełnomocnikowi komplet obwieszczeń o skreślonych kandydatach i listach kandydatów, wykaz liczby osób uprawnionych do głosowania wg obwodów głosowania, a także druki pokwitowania przez pełnomocnika doręczonych mu zestawień wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

Osoby powołane przez okręgową komisję wyborczą na jej pełnomocnika wynagradzane są za wykonanie zadań na podstawie umowy cywilno-prawnej (umowy zlecenia) zawieranej z zainteresowanym przez dyrektora właściwej delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Jeśli pełnomocnikiem jest osoba wchodząca w skład inspekcji to przysługuje jej zryczałtowana dieta za czas związany z przeprowadzeniem głosowania i ustaleniem wyników głosowania.

3. Wykonanie przez pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej zadań, o których mowa w art. 74 ust. 2 Ordynacji wyborczej powinno przebiegać następująco.

Pełnomocnik odbiera za pokwitowaniem doręczone mu przez członka obwodowej komisji wyborczej zestawienie wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów, zawierające dane liczbowe przeniesione przez obwodową komisję wyborczą do zestawienia z protokołu głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów i zestawienie wyników głosowania w obwodzie na

kandydatów na senatorów, zawierające dane liczbowe przeniesione z protokołu głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów.

Sprawdzając pod względem arytmetycznym dane liczbowe wymienione w zestawieniach pełnomocnik pośrednio sprawdza, czy dane liczbowe o wynikach głosowania w obwodzie zostały prawidłowo ustalone w protokołach głosowania w obwodzie. Protokoły te obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest przesłać okręgowej komisji wyborczej dopiero po otrzymaniu od pełnomocnika potwierdzenia, że dane liczbowe dotyczące wyników głosowania w obwodzie wymienione w zestawieniach zostały ustalone prawidłowo pod względem arytmetycznym.

Sprawdzając dane liczbowe podane w Zestawieniach wyników głosowania w obwodzie **pełnomocnik porównuje, czy liczba uprawnionych do głosowania w chwili zakończenia głosowania jest identyczna w zestawieniu dotyczącym wyników głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów (pkt 4) i w Zestawieniu z dotyczącym wyników głosowania na kandydatów na senatorów (pkt 4). Liczby te muszą być identyczne**, gdyż jest to liczba wyborców figurujących w spisie wyborców (łącznie z wyborcami dopisanymi w dniu głosowania przez obwodową komisję wyborczą na podstawie art. 67 ust. 2 Ordynacji wyborczej).

Podobnie liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do Sejmu powinna być równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do Senatu. W tym wypadku możliwe jest jednak wystąpienie różnic, o ile byli wyborcy, którzy pobrali tylko jedną kartę do głosowania, fakt ten odnotowuje się w spisie wyborców.

Ponadto pełnomocnik sprawdza czy kandydaci skreśleni zostali oznaczeni na zestawieniu jako skreśleni. Sprawdzenie polega na porównaniu zestawienia z obwieszczeniami okręgowej komisji wyborczej o skreśleniu kandydatów.

4. Następnie pełnomocnik szczegółowo sprawdza **arytmetyczną zgodność danych liczbowych w Zestawieniu wyników głosowania w obwodzie na okręgowe listy kandydatów na posłów** zgodnie z pouczeniami zawartymi w zestawieniu, uwzględniając następujące wyjaśnienia:

- 1) liczba wymieniona w pkt 1 - „Komisja otrzymała kart do głosowania” **powinna się równać** sumie liczb wymienionych w pkt 2 - „Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania i w pkt 3 - „Nie wykorzystano kart do głosowania”. Przyczynami wystąpienia różnicy (pkt 1 = pkt 2 + pkt 3) może być niedokładne przeliczenie kart do głosowania do Sejmu, które otrzymała komisja, albo wydanie karty do głosowania bez pokwitowania podpisem wyborcy lub niedokładne

przeliczenie niewykorzystanych kart do głosowania. Przypuszczalne przyczyny podaje się w pkt 10 zestawienia - „Uwagi”;

- 2) liczba wymieniona w pkt 2 – „Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania” **nie może** być większa od liczby wymienionej w pkt 4 – „Liczba uprawnionych do głosowania”;
- 3) liczba wymieniona w pkt 5 - „Liczba kart wyjętych z urny” **powinna** się równać liczbie wymienionej w pkt 2 - „Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania”.

Przyczyną wystąpienia różnicy polegającej na **mniejszej liczbie kart wyjętych z urny** niż liczba kart wydanych może być wyjęcie z urny kart całkowicie przedartych i kart, których arkusze rozłączyły się (traktowanych jako karty przedarte) ponieważ kart przedartych nie bierze się pod uwagę przy żadnych obliczeniach - także przy ustalaniu liczby kart wyjętych z urny (art. 71 ust. 4 Ordynacji wyborczej). Inną przyczyną może być zatrzymanie karty przez wyborcę i nie wrzucenie jej do urny.

**Większa liczba kart wyjętych z urny** niż liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania może wynikać z tego, że wyborca otrzymał kartę bez pokwitowania w spisie wyborców albo też może wynikać z tego, że wyborca oprócz karty urzędowo ustalonej wrzucił do urny kartę, którą sam wykonał, czyli kartę nieważną (por. pkt 6 zestawienia).

Przypuszczalny powód wystąpienia różnicy powinien być podany w pkt 10 zestawienia;

- 4) suma liczb wymienionych w pkt 6 - „Liczba kart nieważnych” i w pkt 7 - „Liczba kart ważnych” **musi się równać** liczbie wymienionej w pkt 5 - „Liczba kart wyjętych z urny”.

Kartą nieważną jest tylko karta inna niż urzędowo ustalona lub nieopatrzona pieczęcią obwodowej komisji wyborczej (art. 72 Ordynacji wyborczej). Inne karty do głosowania **wyjęte z urny** są kartami ważnymi (oczywiście poza kartami przedartymi omówionymi wyżej);

- 5) suma liczb wymienionych w pkt 8 - „Liczba głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania” i w pkt 9 - „Liczba głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów” **musi się równać** liczbie z pkt 7 - „Liczba kart ważnych”.

Przyjmuje się, że z każdej karty ważnej przy obliczaniu wyników głosowania zalicza się tylko jeden głos, albo jako głos ważny albo jako głos nieważny;



- 6) „Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów (pkt 9) **musi się równać** sumie liczb głosów ważnych oddanych na poszczególne listy.

Liczby te wymienione są po nagłówku każdej listy - „Lista nr .....  
.....”.

(nazwa komitetu wyborczego)

W celu sprawdzenia, czy spełniony jest ten warunek pełnomocnik sumuje liczby głosów ważnych oddanych na poszczególne listy i sprawdza, czy suma ta równa się liczbie wymienionej w pkt 9 – „Liczba głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów”. Jeżeli występuje różnica wyniki głosowania ustalono błędnie;

- 7) „Liczba głosów ważnych oddanych na listę” **musi się równać** sumie liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy.

Jedyny **dopuszczalny wyjątek** od powyższej zasady dotyczy listy, z której skreślono nazwisko kandydata lub kandydatów, a wyborca postawił znak „x” tylko przy takim nazwisku. Wówczas, zgodnie z art. 160 ust. 4 Ordynacji wyborczej, głos taki uznaje się za ważny i oddany na daną listę, a przy skreślonym kandydacie zamiast liczby głosów umieszcza się adnotację „skreślony”. Tylko w takiej sytuacji liczba głosów oddanych na listę może być większa od sumy głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

W celu sprawdzenia zgodności danych liczbowych wymienionych w tym punkcie, pełnomocnik sumuje liczbę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z danej listy i sprawdza, czy równa się ona „Liczbie głosów ważnych oddanych na tę listę”. Liczba głosów oddanych na listę może być większa od tej sumy jeżeli na liście figuruje kandydat z adnotacją „skreślony”. Jeżeli występuje niezgodność wymienionych liczb, wyniki głosowania na listę ustalono błędnie i obwodowa komisja wyborcza musi powtórzyć ich obliczenie;

- 8) jednocześnie pełnomocnik powinien sprawdzić czy podana w zestawieniu liczba „Razem” głosów na kandydatów z listy została wyliczona poprawnie i jest równa sumie liczb głosów ważnych na kandydatów z tej listy;

- 9) na koniec pełnomocnik sprawdza, czy liczba uprawnionych do głosowania podana w pkt 4. Zestawienia nie różni się znacznie od liczby podanej w wykazie liczb uprawnionych w obwodach głosowania, dostarczonym pełnomocnikowi przez okręgową komisję wyborczą.

Za znaczną różnicę należy uznać różnicę przekraczającą 10% liczby uprawnionych.

Przyczyną takich różnic może być dopisanie do spisu znacznej liczby uprawnionych do głosowania w trakcie głosowania.

5. Sprawdzenia arytmetycznej zgodności danych liczbowych zawartych w **zestawieniu wyników głosowania w obwodzie na kandydatów na senatorów** pełnomocnik przeprowadza zgodnie z pouczeniem zawartym w Zestawieniu, uwzględniając następujące wyjaśnienia:

- 1) liczba wymieniona w pkt 1 - „Komisji przekazano kart do głosowania” **powinna się równać** sumie liczb wymienionych w pkt 2 - „Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania” i w pkt 3 - „Nie wykorzystano kart do głosowania”.

Jeżeli występuje różnica powodem jej mogą być sytuacje wymienione w pkt 1) niniejszych wyjaśnień, dotyczące rozliczenia liczby kart do głosowania do Sejmu;

- 2) liczba wymieniona w pkt 2 – „Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania” **nie może** być większa od liczby wymienionej w pkt 4 – „Liczba uprawnionych do głosowania”;

- 3) liczba wymieniona w pkt 5 - „Liczba kart wyjętych z urny” **powinna się równać** liczbie wymienionej w pkt 2 - „Liczba wyborców, którym wydano kartę do głosowania”.

Powody wystąpienia różnicy pomiędzy tymi liczbami mogą być identyczne jak wskazane w pkt 2) niniejszych wyjaśnień dotyczących arytmetycznego sprawdzenia wyników głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów (Przy ustaleniu liczby kart wyjętych z urny kart całkowicie przedartych nie bierze się pod uwagę). Przypuszczalna przyczyna wystąpienia różnicy powinna być podana w pkt 10 zestawienia - „Uwagi”;

- 4) suma liczb wymienionych w pkt 6 - „Liczba kart nieważnych” i w pkt 7 - „Liczba kart ważnych” **musi się równać** liczbie wymienionej w pkt 6 - „Liczba kart wyjętych z urny”.

Kartą nieważną jest karta inna niż urzędowo ustalona lub nieopatrzona pieczęcią obwodowej komisji wyborczej. Pozostałe karty wyjęte z urny są kartami ważnymi;

- 5) suma liczb wymienionych w pkt 8 - „Liczba kart ważnych z głosami nieważnymi” i w pkt 9 - „Liczba kart ważnych z głosami ważnymi” **musi się równać** liczbie wymienionej w pkt 7 - „Liczba kart ważnych”. Karta ważna **z głosem nieważnym** to karta, na której wyborca nie postawił znaku „x” w kratce przed nazwiskiem żadnego kandydata lub postawił znak „x” w kratkach przed nazwiska-

mi większej liczby kandydatów, niż wynosi liczba senatorów wybieranych w okręgu wyborczym. Karta ważna z **głosem ważnym** to karta, na której wyborca postawił znak „x” w kratce przed nazwiskiem co najmniej jednego kandydata lub przed nazwiskami najwyżej tylu kandydatów, ilu senatorów wybieranych jest w okręgu wyborczym;

6) badając zgodność arytmetyczną wyników głosowania w pozycji „Poszczególni kandydaci na senatorów otrzymali następującą liczbę głosów ważnych z kart ważnych” pełnomocnik sprawdza:

a) czy żaden kandydat nie otrzymał więcej głosów niż wynosi liczba wymieniona w pkt 9 zestawienia - „Liczba kart ważnych z głosami ważnymi”. Jeżeli którykolwiek kandydat otrzymałby więcej głosów to wyniki głosowania ustalono błędnie i obwodowa komisja wyborcza powinna obliczyć głosy oddane na poszczególnych kandydatów ponownie,

b) czy w Zestawieniu prawidłowo podano sumę głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów. W związku z tym, pełnomocnik sumuje liczbę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów i porównuje ten wynik z sumą głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów podaną w zestawieniu,

c) czy suma głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów nie jest większa, niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi pomnożona przez liczbę senatorów wybieranych w okręgu wyborczym. Jeżeli suma głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów jest większa od liczby ustalonej w wyniku pomnożenia tych wielkości, wyniki głosowania zostały ustalone błędnie i obliczenie głosów oddanych na poszczególnych kandydatów należy powtórzyć.

Liczba głosów ważnych oddanych na wszystkich kandydatów **może być mniejsza** od liczby ustalonej jako wynik pomnożenia wyżej wymienionych liczb (liczby kart ważnych z głosami ważnymi i liczby senatorów wybieranych w okręgu), gdyż wyborca mógł głosować na mniejszą liczbę kandydatów niż wynosi liczba senatorów wybieranych w danym okręgu wyborczym,

d) czy suma liczb głosów na kandydatów nie jest mniejsza niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi.

Jeśli karta jest kartą ważną z głosami ważnymi, to znaczy że wyborca oddał głos ważny na co najmniej jednego kandydata;

7) jednocześnie pełnomocnik powinien sprawdzić czy podana w Zestawieniu liczba „Razem” głosów na kandydatów została wyliczona poprawnie i jest równa sumie liczb głosów ważnych na wszystkich kandydatów;

8) na koniec pełnomocnik sprawdza czy liczba uprawnionych do głosowania podana w pkt 4. Zestawienia nie różni się znacznie od liczby podanej w wykazie liczb uprawnionych w obwodach głosowania dostarczonym pełnomocnikowi przez okręgową komisję wyborczą.

Za znaczną różnicę należy uznać różnicę przekraczającą 10% liczby uprawnionych. Przyczyną takich różnic może być dopisanie do spisu znacznej liczby uprawnionych do głosowania w trakcie głosowania.

6. Jeżeli pełnomocnik stwierdzi, że dane liczbowe podane w zestawieniach pod względem ich arytmetycznej zgodności zostały ustalone prawidłowo ustnie potwierdza ten fakt przedstawicielowi obwodowej komisji wyborczej lub telefonicznie - przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w celu przekazania protokołów okręgowej komisji wyborczej, odnotowuje na Zestawieniu ten fakt przez adnotację o dacie i godzinie sprawdzenia danych oraz opatruje swoją parafą. W wypadku stwierdzonych błędów zaznacza niezgodność arytmetyczną danych w zestawieniu i zwraca zestawienie z błędami do poprawienia, oczekując na ponowne doręczenie zestawienia poprawionego, po czym sprawdza, czy błędy usunięto prawidłowo i potwierdza poprawność ustalonych wyników. Po zakończeniu prac wszystkie zestawienia wyników głosowania w obwodzie otrzymane od obwodowych komisji wyborczych pełnomocnik pakuje i przekazuje jako depozyt właściwemu wójtowi lub burmistrzowi (prezydentowi miasta).

7. Okręgowa komisja wyborcza może postanowić, że pełnomocnik, o którym mowa, jest równocześnie osobą uprawnioną do odbioru kopert (zaklejonych i opieczętowanych) zawierających protokoły głosowania w obwodzie i przekazania ich okręgowej komisji wyborczej.

(1.2)e)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 10 września 2001 r.

**w sprawie wytycznych, dotyczących trybu i sposobu wykonywania przez okręgowe komisje wyborcze zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

*(Monitor Polski Nr 31, poz. 521)*

Na podstawie art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się wytyczne, dotyczące trybu i sposobu wykonywania przez okręgowe komisje wyborcze zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 10 września 2001 r. (poz. 521)

## WYTYCZNE

### PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

**dotyczące trybu i sposobu wykonywania przez okręgowe komisje wyborcze zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów do Sejmu i do Senatu zarządzonych na dzień 23 września 2001 r.**

#### **1. Zadania w czasie głosowania**

Okręgowa komisja wyborcza powinna zawczasu ustalić szczegółowy plan zadań podejmowanych w dniu poprzedzającym wybory i w dniu wyborów oraz zasady współdziałania z wójtem i burmistrzem (prezydentem miasta). Należy uwzględnić w szczególności potrzebę pilnego wydrukowania i dostarczenia do obwodów głosowania obwieszczeń informujących o zmianach na liście kandydatów, ustalić dyżury w gminach, telefony i faksy kontaktowe, zabezpieczyć środki transportu. W dniu głosowania niezbędne jest pełnienie dyżurów członków okręgowej komisji wyborczej w celu rozstrzygania spraw związanych z wyborami, np. podjęcia uchwały o skreśleniu kandydata bądź unieważnieniu rejestracji listy, a także rozpatrywania skarg i udzielania pomocy w razie zaistnienia nieprzewidzianych sytuacji. Okręgowa komisja wyborcza dokonując w dniu wyborów skreślenia kandydata z zarejestrowanej listy lub kandydata na senatora z przyczyn wskazanych w art. 153 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786), zwanej dalej Ordynacją wyborczą, lub unieważniając rejestrację listy okręgowej z przyczyny wskazanej w art. 153 ust. 3 Ordynacji wyborczej powinna niezwłocznie przekazać treść stosownego obwieszczenia do obwodowych komisji wyborczych, celem powiadomienia o tym wyborców. W dniu wyborów nie jest dopuszczalne unieważnienie rejestracji listy okręgowej lub kandydata na senatora z powodu rozwiązania komitetu wyborczego (art. 153 ust. 4 w związku z art. 103 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Niezbędne jest pełnienie dyżurów przez pracowników urzędów gmin w godzinach otwarcia lokali wyborczych, w celu udzielania obwodowym komisjom wyborczym informacji, o których mowa w art. 67 ust. 2 pkt 2 Ordynacji wyborczej.

#### **2. Przekazanie protokołów głosowania przez obwodowe komisje wyborcze**

Okręgowa komisja wyborcza ustala sposób przyjmowania protokołów głosowania z obwodów i informuje o tych ustaleniach przewodniczących obwodowych komisji wyborczych. Okręgowa komisja wyborcza powinna powiązać organizację od-

bioru protokołów z czynnościami wykonywanymi przez pełnomocników do sprawdzania zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie. Plan odbioru protokołów przygotowuje się mając na uwadze zapewnienie prawidłowego i sprawnego przekazania protokołów ze wszystkich obwodów. Plan sporządza się według następujących założeń.

Protokoły są dostarczane przez przewodniczących obwodowych komisji wyborczych lub ich zastępców bezpośrednio do okręgowej komisji wyborczej albo do rejonowych punktów odbioru protokołów. Przekazywanie protokołów z obwodów bezpośrednio do okręgowej komisji wyborczej należy stosować, jeżeli obwód położony jest blisko jej siedziby, w szczególności w tej samej miejscowości.

Rejonem może być miasto, gmina lub kilka gmin. Wielkość rejonu dostosowuje się do warunków lokalnych, liczby obwodów, dogodności połączeń komunikacyjnych. W dużych aglomeracjach miejskich może być utworzonych kilka punktów odbioru protokołów; ich liczba powinna być dostosowana do liczby obwodów i warunków komunikacyjnych.

Siedziby punktów rejonowych odbioru protokołów należy lokalizować w urzędach miast i gmin, urzędach dzielnic, a w szczególnych wypadkach w innych budynkach organów administracji samorządowej.

W punktach rejonowych protokoły odbierane są w zapieczętowanych kopertach, za pokwitowaniem. Są one dostarczane bez otwierania kopert okręgowej komisji wyborczej. Przy czynnościach przekazywania kopert z protokołami w rejonach mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni do obwodowych komisji wyborczych. Ważne jest zapewnienie dyżuru i łączności z członkami poszczególnych obwodowych komisji wyborczych do czasu stwierdzenia przez okręgową komisję wyborczą, że protokół głosowania został sporządzony prawidłowo, i powiadomienie o tym dyżurującego członka komisji obwodowej.

### **3. Zakres stosowania systemu informatycznego**

W celu usprawnienia prac związanych z ustaleniem wyników głosowania i wyników wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie art. 41 ust. 1, art. 164 ust. 6, art. 170 ust. 1 i art. 205 ust. 6 Ordynacji wyborczej określa następujące zasady i sposób wykorzystania elektronicznego systemu przesyłania i przetwarzania danych. System informatyczny prowadzenia prac obliczeniowych stosuje się dla wspomaganie ustalenia wyników głosowania i wyborów przez okręgowe komisje wyborcze. Wszelkie czynności związane z przygotowaniem organizacyjnym, wdrożeniem i funkcjonowaniem systemu informatycznego podlegają nadzorowi i kontroli odpowiednio Państwowej Komisji Wyborczej i właściwej okręgowej ko-

misji wyborczej.

Zadania związane z wykorzystaniem systemu informatycznego wykonuje Zespół Informatyki Krajowego Biura Wyborczego oraz służby informatyczne przy okręgowych komisjach wyborczych. Oprogramowanie systemu zostanie przygotowane na zlecenie Krajowego Biura Wyborczego i po sprawdzeniu prawidłowości funkcjonowania przekazane wraz z wymaganym osprzętem.

Zastosowanie systemu informatycznego na użytek okręgowej komisji wyborczej służy:

- rejestracji danych liczbowych zawartych w protokołach głosowania w obwodach i kontroli zgodności arytmetycznej tych danych,
- ustaleniu wyników głosowania w okręgu wyborczym (zsumowaniu danych liczbowych z protokołów głosowania ze wszystkich obwodów) i ich wydrukowaniu,
- wykonaniu obliczeń niezbędnych do ustalenia wyników wyborów w okręgu wyborczym,
- przekazaniu (teletransmisji) wyników głosowania i wyników wyborów do Państwowej Komisji Wyborczej.

Wszystkie czynności dotyczące wprowadzania danych oraz obliczeniowe będą wykonywane w siedzibie okręgowej komisji wyborczej i pod nadzorem tej komisji.

Bezpośredni nadzór merytoryczny i organizacyjny nad funkcjonowaniem systemu informatycznego wspomagającego pracę okręgowej komisji wyborczej będzie sprawował pełnomocnik do spraw informatycznej obsługi wyborów, zwany dalej pełnomocnikiem informatycznym, pod bezpośrednim nadzorem przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej.

#### **4. Przyjmowanie protokołów głosowania od obwodowych komisji wyborczych.**

Okręgowa komisja wyborcza tak organizuje swoją pracę, aby z chwilą zakończenia głosowania była gotowa do przyjmowania protokołów od obwodowych komisji wyborczych.

Przy przekazywaniu okręgowej komisji protokołów głosowania z obwodów mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni do okręgowej komisji wyborczej (art. 154 ust. 3), a także mężowie zaufania wyznaczeni do obwodowej komisji wyborczej, jeżeli przybyli do siedziby okręgowej komisji razem z przewodniczącym komisji obwodowej. Przy dalszych czynnościach w okręgowej komisji wyborczej uczestniczą mężowie zaufania zgłoszeni do okręgowej komisji.



Stosownie do art. 154 ust. 3 i odpowiednio art. 164 ust. 5, 167 ust. 2, 168 ust. 4, 205 ust. 5 i 206 ust. 2 Ordynacji wyborczej funkcję mężów zaufania przy okręgowej komisji wyborczej pełnią pełnomocnicy wyborczy komitetów wyborczych lub osoby przez nich upoważnione do zgłoszenia listy okręgowej lub kandydata na senatora. Jeżeli do pełnienia funkcji męża zaufania została wyznaczona inna osoba niż zgłaszająca listę bądź kandydata na senatora, przy czynnościach wskazanych w tych przepisach pełni ona funkcję osoby zgłaszającej listę lub kandydata.

Przyjmując protokoły głosowania z obwodów okręgowa komisja wyborcza sprawdza, czy znajdują się one w zabezpieczonych kopertach. Wpływ każdego protokołu odnotowuje się na przygotowanym wcześniej wykazie obwodów głosowania, następnie protokół sprawdza się pod względem poprawności jego sporządzenia, zwracając uwagę, czy prawidłowo wpisano numer okręgu i obwodu, czy dane o liczbie uprawnionych do głosowania są identyczne w obu protokołach (Sejm, Senat), czy protokół jest podpisany przez wymaganą liczbę członków komisji (co najmniej przez połowę składu komisji) i czy jest opatrzony właściwą pieczęcią. W razie wniesienia do protokołu zarzutów przez mężów zaufania należy sprawdzić, czy obwodowa komisja ustosunkowała się do zarzutów.

Tak sprawdzony protokół komisja przekazuje pełnomocnikowi informatycznemu w celu potwierdzenia arytmetycznej zgodności danych liczbowych.

Dane liczbowe z protokołów głosowania są dwukrotnie rejestrowane (wprowadzane do systemu informatycznego) przez dwóch różnych operatorów na dwóch stanowiskach.

System informatyczny już przy pierwszym wprowadzeniu danych dokonuje oddzielnie sprawdzenia, czy zostały spełnione określone niżej warunki arytmetyczne w protokołach głosowania do Sejmu i do Senatu.

### **5. Warunki poprawności arytmetycznej danych liczbowych w protokołach głosowania w obwodach podlegające sprawdzeniu w systemie informatycznym.**

Warunki arytmetyczne dotyczące danych w protokołach głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu podzielono na dwa rodzaje:

- Warunki konieczne, które muszą być spełnione bezwzględnie,
- Warunki dodatkowe, które powinny być spełnione, ale w szczególnych okolicznościach mogą być niezachowane.

Ponadto zdefiniowano warunki, które służą sprawdzeniu zgodności niektórych danych liczbowych z protokołu głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów i na kandydatów na senatorów w danym obwodzie.

## **A. Wybory do Sejmu**

### **Warunki konieczne**

Wymienione niżej warunki muszą być bezwzględnie spełnione, ich naruszenie wskazuje na błędne ustalenie wyników głosowania w obwodzie lub wadliwe sporządzenie protokołu głosowania.

- 1) Wszystkie dane liczbowe o wynikach głosowania są liczbami całkowitymi nieujemnymi.
- 2) Liczba kart wydanych wyborcom nie może być większa od liczby wyborców uprawnionych do głosowania.
- 3) Liczba kart do głosowania wyjętych z urny musi być równa sumie liczby kart nieważnych i liczby kart ważnych.
- 4) Liczba kart ważnych wyjętych z urny musi być równa sumie liczby głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania i liczby głosów ważnych z ważnych kart do głosowania wyjętych z urny.
- 5) Liczba głosów ważnych z ważnych kart do głosowania musi być równa sumie liczb głosów ważnych oddanych na wszystkie okręgowe listy kandydatów.
- 6) Jeżeli na liście nie ma kandydatów skreślonych, liczba głosów ważnych oddanych na listę musi być równa sumie liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy.
- 7) Jeżeli na liście jest co najmniej jeden kandydat skreślony, liczba głosów ważnych oddanych na listę nie może być mniejsza od sumy liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy.
- 8) Przy nazwiskach kandydatów skreślonych nie może być wpisana żadna liczba.
- 9) Listy skreślone nie otrzymują głosów ważnych, są oznaczone w protokole jako unieważnione.
- 10) Liczba w rubryce „Razem” głosów oddanych na kandydatów z listy okręgowej musi być równa sumie liczb głosów oddanych na poszczególnych kandydatów z tej listy.

### **Warunki dodatkowe**

Wymienione niżej warunki powinny być spełnione, jednak w wyjątkowych okolicznościach możliwe jest ich niedotrzymanie. W takiej sytuacji obwodowa komisja wyborcza powinna dołączyć do protokołu wyjaśnienia, podając przypuszczalną przyczynę niedotrzymania tych warunków.

- 11) Liczba kart do głosowania otrzymanych przez komisję powinna być równa sumie liczby kart niewykorzystanych oraz liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania.
- 12) Liczba kart wyjętych z urny powinna być równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania.
- 13) Liczba kart ważnych wyjętych z urny nie powinna być większa od liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania.
- 14) Liczba kart ważnych wyjętych z urny nie powinna być większa od liczby wyborców uprawnionych do głosowania.

## **B. Wybory do Senatu**

### **Warunki konieczne**

Poniższe warunki muszą być bezwzględnie spełnione, ich naruszenie wskazuje na błędne ustalenie wyników głosowania w obwodzie lub wadliwe sporządzenie protokołu wyników głosowania.

Do wyników głosowania w wyborach do Senatu stosują się warunki od 1) do 3) oraz warunek 8) zdefiniowane dla wyników głosowania w wyborach do Sejmu. Ponadto obowiązują następujące warunki:

- 15) Liczba kart ważnych wyjętych z urny musi być równa sumie liczby kart ważnych z głosami nieważnymi i liczby kart ważnych z głosami ważnymi.
- 16) Suma liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów musi być niemniejsza niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi.
- 17) Suma liczb głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów nie może być większa niż iloczyn liczby kart ważnych z głosami ważnymi i liczby mandatów w danym okręgu wyborczym.
- 18) Liczba głosów ważnych oddanych na kandydata nie może być większa niż liczba kart ważnych z głosami ważnymi.
- 19) Liczba głosów „Razem” oddanych na wszystkich kandydatów musi być równa sumie liczb głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

### **Warunki dodatkowe**

Poniższe warunki powinny być spełnione, jednak w wyjątkowych okolicznościach może się zdarzyć, że zostaną niedotrzymane. W takiej sytuacji obwodowa komisja wyborcza powinna dołączyć do protokołu wyjaśnienia, podając przypuszczalną przyczynę przekroczenia tych warunków.

Do wyników głosowania w wyborach do Senatu stosuje się warunki od 11) do 14) zdefiniowane dla wyników głosowania w wyborach do Sejmu.

### **Warunki zgodności danych**

Poniższe warunki określają arytmetyczną zgodność danych liczbowych pochodzących z protokołów głosowania w obwodzie w wyborach do Sejmu i do Senatu.

Poniższy warunek musi być spełniony:

- 20) Liczba wyborców uprawnionych do głosowania w wyborach do Sejmu musi być równa liczbie wyborców uprawnionych do głosowania w wyborach do Senatu w tym samym obwodzie głosowania.

Ponadto powinny być spełnione następujące warunki, aczkolwiek może się zdarzyć, że zostaną one niedotrzymane:

- 21) Liczba wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do Sejmu, powinna być równa liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w wyborach do Senatu, w tym samym obwodzie głosowania.
- 22) Liczba wyborców uprawnionych do głosowania podana w protokole nie powinna różnić się o więcej niż 10% od liczby wyborców uprawnionych do głosowania w tym samym obwodzie ustalonej przed dniem głosowania.

Po wprowadzeniu danych z protokołów system sprawdza wszystkie warunki arytmetyczne. W przypadku stwierdzenia błędów system informuje o tym operatora wymieniając konkretne przekroczone warunki, oraz generuje raport błędów, który jest drukowany. Raport zawiera dokładne informacje identyfikujące protokół oraz szczegółowy opis warunków, które nie zostały dotrzymane.

Jeżeli wystąpiło chociaż jedno naruszenie warunku koniecznego, dane nie zostają zapisane w systemie.

Jeżeli zostały przekroczone jedynie warunki dodatkowe, to dane z protokołu zostają zapisane warunkowo – oznaczone jako przekraczające warunki arytmetyczne; przewodniczący okręgowej komisji wyborczej może zatwierdzić dane i umożliwić ich powtórne wprowadzenie lub podjąć decyzję o konieczności sprostowania protokołu przez komisję obwodową i o usunięciu danych z systemu.

W wypadku, gdy nie stwierdzono błędów, dane są zapisywane w systemie i możliwe jest ich powtórne wprowadzenie przez drugiego operatora. W czasie wprowadzania danych przez drugiego operatora system sygnalizuje każdą rozbieżność danych nie podając jednak jaka liczba powinna być wprowadzona w miejsce liczby różniącej się od wprowadzonej przez pierwszego operatora. Usunięcie błędu umożliwia dalsze wprowadzanie danych.

## **6. Sporządzenie protokołu głosowania w okręgu wyborczym w wyborach do Sejmu oraz protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym**

Po sprawdzeniu w systemie informatycznym protokół jest zwracany okręgowej komisji przez pełnomocnika informatycznego wraz z potwierdzeniem jego zgodności arytmetycznej i jeżeli nie zawiera on wad, okręgowa komisja zawiadamia obwodową komisję o przyjęciu protokołu. W wypadku stwierdzenia nieprawidłowości w protokole, okręgowa komisja wskazuje je na piśmie i ustala sposób ich usunięcia, informując o tym niezwłocznie właściwą komisję obwodową. Usunięcie nieprawidłowości może polegać w szczególności na: sporządzeniu nowego protokołu głosowania w obwodzie, naniesieniu na już sporządzony protokół poprawek i ich parafowaniu przez obwodową komisję wyborczą oraz opatrzeniu pieczęcią, uzupełnieniu danych w protokole (np. podpisów członków komisji obwodowych). Powyższe odnosi się również do czynności wykonywanych przez komisję obwodową w wyniku działań pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej do sprawdzenia zgodności arytmetycznej wyników głosowania.

Na żądanie mężów zaufania okręgowa komisja wyborcza może zlecić wykonanie wydruków kontrolnych z kilku wskazanych przez nich obwodów głosowania w celu porównania danych z protokołami. Mężowie zaufania mogą otrzymać kopie wydruków sprawdzonych w ten sposób protokołów. Ograniczenie ilości protokołów sprawdzanych z wydrukami jest podyktowane względami organizacyjnymi.

Po zarejestrowaniu w systemie informatycznym danych ze wszystkich protokołów głosowania sporządza się wydruk zestawienia wyników głosowania w okręgu wyborczym. W wydruku zawarte są wszystkie dane liczbowe potrzebne do sporządzenia protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym.

Okręgowa komisja może sprawdzić dane zawarte w wydruku z wyliczeniami dokonanymi inną metodą; jeżeli dane z wyliczeń dokonanych w różny sposób nie są identyczne, należy wyjaśnić i usunąć przyczynę rozbieżności.

Następnie okręgowa komisja wyborcza sporządza, w 2 egzemplarzach:

- protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym (art. 164 ust. 1 Ordynacji wyborczej) oraz
- protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym (art. 205 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Mężowie zaufania mogą wnieść zarzuty do protokołów. Okręgowa komisja ustosunkowuje się do nich w odpowiedniej rubryce protokołu albo w dołączonym do protokołu odrębnym dokumencie.

7. Przekazanie do Państwowej Komisji Wyborczej wyników głosowania w okręgu w wyborach do Sejmu.

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym, dane z protokołu obejmujące: liczbę głosów ważnych i liczby głosów ważnych oddanych na każdą listę okręgową oraz liczby głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej listy są transmitowane systemem elektronicznym do Państwowej Komisji Wyborczej. Przy transmisji tych danych mogą być obecni mężowie zaufania. Po dokonaniu transmisji tekst protokołu przekazuje się faksem (na numer wskazany przez Krajowe Biuro Wyborcze); każda strona protokołu powinna być oznaczona numerem okręgu wyborczego w celu umożliwienia właściwej i szybkiej ich identyfikacji i uniknięcia pomyłek (art. 164 ust. 6 i 7).

Po otrzymaniu (systemem elektronicznym) wstępnej informacji z Państwowej Komisji Wyborczej, które listy okręgowe spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgu wyborczym, okręgowa komisja dokonuje wstępnych obliczeń podziału mandatów (sporządza wstępny wydruk zestawienia wyników głosowania i podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy) oraz oczekuje na zawiadomienie z Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 165 ust. 2, które jest przesyłane do okręgowej komisji wyborczej faksem.

## **8. Podział mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe**

Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym wyżej mowa, okręgowa komisja wyborcza dokonuje w sposób określony w art. 166 podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy, sporządzając zestawienie wyników głosowania i podziału mandatów (w 2 egzemplarzach). Przy tych czynnościach komisja może korzystać ze wspomaganie systemu informatycznego. Okręgowa komisja wyborcza sporządza zestawienie wykazujące sposób podziału mandatów pomiędzy listy okręgowe. Wzór zestawienia i wyliczenia ilorazów wyborczych zamieszczono poniżej.

**Okręg wyborczy nr .....**  
**do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

**w .....**

(siedziba okręgowej komisji wyborczej)

obejmujący ..... mandatów

(liczba)

**Z e s t a w i e n i e**  
**wyników głosowania i podziału mandatów**  
**między okręgowe listy kandydatów na posłów**

Sporządzono dnia ..... 200... r. przez Okręgową Komisję Wyborczą

w .....

1. Na podstawie zawiadomienia Państwowej Komisji Wyborczej, które listy okręgowe spełniają warunek uprawniający do uczestniczenia w podziale mandatów Okręgowa Komisja Wyborcza stwierdza, że uprawnione do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgu są następujące listy okręgowe:

Lista nr ..... zgłoszona przez .....

Lista nr ..... zgłoszona przez .....

Lista nr ..... zgłoszona przez .....

.....

2. Wyliczenie ilorazów wyborczych (art. 166 ust. 1 pkt 1 Ordynacji wyborczej) oraz przypadających mandatów dla uprawnionych list okręgowych jest następujące: \*

Lista nr .....	Lista nr .....	Lista nr .....
Liczba głosów ważnych oddanych na tę listę	Liczba głosów ważnych oddanych na tę listę	Liczba głosów ważnych oddanych na tę listę
x = .....	x = .....	x = .....
Wyliczony iloraz:	Wyliczony iloraz:	Wyliczony iloraz:
x : 1,4 = .....	x : 1,4 = .....	x : 1,4 = .....
x : 3 = .....	x : 3 = .....	x : 3 = .....
x : 5 = .....	x : 5 = .....	x : 5 = .....
x : = .....	x : = .....	x : = .....

3. Szereg kolejno największych liczb (ilorazów wyborczych) jest następujący:\*

- 1) ..... odpowiada liście nr .....
- 2) ..... odpowiada liście nr .....
- 3) ..... odpowiada liście nr .....  
..... odpowiada liście nr .....

4. Komisja stwierdza, że w okręgu wyborczym mandaty przypadają następującym listom, które uzyskały największe ilorazy wyborcze:

- ..... mandat(y) dla listy nr \*\* .....
- (liczba)
- ..... mandat(y) dla listy nr .....
- ..... mandat(y) dla listy nr .....
- ..... mandat(y) dla listy nr .....



5. Wobec uzyskania równych ilorazów wyborczych (art. 166 ust. 2) przez listę nr ....., listę nr ....., listę nr .....

a) mandat(y) przyznano liście nr ....., liście nr ....., liście nr ....., na którą(e) oddano najwięcej głosów ważnych,\*\*\*

b) mandaty przyznano liście nr ....., liście nr ....., liście nr ....., na którą(e) oddano taką samą liczbę głosów ważnych, lecz która(e) uzyskała(y) najwięcej głosów ważnych w większej liczbie obwodów głosowania.\*\*\*\*

Przy sporządzaniu zestawienia obecni byli:

- |                                       |          |
|---------------------------------------|----------|
| 1) .....                              | .....    |
| (nazwisko, imiona; funkcja w Komisji) | (podpis) |
| 2) .....                              | .....    |
| 3) .....                              | .....    |
| 4) .....                              | .....    |
| 5) .....                              | .....    |
| 6) .....                              | .....    |
| 7) .....                              | .....    |
| 8) .....                              | .....    |
| 9) .....                              | .....    |
| 10) .....                             | .....    |
| 11) .....                             | .....    |

(pieczęć Komisji)

---

\* Wyliczenie ilorazów wyborczych dokonuje się w liczbie równej liczbie mandatów w okręgu wyborczym, powiększonej o 4 ilorazy.

\*\* Listy wymienić według kolejności ich numerów.

\*\*\* Niepotrzebne skreślić.

\*\*\*\* Niepotrzebne skreślić.

9. Sporządzenie protokołu z wyboru posłów w okręgu wyborczym i protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym oraz przekazanie ich do Państwowej Komisji Wyborczej

Okręgowa komisja wyborcza uwzględniając liczbę mandatów przypadających poszczególnym listom ustala - w sposób określony w art. 167 - którzy kandydaci uzyskali mandaty w okręgu wyborczym.

W wypadku konieczności losowania mandatu (art. 167 ust. 2) losowanie przeprowadza się w obecności członków okręgowej komisji wyborczej w następujący sposób. Przewodniczący komisji wyznacza termin i miejsce losowania, powiadamiając o tym męża zaufania reprezentującego daną listę. Do urny (pojemnika) należy włożyć identyczne pojemniki lub koperty zawierające w środku kartki z nazwiskiem i imieniem uprawnionych kandydatów; wskazana przez przewodniczącego osoba wylosowuje kartkę i odczytuje wylosowanego kandydata okazując treść kartki obecnym. Przebieg i wyniki losowania odnotowuje się w protokole wyników wyborów.

Po ustaleniu , którzy kandydaci uzyskali w okręgu wyborczym mandaty z uprawnionych list, komisja sporządza w 2 egzemplarzach protokół z wyborów posłów w okręgu wyborczym. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzeniu protokołu mogą być obecni mężowie zaufania, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Dane z protokołu są transmitowane do Państwowej Komisji Wyborczej, a następnie protokół jest przesyłany faksem (pod numer wskazany przez Krajowe Biuro Wyborcze).

Okręgowa komisja wyborcza sporządza w 2 egzemplarzach protokół wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu. Dane z tego protokołu niezwłocznie po jego sporządzeniu okręgowa komisja przekazuje do Państwowej Komisji Wyborczej systemem elektronicznym (art. 205 ust. 6). Po ich transmisji przekazuje się faksem tekst protokołu (na te same numery, co protokół do Sejmu).

10. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania i wyborów oraz przekazanie protokołów Państwowej Komisji Wyborczej

Okręgowa komisja wyborcza po przekazaniu faksem do Państwowej Komisji Wyborczej protokołów, o których mowa w pkt 9 i uzyskaniu potwierdzenia od Państwowej Komisji Wyborczej prawidłowości ustalenia wyników wyborów posłów i senatorów (art. 171 i 208 Ordynacji wyborczej) niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów do Sejmu i do Senatu (art. 169, art. 207). Podanie wyników następuje przez wywieszenie informacji obejmującej dane z protokołów, o których mowa w art. 168 ust. 2 i art. 203 ust. 1.

Okręgowa komisja wyborcza przekazuje niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej po jednym egzemplarzu protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym, protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym wraz z zestawieniem wyników głosowania i podziału mandatów pomiędzy okręgowe listy oraz protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgu wyborczym. Wraz z protokołami przekazuje się wykaz zarzutów wniesionych przez pełnomocników oraz stanowisko zajęte przez komisję wobec tych zarzutów. Z protokołami przekazywane są także nośniki informatyczne z zarejestrowanymi danymi z protokołów oraz z wydruków sporządzonych w okręgu.

Przekazywane dokumenty są dostarczane w kopertach zaklejonych i opieczętowanych na wszystkich złączach; doręcza je Państwowej Komisji Wyborczej przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bądź osoba pisemnie przez niego upoważniona.

Pozostałe dokumenty z wyborów okręgowa komisja wyborcza przekazuje dyrektorowi delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

(1.2)f)

**UCHWAŁA  
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ**

z dnia 7 stycznia 2002 r.

**w sprawie rozwiązania okręgowych i obwodowych komisji wyborczych  
powołanych dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej  
i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 września 2001 r.**

Na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 i Nr 74, poz. 786) Państwowa Komisja Wyborcza uchwala, co następuje:

§ 1.

Rozwiązuje się okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze powołane dla przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 23 września 2001 r., w związku z wykonaniem ich ustawowych zadań.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

**(1.3)**

**ZARZĄDZENIE NR 4/2001**

**Kierownika Krajowego Biura Wyborczego**

z dnia 28 czerwca 2001 r.

**w sprawie sposobu zapewnienia przez Krajowe Biuro Wyborcze obsługi i warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na 23 września 2001 r.**

Na podstawie § 10 statutu Krajowego Biura Wyborczego, stanowiącego załącznik do Zarządzenia Marszałka Sejmu z dnia 20 grudnia 1995 r. w sprawie nadania statutu Krajowemu Biuru Wyborczemu (M. P. Nr 68, poz. 762) w związku z art. 44 ust. 8 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499) zarządza się, co następuje:

**§ 1.**

Delegatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego wymienione w załączniku nr 1 zapewniają obsługę i warunki techniczno – administracyjne pracy okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na 23 września 2001 r. i wykonują całość zadań wyborczych na obszarze wskazanym w tym załączniku.

**§ 2.**

Delegatury wojewódzkie Krajowego Biura Wyborczego wymienione w załączniku nr 2 współdziałają z delegaturami, o których mowa w § 1, w zapewnieniu obsługi i warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowych komisji wyborczych, wykonując na obszarze określonym w tym załączniku zadania wymienione w załączniku nr 3.

**§ 3.**

Delegatury wojewódzkie, o których mowa w § 2, są zobowiązane do wykonywania dodatkowych zadań, zleconych przez okręgowe komisje wyborcze, w szczególności z zakresu inspekcji oraz wykonywania przez pracowników tych delegatur funkcji pełnomocnika, o którym mowa w art. 74 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499).

**§ 4.**

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik nr 1 do zarządzenia Kierownika Krajowego Biura Wyborczego nr 4/2001 z dnia 28 czerwca 2001 r.

Wykaz

delegatur wojewódzkich Krajowego Biura Wyborczego zapewniających obsługę i warunki techniczno – organizacyjne okręgowych komisji wyborczych ze wskazaniem obszaru, na którym wykonują one całość zadań wyborczych

<b>Nr okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej</b>	<b>Siedziba delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego</b>	<b>Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW wykonuje całość zadań związanych z obsługą i zapewnieniem warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowej komisji wyborczej</b>
Nr 1 Legnica	Legnica	powiaty: głogowski, jaworski, legnicki, lubiński, polkowicki, złotoryjski oraz miasto na prawach powiatu: Legnica
Nr 2 Wałbrzych	Wałbrzych	powiaty: dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki oraz miasto na prawach powiatu: Wałbrzych
Nr 3 Wrocław	Wrocław	powiaty: górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski oraz miasto na prawach powiatu: Wrocław
Nr 4 Bydgoszcz	Bydgoszcz	powiaty: bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, żniński oraz miasto na prawach powiatu: Bydgoszcz
Nr 5 Toruń	Toruń	powiaty: brodnicki, chełmiński, golubsko – dobrzyński, grudziądzki, toruński, wąbrzeski oraz miasto na prawach powiatu: Grudziądz, Toruń
Nr 6 Lublin	Lublin	powiaty: janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, łukowski, opolski, puławski, rycki, świdnicki oraz miasto na prawach powiatu: Lublin
Nr 7 Chełm	Chełm	powiaty: chełmski, krasnostawski, włodawski oraz miasto na prawach powiatu: Chełm
Nr 8 Zielona Góra	Zielona Góra	powiaty: krośnieński, nowosolski, świebodziński, zielonogórski, żagański, żarski oraz miasto na prawach powiatu: Zielona Góra
Nr 9 Łódź	Łódź	powiat: łódzki wschodni oraz miasto na prawach powiatu: Łódź
Nr 10	Piotrków Try-	powiaty: bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański,

Nr okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego	Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW wykonuje całość zadań związanych z obsługą i zapewnieniem warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowej komisji wyborczej
Piotrków Trybunalski	bunalski	tomaszowski oraz miasto na prawach powiatu: Piotrków Trybunalski
Nr 11 Sieradz	Sieradz	powiaty: łaski, pabianicki, pajęczanski, poddębicki, sieradzki, wieluński, wierszowski, zduńskowolski, zgierski
Nr 12 Chrzanów	Kraków	powiaty: chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki
Nr 13 Kraków	Kraków	powiaty: krakowski, miechowski, olkuski oraz miasto na prawach powiatu: Kraków
Nr 14 Nowy Sącz	Nowy Sącz	powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański oraz miasto na prawach powiatu: Nowy Sącz
Nr 15 Tarnów	Tarnów	powiaty: bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki oraz miasto na prawach powiatu: Tarnów
Nr 16 Płock	Płock	powiaty: gostyniński, płocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski oraz miasto na prawach powiatu: Płock
Nr 17 Radom	Radom	powiaty: białobrzegi, grójce, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydlowiecki, zwolenicki oraz miasto na prawach powiatu: Radom
Nr 18 Siedlce	Siedlce	powiaty: garwoliński, łosicki, miński, siedlecki, sokołowski, węgrowski oraz miasto na prawach powiatu: Siedlce
Nr 19 Warszawa	Warszawa	powiat: warszawski
Nr 20 Warszawa		powiaty: grodzicki, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński
Nr 21 Opole	Opole	województwo opolskie
Nr 22 Krosno	Krosno	powiaty: bieszczadzki, brzozowski, jasielski, krośnieński, sanocki oraz miasto na prawach powiatu: Krosno
Nr 23 Rzeszów	Rzeszów	powiaty: dębicki, leżajski, łańcucki, ropczycko – sędziszowski, rzeszowski, strzyżowski oraz miasto na prawach powiatu: Rzeszów

Nr okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego	Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW wykonuje całość zadań związanych z obsługą i zapewnieniem warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowej komisji wyborczej
Nr 24 Białystok	Białystok	powiaty: białostocki, bielski, hajnowski, moniecki, siemiatycki, sokólski oraz miasto na prawach powiatu: Białystok
Nr 25 Gdańsk	Gdańsk	powiaty: gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, tczewski oraz miasta na prawach powiatu: Gdańsk, Sopot
Nr 26 Gdynia		powiaty: kartuski, kościerski, pucki, wejherowski oraz miasto na prawach powiatu: Gdynia
Nr 27 Bielsko – Biała	Bielsko – Biała	powiaty: bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki oraz miasto na prawach powiatu: Bielsko – Biała
Nr 28 Częstochowa	Częstochowa	powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski oraz miasto na prawach powiatu: Częstochowa
Nr 29 Gliwice	Katowice	powiaty: gliwicki, tarnogórski oraz miasta na prawach powiatu: Bytom, Gliwice, Zabrze
Nr 30 Rybnik		powiaty: mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski oraz miasta na prawach powiatu: Jastrzębie – Zdrój, Rybnik, Żory
Nr 31 Katowice		powiat: tyski oraz miasta na prawach powiatu: Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy
Nr 32 Sosnowiec		powiaty: będziński, zawierciański oraz miasta na prawach powiatu: Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec
Nr 33 Kielce	Kielce	województwo świętokrzyskie
Nr 34 Elbląg	Elbląg	powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki oraz miasto na prawach powiatu: Elbląg
Nr 35 Olsztyn	Olsztyn	powiaty: ełcki, giżycki, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecko – gołdapski, olsztyński, piski, szczycieński oraz miasto na prawach powiatu: Olsztyn
Nr 36 Kalisz	Kalisz	powiaty: jarociński, kaliski, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski oraz miasto na prawach powiatu: Kalisz



Nr okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury wojewódzkiej Krajowego Biura Wyborczego	Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW wykonuje całość zadań związanych z obsługą i zapewnieniem warunków techniczno – administracyjnych pracy okręgowej komisji wyborczej
Nr 37 Konin	Konin	powiaty: gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński oraz miasto na prawach powiatu: Konin
Nr 38 Piła	Piła	powiaty: chodzieski, czarnkowsko – trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski
Nr 39 Poznań	Poznań	powiat: poznański oraz miasto na prawach powiatu: Poznań
Nr 40 Koszalin	Koszalin	powiaty: białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzescki, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki oraz miasto na prawach powiatu: Koszalin
Nr 41 Szczecin	Szczecin	powiaty: goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki oraz miasta na prawach powiatu: Szczecin, Świnoujście

Załącznik nr 2 do zarządzenia Kierownika Krajowego Biura Wyborczego nr 4/2001 z dnia 28 czerwca 2001 r.

Wykaz

delegatur wojewódzkich Krajowego Biura Wyborczego współdziałających w zapewnieniu obsługi i warunków techniczno – organizacyjnych pracy okręgowych komisji wyborczych ze wskazaniem obszaru, na którym wykonują powierzone im zadania

Numer okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury wojewódzkiej KBW zapewniającej obsługę okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury współdziałającej w zapewnieniu obsługi okręgowej komisji wyborczej	Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW współdziała w zapewnieniu obsługi techniczno – organizacyjnej pracy okręgowej komisji wyborczej
Nr 1 Legnica	Legnica	Jelenia Góra	powiaty: bolesławiecki, jeleniogórski, kamiennogórski, lubański, lwówecki, zgorzelecki oraz miasto na prawach powiatu: Jelenia Góra
Nr 5 Toruń	Toruń	Włocławek	powiaty: aleksandrowski, lipnowski, radziejowski, rypiński, włocławski oraz miasto na prawach powiatu: Włocławek
Nr 7 Chełm	Chełm	Biała Podlaska	powiaty: bialski, parczewski, radzyński oraz miasto na prawach powiatu: Biała Podlaska
		Zamość	powiaty: biłgorajski, hrubieszowski, tomaszowski, zamojski oraz miasto na prawach powiatu: Zamość
Nr 8 Zielona Góra	Zielona Góra	Gorzów Wielkopolski	powiaty: gorzowski, międzyrzecki, ślubicki, strzelecko – drezdenecki, sulęciński oraz miasto na prawach powiatu: Gorzów Wlkp.
Nr 10 Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski	Skierniewice	powiaty: rawski, skierniewicki oraz miasto na prawach powiatu: Skierniewice
Nr 11 Sieradz	Sieradz		powiaty: kutnowski, łęczycki, łowicki
Nr 16 Płock	Płock	Ciechanów	powiaty: ciechanowski, mławski, płoński, przasnyski, żuromiński

Numer okręgu wyborczego do Sejmu i siedziba okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury wojewódzkiej KBW zapewniającej obsługę okręgowej komisji wyborczej	Siedziba delegatury współdziałającej w zapewnieniu obsługi okręgowej komisji wyborczej	Obszar, na którym delegatura wojewódzka KBW współdziałała w zapewnieniu obsługi techniczno – organizacyjnej pracy okręgowej komisji wyborczej
Nr 18 Siedlce	Siedlce	Ostrołęka	powiaty: makowski, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, wyszkowski oraz miasto na prawach powiatu: Ostrołęka
Nr 22 Krosno	Krosno	Przemyśl	powiaty: jarosławski, lubaczowski, przemyski, przeworski oraz miasto na prawach powiatu: Przemyśl
Nr 23 Rzeszów	Rzeszów	Tarnobrzeg	powiaty: kolbuszowski, mielecki, niżański, stalowowolski, tarnobrzesci oraz miasto na prawach powiatu: Tarnobrzeg
Nr 24 Białystok	Białystok	Łomża	powiaty: grajewski, koleński, łomżyński, wysokomazowiecki, zambrowski oraz miasto na prawach powiatu: Łomża
		Suwałki	powiaty: augustowski, sejneński, suwalski oraz miasto na prawach powiatu: Suwałki
Nr 26 Gdynia	Gdańsk	Słupsk	powiaty: bytowski, chojnicki, człuchowski, lęborski, słupski oraz miasto na prawach powiatu: Słupsk
Nr 36 Kalisz	Kalisz	Leszno	powiaty: gostyński, kościański, leszczyński, rawicki oraz miasto na prawach powiatu: Leszno

Załącznik Nr 3 do zarządzenia Kierownika Krajowego Biura Wyborczego nr 4/2001 z dnia 28 czerwca 2001 r.

### Wykaz

zadań delegatur wojewódzkich Krajowego Biura Wyborczego współdziałających w zapewnieniu obsługi i warunków techniczno-administracyjnych pracy okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu i Senatu zarządzonych na 23 września 2001 r.

1. Zapewnienie warunków wykonywania nadzoru okręgowych komisji wyborczych w sprawach dotyczących obwodów, obwodowych komisji wyborczych i spisów wyborców z uwzględnieniem:
  - 1) zmian w podziale gminy na obwody głosowania, tworzenia obwodów w szpitalach, zakładach pomocy społecznej, zakładach karnych, a także rozplakatowania informacji o numerach i granicach obwodów głosowania oraz siedzibach obwodowych komisji wyborczych,
  - 2) wyposażenia lokali obwodowych komisji wyborczych, ich oznakowania oraz dostosowania lokali do potrzeb osób niepełnosprawnych,
  - 3) powołania obwodowych komisji wyborczych i ewentualnych zmian w ich składach,
  - 4) szkolenia obwodowych komisji wyborczych i dostarczenia im aktów prawnych oraz wytycznych i wyjaśnień Państwowej Komisji Wyborczej,
  - 5) dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania, spisów wyborców, formularzy protokołów, obwieszczeń i innych druków oraz pieczęci,
  - 6) sporządzenia spisu wyborców, jego aktualizacji i udostępniania,
  - 7) szkolenia pracowników urzędów gmin i miast w zakresie prowadzenia rejestru wyborców i sporządzenia spisów wyborców,
  - 8) archiwizacji oraz niszczenia dokumentów wyborczych zdeponowanych przez obwodowe komisje wyborcze u wójtów i burmistrzów (prezydentów miast).
2. Zapewnienie rozplakatowania obwieszczeń, o których mowa w art. 137 ust. 3, art. 152 ust. 2, art. 153 ust. 5, art. 158 ust. 1 i art. 192 ust. 5 oraz na podstawie art. 190 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP obwieszczeń o zarejestrowanych kandydatach na senatorów i zmianach w tym zakresie.

3. Wykonywanie zadań związanych z przekazywaniem protokołów głosowania z obwodów do pełnomocników, o których mowa w art. 74 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, i zapewnieniem warunków pracy tym pełnomocnikom oraz wykonywanie zadań związanych z przekazywaniem protokołów głosowania do okręgowej komisji wyborczej w sposób określony przez Państwową Komisję Wyborczą i okręgową komisję wyborczą.
4. Przekazywanie gminom środków finansowych na wykonanie wyborczych zadań zleconych i na świadczenia przysługujące członkom obwodowych komisji wyborczych, zgodnie z preliminarzem wydatków oraz rozliczanie wykorzystania tych środków przez gminy.
5. Finansowanie w granicach określonych preliminarzem własnych wydatków wyborczych związanych ze szkoleniem członków obwodowych komisji wyborczych, plakatowaniem obwieszczeń, transportem kart do głosowania, druków wyborczych oraz finansowania innych wydatków delegatury związanych z wykonywanymi zadaniami w wyborach do Sejmu RP i do Senatu RP.
6. Przekazywanie meldunków z zakresu statystyki wyborczej do Zespołu Organizacji Wyborów i Badań Systemowych Krajowego Biura Wyborczego oraz do delegatury zapewniającej obsługę i warunki techniczno-administracyjne pracy okręgowej komisji wyborczej.

(1.4)

Sygn. akt III SW 138 - 139/01

**UCHWAŁA**

**Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2001 r. w sprawie ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych dnia 23 września 2001 r.**

*(Dziennik Ustaw Nr 140, poz. 1571)*

Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych:

Przewodniczący Prezes Sądu Najwyższego

Walerian Sanetra

Sędziowie Sądu Najwyższego:

Krystyna Bednarczyk

Teresa Flemming-Kulesza

Katarzyna Gonera

Beata Gudowska

Józef Iwulski

Kazimierz Jaśkowski

Andrzej Kijowski

Roman Kuczyński

Jerzy Kuźniar

Jerzy Kwaśniewski

Zbigniew Myszka

Teresa Romer

Jadwiga Skibińska-Adamowicz

Barbara Wagner

Andrzej Wasilewski

Andrzej Wróbel

Protokolanci

Eliza Maniewska

Monika Nieznańska

z udziałem Zastępcy Prokuratora Generalnego Ryszarda A. Stefańskiego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej Ferdynanda Rymarza, po rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu jawnym w dniu 5 grudnia 2001 r. miał na uwadze co następuje:

## I

1. Zgodnie z art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zm.) Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów, rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła lub senatora, przeciwko któremu wniesiono protest.

2. Sprawozdanie Państwowej Komisji Wyborczej z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r. informuje o ich prawidłowym przebiegu w 41 okręgowych komisjach wyborczych do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, 40 okręgowych komisjach wyborczych do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i 24.827 obwodowych komisjach wyborczych oraz o nielicznych, drobnych przypadkach naruszenia prawa wyborczego. W konkluzji Państwowa Komisja Wyborcza uznała, że nie było takich naruszeń prawa wyborczego, które mogłyby wywrzeć wpływ na wyniki głosowania i wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Sąd Najwyższy w składach 3 osobowych wydał 108 postanowień w sprawach z protestów wyborczych (obejmujących także 8 spraw połączonych z innymi do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia). Wyłącznie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej dotyczyło 41 spraw, 2 sprawy dotyczyły wyłącznie wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a w większości (w 65 sprawach) rozpoznano protesty zawierające zarzuty odnoszące się jednocześnie do wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

W odniesieniu do 7 protestów Sąd Najwyższy wydał opinię, że są one uzasadnione, lecz stwierdzone naruszenia prawa nie miały wpływu na wynik wyborów. Cztery zasadne protesty dotyczyły wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. W dwóch sprawach wyborcy udowodnili, że mimo iż jeszcze nie głosowali, to w spisie wyborców przy ich nazwiskach widniały już podpisy, skutkiem czego obwodowe komisje wyborcze nie wydały im kart do głosowania. Dwie pozostałe sprawy dotyczyły ustalania wyników głosowania przez okręgowe komisje wyborcze. W jednej z nich do tych czynności bezpodstawnie nie został dopuszczony pełnomocnik wyborczy, który wyznaczył do tej komisji męża zaufania, obserwującego jej pracę. Druga sprawa dotyczyła uniemożliwienia mężowi zaufania porównania kilku wybranych protokołów głosowania w obwodach z wydrukami komputerowymi. Dwa z uzasadnionych protestów dotyczyły wyłącznie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. W jednej sprawie Sąd Najwyższy uznał za uzasadniony

protest kandydatki na posła, gdyż na liście wyborczej oraz w obwieszczeniu okręgowej komisji wyborczej o zarejestrowaniu tej listy błędnie zaznaczono przy jej nazwisku, że jest bezrobotna. W drugiej sprawie ustalono naruszenie zakazu agitacji wyborczej w lokalu wyborczym. Jeden protest dotyczył wyłącznie wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Sąd Najwyższy stwierdził naruszenie w jednej komisji obwodowej przepisów art.153 i 158 w związku z art. 190 Ordynacji wyborczej polegające na błędnym informowaniu wyborców przez członków tej komisji o rezygnacji jednego z kandydatów na senatora, a także naruszenie art. 203 ust. 1 pkt 4 tej ustawy przez nieuznanie głosów ważnie oddanych na tego kandydata.

Protestów nieuzasadnionych wpłynęło 16, w tym 6 odnoszących się jednocześnie do wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Opinie o bezzasadności tych protestów miały podstawy w ustaleniu przez Sąd Najwyższy stanu faktycznego odmiennego niż przedstawiony w proteście względnie w wadliwym rozumieniu przepisów prawa wyborczego przez wnoszącego protest. Ta druga okoliczność była przyczyną uznania bezzasadności - między innymi - protestu kwestionującego prawidłowość części IV lit. B pkt 1 załącznika do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 22 sierpnia 2001 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych, dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 23 września 2001 r. (M.P. Nr 29, poz. 496 ze zm.). Zdaniem wnoszącego protest na podstawie tych wytycznych komisje obwodowe - z naruszeniem art. 160 i 161 Ordynacji wyborczej - kwalifikowały jako nieważne głosy wyborców w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, którzy na tej samej liście okręgowej postawili znak "x" w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego lub więcej kandydatów, a nadto zamieścili inne znaki lub zamazania w kratkach obok nazwisk innych kandydatów. Uznając bezzasadność tego zarzutu Sąd Najwyższy stwierdził, że kratka z lewej strony obok nazwiska kandydata na posła jest szczególnym miejscem karty do głosowania. Umieszczenie w niej jakiegokolwiek innego zaznaczenia niż znak "x" powoduje, że głos jest nieważny.

Bez dalszego biegu Sąd Najwyższy pozostawił 84 protesty, jako że nie spełniały one wymagań przewidzianych Ordynacją wyborczą. Większość z nich (47) była przedwczesna. Przyczyny tego można upatrywać w późniejszym otwarciu terminu do składania protestów w wyborach parlamentarnych - to jest od dnia ogłoszenia ich wyników w Dzienniku Ustaw (art. 79 ust. 1 Ordynacji wyborczej) niż w odbywających się niecały rok wcześniej wyborach prezydenckich - to jest od dnia podania wyników wyborów do wiadomości publicznej (art. 73 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544).



W jednej sprawie postępowanie zostało umorzone.

4. Prokurator Generalny wniósł o podjęcie uchwał, że wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzone w dniu 23 września 2001 r., których wyniki podane zostały do publicznej wiadomości w obwieszczeniach Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. opublikowanych w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 4 października 2001 r., Nr 109, poz. 1186 oraz poz. 1187 - są ważne.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej wniósł o uznanie wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych dnia 23 września 2001 r. za ważne.

## II

Sąd Najwyższy, po rozważeniu sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej i opinii w sprawach z protestów wyborczych, przy uwzględnieniu obwieszczeń Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r. (Dz. U. Nr 109, poz. 1186 i poz. 1187) oraz biorąc pod uwagę wnioski Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, na podstawie art. 101 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 82 ust. 1 - 3 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zm.)

**stwierdza ważność wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych dnia 23 września 2001 r.**